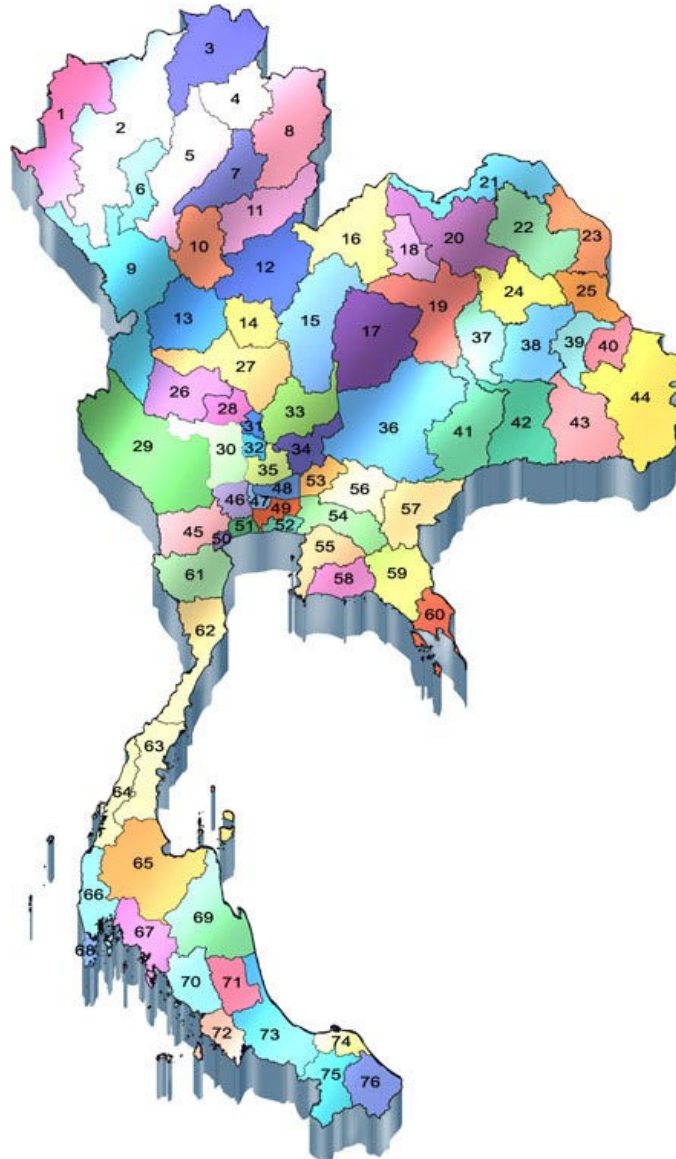

นโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชน

(แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๑)

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

โทร. ๐-๒๕๐๒-๘๒๐๙-๑๑

www.rlpd.moj.go.th

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ 325/2541

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการจัดทำ
นโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน

.....

ตามที่ประเทศไทยในฐานะสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ได้ให้การรับรอง
ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2491 และจะครบรอบครบรอบ
50 ปีในปีนี้ โดยรัฐบาลได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฉลองครบรอบ 50 ปี ปฏิญญาสากล
ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เพื่อกำหนดกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน ในการฉลอง
ครบรอบดังกล่าว

เพื่อให้ประเทศไทยมีแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บท
ด้านสิทธิมนุษยชนที่ชัดเจนตามที่คณะกรรมการฉลองครบรอบ 50 ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วย
สิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติมีมติเห็นชอบแล้ว อันจะเป็นกรอบในการดำเนินการส่งเสริม
และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย อาศัย
อำนาจตามความในมาตรา 11(6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534
จึงแต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้าน
สิทธิมนุษยชน โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบ

1.1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

1.2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

1.3 นายอานันท์ ปันยารชุน

1.4 นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์

1.5 นายกุลทล พลวัน

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

ประธานกรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

1.6

1.6 นายแก้วสรร อติโพธิ	กรรมการ
1.7 นายคณิต ณ นคร	กรรมการ
1.8 คุณหญิงจันทน์ สันตะบุตร	กรรมการ
1.9 นายจรัญ ภักดีธนากุล	กรรมการ
1.10 นายจรัส ติษฐาภิรักษ์	กรรมการ
1.11 นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	กรรมการ
1.12 นายฉลาดชาย รมิตานนท์	กรรมการ
1.13 นายณรงค์ ปฏิบัติสกริก	กรรมการ
1.14 นายทองใบ ทองเป่าดี	กรรมการ
1.15 นายชวีส ชานันโทไทย	กรรมการ
1.16 นางสาวธีรนาถ เกษญาณัชเกษ	กรรมการ
1.17 นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	กรรมการ
1.18 นายพนิตินิ สุริยะ	กรรมการ
1.19 นางนวลน้อย ตีรวิรัตน์	กรรมการ
1.20 นายนิคม จันทร์วิฑูร	กรรมการ
1.21 นายนิธิ เขียวศรีวงศ์	กรรมการ
1.22 นายบัณฑิต อ่อนคำ	กรรมการ
1.23 นายบุญเลิศ ทรายทุยเดช	กรรมการ
1.24 นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา	กรรมการ
1.25 นายพิเชษฐ เมธาตานนท์	กรรมการ
1.26 พลตำรวจเอกวิเชียร เสด็จกูญชร	กรรมการ
1.27 นายวิชา มหาคุณ	กรรมการ
1.28 นายวิฑิต มั่นคาภรณ์	กรรมการ
1.28 นายวินัย สมะสุน	กรรมการ
1.30 นางสาวศรีสว่าง ทวีวงศ์แพทย์	กรรมการ
1.31 นายสมชาย หอมลออ	กรรมการ
1.32 นายสรรพลสิทธิ์ คุ้มประพันธ์	กรรมการ
1.33 นายสังคีต พิริยะรังสรรค์	กรรมการ
1.34 นางสาวสุวิ จุติกุล	กรรมการ
1.35 นางสาวสุนีย์ ไชยรส	กรรมการ
1.36 คุณหญิงสุวัฒนา เทพรทองคำ	กรรมการ

1.37	หม่อมราชวงศ์คึกคัก รพีพัฒน์	กรรมการ
1.38	นางอรพรรณ วีระพล	กรรมการ
1.39	นายเอนก นาคะบุตร	กรรมการ
1.40	เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ	กรรมการและเลขานุการ
1.41	นายสมคิด เลิศไพฑูรย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
1.42	นายวิษณุ วัลญญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2. อำนาจหน้าที่

2.1 จัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดทั้งเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อมอบหมายให้ดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นประกอบการพิจารณาได้ตามความจำเป็น เพื่อให้การดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย

2.3 ให้หน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐและภาคเอกชนให้ความร่วมมือแก่คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือผู้เชี่ยวชาญ ในการดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2.4 รับผิดชอบและประสานงานกับคณะกรรมการรองครบรอบ 50 ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

2.5 จัดประชุม สัมมนา และจัดทำประชาพิจารณ์ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน

2.6 นำเสนอนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงานต่อคณะรัฐมนตรีภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ให้มีคำสั่งนี้

2.7 ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ให้คณะกรรมการตามข้อ 1 มีสิทธิ์ได้รับเบี้ยประชุมตาม พระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมและ
คำตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ.2523 ที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ (2) พ.ศ.2533
และ พ.ศ.2541 โดยให้เบิกจ่ายจากกระทรวงยุติธรรม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2541

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

นโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน

สารบัญ

นโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชน

	หน้า
บทที่ 1	
บทที่ 1	บทนำ.....1
บทที่ 2	
	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนเฉพาะด้าน
2.1	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา.....16
2.2	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรม.....25
2.3	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านอาชีพ.....33
2.4	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุข.....36
2.5	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....43
2.6	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านที่อยู่อาศัย.....50
2.7	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่ม.....54
2.8	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ.....56
2.9	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเสรีภาพด้านสื่อสารมวลชน.....60
2.10	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองการปกครอง.....62
2.11	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านศาสนา.....65
บทที่ 3	
	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนตามกลุ่มเป้าหมาย
3.1	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของเด็ก.....69
3.2	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของสตรี.....105
3.3	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ.....139
3.4	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของคนพิการ.....145
3.5	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ป่วย.....152
3.6	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ และผู้ป่วยเอดส์..160
3.7	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของชนกลุ่มน้อย.....172
3.8	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของคนต่างด้าว.....177

3.9	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้หนีภัย.....	180
3.10	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของคนไร้สัญชาติ.....	183
3.11	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของคนจน.....	185
3.12	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ใช้แรงงาน.....	189
3.13	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของเกษตรกร.....	197
3.14	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้บริโภค.....	202
3.15	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน	206
3.16	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องคุมขัง.....	214
3.17	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ทันโทษ.....	220
3.18	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายในคดีอาญา.....	223
3.19	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของชุมชน.....	226
3.20	แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้รับบริการสงเคราะห์จากรัฐ.....	230

บทที่ 4	การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามสนธิสัญญาและแนวปฏิบัติ ระหว่างประเทศ.....	235
---------	---	-----

บทที่ 5	การส่งเสริมการดำเนินงานสิทธิมนุษยชน	
5.1	การศึกษาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.....	244
5.2	การพัฒนาการวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน.....	248
5.3	การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ด้านสิทธิมนุษยชน.....	255
5.4	การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน.....	260

บทที่ 1

บทนำ

I. ความหมายของสิทธิมนุษยชน

ในปัจจุบันแม้ว่าจะยังไม่มีคำจำกัดความที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน แต่โดยทั่วไปสามารถกล่าวได้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมีโดยเสมอภาคกัน ที่ถือการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ วัย ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง หรือ ความเชื่อในทางอื่นใด ชาติหรือถิ่นเกิดทางสังคม สุขภาพทางร่างกาย ทรัพย์สิน อำนาจ หรือสถานะ

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมาย "สิทธิมนุษยชน" ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

II. สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

1. บทบาทของครอบครัว - ชุมชน - วัด - วัง ต่อวิถีชีวิตของคนไทย

ในสังคมไทย แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้สะท้อนอยู่ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยและสังคมไทยมานานแต่โบราณกาล คงจะเห็นได้จากความสัมพันธและการดำเนินชีวิตของคนไทย ตั้งแต่ในระดับครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน เมือง จนไปถึงในระดับประเทศ

ในความสัมพันธดังกล่าว สิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้ตึกนึกคิดและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด และวัง ความสัมพันธที่เฝ้าระหว่างครอบครัว-ชุมชน-วัด-วัง นอกจากจะช่วยอธิบายประวัติศาสตร์ของสังคมไทยแล้ว ยังช่วยให้เรารู้ว่า "สิทธิมนุษยชน" ที่มีการกล่าวถึงอยู่ในปัจจุบันนั้น แท้จริงแล้ว ไม่ได้เป็นสิ่งที่แปลกปลอมในสังคมไทย แต่เป็นสิ่งที่คนไทยมีอยู่มาบ้าง น้อยบ้าง ตามการค่านิยมชีวิตและสภาพบ้านเมืองในแต่ละยุค แต่ละสมัย

ภายในครอบครัว เราได้เห็นความสัมพันธระหว่าง พ่อ-แม่-ลูก พี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่รวมกันในครอบครัวใหญ่ ได้เห็นความรัก ความเมตตาที่ผู้ใหญ่มีต่อเด็ก ความเคารพ กตัญญูที่เด็กมีต่อผู้ใหญ่ บทบาทของผู้ชายในฐานะหัวหน้าครอบครัวและผู้ที่ยังเลี้ยงดูครอบครัว บทบาทของผู้หญิงในฐานะแม่บ้านและผู้ที่ยังเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูกได้เห็น ความห่วงใย ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ตลอดชีวิต ถึงคำๆ เหล่านี้มีอยู่ในครอบครัวไทย และได้รับการยอมรับในสังคมไทยมาช้านาน ดังนั้น สามารถกล่าวได้ว่า ครอบครัวไทย มีการเคารพในสิทธิและยอมรับในบทบาทของกันและกันในระดับหนึ่ง และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขความอึดภาพ อย่างไรก็ตามหากมองในแง่ของสิทธิมนุษยชนตามสภาพสังคมในปัจจุบัน

ก็สามารถแข่งได้ในแง่ความเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีในครอบครัวไทย ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลงไปมาก การดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็ได้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เราได้เห็นการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น เช่น การกดขี่เพศหญิง การทารุณกรรมต่อเด็ก การฆ่าตัวตาย ฯลฯ ในแง่นี้ก็สมารถกล่าวได้ว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในครอบครัวไทย เพิ่มขึ้น ความสุขสงบในครอบครัวได้ลดน้อยลง การปฏิบัติที่ดีต่อกันทั้งกายและใจ ซึ่งสังคมไทยยอมรับมาช้านาน ได้แปรเปลี่ยนไป

ภายในชุมชนหรือเมือง จะให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชน กับวัด ได้เห็นบทบาทที่หลากหลายของวัด โดยเฉพาะวัดในพุทธศาสนาที่เป็นทั้งสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สถานศึกษาของผู้คนในชุมชน สถานที่ชุมนุมเพื่อความบันเทิงของคนในสังคม วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันแนบแน่นกับวัดและศาสนา เพราะหลักธรรม คำสั่งสอนของทุกศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ หรือศาสนาอื่นใด เป็นแนวทางของอารยธรรม ช่วยให้นักบวชได้รับสิ่งที่จิตใจที่สุขความที่มนุษย์ควรได้รับ สอนให้นักบวชไม่เพียงแต่รักตัวเอง แต่ต้องรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สอนให้นักบวชอยู่ร่วมกันในสังคมโดยสันติ เมื่อพิจารณาในแง่นี้ จึงไม่คิดเลยที่จะกล่าวว่า การเคารพสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาเป็นสำคัญ เมื่อใดที่ประชาชนส่วนใหญ่ ห่อหุ้มกันต่อการข่มขู่และปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา การประพฤติกคิดและการปฏิบัติที่ไม่ดีต่อกัน ก็ย่อมมีมากขึ้นในสังคม และสามารถกล่าวได้ว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เกิดขึ้นแล้วในสังคมนั้นๆ

ในสังคมไทยส่วนใหญ่ ยังได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในหมู่บ้าน ชุมชน และในเมือง ซึ่งได้แสดงออกถึงความเอื้ออาทร มีเมตตา ใจบุญ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รักสันติ หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง นิยมการประนีประนอม ให้อภัย มีใจกว้างต่อคนต่างชาติ ต่างภาษา ดำเนินชีวิตในแนวทางสายกลาง

ในขณะที่ค่านิยมและวัฒนธรรมเหล่านี้มีอยู่จริงในสังคมไทย แต่เราก็ได้เห็นค่านิยมและวัฒนธรรมอีกหลายอย่างของคนไทยที่ขัดแย้งกันเอง ซึ่งไม่เอื้อต่อการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เช่น การชอบสนุก ชอบอวดดี รักพวกพ้อง มีใจนักตง มักน้อย นิยมในยศฐาบรรดาศักดิ์ อำนาจ และอภิสิทธิ์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติ เกิดระบบอุปถัมภ์ ไร้เส้นสาย ไม่ให้ความสำคัญต่อกฎหมาย ระเบียบ วินัย ชอบเอารักเอาปรือบ หลงอำนาจ และคอร์รัปชัน นอกจากนี้ก็ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ปราศจากการเลือกปฏิบัติ หรือการใช้ความรุนแรงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่มิอยู่กับทุกสังคม รวมทั้งสังคมไทยซึ่งมีประชาชนหลากหลายในแง่ วัฒนธรรม ภาษา เชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ การละเมิดสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีทั้งการกระทำที่เจตนา โดยค่านิยมที่ขัดกัน และโดยโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งจะกล่าวต่อไป

ในแง่ของการปกครอง ได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชนกับวัง ระหว่างประชาชนกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทั้งในลักษณะ พระเจ้าแผ่นดินกับข้าแผ่นดิน สมมุติเทพกับมนุษย์ ท่อดับดู ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะใด สถาบันพระมหากษัตริย์ได้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติมาโดยตลอด การปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งพระมหากษัตริย์เป็นองค์ระประมุข ได้สืบทอดกันมาช้านานในสังคมไทย จนถึงปี พ.ศ. 2475 ความเจริญของบ้านเมือง เห็นได้จากการใช้

ทศพิธราชธรรมของพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ ในแง่นี้ สิทธิมนุษยชนในสังคมไทยก็เป็นผลมาจากการใช้หลักทศพิธราชธรรมของพระมหากษัตริย์ด้วยเช่นกัน หลักทศพิธราชธรรม หลักสังคหวัตถุ และหลักจักรวรรดิวัตรที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้ในการปกครองประชาราษฎร์ ก็ล้วนมีที่มาจากศาสนาพุทธแทบทั้งสิ้น

2. การรวมศูนย์อำนาจในสังคม

หากพิจารณาในแง่โครงสร้าง การเมือง การปกครองของสังคมไทย การแบ่งชั้นระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองมีมาโดยตลอด ศูนย์อำนาจในสังคมไทยจะรวมอยู่ที่ชนชั้นปกครอง ในหมู่ชนชั้นปกครองก็มีลำดับชั้นลดหลั่นกันไปจากผู้ใหญ่ถึงผู้น้อย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่สอดคล้องกับระบบอุปถัมภ์ในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมในโครงสร้างการปกครองนั้นเกิดขึ้นทุกยุคทุกสมัย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงผูกโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของผู้ปกครองเป็นสำคัญ มากกว่าจะขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่

ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าว ยังได้ชี้ให้เห็นถึงการไ้ระบบอุปถัมภ์ในทางที่ผิด เช่น การช่วยเหลือพวกพ้อง การที่ผู้น้อยไม่กล้าคัดค้านผู้ใหญ่ แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่มีการกระทำที่ผิดกฎหมาย การใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชา ในทางที่ไม่ชอบธรรม การแยกไม่ออกระหว่างความรู้ดีผูกพันส่วนตัว กับผลประโยชน์ของส่วนรวม นำไปสู่การแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเอง พวกพ้อง และเครือญาติ ฯลฯ ดังนั้น เมื่อระบบอุปถัมภ์ในทางที่ผิดเข้ามาผูกพันแนบแน่นกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน ประชาธิปไตยที่แท้จริงจึงไม่เกิดขึ้น การรวมศูนย์ของอำนาจก็ยังคงมีอยู่และการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยังคงเกิดขึ้นต่อไป โดยเฉพาะจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ถึงแม้ว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 อำนาจการปกครองและการบริหารบ้านเมืองก็ยังรวมศูนย์อยู่เช่นเดิม ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมืองในวงจำกัด ซึ่งมาจากหลายสาเหตุ แต่สาเหตุที่สำคัญที่สุดคือ โครงสร้างทางการเมืองของประเทศยังไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ กฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญที่ผ่านๆ มาในอดีต ได้ร่างขึ้นโดยผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง ประชาชนไม่ได้มีโอกาสเข้าร่วมมีบทบาทด้วยแต่อย่างใด ระบบการเลือกตั้งแทนประชาชนก็ยังไม่ได้ตอบสนองผลประโยชน์ของประชาชนอย่างเต็มที่ เกิด "ธุรกิจการเมือง" ระบบราชการก็ยังมีค่านิยมแบบเจ้าขุนมูลนายเป็นส่วนใหญ่

ในช่วง 60 กว่าปี นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 16 ฉบับ มีการเลือกตั้ง 21 ครั้ง มีการกบฏ ปฏิวัติ และรัฐประหาร 16 ครั้ง กระแสเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชนได้เกิดขึ้นหลายครั้งในช่วงเวลาดังกล่าว และได้ก่อให้เกิดเหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ทั้งสามเหตุการณ์สำคัญของการละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากได้ชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างการรวมศูนย์อำนาจ และการใช้อำนาจรัฐในทางที่ไม่ชอบธรรมแล้ว ยังได้ชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยขาดความอดกลั้น ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งของการอยู่ร่วมกันในสังคม และการแก้ไขปัญหาคือโดยสันติวิธี

พลั้งเรียกเรื่องประชาธิปไตยของประชาชนจากเหตุการณ์ที่ตามนั้น นับเป็นอุปการะอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยในระยะเวลาต่อมา

จากการพัฒนาดังกล่าว แม้ว่าจะมีกฎหมายต่างๆออกมา แต่ก็ได้เป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนในยามวิกฤต รัฐเองซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกลับเป็นผู้ที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุดในสังคม ระบบราชการที่กว้างขวางครอบคลุมทั้งประเทศ ทั้งฝ่ายพลเรือนและทหาร ได้กลายเป็นชนชั้นปกครองใหม่ไปแล้วหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยโดยตรง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารบ้านเมืองก็ได้กลายเป็นปรอหวัดความก้าวหน้าของสิทธิมนุษยชนของสังคมไทยไปด้วยในเวลาเดียวกัน

3. การพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลย์

การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 เป็นจุดสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย เพราะแผนพัฒนาดังกล่าว ได้วางรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชนชั้นกลางเป็นสำคัญ ผลที่ตามมา คือ เกิดกลุ่มทุนที่มีความเข้มแข็งในสังคม และพยายามผลักดันตัวเองเข้าไปใกล้ชิดกับอำนาจรัฐ โดยเฉพาะระบบราชการและนักการเมือง เกิดระบบอุปถัมภ์ที่ผิดๆขึ้นอีก มีการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบธรรม เกิดการเมืองนอกระบบรัฐสภา การพัฒนาประเทศอยู่ในลักษณะไม่สมดุลย์ เพราะไม่ได้ครอบคลุมคือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ ช่องว่างระหว่างคนรวย-คนจน เมือง-ชนบท ความเหลื่อมล้ำในสิทธิพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประชาชนเกิดขึ้นทั่วไป หากจะพิจารณาในแง่สิทธิมนุษยชนแล้ว กล่าวได้ว่า "สิทธิในการพัฒนา" ของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ไม่ได้ได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองอย่างเป็นธรรมจากรัฐ แม้ว่าในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (2540-2544) จะได้ปรับยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศ โดยเน้น "คน" เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาแบบองค์รวม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังไม่เกิดผลที่เป็นรูปธรรม และก็เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นเสียก่อนในกลางปี 2540

ระบบทุนนิยมเสรีที่เปิดกว้างมากขึ้นในสังคมไทยยังได้ส่งผลให้คนไทยแข่งขันกันมากขึ้น เพื่อความเจริญมั่งคั่งทางวัตถุ วิธีชีวิตและค่านิยมในการดำรงชีวิตในลักษณะทางฆาตกลางได้แปรเปลี่ยนไป สิทธิมนุษยชนที่ค่อมืออยู่คือธรรมชาติในวิถีชีวิตของสังคมไทย เริ่มถูกแทนที่ด้วยความไม่อดกลั้น ความเห็นแก่ตัว และการเอาใจเอาเปรียบ การละเมิดสิทธิเสรีภาพ ซึ่งกันและกันมีมากขึ้น ทั้งระหว่างผู้ใช้อำนาจรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ทั้งโดยเจตนา และโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

นอกจากการแข่งขันในระบบทุนนิยมภายในประเทศแล้ว กระแสโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรี และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ก็ได้ก่อให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆทั่วโลก มีการเชื่อมโยงประเด็นสิทธิมนุษยชน เข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดการโต้แย้งกันมากระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา

ว่าเป็นการดึงเอาสิทธิมนุษยชนมาเป็นเงื่อนไขของการทำการค้า ซึ่งเป็นการไม่ชอบธรรม แม้ว่าโลกาภิวัตน์จะนำมาซึ่งความเจริญในหลายๆด้าน แต่ประเทศที่ขาดความพร้อมเช่นประเทศไทย ก็ได้ประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ในทางการเมือง กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้ปัญหาข้ามชาติทวีความรุนแรงขึ้น อาทิ ปัญหาขาดแคลน ผู้หนีภัย แรงงานค่าจ้างผิดกฎหมาย โรคเอดส์ อาชญากรรมข้ามชาติ การค้าหญิงและเด็ก ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกี่ยวโยงกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น

จากปัจจัยทั้ง 3 ประการที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า สังคมไทยมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน มีค่านิยมที่ศัลยกรรมทางสังคม ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ที่สำคัญเกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตยในสังคมมาช้านาน อย่างไรก็ตาม หากมองในแง่ดี ครอบครั้ว วัด และวัง ก็ยังเป็นสถาบันหลักที่ยึดเหนี่ยวคนไทยไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะในยามวิกฤต บทบาทของครอบครั้ว หลักธรรมของศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้ช่วยดึงสังคมให้รอดพ้นจากความหายนะ และนี่เองที่เป็นเอกลักษณ์และคุณค่าของสังคมไทยที่ไม่เหมือนสังคมของชาติอื่นๆ ซึ่งทำให้เรามีโอกาสที่จะแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดหลายครั้งหลายคราในห้วงเวลาที่ผ่านมา ในขณะที่สังคมยังมีประชาชนที่ค้ำคอโอกาส ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอยู่เป็นจำนวนมาก รัฐจึงต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตลอดเวลา ประชาชนมีความคาดหวังจากรัฐในการประกันสิทธิของประชาชนให้ได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ปัจจัยสำคัญมากอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย และเป็นความหวังของประชาชนทั่วประเทศก็คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศไทยที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการร่าง ส่งผลให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติที่ให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวางที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ให้การรับรองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

หัวใจสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่เป็นพื้นฐานของการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยมีอยู่ 3 ประการ

- 1.) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการบริหารบ้านเมืองด้วยการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวางในด้านต่างๆ
- 2.) การปรับปรุงกระบวนการเลือกผู้แทนของประชาชนให้มีความโปร่งใส โดยมีคณะกรรมการเลือกตั้งเป็นผู้กำกับดูแล
- 3.) การมีกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างชัดเจน เช่น บทบาทของวุฒิสภา คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลปกครอง และผู้ตรวจการรัฐสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้วางรากฐานที่สำคัญของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย นับตั้งแต่การกำหนดกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่นอกจากจะมีความเป็นประชาธิปไตย โปร่งใส เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว พระราชบัญญัติยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ อย่างกว้างขวางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

III. สิทธิมนุษยชนในประชาคมระหว่างประเทศ

พัฒนาการของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยลำพังภายในประเทศเท่านั้น คำนิยามสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศได้มีผลอย่างมากต่อสังคมไทยด้วยเช่นกัน ในฐานะที่ไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติที่มีความรับผิดชอบต่อประชาคมระหว่างประเทศ ประเทศไทยได้อัดแน่นในกฎบัตรสหประชาชาติ และร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 ปฏิญญาสากลฯ ดังกล่าวถือเป็นเอกสารหลักฉบับแรกในด้านสิทธิมนุษยชนของประชาคมระหว่างประเทศที่มีจุดเริ่มต้นมาจากความโศกเศร้าที่เกิดขึ้นต่อมนุษยร่วมโลก ในระหว่างสงครามโลก ครั้งที่ 1 และ 2 แม้ปฏิญญาสากลฯ จะไม่มีผลผูกพันในลักษณะกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ประเทศต่างๆ ที่ให้การรับรองปฏิญญาสากลฯ มีความผูกพันในทางการเมืองและทางศีลธรรมในอันที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้

ในระยะต่อมา สหประชาชาติได้ดำเนินการเพื่อให้สิทธิต่างๆ ที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯ มีผลผูกพันตามกฎหมายในรูปของความตกลงระหว่างประเทศ 2 ฉบับ ได้แก่

1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2519 และประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2542

2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519 และประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 มกราคม 2540

ปฏิญญาสากลฯ และกติการะหว่างประเทศฯ รวมทั้ง 3 ฉบับนี้ กล่าวได้ว่าเป็นแม่บทของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ประชาคมระหว่างประเทศให้การรับรองอย่างกว้างขวาง

นอกจากกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับนี้แล้ว สหประชาชาติยังได้กำหนดและรับรองอนุสัญญาระหว่างประเทศและเอกสารด้านสิทธิมนุษยชนที่มีผลผูกพันทางกฎหมายและไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายอีกหลายฉบับ ครอบคลุมสิทธิในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง เช่น สิทธิทางการเมืองของสตรี การจัดการเลือกประติบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ สิทธิเด็ก สิทธิคนพิการ การจัดการเลือกประติบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา อนุสัญญาว่าด้วยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ 11 ฉบับ และ อนุสัญญาเจนีวา 4 ฉบับ ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือมนุษยธรรมในยามสงคราม ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการซึ่งที่ประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ให้การรับรองเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2536 สำหรับประเทศไทย ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาและความตกลงระหว่าง

ประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ ซึ่งได้มีการกล่าวไว้โดยละเอียดในบทที่ 4 นอกจากนั้น ในปัจจุบัน ไทยได้เข้าเป็นสมาชิกคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ มีวาระ 3 ปี (พ.ศ. 2544 - 2546)

ข้อได้แก่ในเรื่องสิทธิมนุษยชนในด้านการพัฒนาและการเมือง

ก่อนการประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (World Conference on Human Rights)* มีข้อได้แก่ในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นลึกลับกันมาโดยตลอด นับตั้งแต่ในระยะเริ่มแรกที่ยังมีการสหประชาชาติพยายามส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหลายประเทศ ได้แก่

ประการแรก สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีความขัดแย้งกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมหรือไม่

ประการที่สอง สิทธิมนุษยชนควรจะเริ่มต้นด้วยการให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ในเรื่องที่พักอาศัย การโภชนาการ สุขอนามัย การศึกษา และการทำงาน หรือควรจะเริ่มต้นด้วยการให้ประชาชนได้รับเสรีภาพทางการเมือง เพื่อนำไปสู่การได้มาซึ่งสิ่งจำเป็นต่างๆ ในการดำรงชีวิตดังกล่าว

ประการที่สาม มีความจำเป็นหรือไม่ที่ประเทศต่างๆ ต้องบรรลุถึงการพัฒนาในระดับหนึ่งก่อน หลังจากนั้นรัฐบาลจึงให้การยอมรับในสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประชาชน

ประการสุดท้าย รัฐบาลของประเทศที่ขาดงานหรือคือพัฒนา มีพันธะหรือข้อผูกพันที่ต้องให้การยอมรับสิทธิทางการเมืองของประชาชนหรือไม่

ประเทศตะวันตกส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสวัสดิการทางสังคม การพัฒนาจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดถ้าหากบุคคลแต่ละคนได้รับการประกันเสรีภาพทางด้านพลเมืองและเสรีภาพทางการเมือง นอกจากนี้ การขาดซึ่งสิทธิทางการเมืองอาจนำไปสู่รูปแบบของรัฐบาลเผด็จการ ซึ่งจะนำไปสู่การอุปสรรคต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ประเทศกำลังพัฒนามีความเห็นว่าการที่ประเทศตะวันตกให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในลักษณะดังกล่าว เป็นการนำเอาค่านิยมและความเชื่อของคนไปใช้บังคับกับประเทศอื่นๆ ซึ่งมีพื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและเห็นว่าประเทศที่พัฒนาแล้วควรจะให้ความสำคัญและปฏิบัติตามพันธกรณีในเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในลักษณะที่เท่าเทียมกันกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

* การประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจัดขึ้น ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ระหว่างวันที่ 14 - 25 มิถุนายน 2536 ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติกว่า 160 ประเทศ ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ของสหประชาชาติ หน่วยงานจำญกพิเศษ องค์การระหว่างประเทศ สถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติและระดับภูมิภาค รวมทั้งองค์กรเอกชน (NGOs) จากภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก

เมื่อพิจารณาโดยทางสายกลางตามลักษณะของสังคมไทยแล้ว สามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับค่านิยมประชาธิปไตย และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสังคมไทยก็กำลังเดินอยู่ในแนวทางนี้

การประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (World Conference on Human Rights)

ข้อโต้แย้งระหว่างประเทศตะวันตกกับประเทศกำลังพัฒนาในเรื่องสิทธิมนุษยชน ดังกล่าวข้างต้นปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ในระหว่างการประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยที่ประชุมได้อภิปรายประเด็นต่างๆ ถ้วนถ้วนกันระหว่างการเคารพสิทธิมนุษยชนประชาธิปไตย และการพัฒนา ที่สำคัญคือ

แนวคิดและรูปแบบการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ประเทศส่วนใหญ่เห็นว่า ความพยายามในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมานับตั้งแต่การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในด้านการจัดทำมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลในรูปของปฏิญญาและอนุสัญญาระหว่างประเทศต่างๆ ของสหประชาชาติ แต่ยังมีอุปสรรคในการนำมาตราฐานเหล่านี้มาปฏิบัติให้เกิดผล อย่างจริงจัง

กลุ่มประเทศตะวันตกได้พยายามผลักดันให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนทั่วโลก โดยได้เน้นหลักการความเป็นสากล (universality) ของสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศต่างๆ มีหน้าที่ที่จะต้องให้การส่งเสริมคุ้มครอง ไม่ว่าประเทศนั้นจะมีระบบการเมือง เศรษฐกิจหรือวัฒนธรรมเช่นใด การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ถือว่าเป็นกิจการภายในประเทศนั้น และประชาคมโลกมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะห่วงใยต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ ได้

กลุ่มประเทศตะวันตกเน้นการส่งเสริมการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตย ในการกล่าวถึงหลักการความแบ่งแยกมิได้ (indivisibility) ของสิทธิมนุษยชนประเภทต่างๆ กลุ่มประเทศตะวันตกเห็นว่ารัฐต้องส่งเสริมสิทธิทางการเมืองควบคู่ไปกับสิทธิประเภทอื่นๆ เช่น สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม และรัฐจะไร้ความคืบหน้ามาเป็นข้ออ้างเพื่อละเลยการเคารพสิทธิมนุษยชนประเภทอื่นไม่ได้ การส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยมีความสำคัญเพราะเป็นระบบที่เอื้ออำนวยให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนและจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ประเทศตะวันตกหลายประเทศกล่าวว่า ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศต่างๆ รัฐบาลของตนจะคำนึงถึงความพยายามในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศนั้นๆ ประกอบด้วย

ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่คัดค้านหลักการความเป็นสากลและการแบ่งแยกมิได้ของสิทธิมนุษยชนเช่นกัน แต่เน้นว่าการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศควรมีการคำนึงถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนาที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ รวมทั้งควรเคารพสิทธิอธิปไตยและหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ ไม่ควรใช้สิทธิมนุษยชนเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนควรเน้นความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งควรตั้งอยู่บนความเป็นกลาง และการไม่เลือกปฏิบัติ

ปฏิบัติการแม่บท ต่อมา คณะกรรมการแห่งชาติ พิจารณาแล้ว ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการชกร่างนโฆบาย และแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นเพื่อดำเนินการในเรื่องดังกล่าวต่อไป คณะกรรมการชกร่างฯ ได้ดำเนินการชกร่าง โดยนำข้อมูลจากคณะกรรมการทั้งสองคณะดังกล่าวข้างต้นมาพิจารณา ประกอบกับข้อมูลด้านอื่นๆ จากนั้นได้จัดให้มีการทำประชาพิจารณ์โดยคณะกรรมการประชาพิจารณ์ นโฆบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยเฉพาะเพิ่มเติม เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน อย่างไรก็ตามโดยที่มีข้อจำกัดของเวลา คณะกรรมการประชาพิจารณ์ฯ จึงได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามเมืองหลักของแต่ละภาค รวม 6 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ พิษณุโลก ขอนแก่น อุบลราชธานี สงขลา และกรุงเทพมหานคร

เมื่อได้ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแล้ว คณะกรรมการชกร่างฯ ได้พิจารณาแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมให้ครบสมบูรณ์มากที่สุดก่อนที่จะนำเสนอ นายกรัฐมนตรี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณารับรองต่อไป

1. แนวคิดพื้นฐานในการกำหนดคนโฆบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ในปัจจุบัน แม้ว่า การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย จะเน้นกลไกตามกฎหมายเป็นหลัก แต่การที่มีเพียงกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียมกับนานาประเทศนั้น มิใช่เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าสังคมนั้น จะสามารถสร้างสันติสุขอย่างแท้จริงได้ พระธรรมปิฎก ได้มอบแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนว่า สิทธิมนุษยชนจะสมบูรณ์ที่สุดนั้น ก็จะต้องประสานสู่จริยธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยไม่หยุดยั้งแต่เรื่องของการมีสิทธิ ใช้สิทธิ พินัยกรรมสิทธิ รักษาสิทธิ การมีปฏิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หรือข้อกฎหมายต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงเครื่องหมายรู้ เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม มนุษย์ย่อมต้องพัฒนาตนไปยิ่งกว่านั้น มนุษย์ย่อมไม่ละเมิดผู้อื่น ไม่ไร้เพียงเพราะเคารพตามกฎเกณฑ์ มนุษย์ต้องปฏิบัติต่อกันจากส่วนลึกของจิตใจ ด้วยความเมตตา กรุณา ความรัก และความเอื้ออาทรต่อกัน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของ "ปัญญา" หรือความเข้าใจที่ถูกต้องคือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับบรรพชาต ซึ่งคือเป้าหมายที่แท้จริงในการพัฒนาของมนุษย์

ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้มาตรการและกลไกตามกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว จำเป็นที่จะต้องพิจารณากำหนดมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยให้ครบวงจรอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงภูมิหลังของสังคมไทย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้การกำหนดคนโฆบายเป็นไปอย่างเหมาะสมและช่วยให้อนุในสังคมไทย ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น มิฉะนั้นมีความเข้าใจ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสร้างสรรค์ โดยไม่นำไปสู่ภาวะสุกโคงทางสังคมทั้งองด้านคือ ด้านหนึ่งคือสังคมที่ยังไม่เข้าถึงอารยธรรม เพราะมนุษย์ในสังคมนั้น ไม่คำนึงถึงสิทธิของกันและกัน บ่อยๆ ให้มีการละเมิดต่อชีวิต ต่อทรัพย์สิน มีการกีดกันแบ่งแยก ทำให้บุคคลชาติอริแคว้นอีกด้านหนึ่งคือ สังคมที่โกล่ถึงจุดอวสานของอารยธรรม เพราะมนุษย์ในสังคมนั้นเป็นรักตัวให้คิดแบบลงหัวการคองระวัง ในการที่จะปกป้องพิทักษ์สิทธิของตน จนสูญเสียความสัมพันธ์ความบรรพชาตทั้งในครอบครัวและสังคม โดยอยู่ด้วยทำดีและพื้นฐานของการปกป้องและเรียกร้องสิทธิแก่เพียงอย่างเดียว

โดยสรุป ในการกำหนดนโยบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น นอกจากคำนึงถึง ทัศนคติ
ของสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย และสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศแล้วยังอยู่บนพื้นฐาน แนวคิด ที่สำคัญ
4 ประการ ได้แก่

1) มีความเป็นสากล เป็นสิทธิของทุกคนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ
สีผิว เพศ วัย ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง หรือความเชื่อในทางอื่นใด พื้นเพทางสังคม ทรัพย์สิน
กำเนิด หรือสถานะ นอกจากนั้น ยังเป็นสิทธิที่ยอมรับกันในประชาคมระหว่างประเทศ โดยปรากฏอยู่ใน
ตราสาร อนุสัญญา กฎหมายระหว่างประเทศต่างๆ ในด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งที่ไทยร่วมเป็นภาคีและยังไม่
ได้เป็นภาคี

2) มีความสมบูรณ์ ทั้งในแง่การส่งเสริมและคุ้มครองโดยครอบคลุมสิทธิมนุษยชนใน
ทุกๆ ด้านและทุกกลุ่มเป้าหมายในสังคมไทย ได้แก่ สิทธิในด้านการเมือง พลเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
และสิทธิในการพัฒนา โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกแก่กลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคมซึ่งง่ายต่อการ
ตกเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน

3) มีความสมดุล โดยไม่เน้นเฉพาะการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพียงลำพัง
แต่เน้นความรับผิดชอบ คุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่ของพลเมืองควบคู่ไปด้วย มีความสมดุลระหว่าง
การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนกับสิทธิของชุมชน นอกจากนั้น ยังเน้นการมีส่วนร่วมของทุก
ภาคในสังคม แม้ว่าความรับผิดชอบหลักในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจะตกอยู่กับภาครัฐ
แต่ภาคเอกชน เช่น บรรษัทธุรกิจทั้งในประเทศและข้ามชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา
สมาคมวิชาชีพ สื่อมวลชน ตลอดจนสถาบันครอบครัว และประชาชนทั่วไป ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่ง
ของประชาสังคมจะต้องเข้าร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อ

4) มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แนวนโยบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกระบวนการ
พัฒนาต่อเนื่อง มิใช่เป็นเหตุการณ์ที่จบลงในช่วงใดช่วงหนึ่ง ในขณะที่แนวนโยบายฯ ได้กำหนดไว้ในทิศทาง
ที่ก้าวสู่มาตรฐานของประชาคมระหว่างประเทศ สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงคือ ความสอดคล้องกับสภาพ
สังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และภูมิปัญญาของประชาชนชาวไทยซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุง
ควบคู่กันไป เพื่อให้แผนปฏิบัติการแม่บทฉบับนี้สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ไม่มีลักษณะอุดมคติ และ
ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

2. วัตถุประสงค์ของนโยบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการ

1) การมีสังคมที่มีสันติสุขอย่างแท้จริง กล่าวคือ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร
มีเมตตา เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ
มนุษยชนควรมุ่งเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

2) การมีสังคมที่มีการเคารพกฎหมาย ซึ่คตินิติธรรม (rule of law) ควบคู่ไปกับ
หลักจริยธรรมโดยไม่ใช้หนัดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นเงื่อนไขในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือมุ่งร้ายซึ่งกันและกัน

3) การมีสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตย สร้างโอกาส ความเสมอภาคและความยุติธรรมให้แก่บุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคม ส่งเสริมหลักการปกครองที่ดี (good governance) ทั้งในภาครัฐและภาคประชาสังคม

4) การมีสังคมที่การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน มีการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของสังคม

3. แนวนโยบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 9 ประการ

ด้วยเหตุนี้ นโยบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้คำนึงถึงแนวคิดและวิสัยทัศน์ดังกล่าวข้างต้นมากำหนดเป็นแนวนโยบาย 9 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ส่งเสริมให้มีการเคารพสิทธิและเสรีภาพตลอดจนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

2) พดมพัฒนาเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าไว้ในแผนพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศทุกด้าน

การพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้นสามารถก่อให้เกิดทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การกำหนดแนวทางในการพัฒนา จึงต้องอาศัยแนวคิดสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งจะช่วยส่งเสริมสังคมที่เป็นประชาธิปไตย นำไปสู่กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนถาวร การมีสังคมที่สันติสุขและยึดหลักนิติธรรม

3) ดำเนินการให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนควบคู่ไปกับหน้าที่ความรับผิดชอบ และจริยธรรม

ดำเนินการให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องสิทธิมนุษยชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่ไปกับการตระหนักถึงหน้าที่ของพลเมือง การมีความรับผิดชอบต่อกันและสังคม การมีจริยธรรมแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ในภาครัฐ ผู้ประกอบการและผู้นำแรงงานในภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชน สื่อมวลชน โดยคำนึงว่าการศึกษานและการเผยแพร่ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเป็นยุทธศาสตร์หลักในการป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคมและในการเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

4) ส่งเสริมหลักการ ความเป็นสากล การแบ่งแยกมิได้ และการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนพื้นฐานทั้งหลายมีลักษณะสากลใช้ได้กับมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และรัฐมีหน้าที่ต้องให้การส่งเสริมคุ้มครอง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ จะต้องไม่แบ่งแยก เลือกลงเสริมเฉพาะสิทธิในด้านใดด้านหนึ่ง แต่ควรส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิต่างๆ อย่างสมดุล

ทั้งในด้านสิทธิทางพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนสิทธิในการพัฒนา โดยเฉพาะสิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ เหล่านี้ซึ่งมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น จึงไม่ควรที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะอ้าง สิทธิมนุษยชนเพียงด้านใดด้านหนึ่งไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวอย่างขาดความเข้าใจ และตำหนิในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคน

5) สนับสนุนการดำเนินงานตามอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศตามที่รัฐบาลไทยได้ให้ไว้กับนานาประเทศ

สนับสนุนการดำเนินงานตามอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศตามที่รัฐบาลไทยได้ให้ไว้กับองค์กรต่างๆ ตลอดจนพิจารณาขอเลิกข้อสงวนและพิจารณาให้สัตยาบันเพิ่มเติมต่อตราสารระหว่างประเทศอื่นๆ ในด้านสิทธิมนุษยชน เมื่อมีความเหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจและสังคม

6) เสริมสร้างความร่วมมือทุกระดับในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ดำเนินการให้ทุกส่วนของประชาคมสังคมมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐให้เป็นไปด้วยความชอบธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ โดยฝ่ายองค์กรอิสระซึ่งมีความเป็นกลางที่ได้จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง ตลอดจนส่งเสริมและให้ความร่วมมือในการดำเนินการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ความร่วมมือและประสานงานกับสหประชาชาติ องค์กรระหว่างประเทศ องค์กรเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในและต่างประเทศในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

7) พัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ให้เอื้อต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ ที่ขัดกับหลักการสิทธิมนุษยชนและไม่เอื้อต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และดำเนินการพัฒนาปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม

8) ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรเอกชนและองค์กรประชาชนในทุกระดับให้เข้มแข็ง เพื่อให้สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ และสามารถดูแล ปกป้องสิทธิมนุษยชนด้วยตัวเอง

9) ปรับปรุงโครงสร้างองค์กร และกลไกของรัฐ โดยเฉพาะระบบราชการ (ทหาร ตำรวจ และพลเรือน) ให้ใช้อำนาจในการปกครองอย่างมีศีลธรรม (moral authority).

V. ผู้ที่มีบทบาทในการนำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน ไปสู่การปฏิบัติ

ความสำนึกของนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน เป็นความรับผิดชอบของทุกคนในสังคมที่จะต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยร่วมมือกันในลักษณะหุ้นส่วน (partnership) เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันได้แก่

1) รัฐ โดยฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ จัดตั้งนำแผนนโยบายสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ 9 ประการ ไปจัดทำแผนปฏิบัติในหน่วยงานของตน ตลอดจนหามาตรการสนับสนุนการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการแม่บท โดยเน้นที่การให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด

2) ภาคเอกชน จะต้องจัดทำจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่พนักงานในองค์กรของตน ส่งเสริมการทำธุรกิจที่โปร่งใส ตามเรดตรวจสอบได้จากสาธารณชน

3) องค์กรพัฒนาเอกชน จะต้องเผยแพร่ข้อมูลให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สร้างเครือข่ายกับประชาชนในระดับต่างๆเพื่อร่วมกัน ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐที่ไม่เป็นธรรม

4) สื่อมวลชน ดำเนินบทบาทที่เป็นกลางในการสะท้อนความคิดเห็น และผลประโยชน์ ของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ตลอดจน สนับสนุนการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลผ่านทางสื่อต่างๆให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการส่งเสริมและ คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

5) องค์กรอิสระที่ขึ้นตามรัฐธรรมนูญ จะต้องตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ตามบทบาท อำนาจ หน้าที่ ซึ่งตนเองมีอยู่อย่างเที่ยงธรรม และพิจารณาใช้ประโยชน์จากนโยบายและแผนปฏิบัติการ แม่บท ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้สอดคล้องกับบทบาทของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน ที่ รัฐธรรมนูญได้ กำหนดไว้

6) สถาบันวิชาการ ส่งเสริมการศึกษา วิจัย และพัฒนาการสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อให้ความรู้แก่สาธารณชนอย่างกว้างขวางในทุกระดับ สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสิทธิ มนุษยชนไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ ตลอดจนเสนอแนะข้อคิดเห็นในการปรับปรุง แก้ไข กฎกติกาส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในภาครัฐ

7) ประชาชนทั่วไป ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในครอบครัว ชุมชน องค์กรบริหารส่วน ท้องถิ่น ติดตามและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อนำไปปฏิบัติใน ชีวิตประจำวัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และองค์กรในระดับท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ และเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ในการการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนให้การสนับสนุน แก่ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานสิทธิมนุษยชนโดยละเอียดไว้ใน

๗. ระยะเวลาของนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน

ในการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนนี้ ได้กำหนดให้มีแผนปฏิบัติการแม่บทสิทธิมนุษยชนสำหรับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เฉพาะด้านรวม 11 ด้าน และสำหรับการคุ้มครองตามกลุ่มเป้าหมายรวม 20 กลุ่ม เพื่อเสนอให้รัฐบาลพิจารณานำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2544 - 2548) และเพื่อเผยแพร่เป็นเอกสารสาธารณะประโยชน์ให้แก่ทุกส่วนในสังคมได้พิจารณานำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อไป

บทที่ 2

แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนเฉพาะด้าน

2.1 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา

สภาพปัญหา

1. การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่พึ่งปรารถนา จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนในชาติให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรม มีสุขภาพพลานามัยที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาให้เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มุ่งมั่นพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศ อีกทั้งความก้าวหน้า มั่นคงทางเศรษฐกิจในประชาคมโลก บนพื้นฐานของความเป็นไทย

การพัฒนาการศึกษาในระยะที่ผ่านมา ประสบความสำเร็จในการบริหาร การให้บริการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในระดัหนึ่ง แต่มีปัญหาลึกที่ค้ำใจซึ่งให้การบริหาร การศึกษา ความเสมอภาคทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา และการบริหารการจัดการศึกษาให้ครอบคลุม ทุกระดับ จากการศึกษาที่ประเทศกำลังประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ ในขณะนี้ ส่วนหนึ่งปฏิเสธไม่ได้ คือ เป็นผล มาจากความล้มเหลวของการจัดการศึกษา เพราะปัจจุบันคนไทยมีโอกาสได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ยเพียง 5.3 ปี และการศึกษาที่จัดให้ก็ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในสังคม กล่าวคือ เน้นกระทรวงเจ้า ไม่ส่งเสริม ให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ซึ่งระบบบริหารการศึกษายังรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ทำให้การดำเนินงาน ลำช้าและไม่เปิด โอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

วิกฤตของประเทศไทยขณะนี้ เป็นสัญญาณบ่งบอกว่า ถึงเวลาแล้วที่จะต้องเตรียม กำลังคนให้มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีบทบัญญัติที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาไว้หลายมาตรา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติ ได้แก่

มาตรา 81 รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายการศึกษาของชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

มาตรา 43 กำหนดว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า สิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ซึ่งถึงแม้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะขยายโอกาสการศึกษา เป็นสิบสองปี โดยมีจุด มุ่งหมายเพื่อให้เด็กได้เข้าสู่ในระบบการศึกษาให้นำหนักขึ้นกว่าเดิม แต่การคั่นเนินการในการรักษาสิทธิ ด้านการศึกษาของประชาชนกลุ่มเป้าหมายตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ยังมีปัญหาในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1) การสร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญและเกิดความตระหนักในอิทธิพของตนเอง กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในวัยศึกษาไม่ได้เข้ารับการศึกษาระดับมัธยม สืบเนื่องมาจากปัญหาความยากจนซึ่งถึงแม้รัฐจะจัดระบบให้การสนับสนุนการศึกษาแบบให้เปล่า ก็ยังไม่แน่ว่าจะได้รับการตอบสนอง ทั้งนี้เพราะประชาชนวัยดังกล่าวเป็นวัยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

2) ความพร้อมของรัฐในการจัดบริการด้านการศึกษา ทั้งนี้เพราะประเทศไทยอยู่ในช่วงประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐจึงมีข้อจำกัดในเรื่องของการขยายสถานศึกษาเพิ่มบุคลากรเพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนประชากร

3) การรวมอำนาจการจัดการศึกษาและการบริหารจัดการ ไว้ที่ส่วนกลางในแทบจะทุกๆ ด้าน จึงทำให้เกิดปัญหาหลายประการด้วยกัน คือ

3.1 ความล่าช้า ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการต่างๆ และการแก้ไขปัญหา

3.2 ขาดความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม ประเทศไทยประกอบด้วยชุมชนย่อยต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละชุมชนมีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันสภาพปัญหาของแต่ละชุมชนไม่เหมือนกัน การรวมอำนาจไว้อย่างไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซ่อมทำให้การศึกษามีลักษณะที่ล้าหลัง และไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับความเป็นจริง การศึกษาลักษณะนี้จึงเป็นการศึกษาที่ตัดขาดจากชีวิตจริง ไปโดยปริยาย ซึ่งแทบจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนแต่อย่างใด

3.3 เป็นการดูถูกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน การรวมอำนาจการจัดการศึกษาไว้ที่ส่วนกลางโดยไม่ยินยอมให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น เป็นการบอกโดยกลต่างๆว่าประชาชนไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่สามารถจะอยู่ในฐานะที่จะถ่ายทอดความรู้ หรืออบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนได้ ทำให้ประชาชนขาดความภาคภูมิใจในตนเอง

3.4 เป็นการศึกษาระบบทางเดียว คือรับจากส่วนกลาง โดยที่ครอบครัวและชุมชนไม่ได้ใช้และแสดงศักยภาพของคนแต่อย่างใด การแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศในระยะยาวจำเป็นต้องระดมความคิดที่หลากหลาย การเน้นที่แนวความคิดใดความคิดหนึ่งเพียงความคิดเดียวย่อมไม่เกิดประโยชน์อันใดในระยะยาว

3.5 การศึกษามีแบบเน้นการท่องจำเป็นหลัก ให้ผู้เรียนฝึกคล้ายๆ กันอย่างขาดความหลากหลาย และใช้วิธีบังคับให้เชื่อทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และขาดจินตนาการ จึงทำให้ผู้เรียนขาดความเป็นตัวของตัวเอง ไม่รู้จักคิดและแก้ปัญหา ทั้งขาดความสุขในการเรียนรู้ ที่สำคัญก็คือ เนื้อหาการเรียนการสอนมีส่วนสัมพันธ์กับความเป็นจริงในชีวิตค่อนข้างน้อย ทั้งขาดการกระตุ้นให้มีการทบทวนและแลกเปลี่ยนในทางความคิด ดังเป็นที่ยอมรับกันว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระบบ ส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการเผชิญหน้า คอบรับ และแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

สังคมไทยปัจจุบันจึงค่อนข้างมีลักษณะที่หยุดนิ่ง ขาดศักยภาพในการเคลื่อนไปสู่การกระทำที่มีพลังเคลื่อนไหวอีกขั้น เมื่อต้องเผชิญหน้ากับการท้าทายจากปัญหาใหม่ๆ ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ก็ยากที่จะตอบได้ในเชิงสร้างสรรค์ได้

4) ครู อาจารย์ และสถานศึกษาใช้อำนาจกับเด็กเกินขอบเขต ยังผลให้มีการล่วงละเมิดสิทธิเด็กมากมาย

5) ครู และอาจารย์บางคนไม่มีจรรยาบรรณทำให้มีการทำร้ายและละเมิดสิทธิเด็กหลายประการ

2. ในการจัดทำแผนปฏิบัติการแม้ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษาได้กำหนดกรอบแห่งข้อตกลงว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ โดยถือว่าการจัดการศึกษาในประเทศไทยจัดตั้งวางอยู่บนพื้นฐานของการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีการเคารพในสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพของประชาชนไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นวรรณะ สีผิว เชื้อชาติ เพศ ภาษา และศาสนา ฯลฯ

ในอภิศระบบการศึกษานั้นเป็นเครื่องมือที่สำคัญของรัฐในการปลูกฝังและกำหนดกรอบวิธีคิด ค่านิยม ฯลฯ ให้แก่ประชาชน ดังนั้น ในปัจจุบันระบบการศึกษาจึงควรเป็นเครื่องมือของประชาชนที่กำหนดกรอบวิธีคิดและค่านิยมต่างๆ เห็นควรให้แนวทางการศึกษาคำเนินไปตามหลักการดังต่อไปนี้

หลักแห่งความเสมอภาค

คนทุกคนที่อาศัยอยู่บนพื้นแผ่นดินไทยจักต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพอย่าง ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะและชาติพันธุ์ ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะเป็นคนมั่งมี หรือยากจน หรือมีความบกพร่องในทางใดทางหนึ่งก็ตาม หรือเป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่ได้รับการรับรองในเรื่องการมีสัญชาติเป็นประชาชนชาวไทยจากทางราชการหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้โดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทั้งไม่กีดกันไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

หลักแห่งเสรีภาพ

1. การจัดการศึกษาจักต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล โดยการศึกษาจำเป็นต้องยอมรับความหลากหลายของตัวบุคคล ต้องเข้าใจว่าบุคคลแต่ละคนย่อมมีความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความชอบพอ ความสนใจ วิธีการแสวงหา รับรู้ เรียนรู้ และทำความเข้าใจแตกต่างกันออกไป ดังนั้นแนวทางการศึกษาจักต้องมีความหลากหลาย และเหมาะสมแก่คุณลักษณะของผู้เรียน ทั้งนี้และโดยที่การศึกษาต้องเปิดกว้างให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในทางความคิด ความเชื่อ รวมไปถึงการแสดงออกซึ่งความคิด ความเชื่อของตน อย่างปราศจากการครอบงำและบังคับไม่ว่าจะโดยทางใดทางหนึ่ง ทั้งนี้คำว่าสิทธิและเสรีภาพย่อมครอบคลุมถึงการมีสิทธิและเสรีภาพในการเป็นตัวของตัวเอง ในการศึกษา

เรียนรู้ตามความสมัครใจและชอบใจของคน มีจินตนาการ และกำหนดเจตจำนงหรืออุดมการณ์ของคน โดยปราศจากการแทรกแซง บังคับ

2. การจัดการศึกษาจัดคือแผนการเรียนในความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพในสิทธิ และเสรีภาพ ในความมีเอกลักษณ์ และความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้ โดยจักไม่เข้าไปครอบงำ ทำลาย บิดเบือน หรือก้าวข้ามแทรกแซงวิถีชีวิต ภาษา ค่านิยม ภูมิธรรม วัฒนธรรม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีด้วยประการทั้งปวง หากอุดหนุนและสนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนต่างๆ สามารถรักษาและพัฒนาระบบคุณค่าต่างๆ รวมไปถึงความคิดและความเชื่อของคนไว้ได้ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการเรียนรู้จักปัญหาและเรื่องราวรวมทั้งประวัติศาสตร์ของชุมชนด้วย การส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ทั้งต้องมีหลักประกันว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆ จะไม่ถูกครอบงำโดยวัฒนธรรมส่วนกลาง วิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยต่างๆ จักต้องได้รับการเคารพและเรียนรู้เพื่อนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตสมัยใหม่

3. การจัดการศึกษาและสถานศึกษาต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพเรื่องการนับถือศาสนา โดยปราศจากการบังคับ ครอบงำ ชูถูกเหยียดหยามหรือก่อความรู้สึกที่ไม่ดีแก่บุคคลที่นับถือศาสนาที่ต่างไปจากศาสนาประจำชาติหรือศาสนาที่ผู้มีอำนาจในรัฐหรือผู้หน้าที่จัดการศึกษานับถือเลือก โดยการจัดหลักสูตรก็ค การบริหารจัดการก็ค คืออนุญาตและมีคกว้างให้ผู้เรียนหรือผู้สอนสามารถเลือกนับถือศาสนาได้อย่างเสรี ให้ผู้เรียนได้สามารถเรียนรู้ศาสนาที่ผู้เรียนนับถือได้ และมีความภาคภูมิใจในศาสนาที่ตนเองนับถือ พร้อมทั้งให้ผู้เรียนมีใจกว้างเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ไปยังศาสนาอื่นๆ ด้วย อย่างปราศจากการดูถูกเหยียดหยามหรือเหยียดคนอื่นซึ่งกันและกัน ด้วยการเปิดโอกาสให้สถาบันศาสนาและครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนของหลักสูตรเนื้อหาการเรียนการสอน

ในการนี้ ระบบการศึกษาและปรัชญาการศึกษาจัดคือวางอยู่บนรากฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง การตัดสินใจที่สำคัญๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกันจากประชาชนวงกว้าง จะต้องรับฟังเสียงคัดค้าน ต้องเปิดให้มีการโต้แย้งอภิปรายกันอย่างเต็มที่ นัยหนึ่งการจัดการศึกษาจัดคืออยู่บนฐานของการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง จึงจะเรียกได้ว่าเป็นระบบการศึกษาที่ตั้งอยู่บนรากฐานของมนุษยชน

หลักแห่งมรดกภาพ

เมื่อมนุษย์ได้รับความเสมอภาคและเสรีภาพแล้ว มนุษย์จำต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เราจำเป็นต้องตระหนักว่ามนุษย์เป็นหน่วยชีวิตที่มีอาจดำรงสถานะความเป็นอยู่ได้โดยค้ำคอง โดดๆ หากชีวิตเป็นข่าสโที่เรื่อมใจตมกันรัดัน ชีวิตทุกหน่วยจมนคองพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งความตมกันนี้ไม่ได้หมายความว่าระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ค้ำคองกันเท่านั้น หากรวมถึงมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่นและธรรมชาติด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รมรณรงค์ให้ประชาชนคนไทยและคนที่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยเห็นคุณค่าของการศึกษา และเห็นความจำเป็นในอันจะร่วมกันทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
2. เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ทุกคนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย และรณรงค์ให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่ม ในทุกพื้นที่ตระหนักในสิทธิทางการศึกษาว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงได้รับการคุ้มครองและส่งเสริม
3. ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนตระหนัก ถึงสิทธิดังกล่าวของประชาชน รวมทั้งมีความเข้าใจอย่างถูกต้องถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
4. และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างภาครัฐ เอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา-บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันศาสนา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มี คุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน บุคคล ชุมชน สังคม ศาสนา และประเทศให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชีวิตจริง ทั้งในส่วนบุคคล ชุมชน สังคม ศาสนา และประเทศ
5. ให้มีเนื้อหาและหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้เป็นหนึ่งในเนื้อหาสำคัญของการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบการศึกษา รวมทั้งมีทางเลือกใหม่ ๆ ทางการศึกษา
6. หลักสูตรและเนื้อหา รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอนที่อยู่บนฐานของการเคารพในสิทธิและเสรีภาพแห่งภูมิปัญญาส่วนบุคคล ชุมชน ฯลฯ ด้วยการเปิดกว้างให้มีการทำทบทวนทางความคิดได้ มีใช่เป็นการบังคับและยึดเชิดให้เชื่อตาม

มาตรการคุ้มครอง

1. เร่งให้มีการศึกษาสาระสำคัญต่างๆ ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พิธีสารเลือกรับ แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พิธีสารเลือกรับ ฉบับที่สอง แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา ปฏิญญาด้านชนและแผนปฏิบัติการ คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชน ชุมชน ได้รับทราบและเข้าใจถึงสิทธิ เสรีภาพของคน และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
2. เร่งให้มีการศึกษานโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่มีความเกี่ยวพันและผูกพันต่อทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

3. เร่งให้มีการศึกษาเนื้อหาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในอันที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดการศึกษา ดังนี้

3.1 บททั่วไป

การศึกษา มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสพระชาชนทุกคน ต้องได้รับการศึกษาลดอคริวิด และให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษารวมทั้งต้องพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างค่อเนื่อง การจัดการศึกษาซึ่งหลักความมีเอกภาพด้านนโยบาย ความหลากหลายในการปฏิบัติ การกระจายอำนาจไปสู่อค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู และพัฒนาครูอย่างค่อเนื่อง

3.2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอถันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่มีเก็บค่าใรจ่าย บุคคลผู้พิการผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งผู้มีความต้องการพิเศษ บิคามารดา บุคคล ชุมชน และองศ์กรล่งๆ ที่จัดการศึกษาแบบสูนอได้รับสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาอบรมให้กับผู้เรียนด้วย

3.3 ระบบการศึกษา

การศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ผลการเรียนรู้ทั้งสามรูปแบบสามารถเทียบโอนถันได้ไม่ว่าจะเป็นผลมาจากสถานศึกษาใดถันหรือไม่วสถานศึกษาจัดการศึกษาได้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้งสามรูปแบบ

การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาให้มีการศึกษาภาคบังคับถึงระดับนี้ นับจากอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนย่างเข้าปีที่สิบหก การจัดการศึกษาจะได้หลากหลายความที่ถันหนดในกฎกระทรวง และให้มีกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา

3.4 แนวการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาซึ่งหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรมวิชาิ ความสนใจ และเต็มคานศักยภาพ การจัดการศึกษาเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการ เรียนรู้ และบูรณความรู้ ความถันถันระหว่างตนเองกับสังคม เพื่อการพัฒนาทักษะล่งๆ ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้ถันหนดหลักสูตรแกนกลางและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ให้สถานศึกษาใริวิธีการที่หลากหลาย ในการประเมินผลผู้เรียน และการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ

3.5 การบริหารและการจัดการศึกษา

ให้มีกระทรวงศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีหน้าที่ กำกับดูแลการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดนโยบายและมาตรฐานการศึกษาและสนับสนุนทรัพยากร โดยบริหารงาน ในรูปคณะบุคคล มีสื่อองค์กรหลัก คือสถานศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการอุดมศึกษา คณะกรรมการขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการศาสนาและวัฒนธรรม

กระทรวงต้องกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาได้ตามความพร้อม สถานศึกษา เอกชนจัดการศึกษาได้ทุกประเภท โดยรัฐส่งเสริมสนับสนุน และสิทธิประโยชน์อื่น

3.6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทุกระดับหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดระบบการประกันคุณภาพภายในรวมทั้งประเมินคุณภาพ ภายในสถานศึกษาทุกปี และให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และจัดให้สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการประเมิน ภายนอกอย่างน้อยหนึ่ง ครั้งทุกห้าปี

(1) ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ส่งเสริมวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงมี งบประมาณและกองทุนสำหรับพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างพอเพียงมีกฎหมายว่าด้วย เงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการฯ มีองค์กรอิสระกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู รวมทั้งออกและเพิกถอน ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและผู้บริหารการศึกษา กระจายอำนาจการบริหารบุคคลสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกึ่งต่างบริหารงานบุคคล ของข้าราชการครู

สำหรับสถานศึกษาระดับปริญญา ให้เป็น หน่วยงานกฎหมายเฉพาะของแต่ละแห่ง

3.7) ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน จากรัฐ และทุกส่วนของสังคม รวมทั้งต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษา สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจ ปกครอง ดูแลบำรุงรักษาให้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของตน

รัฐจัดสรรงบประมาณ ให้กับการศึกษาในฐานะมีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนา ที่ยั่งยืนของประเทศในรูปกองทุน เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายบุคคล และทุนการศึกษารวมทั้งจัดให้มีระบบ ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณ

(1) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

รัฐจัดสรรคลืนความดี สื่อค้วนำ และโครงการสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการ
โทรคมนาคมและการสื่อสาร เพื่อประโยชน์สำหรับการศึกษา ส่งเสริมการผลิตแบบบริชนและสื่อต่างๆ
อย่างเสรี พัฒนาศักยภาพทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใ้ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิตเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
รวมทั้งระคมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

บทเฉพาะกาล

บรรดากฎหมายและข้อบังคับ เกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เดิมยังคง
ใช้บังคับได้ ซึ่งต้องไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ และกระทรวง ภาว กรม หน่วยงานทาง
การศึกษาและสถานศึกษา ยังคงมีฐานะ และอำนาจหน้าที่เช่นเดิมจนกว่าจะได้มีการดำเนินการตาม
กฎหมายนี้ ภายในเวลาไม่เกินสามปี

1. ให้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เป็นองค์กรมพวชนเฉพาะกิจทำหน้าที่เสนอระบบ
โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน เรื่องการลงทุนเพื่อการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาทรัพยากรและการ
ลงทุนเพื่อศึกษารวมทั้งเสนอร่างกฎหมาย และปรับปรุงกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ให้สอดคล้องกับ
กฎหมายนี้ให้แล้วเสร็จภายในเวลาสามปี

2. เร่งให้รัฐบาลมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการปฏิรูปการศึกษาโดยเร็ว
สำหรับประเด็นการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี
ได้กำหนดไว้มีดังนี้

2.1 การปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ "ผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง" เรียนอย่างมีความสุข

2.2 การจัดบริการทางการศึกษาสำหรับกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ

2.3 การคืนอำนาจการจัดการศึกษาแก่ทุกกลุ่มในสังคม

2.4 คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

2.5 การกระจายอำนาจดูแลบริหารและการจัดการการศึกษา

2.6 ครูและผู้บริหารการศึกษา

2.7 ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.8 สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา

2.9 การอุดมศึกษา

2.10 การศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นำเสนอเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

3.1 ให้สถานศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน

- การศึกษาในระบบ นักเรียน นักศึกษา	บรรจุหลักสูตรการศึกษา
สิทธิมนุษยชนไว้ในทุกระดับ
- การศึกษานอกระบบ กลุ่มเป้าหมายพิเศษ	การอบรมพิเศษ สำหรับกลุ่ม
เฉพาะ เช่น การอบรม
สำหรับแรงงาน การอบรม
เคลื่อนที่
- การศึกษาลานอวกาศ ประชาชนทั่วไป	รณรงค์ให้ประชาชนมี
ความรู้ ความเข้าใจสิทธิ
มนุษยชนพื้นฐาน

3.2 ให้มีการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ครู อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาในเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง

3.3 ให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เข้าใจง่ายและทันสมัย

3.4 ให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ให้สอดคล้อง

3.5 ให้มีการจัดทําข้อมูลกลางเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ให้มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงสถาบันซึ่งกันและกัน

4. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา ประชาสัมพันธ์ทั้งของภาครัฐและเอกชนเพื่อการเผยแพร่ การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเรื่องส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผ่านทางสื่อมวลชนทุกแขนง โดยนำเสนอในรูปแบบของข่าวสาร บทความ สารคดีสั้น และสปอต

4.1 สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ ปฏิทิน สมุดเล็ก การจัดนิทรรศการ ...
โปสเตอร์ สติกเกอร์

4.2 สื่อวิทยุ

4.3 สื่อโทรทัศน์

4.4 สื่อบุคคล

4.5 สื่อประเพณี สื่อท้องถิ่นต่างๆ

4.6 สื่ออินเทอร์เน็ต

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ~~กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ~~ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

2.2 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรม : ความหมายสากล

วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสะสมทางด้านสัญลักษณ์ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ และพฤติกรรมที่เป็นวัตถุ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบสังคมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็ยสังคมทั้งหมด หรือหน่วยย่อยที่สุดทางสังคมเช่นครอบครัว

วัฒนธรรมมีทั้งด้านที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ วัฒนธรรมทางวัตถุ รวมเอาทุกสิ่ง ทุกอย่าง ที่ถูกออกแบบ ถูกทำ ถูกสร้าง ถูกคบบ้าง ถูกคิดแ่ลงในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ร่วมกันทางสังคม ตั้งแต่การทำอาหาร วิชาหมาโรค การทำไร่ ทำนา ทำสวน ศิลปวัตถุ การผลิตเครื่องจักร เครื่องมือ เครื่องกล การผลิตเครื่องคอมพิวเตอร์ จนกระทั่งถึงสถาปัตยกรรมและการจัดภูมิทัศน์ ส่วน วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ รวมเอา สัญลักษณ์ ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน คำต่างๆ วรรณกรรม วรรณคดี คำประพันธ์ เนื้อเพลง โน้ตดนตรี ทำผ้า ท่อน เต้น พิธีกรรม ถิ่นศักดิ์ ถายปัก ถายแกะสลัก จนกระทั่งถึง ความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อต่างๆ ที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบ หรือวิถีชีวิตแบบต่างๆ ของกลุ่มยู่ในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม และมีมนุษย์กับอำนาจเหนือมนุษย์เหนือธรรมชาติรวมทั้งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับระบบสังคมต่างๆ ที่มีมนุษย์เหล่านั้นมีส่วนร่วมอยู่ด้วยวัฒนธรรมที่เป็นความคิดที่สำคัญ ๆ ได้แก่ พิศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และ จารีต ต่าง ๆ เป็นต้น

เป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องตั้งข้อสังเกตไว้ ณ ที่นี้ว่า วัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงถึงที่ผู้คนกระทำ ออกมาให้ปรากฏอย่างตรงไปตรงมา แต่หมายถึงถึง ความคิดต่างๆ ที่พวกเขาและเธอมีส่วนร่วม ที่ว่าด้วย สิ่งที่กระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งอาจเรียกว่า พฤติกรรมก็ได้ และวัฒนธรรมทางวัตถุที่พวกเขาใช้ ตัวอย่างเช่น การรับประทานอาหารด้วยมือก็คื คิ้วตะเกียบ หรือ คิ้วช้อนต้อมก็คื โดยตัวของมันเอง ไม่ใช่วัฒนธรรม หากแต่เป็นการกระทำที่ผู้คนทำลงไปแล้ว ทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรม (ความคิด) เป็นถึงที่มองเห็นได้ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การกระทำต่างๆ ที่เป็นสิ่งประวัติของความคิด หรือวัฒนธรรมนั่นเอง เพราะฉะนั้น ตะเกียบก็คื ช้อนต้อมก็คื โดยตัวของมันเองเป็นได้วันหนึ่ง ของวัฒนธรรมที่ก่อกำเนิด เช่นเดียวกันกับความคาดหวัง ร่วมกันของผู้คนในวัฒนธรรมเดียวกัน ที่นิยามว่า การรับประทานอาหาร โดยใช้เครื่องมือเหล่านั้นเป็นวิธีรับประทานที่ถือว่าเหมาะสมในสังคมนั้น ๆ ความคาดหวังเหล่านั้น จักว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น อุดมการณ์ มโนทัศน์ ค่านิยมทางสังคม และความคาดหวังต่าง ๆ ถูกจัดว่าเป็นวัฒนธรรม ไม่ใช่เป็นเพียงเพราะว่า ผู้คนจำนวนหนึ่งคิดเหมือนกัน หรือ คล้ายคลึงกันแต่ประการเดียว ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความคิดของผู้คนในสังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน เกิดมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม และความคิดคือ ผลพวงที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเหล่านั้น ดังนั้น ความคิดของผู้คนจึงไม่ใช่ปรากฏการณ์ส่วนตัวของแต่ละคน หากแต่เป็นผลผลิตของวัฒนธรรม

2. วัฒนธรรม : ลักษณะพื้นฐาน

2.1 วัฒนธรรมเป็นมโนทัศน์ หรือ แนวความคิดร่วมกัน และคำนิยามทางสังคมของผู้คน ในวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดมาตรฐานแห่งแบบแผนของพฤติกรรม มีผลทำให้ผู้คนใน วัฒนธรรมเดียวกัน สามารถคาดคะเนพฤติกรรมของกันและกันได้ ในสถานการณ์ต่างๆ ทำให้พฤติกรรมของ คนๆ หนึ่ง สอดคล้องกับผู้อื่น

2.2 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ จากการเกิด และหรือเติบโตมาในสังคม วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่ติดกับตัวมนุษย์มาตามธรรมชาติ หากแต่ได้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มหนึ่งไปสู่คน อีกกลุ่มหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอด หรือเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งบางครั้ง ก็มีผู้เรียกว่า กระบวนการ “ผลิตซ้ำ” ทางวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นในครอบครัว โรงเรียน และประสบการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับ และสั่งสม มาจากการเป็นสมาชิกของสังคม อนึ่ง จากกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอด หรือผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมนี้เอง มนุษย์สามารถเข้าใจและตัดสินใจได้ว่า คนควรมีพฤติกรรมอย่างไร จึงจะเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ โดยนัยนี้ มนุษย์จึงรับเอาอุดมการณ์ ทักษะ ค่านิยมทางสังคม และ ความเชื่อที่สังคมยอมรับมาเป็นของตน

2.3 วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ พฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏ ออกมาในความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ระหว่างมนุษย์มีต้นกำเนิด และดำเนินไปบนการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ภาษานี้เป็นระบบสัญลักษณ์ที่สำคัญ ช่วยให้นักภาษาศาสตร์รวบรวมความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ ต่างๆ แล้วถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังต่อไปได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง นอกจากนี้ ภาษายังทำให้ มนุษย์สามารถคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ได้โดยการตั้งคำถาม การให้คำอธิบาย และการสร้างคำ และมโนทัศน์หรือ ความคิดใหม่ๆ เป็นต้น

อนึ่ง บางสังคมไม่มีการคิดค้นภาษาขึ้นขึ้นมาใช้ จึงมีแค่ภาษาพูด ดังนั้น การใช้ สัญลักษณ์จึงปรากฏในภาษาพูดและสัญลักษณ์รูปแบบอื่น เช่น ดิเรกท่าทาง และ ภาษาเครื่องหมายต่างๆ

2.4 วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญาทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรม จึงทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานต่างๆ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ วางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำรง ชีวิตอย่างมีแบบแผน กับทั้งยังช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทาง ด้านเทคโนโลยี เพื่อความเจริญและความอยู่รอดของมนุษย์ และสภาพแวดล้อมในแนวทางของการ “พัฒนาอย่างยั่งยืน”

2.5 วัฒนธรรมเป็นที่มาของกระบวนการที่มนุษย์กำหนด นิยาม ความหมายให้กับ ชีวิต ตระหนัก และปรากฏการณ์ต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งการสร้างอัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตนของแต่ละ คนที่อยู่ภายในวัฒนธรรมนั้น กระบวนการนี้ อาจปรากฏในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ค่านิยม จักรวาลวิทยา จนกระทั่งถึง “นักรบ” หรือการแต่งกาย ท่วงและดนตรีของวัยรุ่นในสังคมที่มีและกำลัง สร้าง “อนุวัฒนธรรม” ของกลุ่มคน

การกำหนดนิยามความหมายนี้ มีหลายเรื่อง เช่น เรื่องอำนาจ ความงาม ความรัก สงครามกับสันติภาพ และความเป็นมนุษย์ เป็นต้น จากนั้นนำไปสู่การสร้าง "แนวความคิด" ต่างๆ ขึ้นมา เช่น แนวความคิดพื้นฐานของระบบการเมืองการปกครอง ระบบครอบครัวหรือญาติ เป็นต้น

ในกระบวนการ กำหนดนิยามหรือให้ความหมายกับชีวิต กับสิ่งต่างๆ และ ปรัชญาการณ ทั้งหลายที่เกิดขึ้นรอบตัวนี้เอง มนุษย์ได้สร้าง "สถาบัน" หรือ "องค์กร" ทางสังคมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับการให้ความหมายดังกล่าว เช่น เมื่อมีการกำหนดนิยามความหมายของอำนาจ ก็ย่อมมีการจัดตั้ง สถาบัน หรือองค์กรทางการเมืองขึ้นมาอย่างสอดคล้องกับการตีความดังกล่าว เช่น เกิด "รัฐ" "รัฐบาล" และ "ระบบราชการ" เป็นต้น

อนึ่ง การให้ความหมายหรือการตีความดังกล่าว ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง หรือให้ความหมายที่แตกต่างไปจากเดิม อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบ และเนื้อหาของสถาบัน ทางสังคมตลอดจนวิถีชีวิตหรือความสัมพันธ์ต่างๆ ในสังคมตามมา กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั่นเอง ตัวอย่างเช่น เมื่อการตีความ หรือ ให้ความหมายเรื่องอำนาจเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยตีความว่าอำนาจเป็นของผู้ปกครองหรือของรัฐ กลายเป็นอำนาจเป็นของประชาชน รูปแบบของสถาบันการเมืองก็จะเปลี่ยนจากการรวมศูนย์อำนาจรัฐอยู่ที่คนบางกลุ่ม เป็นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการใช้อำนาจทุกชั้นตอน เป็นต้น

กล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือในกระบวนการกำหนดนิยามความหมายดังกล่าวนี้เอง สิ่งที่เราเรียกว่า "วาทกรรม" ต่างๆ ถูก "สร้างขึ้น" เช่น วาทกรรมว่าด้วยอำนาจ เป็นต้น วาทกรรมใดจะมีพลังอยู่ในสังคมมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มต่างๆ ในสังคมนั้น ๆ

2.6 วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีหลายสาเหตุ เช่น อาจเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จากสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง อาจเกิดจากความขัดแย้งและปรับตัวภายใน อาจเกิดจากควมแพร่ผลัดกัน วัฒนธรรมของสังคมหนึ่ง เข้าไปสู่อีกสังคมหนึ่ง ทั้งโดยวิธีการที่รุนแรงและหรือวิธีการที่ไร้ความรุนแรง เช่น การใช้สื่อมวลชนต่างๆ เป็นต้น อนึ่ง ในปรากฏการณ์จริง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อาจเกิดจากหลายๆ ปัจจัยในขณะเดียวกันก็ได้

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจะสัมฤทธิ์ได้เป็นรูปธรรม ก็ต่อเมื่อผ่านการใช้สัญลักษณ์ เช่น ภาษาซึ่งอาจเป็นได้ทั้งภาษาพูดหรือภาษาเขียนก็ได้ ดังนั้น การสร้างคำพูด หรือภาษาใหม่ ในนัยของการตีความ หรือให้ความหมายใหม่นี้ คือการสร้าง "วาทกรรม" ใหม่ขึ้นมาในสังคม โดยผู้คน กลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายในทางความคิด อำนาจและวิถีชีวิต วาทกรรมใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นมานี้ บ้างก็จะท้าทาย และ "ล้ม" วาทกรรมเก่าลงไป การล้มล้มและสร้างวาทกรรมใหม่ คือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั่นเอง

2.7 ในสังคมหนึ่งหรือในประเทศหนึ่งมักประกอบขึ้นด้วยประชากรหลายกลุ่ม ชาติพันธุ์หรือหลายภูมิภาคทางชาติพันธุ์ หลายสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หลายศาสนา มีผู้คนที่มีความแตกต่าง และแตกต่างกัน คือความเป็นคนที่ถูกสร้างขึ้นทางสังคม-วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และหลากหลายทางช่วงอายุ ประชากรกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ต่างมีความคิดและวิถีชีวิตของตนเอง ซึ่งเรียกว่าเป็น "อนุวัฒนธรรม" ต่างๆ ที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมใหญ่แต่อาจไม่เหมือนกับวัฒนธรรมใหญ่ของสังคมหรือของประเทศนั้นเสียเลยทีเดียว กล่าวคือมีความแตกต่างอยู่ ปรัชญาการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องปกติและถือว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ เพราะความหลากหลายเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ และพัฒนาการของธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพมีความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพียงไร ความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

2.8 ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ การเกิดขึ้นของรัฐชาติสมัยใหม่ต่างๆ ในนามของประเทศต่างๆ ทำให้เกิดปรากฏการณ์สองด้านใหญ่ทางวัฒนธรรม คือ

(1) เกิดอาณานิคมภายในทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีพรมแดนหรืออาณาเขตซ้อนทับ หรือ "คร่อม" เขตวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน มีผลทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กลายเป็น "วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย" ในหลายกรณีวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ถูกกลืน ถูกทำลาย หรือถูกกดให้อยู่ในสถานภาพที่ต่ำต้อย ภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองของการสร้างรัฐชาติที่มีลักษณะเชิงเดี่ยวทางวัฒนธรรม (เอกสิทธิ์ทางวัฒนธรรม) ทั้งนี้ เพื่อหวังผลทางด้านการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง

(2) เกิดอาณานิคม หรือจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ บางครั้งเราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า ดัทธิล่าเมืองขึ้นบ้าง ดัทธิอาณานิคมบ้าง ซึ่งหากมองผิวเผินดูเหมือนว่า เป็นการครอบงำทางเศรษฐกิจ และการเมือง แต่แท้จริงแล้ว เป็นการครอบงำทางวัฒนธรรมอีกด้วย ส่วนจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม หมายถึงรูปแบบของการครอบงำทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น นับแต่ดัทธิอาณานิคมแบบเก่าสิ้นสุดลงไปแล้ว การครอบงำแบบใหม่ กระทำไปภายใต้บรรยากาศของระบบเสรีนิยมที่ สินค้าถูกทำให้กลายเป็นวัฒนธรรม และวัฒนธรรมถูกทำให้กลายเป็นสินค้า กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ สินค้าที่นำมาจากจากโลกอุตสาหกรรม ถูกนำไปขายในประเทศนอกโลกอุตสาหกรรม (ประเทศคือชัฒนา ก้าวถึงพัฒนา หรือประเทศกำลังพัฒนา) แต่กระบวนการค้าขายดังกล่าวนี้ มีใจการค้าขายธรรมดา หากแต่เป็นการทำให้การบริโภคสินค้าเหล่านั้น กลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ของผู้นับในประเทศนอกโลกอุตสาหกรรม ในขณะที่ชัฒนกันภายใต้ดุลย์อำนาจทางการค้าและทางการเมืองของประเทศสองกลุ่มที่ต่างกันนี้ ประเทศนอกโลกอุตสาหกรรม จึงจำเป็นต้องนำ วัฒนธรรมของคนออกมาขายเป็นสินค้า เช่น ภายใต้การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะ และโบราณวัตถุ ฯลฯ กลายเป็นสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยวมาซื้อหาออกไปจากประเทศนอกโลกอุตสาหกรรม

(3) เกิดการโจรกรรมทางวัฒนธรรม การโจรกรรมวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ศิลปวัตถุ วัตถุโบราณ ภาษาคำ ถายแกะสลัก และ ฯลฯ เกิดขึ้นตลอดมาในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ในบางยุคบางสมัยก็เป็นการขโมย หรือนำไปโดยเหตุการณ์ชั่ว ถือว่าเป็นประเทศเมืองขึ้น ปัจจุบัน การโจรกรรมวัฒนธรรมโดยวิธีการเดิม ก็ยังดำเนินอยู่บ้างในรูปของการซื้อขาย บ้างก็ในรูปของการลักลอบซื้อขายนำออกไปต่างประเทศ มีทั้งเป็นการกระทำระดับปัจเจกชน ไปจนถึงเป็นขบวนการที่มีการจัดระบบอย่างรัดกุม ทั่วประเทศทุกคำมีทั้งเอกชน บริษัท และสถาบันทางศิลปะ เช่น พิพิธภัณฑ์

ส่วนวัฒนธรรมทางความคิด เช่น สิ่งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาชนเผ่าพื้นเมือง ก็ตกอยู่ในภาวะที่มีการลักลอบ หรือหนีบจวบเอาไป แล้วนำไปพัฒนาเพิ่มเติมจากนั้นก็นำไปจดสิทธิบัตร กลายเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทข้ามชาติแห่งประเทศที่ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จากนั้นก็ผลิตออกมาขายเป็นสินค้าตัวอย่าง เช่น ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค แบบพื้นบ้านพื้นเมือง ที่ปรากฏในรูปธรรมของตำรายาพื้นบ้าน สมุนไพร ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังรวมถึงพืช เช่น ต้นอ่อน และเมล็ดพันธุ์ และสัตว์ต่างๆ ทั้งในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาด้านการเกษตรกรรม และความหลากหลายทางชีวภาพที่ผู้คนในวัฒนธรรมหนึ่ง สะสมความรู้ผ่านการทดลอง และปฏิบัติจริงในการดำรงชีวิตประจำวัน ตลอดจนผ่านกระบวนการสืบทอด หรือ สติกรรมทางวัฒนธรรมมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน อีกด้วย

โง่เขลา หรือ ทำนองเพลง ทำนองขับร้องต่าง ๆ ก็ถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางความคิดด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะในบางสังคม สิ่งเหล่านี้ มิได้มีการบันทึกไว้เป็นตัวโน้ตสากล หรือ ไม่ได้บันทึกใส่อุปกรณ์บันทึกเสียงเอาไว้ หากแต่สืบทอดกันต่อกัน มาจากปากหนึ่งสู่ปากหนึ่ง ในแนวของวรรณกรรม มุขปาฐะ : หรือ มุขปาฐะ

2.9 วัฒนธรรมทั้งหลาย ไม่มีลำดับชั้นสูงต่ำจึงเปรียบเทียบกับในนัยแห่งความเจริญหรือด้อยถดถอย เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นประสมการณ์และกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของแต่ละสังคม บ้างก็ต่างกาล บ้างก็ต่างเทศ วัฒนธรรมของแต่ละสังคม หรือกลุ่มชนมีคุณค่าในตัวของมันเอง ดังนั้น จึงไม่มีการกำหนดคุณค่าว่า วัฒนธรรมใดดีกว่า หรือเหนือกว่าวัฒนธรรมอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมในโลกจึงมีความเป็นวัฒนธรรมเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ รวมถึงสิ่งที่เรียกว่าเป็น "อนุวัฒนธรรม" ด้วย

2.10 วัฒนธรรม หมายความว่ารวมถึง การปรากฏตัวในรูปแบบต่างๆ ของวัฒนธรรมใน ทุกเทศและกาล กล่าวคือทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต (ในกรณีของการลอกเลียนหรือกรนำเข้าไปใช้ใน อนาคต) ดังเช่น สถานที่ทางโบราณคดี/ ประวัติศาสตร์ วัตถุและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ภาษากาย ภาษเขียน ภาษปาก ภาษแกะสลัก ภาษจักสาน ภาษปิด ภาษทอ ภาษพิมพ์ ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม การเฉลิมฉลองต่างๆ เทคโนโลยี ทัศนศิลป์ ศิลปกรรมแสดงต่างๆ เนื้อร้อง โน้ตดนตรี ทำร่ำทำนคัน วรรณกรรม วรรณคดี คำานานปรัมปรา นิยาย ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ พืชสัตว์และดินแร่ต่าง ๆ ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพทั้งที่บันทึกเอาไว้ในระบบสัญลักษณ์ ต่าง ๆ และที่เป็นมุขปาฐะ

2.11 วัฒนธรรมเป็นสิ่งบ่งบอกว่า ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งแตกต่างจากประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ส่วนอนุวัฒนธรรมเป็นสิ่งบ่งบอกว่าประชากรของสังคม-วัฒนธรรมหนึ่ง มีหลายกลุ่ม ถึงแม้จะอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน แต่ยังมีความคิดแยกบางประการในระบบคิด วิถีคิดและวิถีชีวิตอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพศ เพศสภาพ อายุ ความพิการและความเจ็บป่วยทางกายและจิต เป็นต้น

3. สิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรม หมายถึงสิทธิของบุคคล กลุ่มสถานภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชน องค์กร และประเทศที่จะฟื้นฟู ค้ำจุนรักษาไว้ ประชุกชีวิพัฒนา และคุ้มครองอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรม (ตามความหมายใน 1.1 และ 1.2) ของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มสถานภาพ ชุมชนและประเทศ อันเป็นอัตลักษณ์แห่งการแสดงให้เห็นซึ่งความแตกต่างจากประชากรในวัฒนธรรม หรือ อนุวัฒนธรรมอื่น

หมายถึงสิทธิที่จะแสดงตนอย่างเปิดเผย ควบคู่ไปกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรม หรืออนุวัฒนธรรมอื่นได้ โดยที่องค์กรระหว่างประเทศ บรรษัทข้ามชาติ รัฐ และองค์กรต่างๆ ไม่ว่า ของรัฐ หรือ เอกชน ชุมชน ตลอดจนบุคคล ต้องเคารพในสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ การเหยียดหยาม การข่มขู่ คุกคามทุกรูปแบบ

4. การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรม หมายถึง การเลือกปฏิบัติ การกีดกัน การเหยียดหยาม คุกคาม ระวัง ห้ามหรือเป็นอุปสรรค มิให้บุคคลกลุ่มสถานภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชน องค์กร และประเทศที่จะฟื้นฟู ค้ำจุนรักษาไว้ ประชุกชีวิพัฒนา และคุ้มครอง ตลอดจนการแสดงตนอย่างเปิดเผย ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และอนุวัฒนธรรมของกลุ่มสถานภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชน องค์กร และประเทศอันเป็นการกระทำโดยสมัครใจ

หมายถึงการพยายามกลืนทางวัฒนธรรม โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่สมัครใจ

หมายถึงการลักลอบโจรกรรม ชื่อจากทางวัฒนธรรม ภายในประเทศและข้ามประเทศ โดยที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

หมายถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ โดยยังไม่ได้รับการอนุญาต หรือยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ

หมายถึงการลดคุณค่าของวัฒนธรรมหนึ่ง ให้ต่ำกว่าเป็นถึงลดทอนขั้น ถิ่นมัย หรือ ไม่เหมาะสมบนฐานคิด หรือ "มาตรฐาน" ของวัฒนธรรมอื่น หรือทำให้มีสภาพเป็นเพียงวัตถุ และหรือสินค้า หรือการแสดงต่างๆ อย่างปราศจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จิตใจหรือจิตวิญญาณตามความหมายของเจ้าของวัฒนธรรมนั้น

อนึ่ง การที่บุคคล กลุ่มสถานภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ ที่เป็นชนกลุ่มน้อย ชุมชน อีกลือ ปฏิบัติวัฒนธรรม หรืออนุวัฒนธรรมของตนเอง ไม่เป็นเงื่อนไขข้อห้ามมิให้พวกเขาและเธอเข้าร่วมในวัฒนธรรม (ใหญ่) ของประเทศ

สภาพปัญหา

1. การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรม ประเทศไทยประกอบขึ้นด้วย ประชากรหลายกลุ่มชาติพันธุ์ และหรือหลายภูมิภาคทางชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างมีวัฒนธรรมของตนเอง ที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น นอกจากนั้น วัฒนธรรมไทยยังประกอบด้วยวัฒนธรรมของส่วนกลาง และวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมพื้นบ้านต่างๆ ที่หลากหลาย หากแต่ในบางยุค บางสมัย รัฐไทย คำนึงนโยบายการปกครองบริหารประเทศในแนวทางของการสร้าง รัฐบาลแบบรัฐเดี่ยว ที่มีการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่รัฐในส่วนกลาง จึงนำไปสู่ความพยายามในการสร้าง "เอกลักษณ์" ไทย ซึ่งมีนัยของความเป็นหนึ่งเดียว อันคิดเทียบไปจากความเป็นจริงของวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อน หลากหลาย ผสมผสาน และไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ภายใต้กระบวนการนี้ รัฐไทยจึงเป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนไทยไปโดยปริยาย ผ่านทางนโยบายการปกครอง การบริหาร การศึกษา และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นต้น จริงอยู่ในปัจจุบัน เงื่อนไขทางด้านความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากอดีต แต่ระบบคิด และท่าทีของรัฐไทย อันจะส่งผลกระทบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้านวัฒนธรรมยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะต่อวัฒนธรรมของ "ชนกลุ่มน้อย" และ "วัฒนธรรมท้องถิ่น"

2. การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมโดยกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ในกรณีนี้สามารถแยกพิจารณาได้สองลักษณะคือ

2.1 การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมโดยประชากรที่เป็น "ชนกลุ่มใหญ่" ต่อประชากรที่ถูกถือว่าเป็น "ชนกลุ่มน้อย" ในกรณีนี้ผู้ละเมิดมิใช่รัฐ หากแต่เป็นบุคคล กลุ่มคน หน่วยงาน ชาติโมตร มูลนิธิหรือองค์กรเอกชน เป็นต้น

2.2 การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมโดยประชากรที่ถูกถือว่าเป็น "ชนกลุ่มน้อย" ต่อประชากรที่ถูกถือว่าเป็น "ชนกลุ่มน้อย" ในกรณีนี้อาจกระทำโดยบุคคล กลุ่มคน หน่วยงาน ชาติโมตร มูลนิธิหรือองค์กรเอกชนของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

3. การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ต่างวัฒนธรรม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่นับถือศาสนาต่างกัน เป็นต้น

4. การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และมีวัฒนธรรมเดียวกันด้วย เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมบนฐานของความแตกต่างทางสถานภาพ ชนชั้น เพศ เพศสภาพ อายุ และลักษณะทางร่างกาย เช่น ความพิการ ความเจ็บป่วย และหรือลักษณะทางจิตใจ เช่น ผู้ป่วยโรคจิต โรคประสาท เป็นต้น

5. การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมข้ามชาติ

5.1 การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมข้ามชาติ โดยรัฐหนึ่งกระทำต่อรัฐหนึ่ง และหรือประชากรของอีกรัฐหนึ่ง

5.2 การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมข้ามชาติ โดยบรรษัทข้ามชาติ

..5.3 การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรม โคอองค์ระหว่างประเทศ

5.4 การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรม โคอองค์รเอกชนข้ามชาติ

5.5 การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมในภาวะสงคราม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมมีเป้าหมายเพื่อจรรโลงความเป็นมนุษย์ แต่เนื่องจากความเป็นมนุษย์ต้องประกอบขึ้นด้วยสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นปัจเจกชน กับส่วนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มชุมชนและสังคม วัฒนธรรมจึงต้องจรรโลงมนุษย์ทั้งในสองฐานะ ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด และการพัฒนาของปัจเจกชน กลุ่ม ชุมชนและสังคมพร้อมกันไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมนอกจากจะต้องไม่ทำลายแล้ว กลับต้องส่งเสริมความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคและภราดรภาพ ระหว่างมนุษย์ ในฐานะที่เป็นปัจเจกชน และพร้อมกันนั้นสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพของปัจเจกชน ก็ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ สิทธิมนุษยชนกับวัฒนธรรมจะต้องได้รับการบูรณาการให้เป็นหนึ่งเดียวกัน โคอองค์การดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้เกิดแนวคิดและแนวนโยบายการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ยอมรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นการเป็นชาติที่มีร้อยวัฒนธรรมอยู่ด้วยกันได้
2. นำแนวนโยบายการเป็นชาติที่มีร้อยวัฒนธรรมอยู่ด้วยกันได้ มาปฏิบัติโดยการพยายามบูรณาการเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรมเข้ากับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกสาขาและทุกกลุ่มเป้าหมาย
3. ให้เกียรติ เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยยึดหลักประสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมไม่ใช่การบังคับ
4. ให้รักษาวัฒนธรรมและไม่ละเมิดวัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อย ไม่บังคับให้วัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อยมาอยู่ในกลุ่มใหญ่
5. ให้รัฐ เอกชน และคนในท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้มืองค์กรวัฒนธรรม ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ในการแต่งกาย ความคิด ทัศนคติ หุ่นยนต์ หุ่นจำลอง วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

2.3 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านอาชญากรรม

แม้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1984 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆ รวมทั้งแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนของทุกประเทศ ไม่ระบุถึงสิทธินี้ มีแค่สิทธิในการทำงาน แล้วก็นี้อาจจะเป็นสิทธิแรงงาน แต่หากพิจารณาจากความหมายและเนื้อหาของสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะเป็นสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม หรือพิจารณาเนื้อหาของสิทธิเฉพาะกลุ่ม เช่น สิทธิสตรี สิทธิคนงาน สิทธิเกษตรกร สิทธิของข้าราชการ สิทธิสื่อมวลชน ฯลฯ จะเห็นว่า สิทธิดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีอาชีพและประกอบอาชีพของคนเราเป็นสำคัญ เมื่อเอาสิทธิเหล่านี้มารวมกันก็จะตกผลึกเป็นสิทธิมนุษยชนด้านอาชญากรรม โดยมีเนื้อหาในอนุญัตติ 3 ประการ ดังนี้

1. สิทธิของบุคคลที่จะมีอาชีพ มีงานทำ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตและเป็นที่มาของปัจจัยในการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว

2. เสรีภาพในการเลือกอาชีพ ลามความชอบ บุคลิกภาพ ความถนัด ความสามารถหรือคุณสมบัติแห่งตน รวมทั้งความจำเป็นของครอบครัว ประเทศและวัฒนธรรมของชุมชนและสังคม

3. สิทธิของบุคคลในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 และกฎหมายเฉพาะของการประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งมีแทบทุกอาชีพหลักๆ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พระราชบัญญัติข้าราชการ รัฐ หมายคาม แพทย์ พยาบาล วิศวกรรม สถาปนิก นักธุรกิจ ช่างเทคนิค ฯลฯ สิทธิประการนี้หมายถึงสิทธิเป็นเจ้าของ สิทธิค่านิยมการอย่างเสรี และสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์ และค่าตอบแทนอันชอบธรรมจากการประกอบอาชีพ สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐและไม่ถูกกีดกัน ถูกข่มขู่หรือข่มขู่

สำหรับการจัดทำแผนปฏิบัติการแม่บทว่าด้วยสิทธิมนุษยชนด้านอาชญากรรมนั้น จำเป็นต้องพิจารณาในกรอบของรัฐธรรมนูญมาตรา 50 ได้บัญญัติเป็นการรับรองสิทธิดังกล่าว โดยการหมายถึงบุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขัน โดยเสรีและเป็นธรรม แต่ก็ได้มีการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวไว้ภายใต้เงื่อนไขบางประการตามที่รัฐกำหนดซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของรัฐและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และได้มีบทบังคับให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการมีนโยบายและโครงการที่ส่งเสริมให้คนมีอาชีพอยู่ในมาตรา 86

นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้รัฐบาลต้องส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสและการปฏิบัติในด้านการจ้างงานและการประกอบอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายในการห้ามเลือกปฏิบัติสิทธิในการจ้างงานหรือการประกอบอาชีพ แนวคิดและมาตรการเหล่านี้อยู่ในในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ยกเว้นในกรณีที่การแบ่งแยก กีดกันหรือการถ่วงอ้อมนั้นสืบเนื่องมาจากลักษณะของงานต้องใช้บุคคลที่มีคุณสมบัติเฉพาะ ขณะเดียวกันการคุ้มครองให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมในการทำธุรกิจก็ได้กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าซึ่งอยู่ในระหว่างกรพิจารณาของรัฐสภา สำหรับคนไร้สัญชาติและคนต่างด้าวย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านอาชญากรรม เช่นเดียวกับคนไทย

รัฐธรรมนูญมาตรา 4 ที่รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิ และเสรีภาพของตนเองได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

สภาพปัญหา

ปัจจุบันประชากรไทยส่วนใหญ่มีอาชีพและประกอบอาชีพภายใต้ระบบสังคมและการเมืองที่ค่อนข้างเสรีในขณะเดียวกันรัฐโดยรัฐบาลและระบบข้าราชการยังมีบทบาทในการกำหนด อนุญาต อนุมัติ วางกฎระเบียบ ส่งเสริมและควบคุมการประกอบอาชีพของพลเมืองเกือบทุกประเภท แต่ทว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพ นโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลมักจะมุ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยรวมและรายได้จากภาษีอากร สถาบันและระบบการเมืองการบริหารและวัฒนธรรมสังคม ยังคงเอื้ออำนวยต่อการแสวงหาผลประโยชน์จากการถือสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งหรือมีอำนาจหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายหย่อนยานและเลือกปฏิบัติ ขาดระบบการตรวจสอบและควบคุมที่ดี จึงมีการคอร์รัปชัน และไม่มีประสิทธิภาพทุกระดับทั่วประเทศ ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะทำให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องลงทุนหรือมีรายจ่าย ประสพปัญหาและมีอุปสรรคมากขึ้น ทฤทธิกรรมหรือการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านอาชีพ

แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยที่จะทำให้ทุกคนมีอาชีพได้ย่อมขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ด้วยมิได้ขึ้นอยู่กับการมีกฎหมายคุ้มครองแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านอาชีพยังคงมีอยู่อันเนื่องมาจาก

1. การขาดการเคารพสิทธิของกันและกันอันเนื่องมาจากเจตคติ
2. การอ่อนค้อยในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย
3. สถานะทางเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของประเทศไม่เอื้อต่อการเปิดเสรีทางด้าน

อาชีพเพราะยังมีความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองคนในชาติรัฐก่อน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คำนึงการให้มีการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบแก่ประชาชนทั้งด้านสิทธิมนุษยชนด้านอาชีพ
2. เร่งรัดให้มีการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านอาชีพ และส่งเสริมให้ผู้ใ้แรงงานมีความเข้าใจในกฎหมายและส่งเสริมการจัดให้มีองค์กรควบคุมกลุ่มของตนเองแทน

3. ตำรวจ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขนโยบายของรัฐ กฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองการประกอบอาชีพต่างๆ ให้สอดคล้องและอยู่บนพื้นฐานของการไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านอาชีพ

4. เร่งรัดให้มีการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนที่คำนึงถึงการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมที่ขจัดปัญหาความยากจนและก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี การเคารพการมีส่วนร่วมของประชาชนและนำไปสู่ความสมานฉันท์ของสังคม

5. คำเนิการให้มีกลไกในการพิจารณาทบทวนทิศทางของนโยบายต่างประเทศของไทย ที่จำเป็นต้องนำเอาปัจจัยในเรื่องประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ศาสนา วัฒนธรรม และความสอดคล้องกับ ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของไทยมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการ กำหนดนโยบายเชิงรุกที่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของไทยได้ในระยะยาว เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิด ปัญหาของการแย่งชิงสิทธิในการประกอบอาชีพอย่างไม่เป็นธรรมระหว่างคนในชาติรัฐ คนต่างศาสนา คนไร้สัญชาติ คนกลุ่มน้อย ผู้อพยพ ผู้หนีภัย

6. รัฐควรคุ้มครองอาชีพของคนไทย อาชีพของกลุ่มคือโอกาส เช่น อาชีพสามล้อแรงถีบ

7. รัฐควรพิจารณาให้มี "พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานของเกษตรกร" เนื่องจาก เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของคนไทย

8. รัฐควรจัดหาแหล่งเงินทุนที่เอื้อต่อกลุ่มมุสลิม เนื่องจากกลุ่มมุสลิมไม่มีแหล่งเงิน สนับสนุนระบบที่ไม่มีดอกเบี้ย

2.4 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุข

สิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุข หมายถึง การที่บุคคลมีสิทธิในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งในปัจจุบันรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้แล้วตามมาตรา 52 ดังนั้น รัฐจึงต้องจัดบริการด้านการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนทุกคนมี สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในระดับสูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้น สิทธิที่จะได้รับบริการด้านการสุขภาพ ก็คือ สิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการเพื่อสุขภาพ โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นมีความสามารถจะรับภาระค่าบริการเหล่านั้น ได้หรือไม่ก็ตาม

ดังนั้น แผนปฏิบัติการแนบมาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะผลักดันให้มีการส่งเสริม สนับสนุน แก้ไขปัญหาอันจะนำไปสู่ความสมบูรณ์ทั้งด้าน สุขภาพกายและจิตของประชาชน ตลอดจนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

1. การให้บริการสาธารณสุขของรัฐและเอกชน

สภาพปัญหา

1. ระเบียบขมบางส่วนที่มีอยู่เป็นอุปสรรคทำให้การให้บริการทางด้านสาธารณสุขไม่สามารถกระจายได้ทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ห่างไกลจะไม่มีโอกาสได้ใช้บริการด้านสาธารณสุข หรือ ไม่มีแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ประจำ

2. การเหลื่อมล้ำในการให้บริการด้านสาธารณสุขระหว่างชนบทกับเขตพื้นที่ในเมือง มีผลให้คุณภาพ/มาตรฐานของการให้บริการของสถานอนามัย/สถานบริการสาธารณสุข ในแต่ละจังหวัดต่ำกว่ามาตรฐานการพยาบาลในโรงพยาบาลและมาตรฐานการพยาบาลในชุมชนที่รัฐ ได้จัดจรรยาและเผยแพร่ให้กับสถานบริการ สาธารณสุขนำไปใช้

3. คุณภาพของชาวชนบทและอุปกรณ์ทางการแพทย์ซึ่งรัฐจัดหาให้สถานบริการสาธารณสุขมีคุณภาพไม่ดีพอและมีไม่เพียงพอหรือไม่ได้มาตรฐานเพียงพอที่จะเสียค่าบริการผู้ใช้เจ็บป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเน้นการรักษาสุขภาพโดยเฉพาะทางกายเมื่อเจ็บป่วยแล้ว มากกว่าภาวะพิจารณาทางป้องกันและส่งเสริมสุขภาพให้ประชากรได้มีโอกาสมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจอย่างจริงจัง ทั่วถึงและต่อเนื่อง

5. ความครอบคลุมของหลักประกันสุขภาพแก่ทุกคนตามฐานะและโครงการสวัสดิการประชาชนด้าน การรักษาพยาบาล สำหรับผู้มีรายได้น้อย ผู้ถูกเลิกจ้าง ผู้คนงานและผู้ถือโอกาสต่างๆ ในสังคมถือว่ายังไม่ทั่วถึง

6. การให้บริการด้านสาธารณสุขขาดความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นการรักษาหรือการป้องกัน

7. การที่มีความพยายามผลักดันให้โรงพยาบาลรัฐออกนอกระบบเป็นการผลักภาระให้
แก่ประชาชน

สาเหตุ

1. การขาดแคลนงบประมาณในการก่อสร้างสถานเอนามัยหรือสถานบริการสาธารณสุขใน
ท้องที่ที่ห่างไกลซึ่งต้องใช้งบประมาณสูงมาก
2. การขาดแคลนบุคลากรทางด้านสาธารณสุข เพื่อให้บริการสาธารณสุขหรือส่งเสริม
งานด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน
3. การประหยัดงบประมาณในการซื้อยาและเวชภัณฑ์หรือมีการทุจริตในการซื้อยาและ
เวชภัณฑ์อาจทำให้ไม่ได้รับยาที่มีคุณภาพหรือทำให้การให้บริการด้านสาธารณสุขต่ำกว่ามาตรฐานที่
กำหนดไว้
4. นโยบายของรัฐเน้นด้านการรักษาพยาบาลมากกว่าด้านเวชกรรมป้องกันอย่างจริงจัง
และต่อเนื่อง
5. กฎหมายเกี่ยวกับการประกันสุขภาพของประชาชนยังไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ
6. การสาธารณสุขทะเลาะกบฏปัญหาไทย เช่น สมุนไพรในการให้บริการรักษาประชาชน
ซึ่งมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่ายาแผนปัจจุบัน

ผลกระทบ

1. ประชาชนไม่ได้รับบริการด้านสาธารณสุขได้อย่างสะดวกและทั่วถึง
2. ประสิทธิภาพของการรักษาพยาบาลไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้ผู้ป่วยไม่ได้รับการรักษา
พยาบาลที่ได้ผลอย่างสูงสุด
3. ประชาชนจำนวนมากมีสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรง เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ
ในการป้องกันและรักษาโรค
4. ประชาชนผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสในสังคมไม่ได้รับการรักษาพยาบาลที่มี
ประสิทธิภาพตามมาตรฐานในการบริการด้านสาธารณสุขที่กำหนดในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การให้บริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง
 - จัดให้มีมาตรการประกันการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็น แม้ว่าในปัจจุบันจะมี
ระบบประกันสังคมแต่ระบบนี้ไม่สามารถใช้ได้กับบุคคลทุกกลุ่ม โดยรัฐต้องจัดมาตรการซึ่งเป็นการ
ประกันให้ประชาชนมั่นใจได้ว่า คนจะได้รับบริการด้านสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมโดย
เฉพาะผู้ขาดไร้จะต้องได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยไม่ต้องค่าใช้จ่าย

- สนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการให้บริการสาธารณสุขในระบบประกันสุขภาพและสวัสดิภาพด้านสาธารณสุข

- จัดให้มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ไปยังพื้นที่ต่างๆทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบท รวมทั้งรถแพทย์เคลื่อนที่

- จัดตั้งกองทุนสาธารณสุขเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนซึ่งเกิดจากการเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุกะทันหัน ตลอดจนจัดตั้งศูนย์สุขภาพในระดับชุมชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนภูมิภาค องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. จัดให้มีบริการด้านสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน

- ปรับปรุงและพัฒนาสถานบริการสาธารณสุขระดับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับชุมชน นั้น ๆ และกำหนดให้มีทางเลือกหลากหลายให้แก่ผู้ป่วยไม่เฉพาะการรักษาแผนปัจจุบัน รวมทั้งการจัดให้มีอุปกรณ์และเวชภัณฑ์ที่มีมาตรฐานและมีจำนวนเพียงพอที่จะสามารถให้บริการในทุกระดับที่ได้มีโอกาสใช้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานเทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับการให้บริการสาธารณสุขในเมือง

- ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเครือข่ายในการให้บริการระหว่างสถานพยาบาลของรัฐและระหว่างรัฐกับเอกชน โดยเฉพาะการประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

- สนับสนุนและส่งเสริมการให้บริการรักษาพยาบาลแบบครบวงจร

- ให้มีการตรวจสอบและประเมินผลการให้บริการด้านสาธารณสุข

- รัฐควรให้ความสำคัญแก่บุคลากรที่ให้ความช่วยเหลือในระบบบริการด้านสาธารณสุข เช่น เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข เจ้าหน้าที่ป้อนเต็กลงเป็นต้น โดยจัดให้มีการส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และจัดสวัสดิการให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนภูมิภาค องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดเวลาของแผน

3 มาตรฐานและคุณภาพของสถานและเวชภัณฑ์

- กำกับดูแลการใช้จ่ายด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับสถานและเวชภัณฑ์โดยกำหนดคนโอบายด้านการเงินการคลัง เพื่อลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง โดยเฉพาะการนำเข้ายาและเวชภัณฑ์ ตลอดจนเทคโนโลยีขั้นสูงที่มีราคาแพงเกินความจำเป็น และแก้ไขระเบียบกระทรวงสาธารณสุขเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการทางด้านสาธารณสุข การเพิ่มเวชภัณฑ์ ปรับปรุงยาบัญชีหลักเพื่อให้สถานอนามัยเป็นสถานบริการทางด้านสาธารณสุขเบื้องต้นที่มีคุณภาพ

- เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดบัญญัติสุขภาพแห่งชาติโดยเข้าเป็น

คณะกรรมการ

- ส่งเสริมการพัฒนาแพทย์แผนไทยหรือการรักษาโรคด้วยสมุนไพรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นและสามารถผสมผสานกับระบบสาธารณสุขแผนปัจจุบัน รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานของบุคลากรและสถานบริการแพทย์แผนไทยให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ

- สนับสนุนและส่งเสริมให้ศึกษาวิจัยข้อมูลวิจัย

- ให้มีการแสดงค่าบริการด้านสาธารณสุขโดยชัดเจนเพื่อให้ประชาชนทราบราคาค่าบริการที่แน่นอน

ค่าบริการที่แน่นอน

4. เพิ่มความหลากหลายในการให้บริการด้านสาธารณสุข

5. ให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์ทั้งการป้องกัน การรักษา และการปฏิบัติตัวเบื้องต้น

ในการดูแลตนเอง

2. การขาดแคลนบุคลากร

สภาพปัญหา

1. บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่จบใหม่จะรวมตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ทำให้สถานีอนามัยหรือสถานบริการสาธารณสุขขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่อยู่ประจำซึ่งส่งผลให้ประชาชนในภูมิภาคหรือในชนบทไม่สามารถได้รับการรักษาโรคได้ทันเพราะต้องเดินทางเข้ามารับการรักษาในเมืองหรือต้องเดินทางมายังกรุงเทพฯ

2. บุคลากรทางการแพทย์เน้นการศึกษาทางแพทย์เฉพาะทาง โดยมีได้มุ่งเน้นแพทย์เวชปฏิบัติหรือการให้บริการทางการแพทย์ระดับต้น

3. บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขมีแนวโน้มออกจากระบบราชการมุ่งสู่เอกชนมากขึ้น อันเนื่องมาจาก ได้รับค่าตอบแทนมากกว่า

4. ขาดงบประมาณในการรองรับการจ้างงานบุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุข

สาเหตุ

1. บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขไม่ประสงค์จะไปปฏิบัติหน้าที่ในถิ่นทุรกันดารอันเนื่องมาจากความไม่สะดวกสบายของการคมนาคมและที่พักอาศัย รวมทั้งขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาความรู้ใหม่หรือมักไม่ได้รับการพิจารณาให้ศึกษาค่าเฉพาะทาง

2. ผลตอบแทนที่สูงของการรักษาเฉพาะทางหรือสถานพยาบาลเอกชนจึงให้บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขต้องการปฏิบัติหน้าที่กับสถานพยาบาลเอกชนมากกว่า

ผลกระทบ

1. ประชาชนประสบกับความยากลำบากในการเดินทางเพื่อไปรับบริการทางการแพทย์
2. ทำให้แพทย์เวชปฏิบัติเบื้องต้นที่มีอยู่ต้องปฏิบัติหน้าที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับกับประชาชนที่มาใช้บริการ
3. ประสิทธิภาพในการบริการทางการแพทย์ลดลงทำให้ประชาชนจำเป็นต้องไปรับการรักษาจากสถานพยาบาลเอกชนซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในการเรียนการสอนหรือการจัดการอบรม และปลูกจิตสำนึกกับผู้ที่ จะเข้าเรียนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขว่าผู้ที่ จะเข้ามาเรียนสาขาที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ ต้องยอมรับในเรื่องเสียสละ และให้ความสำคัญในด้านการส่งเสริมการกินคืออยู่ดีและสุขภาพอนามัยของประชาชนรวมทั้งจัดให้มีการเตรียมบุคลากรก่อนที่จะเข้าศึกษาวิชาแพทย์โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ไปฝึกงานในโรงพยาบาล รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมและจรรยาบรรณให้พร้อมช่วยบริการต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และหันมาสนใจปัญหาของสุขภาพประชาชนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสอดแทรกหลักสูตรทางด้านสังคม ในหลักสูตรทางการแพทย์ในทุกสถาบัน และพัฒนา คุณภาพบุคลากรทางการแพทย์ให้มีศักยภาพในการทำงานอย่างต่อเนื่อง
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนภูมิภาค องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน
- ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

2. ปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันและประสานการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชน เช่นเปิดโอกาสให้ชุมชนได้คัดเลือกผู้ที่ จะเข้าเป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขเพื่อให้กลับมาทำงานด้านสาธารณสุขในชุมชนนั้น และสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการผลิตบุคลากรด้านสาธารณสุขให้มากขึ้น โดยมีกลไกในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพ ตลอดจนทำการศึกษาวิจัยสร้างองค์ความรู้เผยแพร่และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ มีความตื่นตัวในด้านการดูแลป้องกันและรักษาสุขภาพของตนเองโดยบุคลากรในชุมชน หรือการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความรู้ด้านการแพทย์เป็นแกนหลักในการพัฒนาความรู้ในการดูแลป้องกันและรักษาสุขภาพคนในชุมชน

3. ปรับปรุงเงื่อนไขให้นักศึกษาแพทย์ทุกคน เมื่อจบการศึกษาแล้วจะต้องไปปฏิบัติงานในสถานพยาบาลของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนอย่างน้อย 10 ปี โดยไม่อาจใช้ทุนเป็นเงินได้
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ องค์การบริหารส่วนภูมิภาค องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

4. การพัฒนาบุคลากรและหน่วยงานทางการแพทย์ให้มีความพร้อมและมีศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการและการให้บริการด้านสาธารณสุขทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนให้คำตอบแทนและสวัสดิการที่ดีแก่บุคลากรทางด้านทางการแพทย์ทุกระดับอย่างเหมาะสม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนภูมิภาค องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. การโภชนาการ

สภาพปัญหา

1. การเปลี่ยนแปลงของภาวะสังคมเศรษฐกิจในทศวรรษที่ผ่านมา จากวิถีการดำรงชีวิตในระบบสังคมเกษตรกรรมเข้าสู่การผลิตในระบบสังคมอุตสาหกรรม มีผลให้การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการผลิตอาหารและความก้าวหน้าของระบบสารสนเทศ การสื่อสารมวลชนเปลี่ยนแปลงไปได้ก่อให้เกิดค่านิยมและวัฒนธรรมใหม่เกี่ยวกับพฤติกรรมกรบริโภคอาหาร อย่างเห็นชัด อันนำไปสู่การมีภาวะโภชนาการเกิน ความไม่สมดุลของสารอาหารที่ได้รับ และพิษภัยจากสารเคมีที่ปนเปื้อนมาด้วยอาหาร ประกอบกับขาดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เกิดป่วยเป็นโรคต่างๆ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคอ้วน อัมพฤกษ์ อัมพาต และมะเร็ง ฯลฯ

2. ไม่มีการควบคุมสื่อโฆษณาที่ส่งเสริมการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้องหรือใช้สื่อโฆษณาในทางที่ผิดเกี่ยวกับสิ่งบริโภค เช่น เครื่องดื่มบำรุงกำลัง กานเฟ ตลอดจนปล่อยให้มีการโฆษณาอาหารเพื่อสุขภาพจนทำให้มีราคาที่สูงเกินความจำเป็น

3. ไม่มีการตรวจสอบ ควบคุมอาหารที่มีสารพิษหรือปนเปื้อนเหมือนสารเคมีหรือปริมาณค่าอื่นที่เกินกินไปในเครื่องดื่ม

สาเหตุ

1. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการโภชนาการที่ดี

2. ผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชน โคนิยมหันมารับประทานอาหารนอกบ้าน ประกอบกับขาดความรู้ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ ซึ่งมีวิธีการปรุงและประกอบอาหารที่ไม่ถูกต้องลักษณะ มีการใช้สารปรุงแต่งที่ไม่ถูกต้องและผู้ประกอบการด้านร้านอาหารขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตอาหารที่สะอาดถูกสุขอนามัยและได้มาตรฐาน

3. ผู้ประกอบการขาดความรู้ความรับผิดชอบในการให้ความปลอดภัยในอาหารของตนเอง

4. วิธีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนไม่สนใจการออกกำลังกายและไม่พยายามที่จะใช้เวลาว่างเพื่อออกกำลังกาย โดยเฉพาะเด็ก และผู้สูงอายุ

ผลกระทบ

1. ประชาชนเกิดภาวะทุพโภชนาการทั้งขาดและเกิน โดยเฉพาะภาวะการโภชนาเกิน อันส่งผลต่อการเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ เช่น โรคอ้วน โรคขาดสารอาหาร โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น
2. ประชาชนได้รับสารพิษหรือสารเคมีปนเปื้อนในอาหารที่มาจากการผลิตที่ไม่ถูกสุขลักษณะและไม่ได้มาตรฐาน
3. การออกกำลังกายน้อยหรือไม่ออกกำลังกายเป็นสาเหตุของความผิดปกติของร่างกายและโรคหลายชนิด โดยเฉพาะโรคที่เกิดจากการเสื่อมสภาพของอวัยวะอันเนื่องมาจากการมีอายุมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ส่งเสริมและจัดให้สื่อมวลชนทุกรูปแบบให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการโภชนาการที่ดี
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กร ชุมชน จัดตั้งและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านอาหารและโภชนาการ
3. สนับสนุนให้ชุมชนจัดตั้ง ปรับปรุง ในลักษณะร้านค้าชุมชนเป็นศูนย์ในการนำอาหารที่มีคุณภาพของโภชนาการเพื่อการบริโภคอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ
4. ส่งเสริมและพัฒนาประชาชนให้ตระหนักในสิทธิและผลประโยชน์ในการคุ้มครองการโภชนาการของตนเองและครอบครัว
5. ออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลความปลอดภัยในโรงงานและสถานที่ทำงาน โดยมีบทลงโทษที่ชัดเจนต่อผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนกฎหมาย
6. ส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนได้ตระหนักถึงผลดีของการออกกำลังกายจัดให้มีศูนย์การกีฬา หรือสวนสาธารณะที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยกับการออกกำลังกายของประชาชน
7. เร่งรัดให้มีการลงโทษผู้ประกอบการทางด้านอาหารที่ใส่สารพิษในอาหาร โดยมีมาตรการที่แน่นอนและชัดเจน
8. เผยแพร่ความรู้แก่ผู้ประกอบการทางด้านอาหารให้คำนึงถึงอันตรายของสารพิษที่ปนเปื้อนในอาหาร

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ การกีฬาแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนภูมิภาค องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2.5 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สภาพปัญหา

1. จากแนวทางการพัฒนาประเทศไทยที่มุ่งพัฒนาจากระบบเศรษฐกิจพื้นฐานทางการเกษตรไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบกึ่งอุตสาหกรรม ได้ส่งผลให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ได้ขยายตัวมากขึ้นเป็นลำดับ สาเหตุเกิดจากการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้อย่างมากมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยขาดจิตสำนึกร่วมกันที่จะบำรุงรักษาหรือสงวนไว้ใช้อย่างยั่งยืนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และยังส่งผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อมอันเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษในดินต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเน่าเสียอันเนื่องมาจากการปล่อยสารเคมี ขยะ น้ำเสียจากบ้านเรือนและโรงงานลงแม่น้ำ อากาศเป็นพิษจากฝุ่นละอองของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ไอเสียจากรถยนต์ หรือกากของเสียเหลือใช้จากการประกอบอุตสาหกรรม เป็นต้น และแม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2535 กำกับดูแลอยู่แล้วก็ตาม แต่ปัญหาก็หาได้เบาบางลงไม่ ทำให้ประชาชนต้องเสี่ยงภัยจากภาวะมลพิษ ทั้งมลพิษในอากาศ ในน้ำ ในอาหาร และความเสื่อมโทรมทางด้านสุขภาพจิต เป็นต้น

2. สาเหตุของปัญหาดังกล่าว นอกจากจะเกิดจากความเห็นแก่ตัวและขาดความระมัดระวังถึงอันตรายที่จะเกิดตามมาแล้ว ยังเกิดจากโครงสร้างของกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้รัฐและเจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ผูกขาดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ทั้งฝ่ายเดียว อีกทั้งบทบาทของรัฐก็เน้นไปในการการเป็นผู้พิจารณาอนุญาตว่า จะให้เอกชนรายใดเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ ได้ โดยจ่ายค่าธรรมเนียมให้รัฐตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะไม่คุ้มค่ากับการที่ทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติของชาติต้องสูญเสียไปให้กับบุคคลเพียงบางกลุ่มแล้ว ยังเป็นการคัดค้านชุมชนท้องถิ่นและประชาชนออกไปจากการมีสิทธิ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยปริยายด้วย

3. นอกจากนี้ มีปัญหาประชาชนในชุมชนท้องถิ่นถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจากผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพทางร่างกาย อาชีพ รวมทั้งความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และเมื่อประชาชนผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าวไปฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายหรือค่าชดเชยตามสิทธิที่ควรจะได้ กลับต้องประสบปัญหาทางด้านกฎหมายในการพิสูจน์ว่าตนเองเป็นผู้เสียหายและในการพิสูจน์ถึงการกระทำละเมิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากกฎหมายกำหนดให้ภาระในการพิสูจน์เป็นของโจทก์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาทางทฤษฎีวิทยาศาสตร์ จึงเป็นการยากที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นประชาชนธรรมดา มีความรู้เพียงเล็กน้อยและเป็นผู้ยากจนจะหาหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดดังกล่าว รวมทั้งการต่อสู้คดีที่ใช้ระยะเวลาอันยาวนานรวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ทำให้ผู้เสียหายคิดปัญหาความเดือดร้อนโดยจำใจต้องรับความเสียหายจากการละเมิด

โดยไม่สามารถจัดการใดๆได้ จากปัญหาข้างต้น ปัญหาใหญ่อีกปัญหาคือ การแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติ อันมีอย่างจำกัดทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องสูญเสียที่ดินทำกินหรือผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ที่ตนควรได้ ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้กำหนดมาตรการและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการไว้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนต่างๆ ต้องร่วมมือกันในการให้ความรู้เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในการร่วมกันอนุรักษ์และพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น ตลอดจนรู้ถึงสิทธิของตนที่จะมีชีวิตอยู่ในคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสิทธิในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในการจัดการ พิทักษ์ บำรุงรักษา และมีสิทธิในการได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเมื่อได้รับความเสียหายทั้งจากรัฐและเอกชน ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เค็ดคร่อน ไร่ชาญ โดยจะต้องปลูกจิตสำนึกนี้ตั้งแต่เด็ก และรณรงค์ให้ความรู้กับผู้ใหญ่ ด้วยการบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาในทุกระดับ และหรือโดยผ่านสื่อต่างๆ ที่รัฐและองค์กรเอกชนต่างๆ มีอยู่ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกหน่วยงานต้องให้การศึกษารื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ สำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนที่มีบทบาทในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สื่อสารมวลชนทุกประเภท

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนจะต้องร่วมมือกันสร้างทัศนคติให้ประชาชนเอาใจใส่ และเรียนรู้ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะไม่ใช้วิธีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพียงเพื่อที่จะสนองความต้องการและเสริมสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของคนโดยไม่คำนึงถึงการละเมิดสิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และความเสียหายจากภาวะมลพิษของผู้อื่น โดยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ รวมทั้ง ต้องเริ่มาตรการทางกฎหมายจัดการกับผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยดับต้นทันทีอย่างเสมอภาค และหากหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ละเมิดเสียเองต้องมีมาตรการลงโทษผู้รับผิดชอบในการจัดการโดยไม่มีเงื่อนไข

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ สำนักงาน

สำรวจแห่งชาติ สำนักงาน ป.ป.ช. องค์การเอกชนที่มีบทบาทในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
ท้องถิ่น สื่อสารมวลชนทุกประเภท สถานศึกษาทุกระดับ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร นโยบาย โครงการพัฒนา หรือกิจกรรมใดๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของชุมชน ทั้งนี้ ให้นำหน่วยงาน
หรือเอกชนผู้รับผิดชอบโครงการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการขนาดใหญ่และเสนอให้ประชาชนในชุมชน
ได้รับรู้ล่วงหน้าอย่างครบถ้วนถูกต้องและโดยค่อนก่อนที่จะมีการดำเนินงาน และหรือให้มีการทำ
ประชาพิจารณ์เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นหรือขอให้ยกเลิก โครงการหรือกิจกรรม
หากการดำเนินการดังกล่าวอาจมีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต อนามัย
หรือทรัพย์สินของเขาเองหรือของสาธารณชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) หน่วยงานต่างๆ ที่เป็นเจ้าของ
โครงการที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. เร่งรัดการออกกฎหมายรับรองสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่น
ในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้และได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษา
และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
การใช้สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องร้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น
หรือองค์กรอื่นของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้มีความสมบูรณ์ จัดเงินอุดหนุน
กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 46 และ 56

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. ส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันคํานึงกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม โดยเจตนาการแก้ไขกฎหมายให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการทำลาย
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งภาวะมลพิษ สามารถรวมตัวกันฟ้องคดีเป็นกลุ่มหรือให้องค์กร
เอกชนที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาตรา 7 และ 8
สามารถที่จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทนกลุ่มประชาชนที่ได้รับความเสียหายได้ รวมถึง การให้อำนาจพนักงาน
อัยการฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายทวง ไปกับคดีอาญาในลักษณะคดีแห่งเกี่ยวกับคดีอาญา
คนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4 แต่จะต้องมีมาตรการในการป้องกันมิให้ผู้ความมี
ความหมายเหมือนกัน เช่น ควรแจ้งให้อัยการทราบเพื่อเป็นโจทก์ร่วม เป็นต้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย
กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด
ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

6. แก้ไขเพิ่มเติม หรือออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ประชาชนและองค์กรชุมชนมีสิทธิ
ยื่นเรื่องราวร้องทุกข์และขอให้มีการจัดทำประชาติการณ์ในกรณีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับ
หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมการ
พัฒนาของรัฐ รวมทั้งดำเนินการให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ในระดับจังหวัดเพื่อ
ความสะดวกในการยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย
ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

7. ส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งควรแก้ไขมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 จาก "เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้" เป็น "เพื่อประโยชน์ ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้..."

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

8. ทิศทางแก้ไขให้มีการจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการอนุมัติโครงการ
ด้านอุตสาหกรรมทุกโครงการ โดยจะต้องศึกษาถึงผลกระทบกับวัฒนธรรมและผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ
สังคม วัฒนธรรมของชุมชนด้วย นอกจากนี้ ในแต่ละปีหรือแต่ละช่วงเวลาจะให้มีหน่วยงานของรัฐหรือ
องค์กรเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นกลาง ทำการติดตามศึกษาผลกระทบจากแหล่งอุตสาหกรรมและ
รายงานให้ประชาชนทราบทุกปี ทั้งนี้ ในการจัดทำรายงานดังกล่าวจะต้องให้ประชาชนและหรือองค์กร
ชุมชนมีอำนาจและมีสิทธิในการร่วมตรวจสอบ ศึกษาผลกระทบ นอกจากนี้รายงานการศึกษาผลกระทบจะ
ต้องจัดทำเป็นภาษาไทยด้วยทุกครั้งเพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ รวมทั้ง ให้ประชาชนสามารถยื่นข้อเสนอ
ให้มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในกรณีที่โครงการนั้นไม่อยู่ในบัญชีท้ายประกาศ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม
ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

9. ส่งเสริมบทบาทให้ประชาชนและองค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล
(อบค.) มีส่วนในการตัดสินใจในโครงการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเฝ้าระวัง การตรวจสอบคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม กับให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอำนาจในการประกาศเขตควบคุมมลพิษ และพื้นที่คุ้มครอง

สิ่งแวดล้อมหากเห็นว่า ถ้ามีการปล่อยไว้ก็จะเกิดปัญหาภัยกับประชาชนและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น นอกจากนี้รัฐต้องสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรเอกชนที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อม หรือส่งเสริมให้มีบทบาทในการรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากกว่าเดิมด้วย โดยรัฐอาจสนับสนุนงบประมาณให้บางส่วนหากมีความพร้อมทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างจิตความสามารถในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมให้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย
หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาดำเนินการ

10. เพื่อส่งเสริมสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพ สิ่งแวดล้อม
ดังนั้น รัฐจะต้องจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์ทุกครั้งในเรื่องดังต่อไปนี้

10.1 การวางแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมทุกระดับ

10.2 การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการขนาดใหญ่และเอกชนทุกโครงการ

10.3 การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดที่สำคัญๆ ทุกเรื่อง

10.4 การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและเขตควบคุมมลพิษในเขตพื้นที่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาดำเนินการ

11. จัดตั้งกองทุนในลักษณะที่สามารถนำเงินจากกองทุนมาช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง จัดตั้งกองทุนที่ส่งเสริมการศึกษารักษาและการป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาดำเนินการ

12. แก้ไขกฎหมายในการฟ้องเรียกค่าชดเชยโดยศาลให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากสิ่งแวดล้อมหรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สามารถฟ้องร้องคดีแห่งได้โดยไม่ต้องชำระจำคุกอำนาจฟ้องอยู่เฉพาะผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 เท่านั้น นอกจากนี้ ค่าชดเชยต้องชดเชยความเสียหายอันเป็นผลต่อเนื่องด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาดำเนินการ

13. เนื่องจากภารกิจสูงของความเสียหายในคลังสิ่งแวดล้อมทำได้ยาก รัฐจึงจะแก้ไขให้ภาระภารกิจนี้อยู่แก่จ่านลซึ่งเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหา ไม่ใช่ให้ฝ่ายโจทก์เป็นผู้พิสูจน์ เนื่องจากโจทก์ซึ่งเป็นชาวบ้านมีความรู้และการศึกษาน้อย รวมทั้ง ไม่มีความรู้ทางเทคนิคและมาตรฐานต่างๆ ที่จะพิสูจน์ว่า การกระทำ ความผิดของจำเลยเป็นความผิด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

14. ควรเร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังและเสมอภาค เช่น การฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มาตรา 96 และมาตรา 97 ดำเนินการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำ ความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม หากหน่วยงานละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ควรมีกฎหมายให้ประชาชน/ชุมชนสามารถฟ้องร้องหน่วยงานที่ละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ได้

15. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผู้ตรวจพิสูจน์ที่มีความเชี่ยวชาญในการเป็นพยานศาล รวมทั้ง ฝึกอบรมให้มีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด ไม่ว่า จะเป็นทนาย ศาล อัยการ ทั้งนี้เพราะความผิดที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีความซับซ้อนและต้องการความรู้ทางเทคนิคเฉพาะด้าน ซึ่งพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่ทำงานทั่วไปอาจไม่มีความรู้ ความเข้าใจเพียงพอ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม, สำนักงานอัยการสูงสุด, กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

16. เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างประชาชน องค์กรชุมชนกับหน่วยงานในกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง และแม้จะมีการทำประชาภิการณ์แล้วแต่ไม่ได้รับการยอมรับ รัฐจะต้องจัดให้มีการวิจัยถึงผลดี ผลเสียโดยองค์กรที่เป็นกลางและต้องพยายามควบคุมมิให้ปัญหาบานปลายเป็นปัญหาการเมือง อันจะนำไปสู่ความรุนแรงและไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาในท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

17. เนื่องจากมาตรการด้านการลงโทษอย่างเด็ดขาดไม่สามารแก้ไขปัญหาคได้ รัฐจึงจะนำมาตรการทางการปกครองมาเสริม เช่น การเพิกถอนใบอนุญาต การตั้งกักการประกอบการชั่วคราว ซึ่งจะ ต้องทำอย่างรวดเร็ว จริงจังและด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม เพื่อป้องกัน หตุคยังปัญหาโคตรรวดเร็วกว่ากระบวนการทางแพ่งและทางอาญา รวมทั้ง การใช้มาตรการจักชวนให้ประชาชนในชุมชนประณาม

ผู้ประกอบการที่ละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือเอกชนจะต้องรับผิดชอบในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ได้สร้างความเสียหายไว้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

18. นำมาตรการในเรื่องภัยอากร หรือการจัดเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษมาใช้กับผู้ปล่อยมลพิษ หรือผู้สร้างความเสียหายให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำภาษีนี้นั้นมาบำบัดแก้ไขมลพิษหรือฟื้นฟูเยียวยาบำบัดความเสียหายนั้น เช่น ภาษีนี้น้ำเสีย ฯลฯ ตามหลักการ "ผู้สร้างปัญหามลพิษ จะต้องเป็นผู้รับภาระในการบำบัดและกำจัดมลพิษ"

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการคลัง หน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

19. ใช้มาตรการด้านเศรษฐศาสตร์จูงใจ โดยยกเว้นภาษีให้กับผู้ที่นำเครื่องมือ เครื่องจักร หรือการติดตั้งอุปกรณ์ลดมลพิษมาใช้เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนร่วมกันลดภาวะมลพิษ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการคลัง

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

20. ต้องให้การสงเคราะห์ผู้ป่วยหรือผู้ประสบภัย อันเป็นผลกระทบจากการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือมลพิษต่างๆ ทั้งแก่โรงงานอุตสาหกรรม การทำเกษตรกรรมและอื่นๆ จนกว่าจะหายเป็นปกติโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ โดยทันทีแม้ว่าคดีจะยังไม่สิ้นสุดและจัดหาแพทย์เฉพาะทางด้านอาชีวเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อมมาดูแลผู้ป่วยจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

21. เนื่องจากการทำงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีหลายหน่วยงานเกี่ยวข้องแต่ยังขาดการประสานงานกัน จึงควรมีองค์กรกลางในการบริหารจัดการโดยมีองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นและองค์การชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีกฎหมายรองรับ รวมทั้ง ส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และชุมชนตรวจสอบประเมินผลการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย

หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2.6 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนระดับที่อยู่อาศัย

สภาพปัญหา

สิทธิมนุษยชนด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลจากรัฐอย่างเท่าเทียมกันในการมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลสิทธิชุมชนและสิทธิสาธารณะ เช่น การบุกรุก การจัดสร้างที่อยู่อาศัยโดยขาดระเบียบ

รัฐบาลไทยได้กำหนดการรับรองสิทธิมนุษยชนด้านที่อยู่อาศัยสำหรับประชาชนชาวไทยซึ่งปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 36 วรรคแรกได้บัญญัติว่า “บุคคล ช่อมมี...เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร” มาตรา 80 ได้บัญญัติไว้ว่า “...รัฐต้องสงเคราะห์คนชราผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้” และในมาตรา 4 ได้บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง”

นอกจากนี้รัฐยังได้คุ้มครองสิทธิของบุคคลในกรณีที่บุคคลถูกรัฐใช้สิทธิในการเวนคืนที่ดินหรือที่หักอาศั เพื่อนำที่ดินนั้นไปใช้เพื่อการสาธารณูปโภค หรือประโยชน์สาธารณะต่างๆ แล้ว

ปรากฏว่า ถ้ารัฐมิได้นำที่ดินนั้นไปใช้เพื่อการสาธารณูปโภค หรือประโยชน์สาธารณะให้ตรงตามวัตถุประสงค์และระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยในรัฐธรรมนูญมาตรา 49 วรรค 3 ได้กำหนดไว้กรณีที่มีได้ใช้ที่ดินเวนคืนตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วรัฐจะต้องคืนที่ดินให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาทและจ่ายค่าชดเชยที่ใช้ไปด้วย

ในระดับสากลนั้นภาคีศึกษาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights-ICESCR) : ในข้อที่ 11 ได้กล่าวถึงการรับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย ตลอดจนสถานะการครองชีพที่ได้อย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการทดลองครบรอบ 50 ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติของไทย ได้พิจารณาว่าประเทศไทยสามารถเข้าเป็นภาคีได้โดยไม่ต้องมีการออกกฎหมายใดๆ เพิ่มเติมและอยู่ระหว่างการขออนุมัติจากรัฐมนตรีในการเข้าเป็นภาคีศึกษานี้

สภาพปัญหาในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของสังคมไทยคือถึงแม้ว่าประชาชนจะมีเสรีภาพดังกล่าว แต่ก็ไม่มีถิ่นที่อยู่ให้เลือกหรือมีไม่พอเพียงไม่ว่าจะเป็นคนในชนบทคนในแหล่งเสื่อมโทรม คนชั้นกลางในเมือง และในขณะเดียวกันตามรัฐธรรมนูญในหมวดที่สามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมิได้กำหนดหน้าที่ของรัฐ ในการจัดหาที่อยู่ให้ประชาชนนั้นไว้โดยตรง อย่างไรก็ตามรัฐมีหน้าที่ต้องจัดทำให้ประชาชนโดยตรงอยู่แล้ว ปัญหาของประเทศไทยจึงมิใช่ปัญหาจากการไม่มีสิทธิ แต่เป็นปัญหาของความไม่เพียงพอของที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคนหรือทุกกลุ่มในระดับที่ประชาชนสามารถจัดหาได้ (ซื้อ เช่า หรือสิทธิครอบครอง)

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อในปัจจุบันการจัดที่พักอาศัยให้เพียงพอสำหรับคนทุกระดับ และทุกกลุ่มยังไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ ก็ย่อมหมายถึงการมีสิทธิเท่าเทียมกันในการมีที่อยู่อาศัยก็ยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วย ฉะนั้นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านที่ห้กอาศัยในประเทศไทย ขณะนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งแก้ไขที่การเร่งทำให้เกิดความพอเพียงเป็นหลักเพื่อก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันหรือลดช่องว่างให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ โดยต้องไม่ก่อให้เกิดการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคล สิทธิชุมชน และสิทธิสาธารณะด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

รัฐควรดูแลให้ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยเหมาะสมกับสภาพทางสภาพทางสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทั้งในเขตสังคมเมือง และสังคมชนบท และเน้นเป็นพิเศษในกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยรัฐควรสนับสนุนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นของตนเองได้มีส่วนในการกำหนดนโยบายการจัดการและตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ องค์กรในท้องถิ่น นักวิชาการ รวมถึงภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และผู้ทำกิจกรรมการให้บริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการอยู่อาศัยในการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นและก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยสามารถแก้ไขและป้องกันปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การประสานงานร่วมมือดังกล่าวเป็นการยกระดับของการดำเนินการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยรวมของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระยะยาวอีกด้วย

นอกจากนี้ รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดหาที่อยู่อาศัยทั้งชั่วคราวและถาวร เพื่อเป็นสวัสดิการและการบริการสาธารณะสำหรับผู้ได้รับความเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน เป็นการชั่วคราว รวมถึงการบริการสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยแก่กลุ่มบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น คนพิการ คนชรา และกลุ่มแรงงานต่างๆ เนื่องจากเป็นสิทธิของประชาชนในการที่จะได้รับความช่วยเหลือพื้นฐานจากรัฐในการบรรเทาความเดือดร้อน

นอกเหนือจากการให้บริการด้านสวัสดิการแล้วการให้ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนก็ควรได้รับการชี้แนะจากรัฐเช่นกัน ได้แก่ การวางแผนและบริหารจัดการการพัฒนาเมือง การกำหนดเขตและการจัดหาที่ดิน รวมถึงสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จะเป็นเครื่องชี้นำในการพัฒนาชุมชนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้ว และชุมชนใหม่ที่จะเกิดขึ้นให้มีความเพียงพอ การสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัยที่จะทำให้เกิดปัญหาภายหลังและยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดการตั้งถิ่นฐานใหม่ของชุมชน และการพัฒนาที่มีความสมบูรณ์ด้วยตัวเองในทุกๆ ด้านมีการส่งเสริมการใช้ที่ดินในเมืองและชนบทอย่างเหมาะสมคุ้มค่า การบริหารที่ดินที่ถือครองการพัฒนาการตั้งถิ่นฐาน โดยให้อิโกลาท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการรับทราบและกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้สอดคล้องกับการอยู่อาศัยและวัฒนธรรมท้องถิ่น

สิ่งที่รัฐควรสนับสนุนนอกเหนือจากการดูแลด้านกายภาพและการวางแผนคือรัฐควรสนับสนุนประชาชนและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณของที่อยู่อาศัยเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่อยู่อาศัยเกิน หรือไม่พอเพียงต่อความต้องการของบางกลุ่มรายได้หรือบางพื้นที่โดยรัฐอาจให้การส่งเสริมและให้ความสะดวกกับเอกชนในด้านกฎหมายด้านข่าวสาร และการเงิน เป็นต้น รวมถึงการเข้ามาช่วยเหลือให้เกิดความเป็นธรรมทางด้านราคาขาย ราคาเช่าและสัญญาต่าง ๆ และการกำกับดูแลและป้องกัน การเอาเปรียบผู้บริโภค

ด้านสิทธิของผู้ชากรในเมืองซึ่งเป็นกลุ่มเฉพาะที่มีปัญหาเด่นชัด จะต้องมีการส่งเสริมให้ชุมชนต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงที่อยู่อาศัยของตนเองให้เหมาะสมในการอยู่อาศัยอย่าง ถูกสุขลักษณะ รวมถึงการจัดหาให้มีเพียงพอและมีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดี โดยประสานงานกัน ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันในการพัฒนาและ ปรับปรุงที่อยู่อาศัย รวมถึงการที่รัฐจะต้องรับรองสถานภาพขององค์กรชุมชนต่างๆ ด้วย ทั้งนี้การร่วมมือกันของทั้งสองฝ่ายดังกล่าว จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมสำหรับทุกฝ่าย

ความร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนผู้มีสิทธิในการได้รับการดูแลด้านที่อยู่อาศัย รวมถึง กลุ่มชุมชนต่างๆที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจำเป็นจะต้องได้รับโอกาสและการส่งเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพใน ความเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและการร่วมกันในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเองให้มีคุณภาพ สูงสุด รัฐควรมีการจัดการพัฒนาด้านความรู้และศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ เพื่อให้เกิดความสำนึก ในการร่วมกันจัดทำที่อยู่อาศัยทั้งแบบให้บริการสวัสดิการและการจัดที่อยู่อาศัย การปรับปรุงทั้งในชุมชน ใหม่และชุมชนดั้งเดิม

มาตรการเร่งด่วน

1. เร่งรัดการดำเนินการจัดทำที่อยู่อาศัยให้ประชาชนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งในเรื่องค่าเช่า ราคาขายและรูปแบบที่เหมาะสมกับชุมชนในท้องถิ่นนั้น โดยการ :

- สำรวจความต้องการที่อยู่อาศัยของแต่ละกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ต่างๆ
- การกำหนดมาตรฐานที่อยู่อาศัยและมาตรฐานชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการ

ของผู้อยู่อาศัยและชุมชน

- จัดหาสินเชื่อเพื่อการซื้อที่อยู่อาศัยในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม
- แนะนำให้ชุมชนตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยและนำไปขอสินเชื่อธนาคาร

ของรัฐ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ

- จัดให้มีสัญญาเช่าที่เป็นธรรมแก่ผู้เช่าและผู้ให้เช่า เช่นการป้องกันมิให้เกิดการให้ ออกจากสถานที่เช่าอย่างไม่เป็นธรรม การเรียกเก็บค่านัดจำ หรือค่าบริการต่างๆ ที่ไม่เป็นธรรม เป็นต้น

- ขจัดปัญหาทางกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการจัดที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยไม่ ละเมิดสิทธิชุมชนและสิทธิสาธารณะ

- รมร่งค์ให้มีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยเดิมและสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชนให้มี
ความน่าอยู่และถูกสุขอนามัย

- จัดที่พักอาศัยชั่วคราวในเมืองหลักที่มีความเจริญสำหรับผู้เดินทางมาจากต่าง
จังหวัดและไม่มีญาติที่นั้ง ผู้เ่วร้อน คนชรา ที่ไม่มีผู้เลี้ยงดู และขาดที่พัก

- การปรับปรุงสถานที่สาธารณะและบริการสาธารณะให้คนพิการสามารถใช้
สถานที่และบริการได้โดยสะดวก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การเคหะแห่งชาติ
กระทรวงมหาดไทย ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

มาตรการระยะยาว

การดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านที่อยู่อาศัยโดยการเร่งทำให้เกิด
ความพอเพียง เพื่อลดความไม่เท่าเทียมกันหรือลดช่องว่างของโอกาสที่แตกต่างกันอยู่ระหว่างกลุ่มต่างๆ
นั้น จะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับ การดำเนินการอย่างจริงจัง โดยต้องกำหนดเป็นแผนงานและปฏิบัติให้เป็น ไปตาม
นั้น มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ

องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการจัดการด้านการตั้งถิ่นฐานชุมชน
ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมีดังนี้

- การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่กระจายความเจริญสู่ชนบทเพื่อขยับยั้งการย้ายถิ่น
- การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกระจายรายได้สู่ชนบท ขจัดปัญหาความยากจนและก่อให้เกิด
เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถดูแลแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง

- การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีการพัฒนาทางกายภาพ เช่น การพัฒนาโครงสร้าง
พื้นฐานและบริการสาธารณะต่างๆที่จำเป็นอย่างทั่วถึง

- การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ดี
เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่อาศัย

- การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและศิลปวัฒนธรรมที่ถิ่นที่เคารพการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนและนำไปสู่ความสามานฉันท์ของชุมชนและสังคมโดยรวม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การเคหะแห่งชาติ
กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : กำหนดให้สอดคล้องกับช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

2.7 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่ม

สภาพปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของการรวมกลุ่มเป็นสองกรณี กรณีแรกคือ การรวมกลุ่มทั่วไป ซึ่งเป็นสิ่งที่กล่าวถึงในบทนี้ กรณีที่สองคือการรวมกลุ่มทางการเมืองหรือพรรคการเมือง ซึ่งได้มีการกล่าวถึงแล้วในสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองการปกครอง และเช่นเดียวกันกับในกรณีที่สิทธิการรวมกลุ่มในบางเรื่องอาจมีเนื้อหาคาบเกี่ยวกับสิทธิการรวมกลุ่มเฉพาะ เรื่องที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนเช่น ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้จะมีรายละเอียดปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนเฉพาะด้านหรือตามกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

ในส่วนที่เป็นสภาพปัญหาของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านการรวมกลุ่มนั้นปัจจุบันเกิดจาก 2 สาเหตุหลักคือ

1. ความสอดคล้องของกฎหมายลูกกับการรับรองสิทธิของการรวมกลุ่มตามรัฐธรรมนูญยังไม่ชัดเจนดังจะเห็นได้จาก

(1) รัฐธรรมนูญของไทยแต่ละฉบับในอดีตล้วนแต่รับรองให้บุคคลมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติรัฐกลับออกกฎหมายหรือข้อบังคับอันมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพนี้ เช่น การกำหนดให้ต้องจดทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐเพื่อจะได้มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นองค์กรประชาชนหลายองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์แต่ไม่ได้จดทะเบียนหรือไม่สามารถจดทะเบียนได้จึงมักถูกกล่าวหาจากหน่วยงานของรัฐว่าเป็นองค์การเถื่อน อันทำให้เสียสิทธิประโยชน์หลายประการและในหลายกรณีเขียนอุปสรรคต่อการประกอบกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์

(2) ในการจดทะเบียนเพื่อให้มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยจำกัดรูปแบบไว้เพียง 2 รูปแบบ คือสมาคมและมูลนิธิ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับจดทะเบียนได้วางระเบียบในการขอจดทะเบียนไว้อย่างยุ่งยากซับซ้อน ทั้งยังมีกฎหมายบางฉบับเข้ามาเพิ่มเติมกฎหมายในเรื่องนี้ให้มากขึ้นจนรวมกันเป็น เช่น พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2548 เป็นต้น

2. ทักษะคิดและความเข้าใจในค่านิยมของข้าราชการและพนักงานของรัฐ กล่าวคือ ข้าราชการและพนักงานของหน่วยงานของรัฐหลายแห่งยังมีทัศนคติในแง่ลบ เกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชน โดยมักจะมองว่าเป็นการรวมตัวกันเพื่อสร้างปัญหาหรือความยุ่งยากให้แก่ราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นข้าราชการและพนักงานของหน่วยงานของรัฐจึงมักนำกฎหมายหรือกฎระเบียบบางอย่างมาป้อนข้ออ้างเพื่อขัดขวางการรวมตัวกันหรือการดำเนินงานขององค์กรของประชาชน เช่นมีการนำเอากฎหมายว่า

• ด้วยการดำเนินงานของคนต่างคำวมาเป็นข้ออ้างในการทำงานขององค์กรประชาชนเมื่อต้องประสานงานกับผู้แทนองค์กรสาธารณกุศลและองค์กรสิทธิมนุษยชนจากต่างประเทศ เป็นต้น

3. ประชาชนทั่วไปไม่เข้าใจในสิทธิการรวมกลุ่ม จึงไม่เห็นด้วยกับการรวมกลุ่มของกลุ่มต่าง ๆ
4. การรวมกลุ่มยังไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควรและส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะพื้นที่และมีลักษณะเฉพาะกิจ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรให้ทุกกลุ่มมีการขึ้นทะเบียนหรือจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมายโดยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการลงให้เหลือน้อยที่สุด ลดขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการลงให้น้อยลงและอำนวยความสะดวกให้มากขึ้น และควรกระจายอำนาจในการรับจดทะเบียนให้องค์กรท้องถิ่นต่างๆ และไม่ควรถกักการจดทะเบียนเพียง 2 รูปแบบเท่านั้น ต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มรูปแบบอื่นๆ จดทะเบียนได้ด้วย
2. เปร่งรัดให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของรัฐให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านการรวมกลุ่มของประชาชน
3. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทัศนคติด้านเสรีภาพในการรวมกลุ่มที่เหมาะสมแก่ข้าราชการและประชาชน เพื่อให้การใช้สิทธิและการบริหารสิทธินำไปสู่การสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคม
4. แสวงหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรวมกลุ่ม การวางแผนฯ รูปแบบการรวมกลุ่มงบประมาณ ที่ปรึกษา และให้คำแนะนำเกี่ยวกับเงื่อนไขต่างๆ
5. เปิดโอกาสให้มีการรวมกลุ่มทุกรูปแบบ ทุกด้าน อาทิเช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2.8 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ

เพื่อรับรองและส่งเสริมสิทธิของประชาชนในการรับข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเพียงพอในการใช้สิทธิต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะ เป็นสิทธิในการแสดงความคิดเห็น การเลือกตั้งและการใช้สิทธิทางการเมืองอื่น ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบบ ประชาธิปไตยให้มีความมั่นคง ระบบการปกครองและระบบราชการให้มีความโปร่งใส และคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างจริงจัง

สภาพปัญหา

เนื่องจากแต่เดิมระบบราชการและหน่วยงานของรัฐเป็นระบบปิด มีกฎระเบียบมากมายที่เป็นอุปสรรคในการที่ประชาชนจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระเบียบว่าด้วยการ รักษาความปลอดภัยแห่งชาติหรือการรักษาความลับ ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการ ดำเนินงานของรัฐ และหน่วยงานของรัฐและองค์กรตรวจสอบของรัฐเองก็ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างจริงจัง หรือ ไม่มีบุคลากรเพียงพอในการตรวจสอบ เป็นเหตุให้มีการใช้อำนาจที่ไม่ถูกต้อง หรือ ความอื้ออวมใจ มีผลเป็นการลดทอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แม้ในปัจจุบัน จะให้มีบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่างๆ ที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในการรับทราบข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจาก หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อ ส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ในการรับทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและขอตรวจดูเอกสารที่จำเป็น ต้องรู้เพื่อป้องกันสิทธิของตนเองในกระบวนการพิจารณาทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีการปฏิบัติ ราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการในกรณีทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะ อย่างยิ่งตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 แต่ก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้มี การปฏิบัติตามอย่างจริงจัง โดยหน่วยงานของรัฐส่วนมากยังไม่ได้ปฏิบัติให้ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่ กฎหมายกำหนด นอกจากนั้น เมื่อประชาชนได้ปฏิบัติครบถ้วนตามขั้นตอนหรือกระบวนการที่กฎหมาย กำหนดไว้แล้ว เช่น เมื่อมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้หน่วยงานของ รัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการแล้วก็ตาม หน่วยงานของรัฐก็ไม่ปฏิบัติตาม หรือหาวิธีหลีกเลี่ยงในการ ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว เช่น ยังจำเป็นต้องหาหรือสำนักงานอัยการสูงสุดหรือสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกาก่อน แม้กฎหมายจะได้บัญญัติให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นที่ยุติแล้วก็ตาม ประกอบกับผู้นักับบัญชาหรือผู้กำกับดูแลไม่ใช้อำนาจสอดคล้องดูแลและกำกับให้หน่วยงานในความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง หรือเป็นปัญหาอันเกิดจากผู้บริหารของหน่วยงานนั่นเองที่ไม่ยอมเปิดเผย ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งในระยะยาวย่อมมีผลให้ประชาชนผู้ใช้สิทธิเกิดความเบื่อหน่ายและหือแท้ในการใช้ สิทธิดังกล่าว

สาเหตุ

ปัญหาดังกล่าวอาจมีสาเหตุหลายประการและจากหลายฝ่าย ดังนี้

1. ในส่วนของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

หน่วยงานของรัฐขาดระบบการจัดการข้อมูลข่าวสารที่ดี และไม่ได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ตามสมควร

เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องใช้ดุลพินิจในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในหลายกรณี ทั้งขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว ตลอดจนทัศนคติและความเลื่อมใสของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกฎหมาย

หน่วยงานของรัฐบางแห่งไม่โปร่งใสและไม่จัดเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ โดยตรงในการให้บริการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ผู้บังคับบัญชาและผู้ใช้อำนาจกำกับดูแลหน่วยงานของรัฐไม่ได้ให้ความสนใจในการบังคับให้หน่วยงานของรัฐที่ตนรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง หรือเป็นผู้ที่ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั่นเอง

2. ในส่วนเกี่ยวกับองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอดส่อง ดูแล และกำกับ การปฏิบัติตามกฎหมาย

สำนักงานข้อมูลข่าวสารของราชการยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการยังเป็นหน่วยงานของรัฐสังกัดสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของข้าราชการประจำ

คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นคณะกรรมการที่มีองค์ประกอบค่อนข้างใหญ่ ทั้งยังประกอบด้วยกรรมการที่เป็นกรรมการ โดยตำแหน่งอยู่มากเกินความจำเป็น

3. ในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชนผู้ใช้สิทธิ

ประชาชนยังขาดความเข้าใจในกฎหมาย และการตื่นตัวในการใช้สิทธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัด

4. ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมาย

กฎหมายที่มีผลบังคับใช้ มีความละเอียดอ่อนและความขาดในการทำความเข้าใจ และการตีความยังขาดปัญหาหรือองค์ความรู้และหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

5. ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐบาล

แม้รัฐบาลให้ความสำคัญพอควรแก่กฎหมายฉบับนี้ แต่ยังไม่ได้มีการบังคับอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำสั่งของหัวหน้า หน่วยงานของรัฐ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. กำหนดเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลในการบังคับใช้กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ และอาจกำหนดกิจกรรมเชิงสนับสนุน เช่น อาจกำหนดให้มีปีแห่งการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ และอาจให้มีการประกวดหรือคัดเลือกหน่วยงานดีเด่นในการให้บริการข้อมูลข่าวสารของราชการแก่ประชาชน

2. ประชาสัมพันธ์กฎหมายดังกล่าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และสร้างเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และอาจจัดตั้งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการระดับจังหวัด โดยมีสัดส่วนข้าราชการ ภาคประชาชนและภาควิชาการในสัดส่วนที่เท่ากัน รวมทั้งจัดตั้งตัวแทนของชุมชนในการใช้หรือระงับข่าวของหมู่บ้านในการเผยแพร่กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการหรือข้อมูลข่าวสารอื่น

3. เร่งรัดการปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

เร่งรัดให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการดำเนินการเสนอแนะในการตรากฎหมายกำกับของ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระเบียบของคณะกรรมการที่เกี่ยวกับการรักษาความลับของทางราชการ

ให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการจัดทำหรือกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐ จัดทำแบบคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และแผ่นพับหรือเอกสารประชาสัมพันธ์อื่นแก่ประชาชน

ให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเน้นการปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องการสอดส่อง และให้คำแนะนำเกี่ยวกับบรรณานุกรมของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ ควบคู่ไปกับการพิจารณาและให้ความเห็นในเรื่องร้องเรียน

ให้หน่วยงานของรัฐจัดแยกประเภทข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้และเปิดเผยไม่ได้ และวางระเบียบในเรื่องดังกล่าวและเรื่องที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามกฎหมายนี้อย่างเคร่งครัด ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีพฤติการณ์ที่เป็นกรหลกเล็งหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยไม่มีเหตุอันควร ให้ถือว่าเป็นผิดวินัย และให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใช้อำนาจกำกับดูแลดำเนินการแก่เจ้าหน้าที่นั้นตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ชักช้าและให้ผู้บังคับบัญชาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งด้วย

4. จัดบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และงบประมาณให้แก่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ให้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ และให้คำแนะนำแก่ประชาชน

5. ให้สำนักงานอัยการสูงสุดบรรจุเรื่องกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการลงในแผนการเผยแพร่กฎหมายแก่ผู้นำท้องถิ่นด้วย

มาตรการระยะยาว

1. ปรับปรุงสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ให้เป็นหน่วยงานกลางและเป็นหน่วยงานอิสระของรัฐ เพื่อให้มีความเป็นอิสระและเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่
2. ปรับปรุงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการให้มีหน้าที่ในการวางนโยบายในด้านข้อมูลข่าวสาร จัดทำแผนและประเมินผลการดำเนินงานตามกฎหมายนี้ มีการประชุมปีละครั้งหรือสองครั้ง และจัดให้มีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 28 กำหนดให้อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
3. จัดอบรมและปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ให้สำนึกในการให้บริการแก่ประชาชนตามนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการให้ คำแนะนำ และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน
4. วางมาตรฐานและระบบการจัดการข้อมูลข่าวสารที่ดีไว้ให้แก่หน่วยงานของรัฐ โดยนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ในกรณี ในระยะเริ่มต้น ควรจัดให้มีหน่วยงานตัวอย่าง หรือให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานและตรวจสอบและกำกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารที่ดีไว้ให้แก่หน่วยงานของรัฐ
5. สนับสนุนและให้ความสะดวกแก่องค์กรและชมรมที่เป็นตัวแทนของกลุ่มของประชาชน หรือผู้ประกอบการต่างๆ ในการขอข้อมูลข่าวสารของราชการ และกำหนดมาตรการสนับสนุนและให้ความสะดวกในการจัดตั้งองค์กรหรือชมรมดังกล่าว
6. กำหนดนโยบายแก่กระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยในการบรรจุเป็นหลักสูตรให้มีการศึกษาถึงสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการแก่นักเรียน นิสิต และนักศึกษาในระดับต่างๆ
 หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะรัฐมนตรี รัฐสภา กระทรวงมหาดไทย จังหวัดต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานอัยการสูงสุด กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ หน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

2.9 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเสรีภาพด้านสื่อสารมวลชน

สภาพปัญหา

สื่อสารมวลชนมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคนและสังคมและต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นโดยอิสระและโดยรับผิดชอบต่อจรรยาบรรณในวิชาชีพก็เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งที่สำคัญอันเป็นที่รับรองกันทั่วไป แต่ในสภาพปัจจุบันของสังคมไทยนั้นสิทธิเสรีภาพสื่อสารมวลชนดังกล่าวยังมีลักษณะที่จำกัดและถูกริครอนจากอำนาจรัฐอยู่เสมอ อาจสรุปสภาพปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนทางด้านสื่อสารมวลชนในประเทศไทยได้ดังนี้

1. มีการปิดกั้นการทำงานแสวงหาข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน แม้ว่าในปัจจุบันจะได้รับการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการอันมีหลักการให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการให้ประชาชนทราบ แต่ในทางปฏิบัติรัฐและหน่วยงานของรัฐก็ฝ่าฝืนหลักการของกฎหมายนี้อยู่เสมอๆ นอกจากนี้ ผู้นำในรัฐบาลบางสมัยได้ออกคำสั่งกำชับข้าราชการให้ปฏิบัติตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวต่อสื่อมวลชนอย่างเคร่งครัด บางสมัยถึงกับมีการตั้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวนประวัติดูสื่อข่าวประจำทำเนียบรัฐบาล เป็นต้น

2. มีการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนโดยรัฐหรือหน่วยงานของรัฐอยู่เสมอๆ สื่อมวลชนทางด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์จะได้รับผลกระทบมาก

3. เอกชนไม่มีโอกาสได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุสำหรับการส่งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ในขณะที่ปัจจุบันคั่นเนินการโดยส่วนราชการทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น กองทัพบก กรมประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย หรือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น เอกชนมีสถานะเป็นเพียงผู้เช่าเวลาหรือผู้รับจ้างผลิตรายการให้เท่านั้น ทำให้กิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของไทยมีลักษณะเป็นกิจการที่ถูกผูกขาด โดยรัฐและหน่วยงานของรัฐ อันเป็นอันตราดต่อสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างยิ่ง

4. สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร และได้รับการทางด้านสื่อสารมวลชน รวมทั้งสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นยังถูกจำกัด

5. ทรัพยากรสื่อสารมวลชนอันเป็นของส่วนรวมไม่ได้ถูกใช้ไปเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่าที่ควร แลกลับเป็นไปเพื่อประโยชน์ของกลุ่มคนบางพวกเท่านั้น

สาเหตุ

ในปัจจุบันยังมีกฎหมายที่มีหลักการและเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนทางด้านสื่อสารมวลชนอยู่อีกหลายฉบับ เช่น

- พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484
- พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498
- พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473
- พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495
- พระราชบัญญัติป้องกันการและปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่างๆ ให้สอดคล้องกับหลักการใหม่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งมีหลักการให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่สื่อมวลชนทุกแขนงมากขึ้น
2. เร่งรัดการออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรของรัฐบาลที่เป็นอิสระและกำหนดหลักการดำเนินการดำเนินบริการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้กฎหมายดังกล่าวจะต้องคำนึงถึง
 - สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
 - สิทธิเสรีภาพในการได้รับข้อมูลข่าวสาร
 - สิทธิของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในการใช้ทรัพยากรสื่อสารมวลชนสาธารณะเพื่อการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. เร่งจัดทำแผนแม่บทกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ โดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าดำเนินบริการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในนามและโดยสิทธิของตนเอง

2.10 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองและการปกครอง

สภาพปัญหา

สิทธิมนุษยชนด้านการเมืองและการปกครอง หมายถึงการที่ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และมีส่วนร่วมในทางการเมืองและการปกครองในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยรัฐต้องไม่ขัดขวาง แต่จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนดังกล่าวอย่างเต็มที่ สิทธิมนุษยชนด้านการเมืองและการปกครอง ได้แก่

- เสรีภาพในการรวมกลุ่มกันเป็นหมู่คณะโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง

- สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง
- เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ
- สิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย
- สิทธิในการเข้าชื่อเสนอให้มีการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- สิทธิในการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น

สิทธิมนุษยชนด้านการเมืองการปกครองมีปัญหาที่สำคัญคือ

1. การรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองนั้น แม้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (มาตรา 47) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จะบัญญัติให้จัดตั้งพรรคการเมืองได้จำนวนกี่พรรคและเพียงแต่ขจัดแจ้งกระทรวงมหาดไทยเท่านั้น แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กลับบัญญัติให้พรรคการเมืองที่จัดแจ้งแล้วต้องหาสมาชิกให้ได้ครบ 5,000 คน กระจายตามภาคต่างๆ ของประเทศ อีกทั้งสารต้องมีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ทำให้เกิดปัญหากระทบต่อเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองของประชาชน

2. สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกจำกัดโดยเหตุที่บุคคลนั้นไม่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี และการต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง การสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีมิใช่ปัจจัยชี้วัดการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม แต่ไม่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ส่วนการต้องสังกัดพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งจึงจะสมัครรับเลือกตั้งได้ก็เป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนโดยชัดแจ้ง นอกจากนี้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นยังไม่มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งในระดับประเทศแต่ประการใด ;

3. แม้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธจะเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองก็ตาม แต่ก็ยังมีกฎหมายหลายฉบับที่จำกัดเสรีภาพในเรื่องดังกล่าว เช่น การชุมนุมในที่สาธารณะหรือการใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อการชุมนุมยังต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียก่อน ฯลฯ นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนในเรื่องต่างๆ และ

ต้องการชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิก็ได้รับการจัดวางจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมตลอดถึงกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีทัศนคติในเชิงลบต่อการชุมนุมของประชาชน การให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกจึงไม่เกิดขึ้น นอกจากนี้ รัฐมักจะใช้สื่อของรัฐในการบิดเบือนการใช้สิทธิชุมนุมของประชาชน ตลอดจนการสนับสนุนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการชุมนุมให้มีการเผชิญหน้ากัน

4. สิทธิในการเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้รัฐสภาและสภาท้องถิ่นพิจารณาเป็นสิทธิใหม่ ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน แม้จะมีการตรากฎหมายในเรื่องนี้ขึ้นแล้วก็ตาม แต่การเสนอร่างกฎหมายของประชาชนก็ยังไม่มียกเว้นหรือข้อห้ามที่จะได้รับการพิจารณาจากรัฐสภาอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นไม่ได้กำหนดรายละเอียด ทั้งในเรื่องการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องที่เสนอต่อสภา การให้ประชาชนเข้าชี้แจง การเข้าร่วมเป็นกรรมการฯ และกฎหมายที่ให้เสนอกฎหมายก็ยังมีอุปสรรคในการใช้สิทธิ เช่น การใช้หลักฐานทะเบียนบ้านเพื่อเข้าชื่อเสนอกฎหมาย เป็นต้น

5. การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับประเทศใช้กระบวนการที่คล้ายคลึงกับการถอดถอนประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา คือมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปป.ช.) สอบสวนและสั่งให้วุฒิสภาลงมติซึ่งแตกต่างจากกระบวนการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามมาตรา 286 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกระบวนการให้พ้นจากตำแหน่งกระบวนการตามมาตรา 286 แม้จะเป็นเรื่องใหม่และเป็นเรื่องที่สนับสนุนสิทธิมนุษยชนทางการเมืองและการปกครองของประชาชนในท้องถิ่นก็ตาม แต่การดำเนินการตามสิทธิดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยากลำบาก ไม่เพียงแต่ยังไม่มียกเว้นหรือข้อห้ามในเรื่องนี้เท่านั้น แต่ยังเป็นเพราะว่าการถอดถอนที่จะเกิดขึ้นได้ต้องใช้คะแนนเสียงจำนวนมากของผู้มาลงคะแนนเสียงซึ่งแทบจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยในท้องถิ่นขนาดใหญ่ระดับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือกรุงเทพมหานคร

6. ปัญหาการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองและการปกครอง ประเทศไทยเป็นรัฐที่รวมศูนย์อำนาจอย่างแท้จริงทั้งในเรื่องอำนาจหน้าที่ การเงินการคลังและการบริหารงบประมาณจึงยังไม่เกิดขึ้นทั้งในมิติของกฎหมาย นโยบาย หรือการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจตคติที่รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจ ไม่ไว้วางใจประชาชนในท้องถิ่น ไม่มั่นใจว่าประชาชนจะปกครองตนเองได้ดี ยังเป็นเจตคติที่ครอบงำผู้บริหารประเทศและข้าราชการเกือบทุกระดับในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรค การให้พรรคต้องหาสมาชิกเป็นจำนวนมาก การให้ประชาชนในท้องถิ่นจำนวนมากถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น การไม่กำหนดหลักเกณฑ์ในรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชน ฯลฯ

2. ดำเนินการรวบรวมและจัดทำแผนพัฒนาการเมืองและการปกครองของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับของสังคมไทยทุกฝ่าย โดยให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ความเห็นด้วย แผนพัฒนาการเมืองและการปกครองดังกล่าวอาจประกอบด้วย แผนว่าด้วยการคุ้มครองและขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย แผนว่าด้วยโครงสร้าง อำนาจ สถาบันการเมืองการปกครองและสถาบันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการเข้าสู่อำนาจและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและแผนว่าด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย

3. รณรงค์และเผยแพร่ให้ประชาชนมีความรู้และตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองและการปกครอง รวมถึงลดถึงการสนับสนุนให้ประชาชนปกป้องสิทธิของตนเองเมื่อมีการจำกัดสิทธิดังกล่าวโดยกฎหมาย นโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งหรือการดำเนินการใดๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4. ปรับเจตคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองและการปกครองของประชาชน และมีเจตคติที่ดีต่อการใช้สิทธิดังกล่าวของประชาชน ในขณะที่เดียวกันให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าใจว่าตนเองมีฐานะเป็นประชาชนที่มีสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวด้วยเช่นกันมิใช่สถานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น

5. ปฏิรูประบบการเรียนการสอนโดยบรรจุหลักสูตร “ประชาสังคม” (civil society) และ “ธรรมรัฐ” (good governance) ไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต้องมุ่งเน้นให้นักเรียน นิสิต นักศึกษามีความเข้าใจในอุดมการณ์ประชาธิปไตยและรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพิ่มขึ้น

6. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้องค์กรเอกชน และองค์กรประชาชน มีสิทธิและเสรีภาพมากยิ่งขึ้นในการดำเนินกิจกรรมของตน เพื่อเพิ่มบทบาทของเอกชนในด้านการพัฒนาการเมืองและการปกครองของประเทศแทนที่จะเป็นการดำเนินการของรัฐฝ่ายเดียว

7. ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจ หน้าที่และอำนาจของรัฐไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงลดถึงงบประมาณและบุคลากร โดยมีแผน ขั้นตอนและระยะเวลาของการถ่ายโอนที่ชัดเจน

8. รัฐต้องมีมาตรการในการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิชุมนุมของประชาชนในกรณีจัดพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม การป้องกันการใช้สิทธิ การลงทะเบียนของ ผู้จัดขบวนการชุมนุม ตลอดจนการให้ประชาชนใช้สื่อในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน

9. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยมีการสนับสนุนในการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบการทำงานขององค์กรท้องถิ่น

10. ปรับปรุงการสื่อสารทุกระดับ

11. ส่งเสริมการปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยโดยใช้เหตุผลนิยมตั้งแต่ระดับสถาบันครอบครัว

2.11 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนด้านศาสนา

สิทธิมนุษยชนด้านศาสนา หมายถึง การที่บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาโดยเสรี รวมทั้งการไม่เลือกปฏิบัติโดยอาศัยความแตกต่างในเรื่องศาสนาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้อันเป็นการให้เสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ในการนับถือศาสนา หากแต่ในความเป็นจริงยังมีการเลือกปฏิบัติและมีการค่าเนนการที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนด้านศาสนาอยู่

สภาพปัญหา

ประเทศไทยได้ให้เสรีภาพแก่บุคคลทั้งที่เป็นพลเมืองสัญชาติไทยและคนต่างด้าวในการนับถือศาสนาและเผยแพร่ศาสนา โดยมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก จากสถิติคนไทยประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาพุทธแล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับไม่เคยบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเพราะไม่ประสงค์ให้เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมาตรา 30 วรรคสาม ยังห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องความเชื่อถือทางศาสนา

หากแต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน กฎหมายคุ้มครองและแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีการเลือกปฏิบัติและมีการค่าเนนการที่ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนด้านศาสนาต่อผู้นับถือศาสนาต่างๆ ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ซึ่งคนกลุ่มน้อยนั้นอาจตกเป็นเป้าแห่งความเกลียดชังในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มศาสนาอื่นที่เป็นชนกลุ่มใหญ่กว่า

สาเหตุ

ถึงแม้ว่าพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ แต่มีพลเมืองบางส่วนที่นับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์ เมื่อมีการนับถือศาสนาแตกต่างกัน ก็ย่อมมีสิ่งที่แตกต่างกันในแต่ละศาสนา แต่ละศาสนาย่อมมีกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมที่แตกต่าง กันไป

ในแต่ละศาสนามีความเชื่อถือในการสักการบูชา การปฏิบัติตาม การประกอบพิธีกรรม หรือการสอนในทางศาสนา รวมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่มีขอบเขตกว้างขวางและแตกต่างกันไปในแต่ละศาสนา ความคิดเรื่องการสักการบูชาได้ขยายขอบเขตไปสู่การประกอบพิธีการต่างๆ และการประกอบพิธีกรรมเพื่อแสดงออกถึงความเชื่อโดยคง เช่นเดียวกับการปฏิบัติต่างๆที่เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว รวมทั้งการก่อสร้างสถานที่สำหรับทำการสักการบูชาเช่นการจัดตั้งวัดศาลาทอดิก การไว้กฎเกณฑ์ และวัตถุประสงค์ในการทำพิธีกรรม การแสดงออกถึงสัญลักษณ์ การรักษากฎเกณฑ์ การปฏิบัติตามซึ่งหลักศาสนาหรือความเชื่อนั้นมิใช่เพียงการกระทำตามรูปแบบพิธีการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นกฎเกณฑ์ในเรื่องของการบริโภคอาหาร การแต่งกายที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมใน

ชุมชนเพื่อประกอบพิธีกรรมตามขั้นตอนปกติของชีวิต และการใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งใช้พูดกันอยู่ในบางกลุ่มของบุคคล สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นสาเหตุของความแตกต่างของแต่ละศาสนา ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่เข้าใจของคนที่อยู่ในศาสนาอื่น

ในความเป็นจริงศาสนาหลักที่มีผู้นับถือมากจะไม่ค่อยมีปัญหา หากแต่จะมีปัญหาในศาสนาหรือลัทธิความเชื่อของคนส่วนน้อยในประเทศ การไม่เข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของศาสนาของคนส่วนน้อย เป็นสาเหตุทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เข้าใจในการปฏิบัติต่อคนในศาสนาอื่นๆ ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติในที่สุด ซึ่งทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมและเกิดความเสียเปรียบในด้านต่างๆ ในสังคมและการดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้เกิดช่องว่าง ความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาต่างกัน บางครั้งดูเหมือนว่ารัฐละเลยและไม่ใส่ใจต่อชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอื่นๆ ซึ่งมีใช้ศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาหลัก ทั้งนี้อาจทำให้เกิดปัญหาอุกฉวมใหญ่โตขึ้นกลายเป็นสงครามศาสนาในขั้นที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ชกเลิกข้อจำกัดในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการโดยให้สิทธิแก่ผู้ที่นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งมากกว่าศาสนาอื่น หรือให้เอกสิทธิ์ทางเศรษฐกิจ หรือกำหนดข้อจำกัดอื่นๆ ในทางปฏิบัติแก่ผู้ที่นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานภาครัฐบาล กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงศึกษาธิการ และภาคเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาสามแผน

2. ให้การคุ้มครองการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือการประกอบพิธีกรรมในทางศาสนาใดๆ เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ล่อลึงของพลเมือง และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาสามแผน

3. จัดการควบคุมดูแลสื่อมวลชนให้มีจริยธรรมในการใช้สื่อและส่งเสริมสนับสนุนสื่อมวลชน ที่ผลิตและเผยแพร่สื่อในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องศาสนามาต่างๆ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักนายกรัฐมนตรี สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาสามแผน

4. อนุญาตให้โรงเรียนของรัฐและเอกชนให้การศึกษาในเรื่องศาสนาได้ เช่น ประวัติศาสตร์ทั่วไปของศาสนาและศีลธรรมของศาสนาอื่นๆ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาสามแผน

5. พิจารณาแก้ไขกฎระเบียบหรือข้อบังคับในเรื่องการแต่งกายของนักเรียน นิสิต นักศึกษา
พยาบาล ครูพยาบาล ข้าราชการในหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ผู้นับถือศาสนานั้นๆ
สามารถแต่งกายตามความเชื่อของศาสนาได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานภาครัฐและเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย
กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

6. เผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมของศาสนาต่าง ๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการปฏิบัติ
ต่อบุคคลผู้นับถือศาสนาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานภาครัฐและเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

7. ให้ความคุ้มครองมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสีย
ประโยชน์อันควรได้เพราะเหตุที่นับถือศาสนาใดๆ หรือปฏิบัติความศาสนบัญญัติ หรือพิธีกรรมตาม
ความเชื่อถือ ทั้งนี้ต้องไม่เป็นปฏิปจน์ต่อสิทธิของพลเมือง และศีลธรรมอันดีของประชาชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

8. กรณีที่มีผู้นำไปศาสนาได้รับความเสียหาย ให้มีกฎหมายโดยให้มีองค์กรที่องร้องแทน
ประชาชนได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย สมาคมหรือมูลนิธิของศาสนาต่างๆ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

9. รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนศาสนาต่างๆ ด้วยความยุติธรรม รวมทั้งให้
องค์กรท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกรัฐสภาเทศบาลมีการจัด
โครงการต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาโดยรัฐเข้าไปให้การสนับสนุนเงินทุน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานงบประมาณ สมาคมหรือมูลนิธิของศาสนาต่างๆ

องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

10. ควรจัดให้มีครูสอนผู้เกี่ยวข้องกับศาสนาต่างๆ เช่น พระ บาทหลวง โค้ชอื่นมาหลายๆ
เข้ามาสอนศาสนาแต่ละศาสนาเพื่อให้เด็กเกิดจิตใจของชาวชนในโรงเรียน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ สมาคมหรือมูลนิธิของศาสนาต่างๆ องค์กรบริหารส่วน

จังหวัดและท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

11. ส่งเสริมสื่อมวลชนให้มีการเผยแพร่กระจายข่าวเกี่ยวกับศาสนาไปในแนวเดียวกัน และในช่วงเวลาที่จะเข้าถึงประชาชนได้เต็มที่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ กรมประชาสัมพันธ์ สื่อมวลชนทุกแขนง

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

12. ไม่ควรจำกัดอายุของการบวชพระสงฆ์ รวมทั้งให้มีการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ ไม่ให้มีการจำกัดขอบเขตในการศึกษาควรให้นักวิชาการปรับปรุงหลักสูตร โดยให้มีการรับของหลักสูตร การศึกษาของพระที่เทียบวุฒิการศึกษา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

บทที่ 3

แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนตามกลุ่มเป้าหมาย

3.1 สิทธิเด็ก

“เด็ก” ในที่นี้หมายถึง หญิงและชาย ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และที่ใช้ในสากล)

I. เด็กทั่วไป

1. สิทธิเด็กในการได้รับการพัฒนาศักยภาพและความสามารถ

สภาพปัญหา

เด็กไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพและความสามารถให้เต็มที่และบริการการพัฒนา ศักยภาพยังไม่มีทั่วถึงเด็กทุกคน

สาเหตุของปัญหา

1. รัฐยังไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน เนื่องจากวิธีการปรับปรุงที่เก่าๆ มา มุ่งเน้นไปในปัจจัยอื่นๆ มากกว่ากระบวนการการเรียนการสอน เช่น การเพิ่มปริญญาของผู้สอน การเพิ่มปริมาณของผู้สอน การจัดให้มีสื่อการสอนโดยไม่มีกรอบรมวิธีใช้สื่อ การปรับปรุงหลักสูตรโดยไม่มีกรอบรมวิธีการใช้หลักสูตร การไม่เน้นวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ฯลฯ
2. เด็กที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ทันผู้เรียนส่วนใหญ่ในชั้นเรียนหรือในกลุ่มหรือเด็กที่เรียนช้าไม่ได้รับบริการจากผู้สอนที่ละเอียดอ่อนใส่ใจ โดยที่ผู้สอนอาจไม่ตระหนักถึงความละเอียดอ่อนในปัญหา ไม่เข้าใจในปัญหา ไม่มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการแก้ไข หรือผู้บริหาร ไม่ให้ความสำคัญเรื่องนี้
3. ขาดการกำหนดมาตรฐานคุณภาพที่เป็นสากล หรือเป็นที่ยอมรับ หรือเป็นที่เข้าใจตรงกัน และขาดการชี้แนะหรือวิธีการที่จะบรรลุถึงมาตรฐานคุณภาพดังกล่าว
4. บริการที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถพิเศษ ความสามารถเฉพาะทาง หรือพรสวรรค์ของเด็กมีไม่เพียงพอ โดยที่รัฐยังไม่มียุทธศาสตร์และความมุ่งมั่นที่ชัดเจนและไม่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อการนี้ พร้อมทั้งยังไม่เห็นความสำคัญที่เพียงพอที่จะจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอ
5. ยังมีเด็กจำนวนหนึ่งที่ตกหล่นจากระบบการศึกษาในระบบ เช่น เด็กเร่ร่อน แรงงานเด็ก เด็กที่อยู่ในกลุ่มภาวะขาดค่าบาทและเด็กคืออโอกาส (Iprcku II) ที่ระบบโรงเรียนปกติไม่สามารถตอบสนองได้ เนื่องจากยังขาดนวัตกรรมและขาดทางเลือกใหม่ๆ ให้แก่เด็กเหล่านี้ เพื่อที่จะสามารถพัฒนา ศักยภาพของตนเองได้

6. เด็กที่ต้องออกกลางคันจากสถานศึกษา ไม่ได้ได้รับความสนใจจริงจัง หรือมีการติดตามเด็กเหล่านี้อย่างเป็นทางการเป็นระบบเพื่อให้ความช่วยเหลือ

7. สื่อมวลชน ซึ่งเป็นการศึกษาคามอรรถาธิบายไม่ได้มีบทบาทสำคัญในการเอื้อให้เด็กได้รับความรู้ ทักษะ และได้รับการพัฒนาศักยภาพและความสามารถต่างๆ เท่าที่ควร โดยที่สื่อมวลชนยังอาจถือถึงผลประโยชน์อื่นๆ มากกว่าผลประโยชน์ที่จะมีต่อเด็ก

8. บริการการพัฒนาศักยภาพของเด็กรับค่าต่ำกว่าระดับประถมศึกษาซึ่งขาดคุณภาพและความทั่วถึง เนื่องจากความหลากหลายของผู้จัดบริการที่ไม่มีเป้าหมายร่วมกันและขาดความตระหนักรู้ในการมีภารกิจร่วมกัน

ผลกระทบ

เด็กคืออนาคตของชาติ ถ้าขาดคุณภาพและไม่สามารพัฒนาศักยภาพและความสามารถได้อย่างเต็มที่แล้วชาติก็ไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าให้ทันโลก หรือก้าวหน้าอย่างเต็มที่ที่สุดได้

นอกจากนี้ เด็กที่ไม่ได้รับการพัฒนาอาจเป็นตัวถ่วงต่อสังคมมิให้ประเทศใช้ทรัพยากรไปในทางสร้างเสริมและสร้างสรรค์ได้ เพราะจะคั่งจะนำมาใช้เยียวยาแก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้ผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาแก่เด็กทุกระดับและประเภทของการศึกษา รับผิดชอบในการให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการการเรียนการสอนที่เพิ่มคุณภาพและพัฒนาศักยภาพและความสามารถของเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ (ทุกกรม) มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน กรุงเทพมหานคร เทศบาล เมืองพัทยา กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

2. พัฒนาองค์ความรู้และทักษะแก้ไขเยียวยาแก่เด็กที่เรียนช้าในลักษณะต่างๆ และฝึกอบรมผู้สอนให้สามารถช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ (ทุกกรม) มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน กรุงเทพมหานคร เทศบาล เมืองพัทยา กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

3. พัฒนานโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติการที่พัฒนาผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ความสามารถเฉพาะทางหรือพรสวรรค์ สร้างองค์ความรู้และทักษะเกี่ยวกับเด็กกลุ่มนี้เพื่อส่งเสริมผู้สอน จัดบริการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากร

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้งองค์การในรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4. กำหนดมาตรฐานคุณภาพขั้นต่ำรวมทั้งเป้าหมายในอุดมคติในการพัฒนาคุณภาพของบริการในการพัฒนาสุขภาพและความสามารถของเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

5. รัฐร่วมจัดและสนับสนุนทรัพยากรภาคเอกชนให้จัดบริการดูแลและบริการพัฒนาสุขภาพของเด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก และเด็กคือโอกาสกลุ่มต่างๆ เพิ่มทางเลือกและนวัตกรรมในการจัดการศึกษา โดยรัฐมีหน้าที่ร้องถามและประเมินผล

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้งภาคเอกชน

6. จัดให้มีกลไกและวิธีการติดตามเด็กที่ออกกลางคันจากสถานศึกษา และจัดการช่วยเหลือเป็นรายบุคคล

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้งภาคเอกชน

7. จัดอัตราส่วนของเวลาหรือพื้นที่ของหน้ากระดานหรือพื้นที่ในช่วงที่ยังว่างอยู่ของสื่อทั้งหมดให้เป็นรายการของเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้งสำนักนายกรัฐมนตรี องค์กรของสื่อมวลชนทุกแขนง

8. จัดบริการพัฒนาสุขภาพเด็กวัยต่ำกว่าระดับประถมศึกษาที่มีคุณภาพตามข้อกำหนด โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ รวมทั้งจัดให้มีแผนงานที่ชัดเจนร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคเอกชน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้งภาคเอกชน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต). และคณะอื่นๆ ที่ทำหน้าที่ หรือมีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น

2. สิทธิเด็กในการได้รับการเลี้ยงดู ดูแลและการพัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิต

สภาพปัญหา

1. ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการลาของทารกแรกเกิดและการให้ภูมิคุ้มกัน โรคที่ยังไม่ครบถ้วน และทั่วถึงรวมถึงด้านโภชนาการของเด็กที่ไม่เหมาะสมกับวัยและการไม่ได้กินนมมารดา

2. เด็กส่วนใหญ่ไม่ได้รับการดูแลและพัฒนาด้านสุขภาพจิต

สาเหตุของปัญหา

1. ขาดเวลาและอุปกรณ์ความรู้ไม่เพียงพอเกี่ยวกับการมีบุตร การดูแลบุตรในครรภ์ การเลี้ยงดูบุตรให้เหมาะสมตามวัยทั้งร่างกายและทางใจ

2. บริการด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตยังไม่ถึงทุกครอบครัว เพราะขาดการปฏิบัติ การที่ต่อเนื่อง ขาดความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ขาดการงานรับจากชุมชนและองค์กรชุมชน และขาดวิธีคิดตามกรณี อย่างเป็นระบบเพื่อให้ความช่วยเหลือและการแนะนำ

3. ประชาชนโดยทั่วไปยังให้ความสนใจและให้ความสำคัญน้อย ในด้านการพัฒนาสุขภาพจิตและการมีสุขภาพจิตดีของเด็ก

ผลกระทบ

1. คุณภาพทางกายของเด็กจะด้อยหรือขาดความสมบูรณ์ ทำให้เกิดการเจ็บป่วยและการตาย โดยทั้งๆ ที่เป็นเรื่องป้องกันได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเสียชีวิตจากกรรมนุษย์ แทนที่ที่ทรัพยากรมนุษย์นั้นจะมีพลังมารับใช้ประเทศชาติ

2. การมีสุขภาพจิตเสื่อมโทรมทำให้ขาดการมีความสุขและสันติสุขในครอบครัว ในชุมชน และในสังคม อาจทำให้มีเรื่องความขัดแย้งและความรุนแรงได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้ความรู้และบริการแก่บิดามารดาเพื่อให้ทราบข้อมูลให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองห้วยขา องค์การชุมชน มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน สถานศึกษาระดับและประเภทอื่นๆ หน่วยงานเอกชน

2. ให้ความรู้และรณรงค์ชักชวนบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือจัดบริการที่เกี่ยวกับการให้ภูมิคุ้มกันโรคและที่เกี่ยวกับโภชนาการ พร้อมทั้งการให้ลูกได้กินนมมารดา
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

3. ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิต และการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว และระหว่างบุคคล โดยเฉพาะระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ รวมทั้งการจัดให้มีบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและจิต ทั้งสำหรับเด็กและสำหรับครอบครัว
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้งกรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี

3. สิทธิเด็กในการนันทนาการ

สภาพปัญหา

เด็กส่วนใหญ่ได้รับการจำกัดในการมีนันทนาการตามความสนใจและ ความถนัด

สาเหตุของปัญหา

1. มีความเข้าใจผิดว่ากิจกรรมนันทนาการเป็นเรื่องไม่จำเป็นสำหรับชีวิต หรือเป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์และเป็นการสูญเปล่า ทั้งๆ ที่กิจกรรมนันทนาการและการเล่นที่ถูกต้องเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กทุกด้าน คือ กาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2. มีองค์ความรู้ไม่เพียงพอเกี่ยวกับสาระของนันทนาการ และการจัดนันทนาการให้แก่เด็ก

3. ส่วนใหญ่ ภาครัฐจะไม่ถือเป็นภาระในการจัดหานันทนาการให้แก่เด็ก โดยคิดว่าเป็นกิจกรรมพิเศษที่บิดามารดาผู้ปกครอง ควรจัดหาให้แก่ตัวเอง หรือให้เด็กแสวงหองความขบถากรรม

ผลกระทบ

1. เด็กขาดพัฒนาการรอบด้านอันเป็นผลจากการมีนันทนาการที่ดี ขาดความ เข้าใจเรื่อง ศูนหรือภาพ ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การศึกษากล้ามเนื้อและทักษะเฉพาะต่างๆ รวมทั้งการฝึกให้เป็นคนสร้างสรรค์และเป็นคนมีความริเริ่ม
2. เด็กไม่รู้จักการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
3. เด็กมีโอกาสดกเป็นเหยื่อของผู้แสวงหาผลประโยชน์จากเด็ก อันได้แก่การใช้เวลาไป ในทางเลืขหาหรืออบาษมุขต่างๆ
4. เด็กเสียโอกาสในการที่จะมีงานอดิเรกและพัฒนาางานนันทนาการเป็นอาชีพได้อีก ทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จัดกิจกรรมนันทนาการให้แก่เด็กในรูปแบบที่หลากหลาย และทั่วถึงทุกพื้นที่ เช่น พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ การกีฬาและการออกกำลังกาย ศิลป ดนตรี วัฒนธรรม วรรณคดี การอ่าน การเดินป่า การจัดค่ายพักแรม ฯลฯ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาอื่นๆ กระทรวงศึกษาธิการ การกีฬาแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กาศธุรกิจเอกชน ภาคเอกชน สมาคมต่างๆ องค์กรเด็กและองค์กรเยาวชน เทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การชุมชน สำนักนายก รัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย สโมสรพลชน

4. สิทธิเด็กในการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็น

สภาพปัญหา

เด็กถูกจำกัดในการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็น

สาเหตุของปัญหา

1. ในสังคมส่วนใหญ่ เด็กยังถูกมองว่าเป็นผู้ขาดประสบการณ์ ความคิดยังเล็กไป มีบิดา มารดาเป็น "เจ้าของ" ไม่สามารถคิดเองได้ หรือไม่ตามารอดคิดได้ ยังตัดสินใจไม่เป็น ไม่มีความคิดเชิงหา ผลและไว้วางใจไม่ได้ ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด ในเชิงหลักวิชาและความเป็นจริง เพราะการเรียนรู้ที่จะคิดได้ นั้น ต้องค่อยๆ ฝึกการคิดไปตามลำดับและต่อเนื่อง และเด็กมีวุฒิภาวะในระดับที่จะตัดสินใจได้ในระดับ ของคนรุ่นเดียวกัน

2. ผู้ใหญ่บางคนไม่เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเลย ซึ่งหมายรวมถึงบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ด้วยเห็นว่า ผู้ใหญ่มี "อำนาจ" ในการแสดงความคิดเห็นแต่ฝ่ายเดียว ส่วนเด็ก

เป็นผู้รับฟัง ผู้เชื่อฟังและผู้ปฏิบัติตาม นอกจากนั้น ยังเชื่อว่าวิธีแก้ปัญหาที่มีวิเศษ คือวิธีที่ผู้ใหญ่บอกเท่านั้น ไม่มีทางเลือกอื่น

3. ผู้ใหญ่บางคนเชื่อว่าโอกาสให้เด็กในการมีส่วนร่วมและในการแสดงความคิดเห็น เป็นการ "เสียเวลา" เพราะเน้น "ผล" เร็วกว่า "กระบวนการ" การเรียนรู้และการหัดตนเอง
ผลกระทบ

1. การไม่เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น จะทำให้เด็กคุ้นเคยกับวิธีการที่ไม่ต้องคิด เพียงรับฟัง และเชื่อฟัง ทำให้ไม่สามารถคิดด้วยตนเองได้ หัดตนเองได้ หาข้อมูลด้วยตนเองได้ หรือกว่าจะทำอย่างนั้นได้ก็จะต้องใช้เวลายาวนานจนไปถึงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้สูญเสียหลังสร้างสรรค์และริเริ่มไปเป็นส่วนมาก

2. ทำให้การเรียนรู้เป็นความรู้ทางเดียวที่ไม่อยู่ในลักษณะปฏิบัติสัมพันธ์ ซึ่งลักษณะอย่างหลังนี้จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อเด็กมากขึ้น และความเข้าใจสภาพหรือปัญหาตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหานั้นคงทนและยืนยาว เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ลำดับต่อไป

3. ไม่สามารถใช้หลังความคิด การคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ที่เป็นนวัตกรรมจาก เด็ก ได้

4. อาจทำให้เด็กเกิดเจตคติทางลบและค่านิยมไม่ถูกต้อง ถ้าไม่ไห้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ และอาจไม่ได้รับความร่วมมือจากเด็กในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้โอกาสเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเด็กเอง นอกจากนี้ครอบครัวยังได้รับความรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องนี้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ (ทุกกรม) มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน กรุงเทพมหานคร ภาควิชาคณาจารย์ ภาควิชา ภาควิชา และสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงยุติธรรม กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ องค์การชุมชน สถานศึกษาระดับและประเภทอื่นๆ หน่วยงานเอกชน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การกีฬาแห่งประเทศไทย ภาคธุรกิจ เอกชน สมาคมต่างๆ องค์การเด็กและองค์กรเยาวชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ค.) สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย ต่อมวลชน

2. ให้โอกาสเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา และแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ ครูและผู้บริหารต้องเข้าใจปรัชญาและทักษะวิธีการจัดการเกี่ยวกับเรื่องนี้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

3. ให้โอกาสเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และแสดงความคิดเห็นในเรื่องของชุมชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

4. เด็กทุกคนควรมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทั่วเขตท้อง ศาสนา และวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับวัย และสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการให้ ข้อคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ดังกล่าว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

II. เด็กที่มีสิทธิได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ

ปัญหาในเรื่องของเด็กที่มีสิทธิได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษนี้ ผู้จัดทำแผนไม่สามารถจัดทำแผนไปครอบคลุมได้ครบถ้วนทุกกลุ่มที่มีปัญหา จึงได้รวบรวมกลุ่มเด็กที่จะต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษส่วนใหญ่โดยเน้นเรื่องที่เกิดได้รับอันตรายหรือเป็นผลร้ายคือเด็กหากไม่ได้รับการคุ้มครองและเป็นปัญหาที่เห็นได้ชัดและมีอยู่ในสังคม วิธีการดังกล่าวอาจทำให้มีบางปัญหาหรือบางกลุ่มไม่ได้รับการคุ้มครองโดยแผนนี้ อย่างไรก็ตาม ในการทำแผนไม่ได้จัดแบ่งตามสิทธิหลัก 4 ด้านและกล่าวรวมกันไป เพราะแต่ละปัญหาและเด็กแต่ละกลุ่มมีปัญหาเฉพาะซึ่งควรมีวิธีการแก้ไขที่สามารถทำได้เป็นอย่างดีรูปแบบของปัญหานั้นเองและแตกต่างกัน การแบ่งเป็นกลุ่มหลักและเขียนรวมกันไป ในลักษณะที่กว้างเกินไปน่าจะเป็นประโยชน์มาก

ปัญหาอีกประการหนึ่งในการเขียนแผนนี้คือ ในเรื่องของเด็กที่ถูกทำร้ายนั้นไม่มีการเก็บสถิติไว้หรืออย่างเป็นระบบหรือไม่มีการเก็บเลขในบางกรณี ข้อมูลไม่ครบถ้วนและกระจัดกระจายซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการเขียนแผน ทำให้แผนที่เขียนนี้เป็นแผนที่ไม่มีสารสนเทศสนับสนุนด้านข้อมูลสถิติมากนัก

1. เด็กที่ถูกทำร้าย

สภาพปัญหา

ปัญหาการกระทำทารุณกรรมและการทอดทิ้งเด็กเป็นปัญหาที่มีมานานในสังคมไทยและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นตามสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากสังคมชนบทในลักษณะครอบครัวใหญ่เป็นสังคมเมืองที่ลักษณะของครอบครัวเดี่ยว และการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม

สาเหตุของปัญหา

1. กระบวนการคุ้มครองเด็กได้รับความสนใจน้อย การดำเนินการเป็นไปในเชิงรับเพื่อแก้ปัญหาเมื่อปัญหาเกิดแล้วจึงเห็นเทรกกแรงมากกว่าการแก้ปัญหาจริงรูปเพื่อการป้องกัน ไม่มีการเฝ้าระวังเพื่อติดตามดูแลเด็กอย่างเป็นระบบที่ให้อำนาจคณะกรรมการที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรเอกชนเห็นเทรกกแรงเพื่อคุ้มครองเด็กก่อนที่จะเกิดความเสียหายรุนแรง

2. อำนาจปกครองเด็กตามกฎหมายปัจจุบันให้ความสำคัญและอำนาจเด็ดขาดแก่บิดามารดา ในกรณีมีหลักฐานหรือมีข้อบ่งชี้ว่าถูกรับทำร้ายและมีแนวโน้มที่อาจเป็นอันตรายในอนาคต เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจเข้าแทรกแซงแต่เด็กออกมาคุ้มครองตรวจสอบเป็นการชั่วคราวหรือเพิกถอน

อำนาจการปกครองชั่วคราวเพื่อให้เด็กได้รับความคุ้มครองโดยเร่งด่วนและดำเนินการแก้ไขปัญหของ
บิดามารดาผู้ปกครองเสียก่อน คงทำได้แต่เกิดอนอำนาจปกครองเป็นการถาวร ได้กรณีพิเศษและต้องใช้เวลา
เวลาในการดำเนินการนาน โดยไม่เปิดทางเลือกที่อาจเหมาะสมกับเด็กมากกว่า

3. กระบวนการสืบสวนสอบสวนกรณีเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความคิด ทำเพื่อ
ใช้ยืนยันการกระทำความคิดและโทษผู้กระทำความคิดเท่านั้น ไม่ได้ทำการสอบสวนในประเด็นความ
เสียหายทางจิตใจของเด็กที่ถือประกอบการพิจารณา และใช้เป็นข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูเด็ก
ให้กลับสู่สภาพปกติทั้งโดยกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือฟื้นฟู

4. ไม่มีการสร้างฐานข้อมูลที่เป็นระบบเพื่อเก็บและประสานข้อมูลเด็กที่เข้ามาในระบบ
กระบวนการยุติธรรมได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง โดยมีศูนย์กลางรวบรวมและแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สามารถนำข้อมูลไปใช้อย่างได้ผลและต่อเนื่องในการช่วยเหลือเด็ก

5. เด็กที่ตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้าหญิงและเด็กหรือกระบวนการค้าประเวณีเด็ก
กระบวนการยุติธรรมขาดความอ่อนไหวในการใช้ดุลพินิจพิจารณาคำเนิการกับเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของ
การกระทำผิดในฐานะเป็นผู้เสียหาย แต่กลับดำเนินการกับผู้เสียหายในฐานะผู้กระทำผิดด้วย เช่นการ
ดำเนินการในฐานะเป็นโสเภณี หรือในความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติ
มาตรการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 มาตรา 11 กำหนดไว้ให้ เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจ
ช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหาย

6. กรณีที่ผู้กระทำผิดต่อเด็กเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเด็กหรือครอบครัวเด็ก เช่น
พ่อแม่ พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง หรือญาติใกล้ชิด เด็กได้รับความกดดันจากความขัดแย้งรุนแรงทั้งทางกายและจิตใจ
จากความสัมพันธ์ในครอบครัว แม้ในกรณีที่ผู้กระทำผิดได้รับโทษถึงที่สุดแล้ว หลังพ้นโทษผู้กระทำผิด
ต้องกลับมาเผชิญหน้าและต้องอยู่ร่วมกันกับผู้เสียหายอีก กระบวนการไม่ได้กำหนดกลไกทางเลือกอื่นใน
การแก้ปัญหาจากการดำเนินคดีและไม่มีระบบการติดตามช่วยเหลือเด็กในระยะยาว ไม่มีระบบช่วย
เหลือโดยนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์

7. การดำเนินคดีอาญาในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความคิดโดยเฉพาะจาก
การกระทำความคิดทางเพศและการกระทำรุนแรง เด็กได้รับบาดเจ็บและมีอาการทางจิตต้องการความ
ช่วยเหลือจากนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในการปรับสภาพจิตใจของเด็ก ผู้เสียหาย รวมทั้งความ
ช่วยเหลือดูแลในระหว่างการดำเนินคดี

8. ผู้เสียหายที่เป็นเด็กต้องให้การจำกันหลายครั้งโดยไม่จำเป็น และต้องเผชิญหน้ากับผู้
กระทำผิดในการชี้ตัวและในการเบิกความในศาล

9. กระบวนการดำเนินคดีอาญาที่ล่าช้า โดยเฉพาะในคดีที่เด็กเป็นผู้เสียหายทำให้เกิด
ปัญหามากมายเนื่องจากเด็กมีความจำระยะสั้น และเด็กเป็นผู้ที่อ่อนแออยู่ในฐานะที่จะถูกข่มขู่ได้ง่าย
กระบวนการยุติธรรมไม่มีระบบการคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่ถูกข่มขู่ ผู้กระทำความคิดมักใช้การฉ้อ
เวลาในการดำเนินคดีเพื่อให้เด็กมีปัญหาในการเป็นพยาน

10. ความหลักการของกฎหมายละเมิดเด็กที่ถูกกระทำผิด ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้เพราะกระบวนการฟ้องร้องที่ยุ่งยากและต้องเสียค่าใช้จ่าย

11. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดเรื่องการเลือกรับบุตรบุญธรรมในลักษณะเลือกปฏิบัติและไม่เป็นธรรม การเลือกรับบุตรบุญธรรมในกรณีที่เกิดที่เป็นบุตรบุญธรรมเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ผู้รับบุตรบุญธรรมสามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอเลือกรับบุตรบุญธรรมเพียงฝ่ายเดียว โดยไม่ได้กำหนดเหตุที่จะให้เลิกได้ ต่างจากการรับบุญธรรมในกรณีอื่น การเลือกรับบุตรบุญธรรมต้องได้รับความยินยอมจากบุตรบุญธรรมหรือบิดามารดาของบุตรบุญธรรมนั้น หรือต้องฟ้องเป็นคดีต่อศาลโดยต้องมีเหตุที่กำหนดไว้ในกฎหมายเท่านั้น

12. ในกรณีที่เด็กได้รับอันตรายจากการกระทำความคิด โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมไม่เหมาะสม เด็กมีโอกาสดต่อการถูกกระทำซ้ำอีก ไม่ว่าจะจากสภาพครอบครัว สภาพแวดล้อมหรือชุมชนที่ไม่มีความปลอดภัย และเด็กไม่รู้จักประเมินอันตราย

13. นอกจากเด็กผู้เสียหายได้รับความบอบช้ำจากการกระทำผิดแล้ว เด็กยังได้รับอันตรายจากการเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่ไม่รับผิดชอบในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนรู้ตัวผู้เสียหายซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อเด็กในระยะยาว

14. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลเด็กหรือรับผิดชอบในการดำเนินคดีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย ไม่ได้คำนึงถึงความเสียหายของเด็กและให้ความร่วมมือกับสื่อมวลชนหรือไม่เข้าปรามสื่อมวลชนในการเข้าถึงตัวเด็กหรือข้อมูลเกี่ยวกับเด็กทำให้ข้อมูลหรือภาพถ่ายของเด็กไปปรากฏต่อสาธารณชนผ่านสื่อมวลชน และเป็นผลเสียหายต่อเนื่องระยะยาว เป็นการจำกัดเด็กให้ได้รับความกระทบกระเทือนจากการเผยแพร่ข่าว โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพจิตใจเด็กและผลประโยชน์ของเด็ก

ผลกระทบ

1. ทำให้ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบและระบบในการสอดส่องดูแลเด็กที่มีตั้งของคณะผู้ว่าเด็กจะได้รับความเสียหายร้ายแรงจากการถูกทำร้าย เป็นผลให้เด็กได้รับอันตรายซึ่งบางครั้งไม่สามารถเยียวยาได้หรือทำได้ยาก เด็กเหล่านี้จะได้รับผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรงและทำให้กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาต่อเนื่องซึ่งการแก้ไขในภายหลังเป็นเรื่องยากและเป็นภาระแก่สังคมมากกว่าการลงทุนด้านการป้องกันอย่างมากมาช

2. กฎหมายและระบบปัจจุบันไม่เปิดทางเลือกให้เจ้าหน้าที่เท็กซอนอำนาจปกครองชั่วคราว โดยใช้อำนาจฝ่ายบริหารภายใต้การตรวจสอบของศาลหรือโดยอำนาจศาลโดยตรง ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือเด็กได้ทันเวลาที่ ทำให้เด็กได้รับอันตรายและในบางกรณีไม่เหมาะสมกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งวิธีการเท็กซอนอำนาจปกครองชั่วคราวมีความเหมาะสมมากกว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความตั้งใจในการใช้มาตรการเท็กซอนอำนาจปกครองถาวรซึ่งมีผลกระทบสูงและไม่เหมาะสมในหลายกรณี

3. การลงโทษผู้กระทำความผิดอาจไม่เหมาะสมกับการกระทำเพราะไม่ได้ข้อมูลด้านความเสียหายทางจิตใจและผลกระทบทางใจของเด็กในอนาคตระยะยาว และไม่มีข้อมูลที่สามารนำไปใช้ในการบำบัดฟื้นฟูเด็กผู้เสียหาย
4. การแก้ไขปัญหาคดีเป็นกรกระทำโดยขาดข้อมูลหรือแต่ละหน่วยต้องจัดทำข้อมูลที่ซ้ำซ้อนและอาจไม่สอดคล้องต้องกัน ทำให้การแก้ปัญหาคดีไม่ได้ผล
5. การดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความคิดที่ไม่สำคัญ ทำให้ผู้เสียหายหวาดกลัว ไม่เข้าขอความช่วยเหลือและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้ไม่สามารถปราบปรามตัวการที่แท้จริงในการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดได้ใจและกระทำความผิดได้อย่างต่อเนื่อง เด็กถูกกดดันให้คงอยู่ใต้อาการควบคุมของผู้กระทำความผิด
6. เด็กได้รับความกดดันมากในการร่วมมือกับรัฐเพื่อดำเนินคดีกับบุคคลในครอบครัว โดยรัฐไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเท่าที่ควร เด็กถูกมองว่าเป็นผู้ก่อเหตุเดือรื้อน เป็นศัตรูกับบุคคลในครอบครัว และยังคงเผชิญหน้ากับผู้กระทำผิดและบุคคลในครอบครัวคนอื่น ๆ โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ
7. การไม่มีระบบการให้ความช่วยเหลือเด็กในคดีที่การกระทำมีผลกระทบทางจิตใจของเด็กอย่างรุนแรง เด็กไม่ได้รับความช่วยเหลือ บางกรณีเด็กอยู่ในภาวะไม่สามารถให้การได้ ทำให้ไม่ได้รับข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมการดำเนินคดีมีส่วนซ้ำเติมทำร้ายเด็กมากขึ้นเป็นการทำร้ายเล็กซ้ำ ทำให้เด็กไม่ขอความช่วยเหลือจากรัฐ ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด
8. ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเจ็บปวดจากการเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดและอยู่ในฐานะลำบาก เด็กเกิดความกลัวและไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมไม่มีระบบการคุ้มครองเหยื่ออย่างเป็นรูปธรรม
9. การถ่วงเวลาของผู้ต้องหามีส่วนทำให้คดีล่าช้าและเด็กไม่สามารถจำรายละเอียดในการกระทำผิด ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่รอดพ้นจากการถูกลงโทษโดยใช้วิธีการถ่วงเวลาทำให้เด็กไม่มาบอกความหรือตัดสินใจบนทำให้เด็กไม่มาศาลหรือกลับคำเบิกความ
10. เด็กไม่ได้รับคำเสียหายที่ควรจะได้จากผู้กระทำความผิดเพื่อนำไปใช้บำบัดรักษาและเยียวยาความเสียหายที่ได้รับ ผู้กระทำผิดไม่ต้องชดใช้คำเสียหายจากการกระทำของตน
11. การกำหนดให้ผู้รับปรับบุญธรรมอื่นคำร้องฝ่ายเคียวต่อศาลเพื่อเด็กรับบุญธรรมได้นั้น ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อเด็กที่ถูกทอดทิ้งและทำให้เด็กเสียโอกาสในการเป็นบุญธรรมของผู้อื่นตามอายุที่เพิ่มขึ้น ผู้รับบุญธรรมขาดความซึ้งคิดในการรับบุญธรรมและไม่รับผิดชอบต่อการกระทำของตน
12. เด็กอาจถูกกระทำซ้ำอีกโดยไม่มีกรคิดความไปดูแลช่วยเหลือหรือให้ความรู้กับเด็กและชุมชนที่เด็กอยู่ในการป้องกันกรกระทำผิดต่อเด็ก ปัจจัยเสี่ยงที่ยังคงมีอยู่ ทำให้เด็กถูกทำร้ายซ้ำอีก
13. เด็กตกเป็นเป้าความสนใจของสาธารณชนและได้รับความกดดันจากความอับอายอันเป็นการทำร้ายเด็กอย่างรุนแรง

14. เด็กมีความรู้สึกว่ารัฐทำให้เด็กได้รับความอับอายและไม่คุ้มครองเด็กจากความเจ็บปวด ทำให้เด็กไม่ไว้วางใจและไม่ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือรู้สึกว่าการเป็นข่าวในสื่อมวลชนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินคดีอาญา และไม่ควรเข้มงวดความ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะเพื่อเข้าไปดูแลแทรกแซงและช่วยเหลือเด็กในกรณีที่มีสิ่งบอกร่องเหตุว่าเด็กอาจถูกทำร้าย โดยการให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการเข้าไปช่วยเหลือ นำเด็กมาคุ้มครองและสังเกตการณ์เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กจะปลอดภัยหากให้กลับไปอยู่กับผู้ปกครอง และหากมีปัญหาทางด้านผู้ปกครองต้องจัดการแก้ไขปัญหาของผู้ปกครองด้วยวิธีการให้บริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาแก่ผู้ปกครองเด็ก

แก้กฎหมายให้เจ้าหน้าที่มีสิทธิเข้าไปดูแลและแทรกแซงเช่นกฎหมายสวัสดิภาพเด็ก
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ องค์กรเอกชน

2. แก้กฎหมายแห่งและพาณิชย์ในส่วนที่ว่าด้วยอำนาจปกครองให้สามารถเพิกถอนอำนาจการปกครองเป็นการชั่วคราวได้ หรือระบุในกฎหมายว่าด้วยสวัสดิภาพเด็กให้ใช้วิธีการชั่วคราวได้
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ องค์กรเอกชน

3. แก้กฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบปฏิบัติให้ต้องมีการประเมินผลความเสียหายทางด้านจิตใจโดยแพทย์หรือนักจิตวิทยาผู้เชี่ยวชาญ และใช้ในการพิจารณาตัดสินคดีตลอดจนใช้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม องค์กรเอกชน

4. กำหนดในกฎหมายสวัสดิภาพเด็กให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาคดี และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือเก็บข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ โดยทุกหน่วยงานสามารถเรียกใช้ข้อมูลจากหน่วยงานกลางเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการที่เกี่วข้องกับและเป็นประโยชน์ต่อเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และองค์กรเอกชน

5. กำหนดระเบียบและวิธีปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นผู้เสียหายให้ชัดเจนและจริงจังอย่างเป็นระบบ ให้มีการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งการส่งตัวเด็กประเทศต้นทางอย่างปลอดภัย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม กระทรวงการต่างประเทศ และองค์กรเอกชน

6. การแก้ปัญหาจำต้องหาทางเลือกอย่างอื่นควบคู่ไปด้วยเช่นการบังคับให้ผู้กระทำผิดต้องรับการบำบัดรักษาหากเป็นความผิดปกติทางจิต มีระบบการสนับสนุนให้เด็กได้รับความช่วยเหลือจากความกดดันและความขัดแย้ง รวมทั้งการให้ความสงเคราะห์ในกรณีจำเป็น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข และองค์กรเอกชน

7. ผลิตบางประเภทรัฐต้องจัดให้เด็กได้รับความช่วยเหลือในการดูแลสุขภาพความบาดเจ็บทางใจจากการถูกระงับโดยจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเด็กให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมได้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและแท้จริง และรัฐต้องจัดบุคคลดังกล่าวช่วยเหลือเด็กตลอดการดำเนินคดี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม

8. แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้มีนำเอากระบวนการใช้วิถีทัศน์มาใช้บันทึกคำให้การชั้นสอบสวน และใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิดเพื่อทำการสืบพยานในศาลโดยไม่ให้เด็กเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิด การชี้ตัวต้องไม่ให้ผู้ต้องหาเห็นผู้เสียหาย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด

9. ต้องเร่งรัดการดำเนินคดีในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายในคดีบางประเภทโดยเฉพาะที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพล เช่น ในกรณีที่เด็กถูกนำมาค้าประเวณีหรือในกรณีการค้าหญิงและเด็กซึ่งอาจนำวิธีการสืบพยานไว้ก่อนมาใช้ในการสืบพยานเด็กผู้เสียหายเพื่อเป็นการป้องกัน และต้องจัดให้มีระบบการคุ้มครองพยานตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้เร่งรัดคดีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย หรือให้มีการสืบพยานเด็กไว้ก่อนเพื่อให้เด็กได้เบิกความและให้ข้อเท็จจริงต่อศาลไว้ในระยะเวลาที่เด็กยังจำเหตุการณ์ได้ดี บัญญัติกฎหมายในเรื่องการคุ้มครองพยานตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติโดยเร็ว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งกระบวนการ

10. แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาตั้งจำคุกค่าเสียหายให้ผู้เสียหายไปพร้อมกับพิพากษาคดีอาญาหรือให้มีการพิสูจน์ค่าเสียหายเบื้องต้นไปในคดีอาญานั้นเองในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งกระบวนการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

11. แก้อุปสรรคกฎหมายแห่งและหาวิธีขจัดเด็กการร้องขอเด็กรับบุตรบุญธรรมฝ่ายเดียว ในกรณีที่เด็กนั้นเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้งให้การปฏิบัติเป็นธรรมและเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เป็น ผลร้ายต่อเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

12. ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมกันป้องกันไม่ให้เด็กถูกกระทำซ้ำอีก โดยการดูแล สภาพแวดล้อมของเด็กให้แน่ใจว่าเด็กปลอดภัยหากอยู่ที่นั่น หากไม่เป็นการปลอดภัยและไม่สามารถขจัด ปัจจัยเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายซ้ำ รัฐต้องจัดหาที่ที่ปลอดภัยให้เด็กได้พักพิงและแก้ไขปัญหามุ่งเน้นตั้งก่อน การส่งเด็กกลับไปอยู่ในสังคมเดิม หรือจัดที่อยู่ถาวรให้เด็กในกรณีที่ไม้อาจแก้ไขให้สถานที่เดิมของเด็ก ปลอดภัยต่อเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

13. ต้องบัญญัติกฎหมายห้ามมิให้เสนอข่าวในลักษณะที่จะเปิดเผยข้อมูล หรือรูปภาพ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวที่จะทำให้บุคคลได้เห็นหรือรู้ว่าเด็กผู้เสียหายเป็นผู้ใด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

14. ต้องมีข้อกำหนดในกฎหมายดังที่กำหนดในข้อ 13 โดยนอกจากเน้นเรื่องข้อเท็จจริงแล้ว ต้องมีข้อกำหนดเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากสื่อมวลชนด้วย และกำหนดในระเบียบของ เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการไม่สมควรในการปกป้องเด็กจากสื่อมวลชนจะต้องได้รับการลงโทษทาง กฎหมายหรือทางวินัยอีกด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

2. เด็กกระทำผิด

สภาพปัญหา

เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรโดยสันดานแต่เป็นเยาวชนที่หลงผิดกระทำ ความผิดเนื่องจากวุฒิภาวะยังไม่เป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สังคมต้องให้โอกาสเด็กเหล่านี้ใน การกลับเป็นพลเมืองดีและทรัพยากรอันมีค่าของสังคม ดังนั้นนานาประเทศจึงกำหนดวิธีพิจารณาคดีเด็กที่ กระทำความคิดเป็นกรณีพิเศษให้ต่างจากการกระทำความคิดโดยผู้ใหญ่ สภาพสังคมในปัจจุบันมีเด็ก กระทำผิดมากขึ้นจากกระบวนการชั่วชุลน้าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นในสังคม เด็กที่ตกเป็นผู้กระทำผิดต้องเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว และเด็กที่กระทำผิดในเขตพื้นที่ที่ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว นอกจากนั้นสิทธิต่าง ๆ ของเด็กยังไม่ได้รับ การคุ้มครองได้ครบถ้วนตามสถานะเด็กที่เด็กกระทำผิดควรจะได้รับ

สาเหตุของปัญหา

1. ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ มีศาลเยาวชนและครอบครัวเพียง 27 แห่ง ทำให้การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิดไม่เท่าเทียมกัน เด็กที่อยู่นอกเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวต้องขึ้นศาลจังหวัดหรือศาลแขวงและต้องใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด

2. เด็กที่ตกเป็นผู้กระทำความผิดนั้นไม่ว่าจะอยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด หรือในศาลแขวง กฎหมายกำหนดว่าในการพิจารณาคดีในศาลจังหวัด ศาลจะต้องถามเด็กที่เป็นจำเลยว่ามีทนายและต้องการทนายหรือไม่ หากไม่มีศาลต้องตั้งให้ และในศาลเยาวชนและครอบครัวแม้จะมีข้อห้ามไม่ให้ศาลตั้งทนายแต่ศาลต้องตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้เด็กที่เป็นจำเลยในการแก้ต่างคดี แต่การตั้งทนายหรือที่ปรึกษากฎหมายนั้นจะตั้งให้ในชั้นพิจารณาเท่านั้น ไม่ได้ตั้งให้ตั้งแต่เมื่อเด็กถูกจับกุม

3. ในการดำเนินคดีกับเด็กและผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถสื่อสารกับกระบวนการยุติธรรมได้ เพราะมีปัญหาเรื่องภาษาหรือเพราะเป็นใบ้ กฎหมายกำหนดให้รัฐจัดหาล่ามให้เพื่อให้สามารถสื่อสารกับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ แต่ในทางปฏิบัติการจัดหาให้เช่นนั้นเพื่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถสื่อสารกับผู้ต้องหาหรือจำเลยเมื่อจำเป็นสื่อสาร ไม่ได้จัดล่ามให้ตลอดเวลาเพื่อให้เด็กเข้าใจกระบวนการพิจารณาทั้งหมดเพื่อให้เด็กมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

4. บุคลากรที่เกี่ยวข้องดูแลเด็กและเยาวชนที่สำคัญ 3 กลุ่ม

(1) พนักงานคุมประพฤติยังมีไม่เพียงพอ บางส่วนไม่ได้รับการศึกษาอบรมมาโดยตรง ด้านสังคมสงเคราะห์

(2) ผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งโดยหลักการมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาผู้เชี่ยวชาญในปัญหาเด็กหรือมีความเข้าใจเด็กเป็นอย่างดีเป็นที่ยอมรับมาช่วยผู้พิพากษาปกติซึ่งอาจไม่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการแก้ปัญหาเด็กกระทำความผิด แต่ระบบการสรรหาผู้พิพากษาสมทบไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว

(3) แพทย์และนักจิตวิทยา ในบางกรณีที่เด็กมีปัญหาจำนวนมากจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเช่นจิตแพทย์เด็กและนักจิตวิทยาเด็กโดยเฉพาะซึ่งบุคลากรทางด้านนี้มีไม่เพียงพอและอาจไม่ได้พัฒนาเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเนื่องจากสภาพที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา

5. เด็กที่กระทำความผิดต้องรอการพิจารณาคดีและการสืบเสาะซึ่งใช้เวลานานในการดำเนินคดี เด็กที่ไม่สามารถประกันตัวได้ต้องถูกควบคุมตัวไว้เป็นระยะเวลาานาน

6. ประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจในการที่ลดโทษแก่บุคคลอาชญากรรมกว่าสิบเจ็ดปีแต่ไม่เกินยี่สิบปีหรือไม่ก็ได้ หากศาลใช้ดุลพินิจไม่ลดโทษ เด็กอาชญากรรมกว่าสิบเจ็ดปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปีอาจถูกลงโทษประหารชีวิตได้

ผลกระทบ

1. เยาวชนที่อยู่นอกเขตศาลเยาวชนและครอบครัวต้องถูกดำเนินคดีโดยไม่ได้รับประโยชน์จากกระบวนการที่กำหนดไว้สำหรับเด็ก ต้องถูกควบคุมตัวร่วมกับผู้ใหญ่ในสถานที่คุมขังและในเรือนจำร่วมกับผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการผิดหลักการและเป็นการละเมิดอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

2. เด็กไม่ได้รับการช่วยเหลือจากทนายหรือที่ปรึกษากฎหมายมาตั้งแต่ต้นทำให้เด็กไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ทั้งที่ในชั้นสอบสวนนั้นเป็นช่วงที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในการให้การของเด็กต่อพนักงานสอบสวน

3. เด็กที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาเพราะไม่ได้รับการจัดหาล่ามให้ตลอดการดำเนินคดี ทำให้ไม่เข้าใจความเป็นไปในการดำเนินคดีและสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

(1) พนักงานคุมประพฤติที่มีน้อยไม่เพียงพอและบางส่วนไม่ได้รับการศึกษาอบรมทางด้านสังคมสงเคราะห์เพื่อให้เข้าใจสภาวะของเด็กและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการกระทำความคิดของเด็ก โดยเฉพาะการทำรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงที่ใช้ประกอบในการพิจารณาคดีเด็กกระทำผิดทำให้ศาลได้รับรายงาน ไม่เพียงพอในการพิจารณาแก้ปัญหาเด็กกระทำผิด

(2) ผู้พิพากษาสมทบที่ไม่ได้ทำงานทางด้านเด็กและขาดความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาเด็กกระทำผิดทำให้ผู้พิพากษาไม่ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาคดีเด็ก

5. การดำเนินคดีเด็กล่าช้าทำให้เด็กที่ไม่ได้รับการประกันตัวถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานเกินควร และทำให้การแก้ไขปัญหาคดีกระทำผิดล่าช้า

6. กฎหมายที่กำหนดให้ศาลลดโทษหรือไม่ก็ได้มีผลให้ศาลอาจพิพากษา ลงโทษประหารชีวิตเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีได้ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นการละเมิดอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ต้องเร่งรัดการขยายศาลเยาวชนและครอบครัวให้มีจำนวนศาลครอบคลุมทั่วประเทศโดยรวดเร็วเพื่อให้เด็กได้รับการปฏิบัติให้เท่าเทียมกัน และเพื่อไม่ให้เด็กถูกขังร่วมกับผู้ใหญ่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม(กระทรวงยุติธรรม) ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. ต้องกำหนดให้มีการตั้งทนายหรือที่ปรึกษากฎหมายให้เด็กตั้งแต่ชั้นจับกุมโดยการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้ตั้งทนายหรือที่ปรึกษากฎหมายให้เด็กทันทีเมื่อถูกจับกุม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

3. กำหนดให้การจัดหาเล่มให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยเฉพาะที่เป็นเด็กนั้นต้องจัดให้ตลอดการพิจารณาคดีเพื่อให้เด็กได้ต่อสู้คดีได้เต็มที่ โดยเฉพาะในชั้นพิจารณา มิใช่จัดหาเล่มให้เพียงเพื่อให้เป็นการสะดวกแก่การสื่อสารกับจำเลย

(1) เพิ่มพนักงานคุมประพฤติโดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมทางด้านสังคมสงเคราะห์หรือจิตวิทยาเด็กเพื่อให้เข้าใจสภาวะของเด็กและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการกระทำ ความผิดของเด็ก โดยเฉพาะการทำรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงที่ใช้ประกอบในการพิจารณาคดีเด็กกระทำผิด

(2) จัดระบบการสรรหาผู้พิพากษาสมทบเพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านเด็กเพื่อช่วยผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีเด็กกระทำผิดคดีความผิด ได้อย่างเหมาะสมอย่างแท้จริง โดยกำหนดคุณสมบัติที่ชัดเจนและใช้วิธีการสรรหาที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กเข้ามาช่วยงานของผู้พิพากษาศาลเด็ก อย่างแท้จริงอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเด็ก

(3) ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการแพทย์เด็กและนักจิตวิทยาเด็กมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง จากส่วนราชการนอกศาลมาช่วยราชการศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อลดภาระในการพัฒนาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : ศาลเยาวชนและครอบครัว กระทรวงยุติธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

5. ควรเร่งรัดการดำเนินคดีเด็กกระทำผิดคดีความผิดให้รวดเร็วเพื่อให้การแก้ไขปัญหาคดีนั้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้เด็กได้กลับคืนสู่สังคม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : ศาลเยาวชนและครอบครัว สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม

6. จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ประมวลกฎหมายอาญาให้ศาลต้องลดมาตราส่วนโทษให้เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี โดยการแก้มาตรา 73 ชายอายุเล็กจากอายุไม่เกิน 17 ปีเป็นอายุไม่เกิน 18 ปี เพื่อให้ศาลพิจารณาคดีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี

3. เด็กเร่ร่อน

สภาพปัญหา

1. เด็กเร่ร่อนไม่ได้รับสิทธิเกี่ยวกับการได้รับบริการการศึกษา บริการสาธารณสุข และการได้รับการดูแลคุ้มครอง

2. เด็กเร่ร่อนมีวิถีชีวิตอยู่อย่างเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อค้ายาเสพติดบริการทางเพศ ขนสพตติค อื่นๆ และง่ายต่อการถูกชักจูงไปกระทำผิด

สาเหตุของปัญหา

1. จากการวิจัย พบว่า เด็กเร่ร่อนเป็นเด็กที่ออกจากบ้านมาเร่ร่อนด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น เด็กหนีออกจากบ้านเพราะถูกทำร้ายทารุณโดยบิดาหรือนางา หรือญาติ หรือบิดาเลี้ยง มารดาเลี้ยง หรือโดยเฉพาะบิดาซึ่งอาจคิดอฆาตฆาตหรือคิดฆรา เมาสราแล้วทุบตี หรือครอบครัวแตกแยก มีการทะเลาะเบาะแว้งเป็นประจำ หรืออยู่กับมารดาหรือบิดาคามล้าหลังแล้วถูกทอดทิ้ง หรือยากจนมากและไม่มีใครดูแลหาล้างหรือถูกล่อลวง หรือถูกชักนำโดยเพื่อน เป็นต้น

2. เนื่องจากเป็นเด็กที่ไม่มีบ้านอาศัยเป็นหลักแหล่ง มีที่อยู่ไม่แน่นอน และข้าที่อยู่มองขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการแนะนำจากผู้ใหญ่เกี่ยวกับการรับบริการเชิงสังคม นอกจากนี้เด็กยังขาดหลักฐานต่างๆ ที่ทางราชการอาจต้องการ เด็กจึงขาดจากการให้บริการของรัฐที่มีอยู่

ผลกระทบ

1. เด็กเลี้ยงค่อภาวะต่างๆ ตามสภาพปัญหาข้อ 2
2. เป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ และอาจต้องใช้งบประมาณในการแก้ไขเสียหายมากกว่าการลงทุนในการป้องกัน
3. วงจรการเร่ร่อนอาจต่อเนื่อง เมื่อเด็กเหล่านี้เป็นผู้ใหญ่และมีบุตรซึ่งอาจไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างรับผิดชอบได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านวิชาการแก่หน่วยงานเอกชนให้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานประมาณ กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ภาคเอกชน
2. ให้ภาคเอกชน โดยจัดหาบ้านพักชั่วคราว ดูแลเด็กให้ได้รับบริการเชิงสังคม ให้เด็กได้รับโอกาสพัฒนาศักยภาพและความสามารถ ตลอดจนให้ได้มีอาชีพตามความสนใจและความถนัด โดยให้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยราชการต่างๆ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1
3. จัดให้มีบริการแนะนำและให้คำปรึกษาแก่เด็กร่วมกับครอบครัว ในกรณีที่สามารถหครอบครัว นอกจากนี้ ควรช่วยเหลือดูแลเด็กให้กลับคืนสู่ครอบครัวและสังคมตามปกติ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

4. ในกรณีที่รัฐดำเนินการเอง ให้จัดบริการให้เด็กแบบเสมือนอยู่บ้านมากกว่าเหมือนอยู่
ในสถาบันของรัฐ สร้างบรรยากาศที่มีความรักความอบอุ่น
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1.

5. ค่าเงินการป้องกันมิให้มีเด็กเร่ร่อนด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันในครอบครัว ด้วยการ
พัฒนาครอบครัวอย่างค่อเนื่อง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้งกรมพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน สถานศึกษา
ต่างๆ ภาครัฐกิจเอกชน

6. แม้ว่ากฎระเบียบปัจจุบันสามารถให้เด็กที่ไม่มีสัญชาติและใบทะเบียนบ้านเข้าเรียนได้
แล้ว แต่หลังจากเรียนจบแล้ว เด็กยังมีปัญหาเกี่ยวกับการได้รับใบสุทธิชนิดที่เข้าเรียนต่อ หรือ ไปหางานทำ
ไม่ได้ จึงควรแก้ไขเพื่อเด็กจะได้มีอนาคตที่ดีต่อไป

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา

4. แรงงานเด็ก

สภาพปัญหา

1. แรงงานเด็กไม่ได้รับสิทธิเกี่ยวกับการได้รับบริการการศึกษา บริการสาธารณสุข
การได้รับกิจกรรมนันทนาการ และได้รับการดูแลคุ้มครองใกล้ชิด
2. แรงงานเด็กขาดการพัฒนาฐานะอาชีพที่อาจเป็นทางเลือกใหม่สำหรับเด็กได้
3. เด็กได้รับค่าจ้างต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ และอาจถูกละเมิดสิทธิอื่นๆ หรือถูกเอารัด
เอาเปรียบหรือถูกทำร้ายทารุณโดยผู้จ้าง
4. ยังมีแรงงานเด็กนอกระบบอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง

สาเหตุของปัญหา

1. เด็กต้องเข้าสู่แรงงานก่อนวัยอันสมควร เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของ
ครอบครัวหรือของผู้ปกครอง และในหลายกรณีบิดามารดาผู้ปกครองไม่สามารถความหาให้ความคุ้มครอง
แก่เด็กได้

2. ผู้จ้างเด็กขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็กและความต้องการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ด้านพัฒนาการของเด็กจึงต้องมีไปอย่างค่อเนื่องเพื่ออนาคตของเด็กเอง

3. ผู้จ้างถือเอาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีมนุษยชน

4. การตรวจแรงงานเด็กโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นไปไม่ทั่วถึง

5. ยังมีข้อจำกัดในกฎหมายคุ้มครองแรงงานที่ไม่ครอบคลุมถึงแรงงานนอกระบบ

6. ประชาชนยังไม่ตระหนักถึงบทบาทของคนในการช่วยเหลือปัญหาแรงงานเด็ก และ

ขาดการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือแรงงานเด็กที่ถูกละเมิด

ผลกระทบ

1. เด็กไม่สามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพและความสามารถได้
2. เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิในลักษณะต่างๆ จะได้รับความยากลำบากในการดำรงชีวิตและได้รับความไม่เป็นธรรม อันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อเด็ก ทั้งทางกาย สติปัญญา และจิตใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดประเทศสูญเสียทรัพยากรของชาติในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คำเนินการโดยกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กอย่างเคร่งครัด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ภาคเอกชน

2. ให้ข้อมูลข่าวสารและแหล่งขอความช่วยเหลือให้แก่เด็ก บิดามารดา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการกับผู้จ้างที่ละเมิดสิทธิเด็ก

3. ให้นำจ้างจัดสวัสดิการเด็กด้านการศึกษา การสาธารณสุข และการนันทนาการให้แก่เด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้งสำนักอัยการสูงสุด ตำรวจ ภาคเอกชน

4. ดูแลเรื่องค่าจ้างให้ได้รับความเป็นธรรม ตลอดจนการพักผ่อนและโภชนาการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 3

5. รณรงค์ชักชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการรายงานในกรณีที่พบเด็กในแรงงานที่ถูกละเมิดสิทธิเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 3 ประชาชนและสื่อมวลชน

6. ในระยะยาว ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้อายุขั้นต่ำของเด็กในแรงงานเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาหรือจำนวนปีการศึกษาที่รัฐจัดให้เด็กโดยไม่เก็บค่าจ้าง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 5 และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

7. พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ การคุ้มครองแรงงานเด็กในกรอบกลุ่มแรงงานเด็กนอกระบบ เช่น เด็กที่ถูกว่าจ้างในภาคเกษตร เด็กรับใช้ในบ้าน เด็กขายของหรือเด็กรับใช้ที่มีผู้จ้าง เป็นต้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 6

5. เด็กพิการ

เด็กพิการหมายถึงเด็กที่มีความพิการทางกาย ทางสติปัญญา และทางสังคม

สภาพปัญหา

1. เด็กพิการส่วนใหญ่ไม่ได้รับสิทธิในการได้รับการศึกษา และการวินิจฉัยหาศักยภาพรวมทั้งการนันทนาการที่เหมาะสม

2. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตตามปกติของเด็กพิการ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นภาพทาสารณะ เช่น ถนนหนทาง การคมนาคมสาธารณะ และอาคารสาธารณะ เป็นต้น
3. โอกาสประกอบอาชีพของเด็กพิการยังจำกัด
4. ไม่มีการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบที่เอื้อต่อการพัฒนาและดูแลเด็กพิการอย่างแท้จริง
5. เด็กพิการถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์

สาเหตุของปัญหา

1. บิดามารดาผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจวิธีการป้องกันมิให้เด็กเป็นคนพิการ ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนถึงการประสูติบุตรต่างๆ ในวัยเยาว์
2. เด็กพิการมักจะได้รับความช่วยเหลือในลักษณะสงเคราะห์มากกว่าจะมีแนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของเด็ก และให้เด็กพัฒนาเพื่อของตัวเองได้ รวมทั้งการมีชีวิตเช่นเด็กปกติอื่นๆ
3. สังคมและโดยเฉพาะรัฐ ไม่นำพาและเอาธุระในการส่งเสริมเด็กพิการให้มีชีวิตปกติ ด้วยการสร้างและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของเด็กพิการ
4. สังคมไม่เชื่อว่าเด็กพิการก็มีความสามารถและใช้ความสามารถได้ และยังคงแสดงความรังเกียจและมือคดในรูแบบต่างๆ รวมทั้งการไม่รับเข้าเรียนและไม่รับเข้าทำงาน
5. การแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กพิการเกิดขึ้นเพราะเด็กพิการเองก็ไม่ทราบสิทธิของตน และไม่สามารถร้องเรียนหรือเรียกร้องได้จากสังคม

ผลกระทบ

1. เด็กพิการเป็นจำนวนมากกลายเป็นผู้ที่ไม่สามารถใช้ศักยภาพและความสามารถให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ นับเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์
2. เด็กพิการเกิดปมด้อย และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนไร้ศักดิ์ศรี และไร้ประโยชน์
3. สังคมต้องลงทุนเฝ้าดูและเลี้ยงดูเด็กพิการให้อยู่เฉยๆ โดยเด็กพิการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ถ้าไม่มีการส่งเสริมสนับสนุนไปในทางที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐต้องจัดบริการการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบ บริการการสาธารณสุข และการนันทนาการที่เหมาะสมให้กับเด็กพิการอย่างทั่วถึง โดยถือเป็นสิทธิของเด็กพิการที่มีพึงได้รับ
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา อบจ. กระทรวงสาธารณสุข การกีฬาแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สมาคมที่เกี่ยวข้อง กระทรวงสาธารณสุข ภาคธุรกิจเอกชน ภาคเอกชน

2. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ต้องครอบคลุมถึงเด็กพิการที่เป็นบุตรของมารดาไทยหรือบิดาไทยที่สมรสกับคนต่างชาติ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

3. ปรับปรุงอาคารสถานที่สาธารณะ ทางสาธารณะและบริการสาธารณะให้มีลักษณะกายภาพที่เอื้อต่อเด็กพิการที่จะใช้ได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย

4. ปรับปรุงกฎหมาย กฎและระเบียบขุกฤษฎีบทที่กีดกันเด็กพิการ โดยเฉพาะที่ละเมิดสิทธิเด็กในการศึกษา การสาธารณสุข การนันทนาการ และการมีส่วนร่วม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และ 3

5. ในการจัดบริการการศึกษา การสาธารณสุข การนันทนาการและอื่นๆ ให้คำนึงถึงการจัดตั้งอำนวยความสะดวกและสื่อพิเศษหรืออุปกรณ์พิเศษสำหรับเด็กพิการด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 4

6. เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ

สภาพปัญหา

1. มีเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ยังอยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ ซึ่งเป็นการผิดกฎหมาย
2. มีเด็กจำนวนหนึ่งที่ถูกข่มขืน ถูกละเมิดสิทธิ ถูกบังคับขู่เข็ญ ถูกทำร้ายทารุณ ถูกโกงค่าแรง ถูกเอาโรคเอดส์ไปขาย ถูกกักขัง ถูกตัดขาดมิให้ติดต่อกับครอบครัว ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

สาเหตุของปัญหา

1. ผู้บังคับใช้กฎหมายละเลย ไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยจงใจและไม่จงใจ เป็นเหตุให้ผู้ประกอบการ ท่อเล้า แมงดา ถูกค้า และแม้แต่บิดามารดา สามารถค้ำประกันการให้เด็กอยู่ในธุรกิจบริการทางเพศได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวกฎหมายของบ้านเมือง

2. ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือด้วยสาเหตุต่างๆ กัน เช่น ความขาดทุน การไม่มีการศึกษา การขาดทักษะเชิงอาชีพ ความรู้ที่คิดว่าจะต้องตอบแทนบุญคุณบิดามารดา บริโภคนิยมและวัตถุนิยม ฯลฯ ทำให้เด็กจำนวนหนึ่งต้องการเข้ามาอยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ เพราะเห็นว่าเป็นวิธีหาเงินง่าย

3. มีผู้ชักจูง โน้มนำ หลอกลวง และบังคับให้มาค้าประเวณี เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว นอกจากนี้ผู้ดำเนินการดังกล่าวอาจมีเครือข่ายและอาจเป็นองค์กรทางอาชญากรรม

ผลกระทบ

1. เด็กไม่ได้รับสิทธิในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของคนให้ได้เต็มที่ เป็นการทำให้อัตราการเติบโตช้า

2. เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิในลักษณะต่างๆ จะได้รับความยากลำบากในการดำรงชีวิตและได้รับความไม่เป็นธรรมอันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อเด็ก ทั้งทางกาย สติปัญญา และจิตใจ ซึ่งจะทำให้ประเทศสูญเสียทรัพยากรของชาติในระยะยาว

3. เด็กเสี่ยงต่อการติดโรคต่างๆ รวมทั้งเอดส์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐและภาคเอกชนดำเนินการปฏิบัติงานตามแผนป้องกันและปราบปรามเด็กในธุรกิจบริการทางเพศ อย่างต่อเนื่อง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานประมาณ - กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ภาคเอกชน รวมทั้งสำนักอัยการสูงสุด ตำรวจ ภาคเอกชน

2. ช่วยเหลือเด็กให้ออกจากธุรกิจบริการทางเพศ และให้ได้รับสิทธิในการศึกษา การสาธารณสุข และการนันทนาการ พร้อมทั้งการแนะแนวให้คำปรึกษา และฟื้นฟูเข้าสภาพปกติ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานประมาณ กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ภาคเอกชน

3. ดำเนินการปราบปรามและลงโทษผู้กระทำต่อเด็กตาม 2 และ 3 และให้มีกำนันจับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม สำนักงานกฤษฎีกา ภาคเอกชน

7. เด็กที่ถูกล่อลวงข้ามชาติ

สภาพปัญหา

1. มีเด็กจำนวนหนึ่งที่ถูกละเมิดสิทธิโดยถูกล่อลวงข้ามชาติ เพื่อการค้าประเวณี เพื่อขอกานหรือเพื่อกิจกรรมผิดกฎหมายอื่นๆ และมักจะถูกข่มขู่โดยผิดกฎหมาย

2. เด็กเหล่านี้ถูกกักขังหน่วงเหนี่ยว ถูกบังคับและขาดเสรีภาพ อาจถูกทำร้ายทารุณ และถูกกระทำในรูปแบบต่างๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่น

สาเหตุของปัญหา

1. เด็กอาจถูกหลอกลวงเพราะความไม่รู้โดยผู้ฉวยโอกาสต่างๆ

2. ขาดกลไกและวิธีการในการป้องกัน แก้ไขและการประสานงานเกี่ยวกับเรื่องนี้

อย่างเป็นระบบ

ผลกระทบ

1. เด็กที่เข้าประเทศโดยผิดกฎหมายจะไม่ได้รับบริการเชิงสังคมต่างๆ จากประเทศส่งต่อหรือประเทศที่เด็กเข้ามาอาศัยอยู่และเสี่ยงต่อการถูกจับ
2. เป็นการทำลายอนาคตของเด็กและเด็กไม่สามารถพัฒนาการศึกษาและความสามารถของตน และพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดให้มีแผนการดำเนินงานภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกัน แก้ไข และประสานงานเพื่อสวัสดิภาพของเด็กเหล่านี้
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติรวมทั้งสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการต่างประเทศ สถานทูตต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. พัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกล่อลวงข้ามชาติ ในฐานะเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำและดำเนินการจับและลงโทษผู้กระทำ

8. เด็กกำพร้าที่ไม่มีผู้ดูแล

สภาพปัญหา

1. เด็กกำพร้าส่วนหนึ่งไม่ได้รับการดูแลเลี้ยงดูและคุ้มครอง และอาจต้องอยู่ในสถานสงเคราะห์ซึ่งอาจไม่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก ได้เต็มที่ตามที่ตามสิทธิที่พึงมีและพึงได้รับ
2. ความต้องการของเด็กที่อยากอยู่กับครอบครัวทดแทนอาจไม่ได้รับการสนองตอบ
3. เด็กที่กำพร้าโดยที่บิดามารดาขายเพราะเหตุผลบางอย่างมีผู้รังเกียจและมีอคติต่อเด็กได้

สาเหตุของปัญหา

1. สังคมยังมีอคติต่อเด็กกำพร้าในเรื่องของการรับเป็นบุตรบุญธรรม จึงมีเด็กกำพร้าจำนวนหนึ่งที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เกือบเป็นการถาวร
2. ครอบครัวชายมีจำนวนลดลงส่วนหนึ่งทำให้เด็กกำพร้าไม่มีญาติที่จะช่วยเหลือดูแลเลี้ยงดูและคุ้มครองได้
3. สถานสงเคราะห์ไม่สามารถจัดบริการที่อบอุ่นเหมือนบ้านและครอบครัวให้ได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางทรัพยากรหรือการมีเจตคติและค่านิยมที่ไม่เอื้อต่อเด็ก

ผลกระทบ

เป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ด้านเด็ก ไม่ได้รับการพัฒนาให้เต็มที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐและเอกชนต้องจัดบริการเชิงสังคมที่รวมทั้งการศึกษา การสาธารณสุข การนันทนาการ รวมทั้งการฝึกอาชีพ เพื่อให้เด็กกำพร้าได้พัฒนาศักยภาพและช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเองได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมและภาคเอกชน

2. สนับสนุนให้ครอบครัวและญาติเป็นเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูเด็กกำพร้า สนับสนุนให้มีครอบครัวทดแทนและการอุปถัมภ์รวมทั้งการรับเป็นบุตรบุญธรรมให้มากขึ้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และสำนักงานกรมมนตรี อบค. องค์การชุมชน กระทรวงมหาดไทย

3. ให้เด็กกำพร้ามีเอกสารราชการประจำตัวให้ครบถ้วน เพื่อให้เด็กจะได้มีโอกาสเต็มที่ในการใช้สิทธิของคน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และสำนักงานกรมมนตรี อบค. องค์การชุมชน กระทรวงมหาดไทย

9. เด็กติดยาเสพติด

สภาพปัญหา

มีจำนวนเด็กที่ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก อันเป็นอันตรายต่อร่างกาย สติปัญญา และจิตใจของเด็ก เด็กเหล่านี้เป็นทั้งเด็กที่อยู่และไม่อยู่ในระบบโรงเรียน

สาเหตุของปัญหา

1. เด็กถูกชักจูง โน้มน้าว แะนำหรือล่อลวงให้เสพยาเสพติด
2. เด็กส่วนหนึ่งขาดความรักความอบอุ่นในครอบครัว ขาดที่พึ่งและพึ่งพาที่อื่นมากกว่า
3. รัฐและเอกชนไม่ได้ให้ความสนใจในการจัดกิจกรรมนันทนาการให้แก่เด็กอย่างทั่วถึง
4. การแพร่ยาเสพติดเป็นไปโดยง่าย ไม่ถูกจับกุม ลงโทษ เครือข่ายและวงการอาชญากรรม

ไม่ได้เกรงกลัวกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอและไม่มีประสิทธิภาพ

ผลกระทบ

1. สูญเสียทรัพยากรมนุษย์ และอาจต้องใช้งบประมาณในการแก้ไขเยียวยา มากกว่าการลงทุนในการป้องกัน

2. เด็กติดยาเสพติด ได้รับอันตรายต่อร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ

3. เด็กตกเป็นเหยื่อของผู้ค้ายาเสพติด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้คำนึงถึงเด็กที่คิดหาเหตุผลได้ว่า ได้ตกเป็นเหยื่อ และมีสิทธิในการได้รับการรักษาเยียวยาแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพปกติ ด้วยวิธีการหลากหลายและเหมาะสม
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสิทธิ (ปปส.) กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ชุมชน ภาคเอกชน
2. ดำเนินการปราบปรามผู้ผลิตและผู้ค้าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

10. เด็กติดเฮลส์

สภาพปัญหา

มีเด็กจำนวนหนึ่งที่ติดเฮลส์ทั้งจากบิดามารดา หรือจากวิธีการอื่นๆ

สาเหตุของปัญหา

1. เด็กได้รับเชื้อเฮลส์ผ่านบิดามารดาหรือจากวิธีการอื่นๆ อันเป็นการทำลายชีวิตของเด็กในที่สุด
2. บิดามารดาและผู้เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันเฮลส์

ผลกระทบ

ขณะที่เด็กยังมีชีวิตอยู่ สังคมอาจมีอคติและรังเกียจเด็กเหล่านี้ ทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ต้องคำนึงว่า การที่เด็กเป็นเฮลส์ไม่ใช่ความผิดของเด็ก และขณะที่เด็กมีชีวิตอยู่ก็ควรได้รับการพัฒนาทางกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม เต็มที่และในลักษณะสภาพเช่นเด็กอื่นๆ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ภาคเอกชน
2. มิให้มีการบังคับตรวจเฮลส์ในเด็กยกเว้นเด็กสมัครใจ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1
3. ให้ความรู้เกี่ยวกับเฮลส์แก่เด็กทุกคน
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 รวมทั้ง กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน กรุงเทพมหานคร เทศบาลเมืองพัทยา ชุมชน

11. เด็กไร้สัญชาติ

สภาพปัญหา

ปัจจุบันมีเด็กที่เกิดจากแรงงานต่างชาติที่หลบหนีเข้ามาทำงานและอยู่ในประเทศไทยจำนวนมากจากการประมาณการว่าเมื่อปี 2539 มีแรงงานต่างชาติสะสมอยู่กว่าหนึ่งล้านคน แรงงานต่างชาติบางส่วนเข้ามาเป็นครอบครัวและได้มีบุตรเกิดในประเทศไทย เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และในบางกรณีประเทศที่บิดามารดาของเด็กนั้น ไม่รับรองว่าเด็กนั้นมีสัญชาติของประเทศนั้น

สาเหตุของปัญหา

ในส่วนใหญ่ประเทศไทยตามกฎหมายไม่ให้สัญชาติไทยแก่เด็กที่เกิดจากชาวต่างประเทศที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งแรงงานต่างชาติเกือบทั้งหมดเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ประเทศต้นทางบางครั้งไม่รับรองว่าเด็กนั้นมีสัญชาติของตนเนื่องจากบิดามารดาของเด็กนั้นเป็นชนกลุ่มน้อย และไม่มีหลักฐานพิสูจน์การเกิดว่าเกิดจากคนสัญชาติของตน ทำให้เกิดปัญหาเด็กอาจไม่มีสัญชาติ

ผลกระทบ

ทำให้เด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กไร้สัญชาติ ประเทศที่บิดามีสัญชาติไม่ยอมรับและอาจต้องให้พิสูจน์ ขณะที่เด็กอยู่ในประเทศไทยไม่ได้รับสิทธิต่างๆ ที่เด็กควรได้รับเช่นในเรื่องสิทธิในการอยู่ ในด้านการศึกษา การสาธารณสุข การประกอบอาชีพ เป็นต้น เด็กเหล่านี้จะมีสถานะเป็นเด็กไร้สัญชาติ ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาหากประเทศต้นทางไม่ยอมรับเด็กจะต้องอยู่ในประเทศไทยเมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตปัญหาจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ต้องประสานกับประเทศเจ้าของสัญชาติเพื่อให้ยอมรับว่าเป็นพลเมืองของคนและให้เด็กได้กลับมามีครอบครัว
2. ออกหนังสือรับรองการเกิดในขณะเด็กเกิดเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันตัวบิดามารดาที่เป็นคนต่างสัญชาติ ซึ่งอาจทำเป็นภาษาไทยและภาษาสากลเพื่อให้ครอบครัวของเด็กใช้เป็นหลักฐานยืนยันกับประเทศต้นทาง
3. ในกรณีที่ประเทศเจ้าของสัญชาติไม่รับรองว่าเป็นคนสัญชาติของตน เด็กมีสถานะเป็นผู้ไร้สัญชาติและตกอยู่ในประเทศไทย ควรพิจารณาแก้ปัญหาโดยการให้ถิ่นที่อยู่ถาวรและให้ได้รับการศึกษา และการบริการพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาเด็กให้เป็นทรัพยากรของประเทศเพื่อให้ทำประโยชน์ต่อสังคมแทนการปล่อยให้เกิดขาดโอกาสและสร้างภาระแก่สังคมต่อไป

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข

12. เด็กหนีภัย

สภาพปัญหา

จากสภาพความขัดแย้งภายในของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีผู้หนีภัยจากความขัดแย้งมาตั้งพักอาศัยอยู่ในเขตแดนของประเทศไทยและมีเด็กหนีภัยอยู่ในประเทศไทยจำนวนมาก ทั้งที่ติดต่อบริการมารดาหรือหนีภัยมาด้วยตนเอง และบางส่วนเกิดจากผู้หนีภัยในขณะพักพิงอยู่ในประเทศไทย

สาเหตุของปัญหา

1. ในจำนวนผู้หนีภัยมีเด็กอยู่ด้วยและผู้หนีภัยบางคนได้ให้กำเนิดบุตรในเขตแดนประเทศไทย เด็กเหล่านี้ไม่มีหลักฐานแสดงตนและเด็กที่เกิดในประเทศไทยมีปัญหาในการยืนยันว่าเป็นเด็กของประเทศต้นทางในการส่งกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม
2. การส่งตัวกลับต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงมนุษยธรรมและความปลอดภัยของเด็ก
3. เด็กหนีภัยที่มาอาศัยอยู่เป็นเวลานานไม่ได้รับการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข และอื่น ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาการของเด็ก

ผลกระทบ

1. เด็กหนีภัยและบุตรของผู้หนีภัยที่เกิดในเขตแดนประเทศไทย มีปัญหาในการยืนยันว่าเป็นเด็กของประเทศต้นทางเพื่อส่งกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม รัฐบาลประเทศที่เป็นภูมิลำเนาของเด็กหนีภัยไปยอมรับว่าเป็นพลเมืองของตนและไม่รับกลับประเทศ
2. การส่งตัวเด็กหนีภัยกลับโดยไม่ตรวจสอบด้านความปลอดภัยเด็กอาจได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย
3. เด็กหนีภัยไม่ได้รับการบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐที่เพียงพอทำให้มีปัญหาในการพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ทำความตกลงร่วมกับรัฐบาลประเทศต้นทางให้ชัดเจน ร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศทำหลักฐานเด็กที่หนีภัยเข้ามาและเด็กที่เกิดจากบิดามารดาซึ่งเป็นผู้หนีภัยเพื่อแก้ไขปัญหานี้เรื่องสัญชาติและในเรื่องการส่งตัวกลับภูมิลำเนา
2. คำนึงการส่งกลับอย่างปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกายและเสรีภาพของเด็กนั้น
3. จัดให้มีบริการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเด็กเพื่อให้เด็กที่ต้องหนีภัยเป็นเวลานานได้รับการพัฒนาการตามสิทธิที่เด็กจะต้องได้รับ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข

13. เด็กที่ถูกกระทำผิดทางเพศ

1. เด็กที่ถูกกระทำผิดทางเพศโดยทั่วไป

สภาพปัญหา

มีเด็กเป็นจำนวนมากที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดทางเพศโดยผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำผิดต่อเด็กโดยบุคคลในครอบครัว หรือโดยคนแปลกหน้า หรือเป็นกรณีที่เด็กตกอยู่ในความยากลำบากเช่นเด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกกระทำผิดทางเพศต้องประสบความยากลำบากจากการถูกทำร้ายซ้ำด้วยกระบวนการยุติธรรมและถูกหน่วงเหนี่ยวและกีดกันจากสื่อมวลชนและสังคม ทำให้เด็กได้รับความเจ็บปวดโดยไม่จำเป็น

สาเหตุของปัญหา

1. เด็กที่ถูกกระทำผิดทางเพศไม่ได้รับการดูแลระดับประคองสภาพจิตใจจากผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาที่เข้าใจปัญหาและได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ รวมทั้งไม่มีมาตรการทางด้านการสงเคราะห์ในการดูแลคุ้มครองเด็กเท่าที่ควร

2. รัฐไม่มีอำนาจตามกฎหมายแยกเด็กมาไว้ในความคุ้มครองในกรณีที่เกิดถูกกระทำผิดทางเพศและบุคคลในครอบครัวอื่นเช่น มารดาไม่ช่วยเหลือเด็กแต่กลับไปช่วยเหลือผู้กระทำผิดด้วยเหตุผลต่างๆ

3. กระบวนการยุติธรรมในด้านการสืบสวนสอบสวนและสืบพยานในคดีอาญาแจ้งกระด้างไม่เหมาะกับการคุ้มครองเด็กและเป็นการทำร้ายซ้ำเติมต่อเด็ก

4. ไม่มีกฎหมายห้ามสื่อมวลชนในการรายงานคดีที่เด็กตกเป็นเหยื่อจากการกระทำผิดทางเพศในลักษณะที่จะทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัวเด็ก

5. เจตคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมต่อผู้เสียหายที่ไม่เข้าใจสภาพจิตใจของผู้เสียหาย

ผลกระทบ

1. เด็กไม่กล้าเข้าแจ้งความ เพราะไม่อยากได้รับความเจ็บปวดซ้ำจากกระบวนการยุติธรรม และสื่อมวลชน

2. ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย มีการกระทำความผิดทางเพศต่อเด็กมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดให้มีกระบวนการดูแลเด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างเป็นระบบ

2. จัดสถานที่พักในกรณีที่จำเป็นและเด็กมีแนวโน้มที่จะได้รับอันตรายหรือถูกข่มขู่

ชักจูงไม่ให้ดำเนินคดี

3. จัดให้มีกฎหมายให้สิทธิเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์มีสิทธิแยกเด็กมาไว้ในการดูแล และให้มีกฎหมายห้ามสื่อมวลชนรายงานข่าวในลักษณะที่จะทำให้ผู้อื่นรู้จักเด็ก
4. ดูแลให้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) ซึ่งมีบทบัญญัติในการดูแลผู้เสียหายและเยาวชนเด็ก ให้ได้ผลอย่างจริงจัง
5. จัดให้มีหลักสูตรเพื่อปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกระดับให้มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อคดีเด็กถูกกระทำผิดทางเพศ

2. เด็กที่ถูกกระทำผิดทางเพศโดยชาวต่างประเทศ

สภาพปัญหา

ชาวต่างประเทศที่กระทำผิดทางเพศต่อเด็กไทยส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพิจารณาตัดสินและไม่ถูกลงโทษในประเทศไทยเนื่องจากประกันตัวไปในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล แล้วหลบหนีออกนอกประเทศกลับไปประเทศของตน

สภาพของปัญหา

1. ไม่มีการเฝ้าระวังการกระทำความผิด เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะให้มีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด
2. ผู้กระทำความผิดชาวต่างประเทศได้รับการประกันตัวโดยง่ายทั้งที่มีแนวโน้มว่าจะหลบหนีประกัน แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดว่าให้พิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ หากน่าจะหลบหนีก็ต้องพิจารณาไม่ให้ประกัน
3. กระบวนการยุติธรรมของไทยไม่มีประสิทธิภาพในการป้องกันผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการประกันตัวไม่ให้หลบหนีออกจากประเทศไทย
4. เจตคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมไม่เห็นว่าการกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก โดยเฉพาะเด็กชายเป็นเรื่องสำคัญ
5. ประเทศที่ผู้กระทำความผิดมีสัญชาติส่วนใหญ่มีกฎหมายห้ามไม่ให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ผลกระทบ

1. ผู้ต้องหากระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวกฎหมาย
2. เมื่อถูกจับได้ก็สามารถขอประกันตัวและหลบหนีออกจากประเทศไทยได้ง่าย และไม่

ถูกลงโทษ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ส่งเสริมการเฝ้าระวังการกระทำผิดทางเพศต่อเด็กของชาวต่างชาติ
2. ดำเนินคดีกับชาวต่างประเทศโดยไม่ให้ประกันตัวไป
3. จัดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการหลบหนีออกจากประเทศไทย
4. กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการประกันตัว ให้ติดตามเอาตัวมาลงโทษในประเทศไทย

ไทยหรือแจ้งให้ประเทศที่ผู้กระทำความผิดมีสัญชาติลงโทษคนของคนในกรณีประเทศนั้นมีกฎหมายให้ลงโทษคนของคนที่ไม่ไปกระทำผิดต่อเด็กในต่างประเทศ โดยช่องทางความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งภาครัฐและเอกชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ กระทรวงการต่างประเทศ และองค์กรเอกชน

14. เด็กที่ถูกลักพาตัวโดยผู้ปกครอง

สภาพปัญหา

เด็กที่ผู้ปกครองแยกทางกัน หย่ากัน โดยความตกลงหรือโดยคำพิพากษาของศาลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูที่ดีจากบิดามารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและมีสิทธิได้พบหรือรับการเยี่ยมเยียนจากบิดาหรือมารดาอีกฝ่ายหนึ่ง แต่สิทธิเด็กในคานนี้ถูกละเมิดอยู่เสมอ

สาเหตุของปัญหา

ไม่มีมาตรการตามกฎหมายที่จะบังคับหรือลงโทษบิดาหรือมารดาที่ได้รับอำนาจปกครอง และขัดคำสั่งศาล โดยการขัดขวางการพบปะกับเด็กของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือการพาเด็กหนีไป หรือคุ้มครองฝ่ายที่ไม่ได้รับอำนาจปกครองพาเด็กหนีไปจากบิดาหรือมารดาฝ่ายที่ได้รับอำนาจปกครอง ซึ่งตามกฎหมายอาญาการลักพาตัวเด็กของบิดาหรือมารดาไม่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 137

ผลกระทบของปัญหา

ทำให้เด็กขาดการติดต่อและขาดความสัมพันธ์กับบิดาหรือมารดาอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นการทำร้ายจิตใจเด็กและบิดาหรือมารดาที่ถูกพรากในการได้พบปะและมีกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกขาดบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จัดให้มีมาตรการบังคับที่มีประสิทธิภาพให้บิดาหรือมารดาฝ่ายที่ได้รับอำนาจปกครองบุตรให้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลและมีมาตรการลงโทษการขัดขืนคำสั่งศาล แก่ประมวลกฎหมายอาญาให้การที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่พาเด็กหลบหนีไม่ให้อีกฝ่ายได้พบปะบิดาหรือมารดาอีกฝ่ายหนึ่งให้เป็นความผิดฐานลักพาตัวเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : ศาสนุติธรรม ศาลเยาวชนและครอบครัว กรมประชาสงเคราะห์

15. เด็กที่คิดบิดามารดาอยู่ในสถานคุมขัง

สภาพปัญหา

เด็กเล็กจำนวนมากต้องมาอยู่ในเรือนจำ สถานกักกันต่าง ๆ เช่น สถานกักกันของสำนักงานตำรวจนครบาลเข้าเมือง

สาเหตุของปัญหา

เนื่องจากบิดาหรือมารดาถูกจับกุมคุมขังในความผิดฐานใดฐานหนึ่งและไม่มีผู้ดูแลเด็กเหล่านี้ จึงต้องติดตามมารดาหรือบิดาอยู่ในเรือนจำหรือสถานคุมขังด้วย

ผลกระทบ

เด็กที่ติดตามมารดาหรือบิดาในเรือนจำซึ่งสภาพไม่เหมาะสมที่เด็กควรอยู่ในทุก ๆ ด้าน เด็กไม่ได้รับการบริการสาธารณะ และได้รับความชอกช้ำมาก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ต้องจัดวางระเบียบของกรมราชทัณฑ์ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีที่คุมขังบุคคลให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันให้แยกจัดสถานที่ให้เด็กอยู่และดูแลเด็กให้เหมาะสม โดยมีผู้ดูแลหรือนำส่งสถานสงเคราะห์

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมราชทัณฑ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมประชาสงเคราะห์ และหน่วยงานอื่นที่มีสถานที่คุมขังหรือกักขังบุคคล

16. เด็กในสถานสงเคราะห์ ในสถานพินิจและในเรือนจำ

สภาพปัญหา

เด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เป็นเด็กที่ตกอยู่ภาวะขาดความรักหรือมีปัญหาและต้องมาอยู่ในสถานสงเคราะห์ เด็กที่อยู่ในสถานพินิจเป็นเด็กที่มีปัญหาและได้กระทำผิดกฎหมายจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข แต่สภาพของสถานสงเคราะห์และสถานพินิจมีสภาพเป็นเรือนจำหรือที่คุมขัง เด็กบางส่วนถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำซึ่งมีสภาพเป็นคุกร่วมกับนักโทษที่เป็นผู้ใหญ่

สาเหตุของปัญหา

เจตคติต่อเด็กที่ลงนามอยู่ในสถานสงเคราะห์และสถานพินิจ มักจะเป็นไปในรูปแบบที่เด็กเหล่านี้เป็นผู้กระทำผิดและต้องถูกควบคุมดูแล แต่ให้ความสำคัญน้อยต่อปัญหาและการแก้ไขปัญหาคือเด็กที่ถูกจับกุมคุมขังอยู่ในเรือนจำเพราะไม่มีที่ควบคุมดูแล โดยเฉพาะ

ผลกระทบของปัญหา

เจตคติที่มองเด็กเป็นผู้กระทำผิดที่ต้องถูกควบคุมทำให้การจัดสภาวะแวดล้อมของสถานสงเคราะห์บางแห่ง และสถานพินิจให้มีสภาพเป็นเรือนจำโดยไม่เน้นการแก้ไขปัญหาลูกเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรจัดให้สถานสงเคราะห์และสถานพินิจให้มีสภาพเป็นเสมือนบ้านที่ให้ความอบอุ่นและให้ความรักแก่เด็กแทนที่จะเป็นเรือนจำหรือที่กักขัง พร้อมทั้งการให้บริการปรึกษาแนะแนวทางโดยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เพื่อให้รู้ปัญหาและแก้ปัญหาเด็กแต่ละคน ได้ถูกต้องและเหมาะสม ควรจัดให้มีศาลเด็กที่วาระอาญาจักรเพื่อไม่ให้มีการคุมขังเด็กในเรือนจำ ในส่วนที่คุมขังของหน่วยงานอื่น (เช่นของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง) ต้องจัดให้มีสถานที่ดูแลเด็กส่งหากแทนการนำไปคุมขังในสถานกักขังของหน่วยงานนั้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมประชาสงเคราะห์ ศาลเยาวชนและครอบครัว กระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

17. เด็กชนกลุ่มน้อย

สภาพปัญหา

เด็กชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีอยู่มากและเป็นกลุ่มที่ด้อยโอกาสไม่ได้รับสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกับเด็กไทยทั่วไป ต้องสำรวจพิจารณาและหาทางแก้ปัญหาข้อกฎหมายเพื่อพิจารณาสถานะเด็กชนกลุ่มน้อยและให้เด็กเหล่านี้ได้รับสิทธิที่ควรได้

สาเหตุของปัญหา

เด็กชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีหลายกลุ่มเช่นเด็กชาวเขา เด็กชาวเล กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่มีหลักฐานการแจ้งเกิดและไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน ไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมายในฐานะผู้มีสัญชาติไทย เด็กชนกลุ่มน้อยบางส่วนมีปัญหาว่เกิดในประเทศไทยโดยมีบิดามารดาเป็นคนไทยหรือเป็นเด็กที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้านหรือเป็นผู้เกิดโดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมือง ทำให้ไม่ได้สัญชาติไทย

ผลกระทบของปัญหา

ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับสัญชาติไทย ถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ ในด้านการศึกษา การเลือกถิ่นที่อยู่ การเดินทาง การประกอบอาชีพ เป็นต้น เด็กเหล่านี้จะมีสถานะเป็นเด็กไร้สัญชาติ และจากการถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย ทำให้เด็กเหล่านี้เป็นเด็กผู้ด้อยโอกาสและไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาตามสิทธิที่ควรได้รับ และจะเป็นปัญหาคอไปในอนาคตต่อสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จำเป็นอย่างยิ่งต้องดำเนินการสอบสวนสถานะของเด็กชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ให้ชัดเจนว่ามีสถานะเป็นเด็ก ไทยหรือเด็กต่างสัญชาติตามกฎหมายและแก้ปัญหาเด็กแต่ละกลุ่ม
 2. เด็กที่แน่ชัดว่าเป็นเด็ก ไทยต้องจัดทำหลักฐานทางทะเบียนเพื่อให้ได้รับสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายเท่าเด็กอื่นๆ เด็กที่แน่ชัดว่าเป็นเด็กต่างชาติต้องประสานกับประเทศเจ้าของสัญชาติเพื่อให้มีการส่งกลับมาตุภูมิ หากประเทศต้นทางไม่รับหรือเป็นเด็กไร้สัญชาติต้องดำเนินการเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้รับสัญชาติหรือได้รับถิ่นที่อยู่ถาวรและให้ได้รับสิทธิต่างๆ ที่เด็กต้องได้ ต่อไป
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข

18. การคุ้มครองเด็กในกรณีอื่น

สภาพปัญหา

1. เด็กในวัยรุ่นประสบกับสิ่งชั่วชัวมอมเมาทั้งในรูปผิดกฎหมายในรูปแบบของการขั้วทางเพศ ยาเสพติดและสุรา ทั้งที่เป็นการผิดกฎหมาย
2. สื่อลามกที่เผยแพร่ต่อเด็กและที่ใช้เด็กเป็นตัวแทนซึ่งมีกฎหมายห้ามแต่กลับมีปรากฏแพร่หลายในสังคม และมีส่วนสนับสนุนเด็กให้มีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนวัยอันควร
3. เด็กจำนวนมากประสบปัญหาตั้งครรภ์และต้องอยู่ในฐานะเป็นมารดาหรือบิดาในขณะที่อยู่ในวัยเด็กและไม่มีความพร้อมและวุฒิภาวะในการเป็นมารดาบิดาที่ดีได้
4. การลงโทษเด็ก โดยการเฆี่ยนเป็นการลงโทษที่ไม่เหมาะสมและเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิเด็ก แต่ยังมีเด็กเป็นจำนวนมากถูกเฆี่ยนตี
5. เด็กจำนวนมากประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิตเนื่องจากบิดามารดาเช่าร้างและฝ่ายที่รับผิดชอบไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู ซึ่งรวมทั้งบุตรนอกสมรสด้วย

สาเหตุของปัญหา

1. แม้พระราชบัญญัติสถานบริการ ได้กำหนดห้ามไม่ให้เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ทำงานในสถานบริการ และห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้จัดการสถานบริการให้บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปีเข้าไปให้บริการในสถานบริการ แต่ไม่ได้มีการบังคับกฎหมายนี้อย่างจริงจัง มีเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีเข้าไปทำงานจำนวนมาก และถูกค้าส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เด็กเหล่านี้ถูกขั้วชัวมอมเมาในทางเพศและโดยการจำหน่ายสุราให้เด็กและปล่อยให้มีการนำสุมาเสพจนตกติดซึ่งอันตรายและการจำหน่ายสุรามีถึงผิดกฎหมาย
2. การเผยแพร่สื่อลามกไม่ได้มีการดำเนินการปราบปรามอย่างจริงจัง กฎหมายมีโทษน้อยไม่ได้แยกฐานความผิดและโทษที่ต่างกันระหว่างการเผยแพร่สื่อลามกให้กับผู้ใหญ่และการเผยแพร่สื่อลามกให้เด็ก ไม่ได้มีการแยกฐานความผิดระหว่างการสื่อลามกที่ใช้เด็กเป็นตัวแทนและการเผยแพร่สื่อลามกให้เด็ก ไม่ได้มีการแยกฐานความผิดระหว่างการสื่อลามกที่ใช้เด็กเป็นตัวแทนและที่ใช้ผู้ใหญ่เป็น

ตัวแสดงไม่มีกฎหมายพิเศษให้ลงโทษทรัพย์สินเครื่องมือที่ใช้ในการพิมพ์เผยแพร่สื่อลามก เช่นแท่นพิมพ์ ไม่มีบทสันนิษฐานให้เจ้าของโรงพิมพ์ต้องร่วมรับผิดชอบ

3. สิ่งข่มขู่ข่มขืนที่มีอยู่ในสังคมไทยซึ่งส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร และไม่ได้รับการศึกษาในการป้องกันรวมทั้งผลกระทบต่อเนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยสมควร

4. ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีบทบัญญัติให้ลงโทษเขียนเด็กที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กได้ในระบบโรงเรียนมีข้อกำหนดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา วัฒนธรรม และสังคมไทยยังเห็นว่าการเขียนตีกถูกเป็นเรื่องปกติและไม่ร้ายแรง

5. การขายร่างที่มีมากขึ้นในสังคมไทยแต่กฎหมายไม่มีมาตรการในการบังคับให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบในความเป็นอยู่ที่ดีของลูกจ้างค่าเลี้ยงดูอย่างจริงจัง กระบวนการในการฟ้องร้องและบังคับให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูไม่มีประสิทธิภาพ แม้ว่าศาลมีคำสั่งให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูก็หลีกเลี่ยงภาระหน้าที่นี้ได้ง่าย

ผลกระทบ

1. เด็กถูกนำไปใช้ในการให้บริการในสถานบริการซึ่งบางแห่งบังคับ สลักค้น หรือชักจูงให้เด็กต้องค้าบริการทางเพศ ในส่วนเด็กที่ไปใช้บริการ มีการข่มขู่ข่มขืนในทางเพศ การซื้อ ขายและค้ำชูรา คดอกรจนขาดสติปัญญา และมีการทำร้ายร่างกาย ทำให้สูญเสียทรัพยากรเด็กที่จะเป็นอนาคตของชาติไปจากการข่มขืน

2. สื่อลามกแพร่หลายทั้งในด้านสิ่งพิมพ์และสื่ออื่น ๆ รวมทั้ง อินเทอร์เน็ต เด็กได้รับสื่อลามกในวัยอันไม่สมควร มีเด็กจำนวนมากถูกนำไปกระทำตามกอนาจารเพื่อนำไปเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์และสื่ออื่น ๆ การไม่แยกแวกความคิดสื่อลามกกระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ทำให้แนวความคิดในการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายไม่ชัดเจน และไม่จริงจัง

3. เด็กตั้งครรภ์ในขณะที่ไม่พร้อมทำให้มีการทำแท้งมากซึ่งผิดกฎหมายและศีลธรรม บางส่วนทำแท้งกับผู้ที่ไม่ได้มีวิชาชีพและเป็นอันตรายถึงชีวิต ในกรณีที่เด็กเกิด บางส่วนทอดทิ้งเด็กหรือฆ่าเด็กเมื่อคลอด ชายที่มีเพศสัมพันธ์ไม่พร้อมร่วมแก้ปัญหาทำให้สังคมต้องรับภาระในตอนนี้

4. การเขียนตีกเด็กยังมีปฏิบัติอยู่อย่างสม่ำเสมอและมีผลทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการถูกลงโทษ

5. การหลีกเลี่ยงการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ง่ายทำให้มีการหลีกเลี่ยงกันเสมอ การดำเนินการบังคับให้จ่ายค่าเลี้ยงดูที่ผู้ชกทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลและการศึกษาที่คิดว่าสมควรได้ เด็กนอกสมรสไม่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากชายที่ทำให้เด็กเกิดมา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ตั้งเป้าหมายให้มีการบังคับใช้กฎหมายสถานบริการอย่างจริงจังแก่กฎหมายสถานบริการ โดยให้ความสำคัญในเรื่องการให้เด็กเข้าไปในสถานบริการ ควรจำหน่ายหรือให้เด็กคัมสุราในสถานบริการ การปล่อยให้มีการเสพยาเสพติด ใช้หลักการให้เจ้าของหรือผู้ดำเนินการในสถานบริการรับผิดชอบและมีภาระในการพิสูจน์ในเรื่องอายุของผู้ที่เข้าไปใช้บริการ ใช้มาตรการปิดหรือเทกดอนใบอนุญาตสถานบริการและไม่อนุญาตให้เปิดในสถานที่เดิมอีก ขยายคำจำกัดความสถานบริการเพื่อให้ครอบคลุมสถานบริการในรูปแบบใหม่ๆ ให้มากขึ้นเพื่อการ ควบคุมดูแลปกป้องเด็ก เพิ่มความศรัทธาจำหน่ายสุราและให้เด็กคัมสุราในสถานบริการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

2. พัฒนาแนวคิดให้แยกเรื่องสื่อลามกเป็นสองแนวทาง คือสื่อลามกในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่ทั้งตัวแสดงและผู้บริโภคสื่อ และสื่อลามกที่ใช้เด็กเป็นตัวแสดงและเด็กเป็นผู้บริโภค เพื่อกำหนดแนวคิดและปฏิกริยาของสังคมต่อปัญหาที่ชัดเจนและแก่กฎหมายให้เป็นไปคามแนวความคิดเพื่อแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับเด็กอย่างจริงจัง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

3. จัดมาตรการป้องกันสิ่งชั่วชัอมอมเมา ให้ความรู้ปัญหาและผลต่อเนื่องจากการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เผยแพร่ปัญหาให้สังคมได้รับทราบและเผยแพร่แนวความคิดในด้านการป้องกัน จัดกิจกรรมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในด้านการกีฬา สนทนากาการทงวัฒนธรรมเพื่อลดการมั่วสุมในสถานมอมเมาทางเพศ ให้ความช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการสังคมและกาให้คำปรึกษาแนะแนวทางเมื่อเกิดการตั้งครรภ์ขึ้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

4. เผยแพร่แนวความคิดในเรื่องการยกเลิกการเมิ่นตึเด็ก แก่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ยกเลิกการเมิ่นตึเด็กโดยให้ใช้มาตรการอื่นในการลงโทษแทน แก่กฎหมายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้ยกเลิกการตีเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ศาลเยาวชนและครอบครัว กระทรวงยุติธรรม สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

5. แก้ไขประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้
การบังคับให้อำนาจอุปการะเลี้ยงดูกระทำโดยง่ายและมีผลบังคับมากขึ้น ให้อำนาจศาลลงโทษกักขัง
หรือจำคุกผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลในการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู รวมทั้งการให้บุตรนอกสมรสเรียก
ค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ช่วยโดยไม่ต้องฟ้องคดีให้รับเด็กเป็นบุตร และให้รัฐโดยพนักงานอัยการเข้าดำเนินคดี
บังคับให้อำนาจอุปการะเลี้ยงดูในกรณีที่เกิดได้รับผลกระทบและเป็นผลร้ายต่อความเป็นอยู่และการศึกษา
ของเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานส่งเสริมและ
ประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

3.2 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของสตรี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรคสองบัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” ทั้งยังห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งความแตกต่างระหว่างเพศ จึงถือเป็นหลักประกันความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายในสังคมไทย

แม้กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทจะได้ประกันความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติต่อสตรีไว้ และประเทศไทยจะมีส่วนร่วมลงนามในอนุสัญญาหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง แต่ปัจจุบันยังมีข้อกำหนดตามกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ หลายประการที่มีลักษณะเลือกปฏิบัติต่อสตรีอย่างชัดแจ้ง อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส นอกจากนี้ สังคมไทยบางส่วนยังคงมีเจตคติ ค่านิยมแบบแผนทางความคิด และการปฏิบัติที่ขอมรับความไม่เสมอภาค การจำกัดสิทธิ และการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของสตรีในหลายๆ ด้าน โดยยกเหตุแห่งความแตกต่างทางสรีระและเกณฑ์การกำหนดบทบาททางสังคมที่แตกต่างกันระหว่างสตรีและบุรุษเป็นข้ออ้าง

ดังนั้น จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่นโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ จะต้องกำหนดมาตรการคุ้มครองและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของสตรี ทั้งในทางกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อปฏิบัติทางสังคมให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อย่างรอบด้าน

1. สิทธิสตรีที่ยังไม่เท่าเทียมกับบุรุษด้านกฎหมาย

สภาพปัญหา

มีข้อกฎหมายที่กำหนดสิทธิสตรีไม่เท่าเทียมกับบุรุษหลายประการ ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายแห่งและทนายช้กำหนดให้ชายมีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากคู่ที่ร่วมประเวณีหรือข่มขืนหญิงคู่หมั้น ได้หากชายนั้นรู้หรือควรจะรู้ว่าหญิงนั้นมีคู่หมั้นแล้ว แต่กฎหมายไม่ให้สิทธิหญิงในการเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่ร่วมประเวณีกับคู่หมั้นของหญิงในลักษณะเดียวกัน
2. ประมวลกฎหมายแห่งและทนายช้กำหนดให้ชายเท่านั้นเป็นฝ่ายให้ของหมั้นและสินสอด แต่ไม่ได้กำหนดให้หญิงเป็นฝ่ายให้ของหมั้นและสินสอดแก่ชายในลักษณะที่เท่าเทียมกัน
3. ประมวลกฎหมายแห่งและทนายช้กำหนดเหตุข่าระหว่างหญิงและชาย ไม่เท่าเทียมกัน โดยให้สามีฟ้องหย่าภรรยาได้ในกรณีที่ภรรยามีชู้ แต่ภรรยาไม่สามารถฟ้องหย่าสามีได้ในกรณีสามีมีชู้ ภรรยาจะฟ้องหย่าได้ก็ต่อเมื่อสามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นดันท่ภรรยา
4. พระราชบัญญัติรื้อบุคคล พ.ศ. 2505 กำหนดบังคับให้ภรรยาใช้ชื่อสกุลของสามี ไม่ได้บังคับให้สามีใช้ชื่อสกุลของภรรยา และไม่ให้สิทธิภรรยาในการเลือกใช้ชื่อสกุลของตนเอง รวมทั้งไม่ให้สิทธิสามีในการเลือกใช้ชื่อสกุลของภรรยา

5. ประมวลกฎหมายแห่งและหาพิชัย กำหนดให้บุตรมีสิทธิใช้ชื่อของมารดา ได้เฉพาะกรณีเป็นบุตรนอกสมรส หรือไม่ปรากฏตัวบิดา กฎหมายไม่ให้สิทธิครอบครัวในการตกลงกันเลือกให้เด็กใช้ชื่อสกุลของมารดา

6. พระราชกฤษฎีกาให้ใช้ค่านำหน้านามสตรี พ.ศ. 2460 กำหนดบังคับให้หญิงที่ยังไม่ทำการสมรสใช้ค่านำหน้านามว่า นางสาว และเมื่อสมรสแล้วหรือมีสามีแล้วแต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสให้ใช้คำว่า นาง แต่ชายใช้คำว่า นาย ตลอดชีวิตโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อแสดงสถานภาพการสมรสหรือการมีภรรยาโดยไม่จดทะเบียนสมรส

7. พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ให้สิทธิหญิงต่างด้าวที่สมรสกับชายไทยของถือสัญชาติไทยตามสามีได้ แต่ (ตัด) ไม่ให้สิทธิอย่างเดียวกันนี้กับชายต่างด้าวที่สมรสกับหญิงไทยในการขอถือสัญชาติไทยตามภรรยา

8. ประมวลกฎหมายอาญากำหนดเรื่องการข่มขืนกระทำชำเราว่าเป็นกรณีชายข่มขืนหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาเท่านั้น ทำให้สามีมีสิทธิข่มขืนภรรยาได้โดยไม่ต้องรับผิดทางอาญา และทำให้ชายที่ถูกข่มขืนไม่สามารถแจ้งความดำเนินการคดีในฐานะผู้เสียหายได้ ซึ่งปัจจุบันได้มีแนวความคิดในการขยายความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราออกไปให้ครอบคลุมมากขึ้น

9. ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาว่าด้วยการบริหารจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ แต่ประเทศไทยยังคงค้างข้อสงวนในเรื่องความเสมอภาคระหว่างสตรีและบุรุษในด้านครอบครัวและการสมรส และการให้อำนาจศาลโลกในการตัดสินกรณีพิพาท

10. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติรับรองความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีการข่มขืนห้ามการเลือกปฏิบัติเพื่อให้หลักการความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงดังกล่าวมีผลใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม

สาเหตุของปัญหา

สังคมไทยส่วนหนึ่งมีความเชื่อเจตคติและค่านิยมที่ยอมรับความไม่เสมอภาคระหว่างสตรีและบุรุษว่าเป็นสิ่งปกติในสังคม โดยหวั่นความแตกต่างทางกายภาพระหว่างสตรีและบุรุษมาเป็นข้ออ้างในการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและการสร้างไว้ซึ่งข้อได้เปรียบของบุรุษเหนือสตรีในข้อกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส

ผลกระทบ

1. คู่หมั้นฝ่ายชายเท่านั้นที่เรียกค่าทดแทนได้จากชายอื่นที่ร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้นของตน แต่หญิงไม่มีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่ร่วมประเวณีกับชาย คู่หมั้นของตน
2. หญิงไม่มีสิทธิขอหมั้นและให้คำสัตนศอกกับชายโดยมีกฎหมายรองรับเช่นเดียวกับกรณีของชาย

3. สามีสสามารถฟ้องหย่าภรรยาได้โดยอ้างเหตุหญิงมีชู้ได้โดยพิสูจน์เพียงว่าหญิงไปร่วมประเวณีกับชายอื่น แต่หญิงภรรยาไม่สามารถฟ้องหย่าสามีโดยอ้างเหตุชายมีชู้ได้แม้มีหลักฐานแน่ชัดว่าสามีไปร่วมประเวณีกับหญิงอื่นภรรยาไม่กระดองพิสูจน์ว่านอกจากการร่วมประเวณีกับหญิงอื่นแล้ว สามียังได้อุปกณ์กระเล็ชงคู่และชกชองหญิงอื่นฉันทภรรยาอันเป็นเจอนใจในลักษณะนามธรรมและชากค่อการพิสูจน์ ทำให้สามีฟ้องหย่าภรรยาได้งาย แต่การที่ภรรยาฟ้องหย่าสามีโดยเหตุเล็ชวกันนั้นทำไม่ได้

4. ภรรยาต้องถูกบังคับให้ใช้ชื่อสกุลของสามีโดยไม่มีสิทธิเลือกใช้นามสกุลของตนและสามีก็ถูกจำกัดสิทธิกรรมที่ค่อการใช้ชื่อสกุลของภรรยา

5. ภรรยาไม่มีสิทธิให้บุตรสืบทอดชื่อสกุลของภรรยาแม้ว่าสามีจะให้ความอินยอมก็ตาม

6. หญิงต้องใช้ค่านำหน้านามที่แสดงสถานะการสมรส การมีสามีโดยไม่จดทะเบียนสมรส และการมีบุตรโดยไม่มีสามีทำให้เกิดปัญหาหลายประการกับหญิงทั้งในด้านสังคมและการค่านินชีวิตคณปกติ ในขณะที่ค่านำหน้านามของชายไม่ได้แสดงสถานะการสมรส การมีภรรยาและการมีบุตรในลักษณะเล็ชวกับหญิง

7. กฎหมายสัญชาติทำให้ชายไทยที่แต่งงานกับหญิงต่างชาติไม่มีปัญหาในการมีชีวิตอยู่ร่วมเป็นครอบครัว ในการหาที่อยู่ และในการครอบครองเป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน เนื่องจากกฎหมายที่ดินห้ามคนค่างค้วถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและส่วนควนกับที่ดิน หญิงต่างชาติมีสิทธิแปลงสัญชาติคณสามีสไทยจึงเป็นเจ้าของครอบครองที่ดินได้ แต่หญิงไทยที่แต่งงานกับสามีชาวต่างชาติประสบปัญหาในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมเป็นครอบครัว ในการหาที่อยู่ และในการครอบครองถือกรรมสิทธิ์ในก่นและที่ดินเพราะชายต่างชาติที่สมรสกับหญิงไทยไม่มีสิทธิแปลงสัญชาติเป็นไทยจึงต้องห้ามคณประมวลกฎหมายที่ดินในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินคณชีวิต หญิงจึงครอบครองที่ดินที่เป็นสินสมรสมิได้ และหากได้ที่ดินมาเป็นสินสมรสในภายหลังต้องถูกกฎหมายบังคับให้ขายที่ดินนั้น

8. กฎหมายการข่มขืนกระทำชำเราซึ่งกำหนดควนผิดเฉพาะกรณีราชข่มขืนหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาเท่านั้น โดยไม่ได้คุ้มครองผู้เล็ชวชองซึ่งเป็นภรรยาให้เทียบเท่าบุคคลอื่น เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเนื้อค้วร่างกนของบุคคล

9. การคั่งข้อตวงวนในอนุสัญญาว่าค้วชวการงจัดการเลือกปฏิบัติค่อสตรีในทุกรูปแบบในเรื่องควนเสมอภาคระหว่างสตรีและบุรุษในด้านครอบครัวและการสมรส ทำให้การเลือกปฏิบัติค่อสตรียังคงดำรงอยู่ค่อไป

10. การที่ไม่มีพระราชบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติออกมารองรับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญทำให้มีการเลือกปฏิบัติค่อสตรียังคงมีอยู่และไม่มีการข่มขืนมาบังคับใช้ในกรณีการเลือกปฏิบัติค่อสตรี

ข้อเสนอนแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แก้ประมวลกฎหมายแห่งและทวนิชย์ให้หญิงเรียกค่านทดแทนจากหญิงอื่นที่ร่วมประเวณีกับชายค่งนั้นของหญิงนั้นได้ในลักษณะเล็ชวกับชาย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม

2. แก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ชายและหญิงมีสิทธิขอล้มหมอกนอนหมอนของหมั้น และให้ชายและหญิงมีสิทธิให้คำยินยอมโดยมีกฎหมายรองรับได้โดยเท่าเทียมกัน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย

3. แก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้หญิงและชายมีสิทธิฟ้องหย่าโดยสาเหตุที่เท่าเทียมกัน เมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าสามีหรือภรรยาไปร่วมประเวณีกับชายหรือหญิงอื่นโดยสมัครใจ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม

4. แก้กฎหมายพระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. 2505 ให้ชายและหญิงเลือกใช้ชื่อสกุลของตนหรือของกลุ่มสมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้โดยเท่าเทียมกัน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย

5. แก้กฎหมายให้สิทธิบุตรในการเลือกใช้ชื่อสกุลของบิดาหรือมารดา และให้คู่สมรสมีสิทธิตกลงกันให้บุตรใช้ชื่อสกุลของบิดาหรือมารดาได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

6. แก้พระราชกฤษฎีกาให้ใช้คำนำหน้านามสตรี พ.ศ. 2460 หรือเสนอกฎหมายเพื่อให้มีการแก้ไขการใช้คำนำหน้านามเพื่อให้การใช้คำนำนามของชายและหญิงเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย

7. แก้กฎหมายสัญชาติให้หญิงและชายต่างชาติที่แต่งงานกับชายหรือหญิงไทยมีสิทธิขอแปลงสัญชาติเป็นสัญชาติไทยเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในด้านสถานะการดำรงชีวิต การถือครองทรัพย์สินและที่ดิน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย

8. แก้กฎหมายการข่มขืนกระทำชำเรารวมทั้งบัญญัติคำนิยาม ให้ครอบคลุมและเท่าเทียมกันทั้งสองเพศ และให้ครอบคลุมกรณีข่มขืนภรรยาด้วย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติได้เสนอร่างกฎหมายผ่านคณะรัฐมนตรีแล้ววาระนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานกฤษฎีกา)

9. แก้กฎหมายครอบครัวที่ไม่เท่าเทียมกันและถอนข้อสงวนที่เกี่วข้องในอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม
กระทรวงการต่างประเทศ

10. ออกกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติออกมารองรับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อให้มี
ผลบังคับ ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม

2. สิทธิสตรีกับกระบวนการยุติธรรม

สภาพปัญหา

สตรีที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมยังได้รับการปฏิบัติไม่เหมาะสม ไม่ได้
รับการปกป้องดูแลและเคารพสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวกับสตรีตามควร และบางกรณีเป็นการละเมิด
สิทธิมนุษยชนสตรีอย่างชัดเจน นอกจากนี้การดำเนินการทางกฎหมายของสตรีก็ยังไม่ได้รับความสนใจและ
ให้ความสำคัญจากบุคคลในกระบวนการยุติธรรม

สาเหตุของปัญหา

1. สตรีที่ถูกสามีข่มขืนกระทำชำเราไม่สามารถป้องกันตัวได้ตลอดเวลาของการสมรส
และรวมทั้งกรณีที่ถูกข่มขืนหรือถูกขืนอย่างเด็ดขาดแล้ว แต่ไม่ได้จดทะเบียนหย่าเนื่องจากประมวล
กฎหมายอาญาไม่ได้กำหนดความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราของชายคงครบ
2. สตรีทกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวเป็นจำนวนมาก บางรายถูกทำร้ายจนได้
รับบาดเจ็บรุนแรง แต่เมื่อเข้าร้องทุกข์ดำเนินคดีตามกฎหมายเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมักไม่ให้ความสำคัญ
ในการดำเนินคดีอาญากับสามีผู้ทำร้ายร่างกายอย่างจริงจัง โดยอ้างว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัวเท่านั้น
3. สตรีที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดทางเพศ เช่น การข่มขืน กระทำชำเราหรือ
การทำอนาจารไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสมจากเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่
ได้รับการฝึกอบรมให้มีความเข้าใจและความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีกับความผิดประเภทนี้โดยเฉพาะเพื่อ
ลดความเจ็บปวดของสตรีจากกระบวนการยุติธรรม และในบางกรณีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม
กระทำการหรือใช้วาจาหรือทำที่ไม่เหมาะสมกับสตรีผู้เสียหาย
4. กระบวนการสอบสวน การชี้ตัวผู้กระทำผิดและการสืบพยานในคดีความผิดเกี่ยวกับ
เพศมีความไม่เหมาะสม เพราะสตรีผู้เสียหายต้องผ่านเหตุการณ์อันทำความเสียหายแก่คนละหน้าสาธารณะ
และต้องเผชิญหน้ากับผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยตรง ไม่มีกระบวนการวิธีพิจารณา คดีเป็นกรณีพิเศษที่เหมาะสม
ตามกับสภาพของคดีและสภาวะของผู้เสียหายและไม่มีการจัดเจ้าพนักงานให้ได้รับการอบรมเพื่อให้ปฏิบัติ
ต่อสตรีผู้เสียหายอย่างเหมาะสม

5. การรายงานข่าวของสื่อมวลชนในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศที่สตรีเป็นผู้เสียหาย ไม่มีกฎหมายควบคุม ทำให้การรายงานข่าวมีผลเป็นการทำร้ายซ้ำเติมหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำผิด

6. การควบคุมผู้ต้องขังที่เป็นสตรีต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความปลอดภัยของสตรีผู้ต้องขัง จึงมีกรณีผู้ต้องขังสตรีถูกข่มขืนบนสถานีตำรวจ

ผลกระทบ

1. สตรีที่ถูกสามีข่มขืนแต่ไม่สามารถป้องกันตนเองหรือดำเนินการตามกฎหมายได้ เช่น ภรรยาที่ถูกสามีข่มขืน หรือสามีข่มขืนภรรยาที่แยกกันอยู่หรือเลิกกัน โดยพยานผู้เสียหายไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายเพื่อป้องกันตนเองได้

2. การไม่สนใจดำเนินคดีที่มีการทำร้ายร่างกายในครอบครัวและในสังคมทำให้สภาพปัญหาและการทำร้ายรุนแรงขึ้นตามลำดับ จนเป็นผลต่อเหตุให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงในบางกรณีสตรีที่ได้รับความกดดันจากการถูกทำร้ายอยู่เป็นประจำและไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากแหล่งใดได้ จึงตัดสินใจยุติปัญหาด้วยความรุนแรงและต้องตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

3. กระบวนการยุติธรรมที่ไม่คำนึงถึงสภาวะจิตใจและความเจ็บปวดของสตรีผู้เสียหาย และการที่ไม่มีมาตรการในการบำบัดเยียวยา ช่วยเหลือ รวมทั้งให้การชดเชยแก่ผู้เสียหายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เท่ากับเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหายอีกชั้นหนึ่ง ทำให้สตรีต้องทนกับความเจ็บปวดไม่แข็งแรง ความทุกข์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพราะไม่ต้องการได้รับความเจ็บปวดซ้ำจาก ผู้กระทำผิดจะกระทำซ้ำเพราะได้ใจเนื่องจากเชื่อว่าสตรีไม่กล้าแจ้งความและตัวผู้กระทำผิดเองจะไม่ถูกลงโทษ

4. การเบิกความในศาลต่อหน้าสาธารณะและต้องเผชิญหน้างานลงเป็นผลให้ สตรีผู้เสียหาย ตัดสินใจไม่นำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

5. การรายงานข่าวโดยเปิดเผยชื่อผู้เสียหายและเผยแพร่ภาพ และไม่คำนึงผลกระทบที่คิดคำนึงทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตส่วนตัวของสตรีผู้เสียหายอย่างรุนแรง เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้หญิงตัดสินใจไม่แจ้งความร้องทุกข์กับเจ้าหน้าที่

6. การคุมขังที่ไม่เหมาะสมและไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ต้องขังสตรีส่งผลถึงความละเอียดในการดูแลความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ทำให้เกิดสภาพการณ์ที่ผู้ต้องขังหญิงถูกละเมิดทางเพศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แก้กฎหมายกำหนดให้การข่มขืนกระทำร้ายรกรรชเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา
2. กำหนดระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานอัยการสูงสุดให้ดำเนินการสอบสวนดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจังเพื่อเป็นการระงับปัญหาแต่ต้นและเพื่อให้เป็นหลักฐานทางราชการว่ามีการทำร้ายร่างกายซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาในอนาคต โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสตรีจากความรุนแรงและลงโทษเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่คำนึง
 คคีโดยไม่มีเหตุสมควร

3. จัดหน่วยงานพิเศษเพื่อสอบสวนคดีและดำเนินความผิดเกี่ยวกับเพศโดยเฉพาะ โดยมี
 เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมและเข้าใจประเด็นปัญหาของสตรี จัดให้มีพนักงานสอบสวนหญิง พนักงาน
 อัยการหญิง และผู้พิพากษาหญิง หรือจัดให้มีกระบวนการที่เหมาะสมในการดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเรา

4. แก้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อกำหนดวิธีการพิจารณาคดีพิเศษที่
 เหมาะสมกับการพิจารณาความผิดเกี่ยวกับเพศที่สตรีเป็นผู้เสียหาย โดยเฉพาะการนำวิธีการสอบสวน
 โดยใช้วิธีลับ การสืบพยานโดยใช้โทรศัพท์สนทนาปิด การจับตัวผู้ต้องหาโดยไม่ให้ผู้ต้องหาเห็นผู้เสียหาย
 หรือพยานที่จับตัว และอื่นๆ

5. ออกกฎหมายห้ามการรายงานข่าว ภาพ หรือข้อความใด ๆ ที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จัก
 ตัว ชื่อ นามสกุล บิดามารดา สถานที่อยู่ สถานศึกษา หรือสถานที่ทำงานของสตรีผู้เสียหาย

6. กำหนดกฎระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมราชทัณฑ์ให้ดูแลความปลอดภัย
 ของผู้ต้องขังสตรีอย่างเข้มงวด

7. จัดโครงการฝึกอบรมเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้
 เจ้าพนักงานเข้าใจปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของสตรี

8. สภากาแฟปัญหาที่เกิดจากความกดดันที่สตรีได้รับสะสมจากการถูกทำรุนแรงมาเป็น
 เวลานาน ควรจะนำมาใช้ประกอบการพิจารณาความผิด ตลอดจนการกำหนดโทษสตรีที่ได้ถูกกระทำ
 รุนแรงและตัดสินใจยุติปัญหาด้วยความรุนแรง

3. สิทธิสตรีกับการมีส่วนร่วมในการบริหารและการเมือง

สภาพปัญหา

1. จำนวนสตรีที่เข้าร่วมในการตัดสินใจระดับสูงในด้านการบริหารและการเมืองมีสัดส่วน
 น้อยมากในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

2. สตรีที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและการเมืองทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจน
 ถึงระดับชาติ ยังถูกกีดกันและปิดกั้นโอกาสที่จะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่สำคัญๆ หรือมีส่วน
 ร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง อีกทั้งยังถูกคุกคามข่มขู่และล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว

3. สิทธิสตรีในด้านโอกาสการศึกษาต้องต่ำกว่าบุรุษ ทำให้สตรีขาดโอกาสที่เท่าเทียม
 กับบุรุษในการมีส่วนร่วมในการบริหารและด้านการเมือง

สาเหตุของปัญหา

ปัจจุบันไม่มีกฎหมาย กฎระเบียบใดๆ ที่ห้ามมิให้สตรีมีส่วนร่วมในการบริหารและการเมือง หรือการเลื่อนระดับตำแหน่งทั้งหลาย แต่ในทางพฤตินัยยังมีการกีดกันสตรีและมีสตรีที่มีส่วนร่วมในการบริหารและการเมืองเป็นจำนวนน้อย ด้วยสาเหตุต่างๆ คือ

1. ค่านิยมและเจตคติสังคมที่คิดว่าสตรียังมีความสามารถไม่เท่าบุรุษในเรื่องการบริหาร และการเมือง
2. ในเรื่องการบริหาร ยังมีแนวความคิดตามความคิดดั้งเดิม และเป็นการนึกเอาเองว่าผู้หญิงจะเป็นผู้อ่อนแอ อ่อนไหวง่าย อารมณ์ไม่คงที่และมีลักษณะเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด มิได้เป็นไปตามผลการวิจัยและหลักวิชา
3. ในด้านการเมือง ยังมีแนวความคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรก และในทางปฏิบัติยังมีการใส่ร้ายป้ายสีเรื่องส่วนตัว ทำให้สตรีที่เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองมันตกเป็นเป้าของการโจมตีอย่างไม่เป็นธรรม อันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองที่กลายเป็นที่ขอมรับ ทำให้สตรีจำนวนหนึ่งขาดและไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการนี้และในลักษณะนี้
4. สตรีเป็นผู้มาทีหลังในด้านการเมือง อีกทั้งวัฒนธรรมขององค์กรที่เป็นอนุรักษ์นิยมเอื้อต่อความก้าวหน้าของบุรุษมากกว่าสตรี ทำให้สตรีขาดความเชื่อมั่นที่จะกำหนดเป้าหมายชีวิตไปในทางการเมือง และแม้เห็นหนทางความก้าวหน้าในทางการเมือง
5. ผลใด และกระบวนการทางการเมือง เช่น การตั้งเกณฑ์ที่พิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งหรือดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรคการเมืองยังมีอคติต่อสตรี และในหลายกรณียังมีความไม่โปร่งใส
6. บุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญต่อสัดส่วนหญิงชายในการบริหารและการเมือง และไม่ตระหนักถึงผลดีและคุณค่าต่อประเทศจากการพยายามทำให้สัดส่วนหญิงชาย มีความใกล้เคียงกัน

ผลกระทบ

1. การที่สตรีขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารในระดับต่างๆ ทำให้สุภาพปัญหา ความต้องการ ความเห็น และมุมมองของสตรีถูกละเลยไปในกระบวนการพัฒนา ส่งผลให้สตรีไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรรโอกาส และทรัพยากรด้านต่าง ๆ
2. สืบเนื่องจากข้อ 3.3.1 เมื่อขาดการสะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็น และมุมมองของสตรีซึ่งเป็นประชากรครึ่งหนึ่งของสังคม จึงทำให้การตัดสินใจด้านการพัฒนา การบริหาร และการเมืองไม่สมบูรณ์และไม่อาจบรรลุผลอย่างแท้จริง
3. การขาดการมีส่วนร่วมของสตรีในการบริหารและการเมืองจะปรากฏเป็นภาพด้านลบของประเทศในระดับนานาชาติ ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติได้ทำการประเมินสภาพและความก้าวหน้าของสตรีในด้านนี้เป็นระยะ และได้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวไปทั่วโลก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดการฝึกอบรมให้สตรีที่สนใจ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการบริหารและการเมือง รวมทั้งวิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติองค์การสตรีภาคเอกชน สถานศึกษา สถาบันการเมือง พรรคการเมือง องค์กรท้องถิ่น

2. สำหรับตำแหน่งกรรมการระดับชาติที่สำคัญๆ ควรให้หน่วยงานที่จรรยาให้มีสตรีมีส่วนร่วมอยู่ด้วยทุกคณะ หากไม่สามารถทำได้จะต้องชี้แจงเหตุผลและข้อจำกัดข้อให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องจะสามารถนำปัญหาข้อจำกัดข้อนั้นไปพัฒนาแก้ไขให้สามารถดำเนินการได้ต่อไป

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : ทุกหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคเอกชน

3. สำหรับตำแหน่งต่างๆ ทางการเมือง เช่น กรรมการพรรคการเมือง คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการวิสามัญ ผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้สมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา บุคคลในบัญชีรายชื่อในพรรค ฯลฯ ควรมีสตรีร่วมอยู่ด้วยในสัดส่วนที่ เหมาะสม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

4. ใช้การกำหนดมาตรการพิเศษ โดยรัฐธรรมนูญมาตรา 30 พรรคสี่ เพื่อให้สตรีมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทุกระดับหรือองค์กร

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และ 2

4. ทัศนคติกับความรุนแรง

ความรุนแรงต่อสตรีครอบคลุมถึงความรุนแรงทางกาย ทางเพศ และทางจิตใจ รวมทั้งการล่วงเกินทางกายและทางเพศ การข่มขู่ การข่มขืน การทารุณ ทั้งที่เกิดในสถานที่ส่วนตัว เช่น ภายในครอบครัว หรือที่สาธารณะอื่น ๆ เช่น สถานที่ทำงาน และในชุมชน

สภาพปัญหา

1. จากรายงานทั้งทางภาคราชการและภาคเอกชน รวมทั้งจากสื่อมวลชนแสดงว่ามีสตรีตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

2. สตรีที่ถูกกระทำเป็นผู้เสียหายและมักไม่ได้รับความเป็นธรรมในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

3. สตรีที่ถูกกระทำได้รับความบาดเจ็บทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งในหลายกรณีขาดต่อการฟื้นฟูและมีผลกระทบเชิงลบมากมาย รวมทั้งการสูญเสียชีวิตด้วย

4. การที่สตรีได้รับความกดดันเพราะถูกทำร้ายและถูกกดดันทางจิตใจมาโดยตลอดทำให้สตรีบางรายตัดสินใจยุติปัญหาด้วยความรุนแรง

สาเหตุของปัญหา

1. โครงสร้างเชิงอำนาจในสังคมยังกำหนดให้บุรุษมีอำนาจเหนือสตรี และโครงสร้างเชิงอำนาจนี้ยังให้ความสำคัญชอบธรรมต่อวัฒนธรรมในการใช้ความรุนแรงต่อสตรีในทุกรูปแบบความสัมพันธ์ทั้งในครอบครัวและสังคม ดังจะเห็นได้จากการล่วงละเมิดของนายจ้าง ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานในสถานที่ทำงาน สามี หรือบิดา รวมทั้งการละเมิดในสื่อมวลชน
2. สตรีเป็นจำนวนมากยังต้องพึ่งพาสามีในทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นเหตุให้สตรีต้องยอมจำนนและจำยอมต่อการจะถูกทำร้ายทารุณ โดยไม่กล้าดำเนินคดี
3. สังคมส่วนหนึ่งยังมีค่านิยมที่ถือว่าเรื่องภายในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัวซึ่งสังคมไม่ควรเข้ามาเกี่ยวข้อง
4. เจ้าหน้าที่รัฐผู้ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและรักษากฎหมายมักมีแนวความคิดที่มุ่งไกล่เกลี่ยคดีความรุนแรงต่อสตรี และมักไม่สนใจดำเนินการลงบันทึกประจำวันหรือนำผู้กระทำผิดมาลงโทษเมื่อสตรีเข้าแจ้งความดำเนินคดีเป็นเหตุให้การทำร้ายทารุณเกิดขึ้นแล้วซ้ำแล้วและสตรีผู้ถูกกระทำไม่สามารถดำเนินคดีได้เพราะขาดหลักฐาน นอกจากนี้กฎหมายอาญาซึ่งอนุญาตให้สามีข่มขืนภรรยาได้โดยไม่ต้องรับโทษทางอาญา
5. การกระทำรุนแรงทางกายเกิดขึ้นเนื่องจากผู้กระทำไม่รู้จักวิธีแก้ปัญหาไปในเชิงสันติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประสบการณ์เก่าที่เคยเห็นมีการกระทำรุนแรงกันไว้ หรือความไม่สามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง
6. การกระทำรุนแรงทางเพศส่วนหนึ่งเกิดจากการดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด ซึ่งผลักดันให้กระทำรุนแรงต่อสตรี

ผลกระทบ

1. สตรีที่ถูกกระทำรุนแรงไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และต้องทนทุกข์ทรมานทั้งทางกายและจิตใจในการดำรงชีวิต เมื่อกายได้รับการบาดเจ็บและสุขภาพจิตใจไม่ดี นอกจากจะมีผลกระทบเชิงลบต่อตัวสตรีแล้วยังอาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่อยู่รอบข้างได้
2. ความรุนแรงต่อสตรีเป็นการคุกคามต่อการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัย และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทั้งที่สตรีสมควรจะได้รับการปฏิบัติอย่างดีและเหมาะสมเช่นบุคคลอื่นๆ ในสังคม
3. สตรีได้รับความกดดันเนื่องจากถูกกระทำรุนแรงและตัดสินใจยุติปัญหาด้วยความรุนแรง ต้องได้รับโทษหนักเกินสมควร โดยไม่มีผู้นำประวัติดังกล่าวมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดโทษ
4. สตรีที่ถูกกระทำรุนแรงจะรู้สึกเสื่อมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์รู้สึกมีค่าน้อยลง และถือว่าการกระทำรุนแรงเป็นการทำลายทริทชากรมนุษย์อย่างหนึ่ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดบริการครบวงจรในที่แห่งเดียว โดยการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สตรีที่ถูกกระทำรุนแรงในรูปแบบต่างๆ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (สกด) กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลทุกแห่ง ศูนย์อนามัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ภาคเอกชน กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

2. จัดทำแผนปฏิบัติการแม่บทเพื่อจัดการกระทำรุนแรงต่อสตรี และเด็ก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

3. พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ เกี่ยวกับการกระทำรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะเพื่อคุ้มครองตลอดจนให้การบำบัดเยียวยาแก่ผู้เสียหาย และมีการลงโทษผู้กระทำรุนแรงในครอบครัวเป็นพิเศษ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

4. ดำเนินการให้มีมาตรการทางสังคมเพื่อการบำบัดและเยียวยาแก่ผู้กระทำความรุนแรง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาระยะยาว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

5. ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย รวมทั้งจัดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเพิ่มเติม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

6. จัดให้มีส่วนงานที่ดำเนินการคุ้มครองสตรีและเด็กในสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือผู้ถูกกระทำทารุณหรือถูกล่วงละเมิดในรูปแบบต่างๆ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

7. จัดฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจปัญหาเกี่ยวกับการกระทำรุนแรง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

8. ดำเนินการไต่สวนแก่ผู้เสียหาย โดยเฉพาะที่ทักท้วงและที่แนะนำให้ล่าปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบทั่วประเทศ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และสื่อมวลชน

9. รณรงค์ให้ชุมชนและประชาชนระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงต่อสตรี และร่วมกันจัดการกระทำรุนแรงให้ลดน้อยลงหรือหมดไป โดยถือว่าเป็นปัญหาของสังคม ไม่ใช่ปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาครอบครัวเพียงด้านเดียว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 7 และชุมชน

5. อิทธิพลต่องานการค้ามนุษย์ทั้งในประเทศและข้ามชาติ และการถูกปฏิบัติเยี่ยงทาส

ปัจจุบันประชาคมโลกได้พิจารณาเห็นว่าการค้าหญิงและเด็กเป็นความรุนแรงและเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2537 (ค.ศ. 1994) ที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติได้มีมติประกาศปรากฏการณ์นี้ โดยให้คำจำกัดความการค้าหญิงและเด็กว่า “ขบวนการเคลื่อนย้ายมนุษย์ข้ามชายแดนอย่างผิดกฎหมายและซ่อนเร้นส่วนใหญ่จะเคลื่อนย้ายมนุษย์จากประเทศที่กำลังพัฒนาหรือจากบางประเทศที่เศรษฐกิจกำลังเปลี่ยนแปลง โดยมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือ บังคับให้หญิงและเด็กหญิงตกอยู่ในสภาพที่กดขี่และแสวงหาประโยชน์ทางเพศและทางเศรษฐกิจเพื่อผลกำไรของผู้จัดหานักค้ามนุษย์และขบวนการอาชญากรรม รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่ผิดกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ เช่น การบังคับใช้แรงงาน การหลอกให้แต่งงาน การจ้างงานแอบแฝงซ่อนเร้น และการหลอกเป็นบุตรบุญธรรม”

มติสหประชาชาติดังกล่าว ได้รวบรวมรูปแบบอื่นของการค้าหญิงและเด็กที่ไม่ใช่เพื่อการค้าประเวณีไว้ด้วย

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็กข้ามชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ให้คำนิยามของกรค้ามนุษย์ไว้ว่า “การค้ามนุษย์ หมายถึง (การกระทำ) พฤติการณ์ที่บุคคลกลุ่มคน หรือองค์กรเป็นธุระจัดหา ซื้อขาย จำหน่าย ทามาจากหรือส่งไปยังที่ใด รับ หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังซ่อนเร้น ซึ่งหญิงหรือเด็กโดยใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมหรือใช้วิธีข่มขู่ใจด้วยประการอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวข้างต้นจะได้กระทำภายในหรือนอกอาณาเขต และการกระทำดังกล่าวมีผลทำให้หญิงหรือเด็กตกอยู่ในสภาวะจำยอม กระทำการหรือยอมรับการกระทำใดอันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การค้าบริการทางเพศ การทำงานในสภาพที่ใช้แรงงานโดยทารุณโหดร้าย การขายเด็กให้เด็กเป็นขอทาน ฯลฯ”

เนื่องจากในปัจจุบันการค้ามนุษย์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ ดังนั้นเหยื่อจำนวนมากได้ตัดสินใจย้ายถิ่นฐานจากประเทศต้นกำเนิดเพื่อแสวงหางานทำด้วยการจัดการของนายหน้า และอื่นๆ แต่เมื่อถึงประเทศปลายทางก็พบว่าตนเองตกอยู่ในสภาพที่ถูกบังคับแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงาน จึงเกิดแนวคิดว่า คำจำกัดความของการค้ามนุษย์ต้องรวมถึงสภาพการปฏิบัติเยี่ยงทาส และการเป็นแรงงานบังคับไว้ด้วย

คำนิยามของการปฏิบัติเยี่ยงทาส

Slavery Convention 1926, Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery 1956 ได้ให้คำนิยามเรื่องการเป็นทาสและการปฏิบัติเยี่ยงทาสไว้ว่า “การเป็นทาส หมายถึง สถานภาพหรือสภาวะที่บุคคลหนึ่งตกอยู่ใต้อำนาจของการใช้สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของ”

ในการจัดทำรายงานเรื่องการค้าหญิงให้แก่ผู้ตรวจการสหประชาชาติเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิง องค์การพันธมิตรด้านการค้าหญิง (GAATW) ได้ให้คำจำกัดความเรื่องแรงงานบังคับและการปฏิบัติเชิงทาสไว้ว่า "การบีบบังคับให้บุคคลทำงานหรือให้บริการ หรือการใช้ประโยชน์โดยมิชอบจากสถานภาพทางกฎหมาย และ/หรือทางกายภาพของบุคคลใดๆ ก็ตาม โดยใช้วิธีการที่รุนแรงการใช้อำนาจหน้าที่หรือตำแหน่งที่เหนือกว่าไปในทางที่มีขอบ การกล่ออยู่ในภาวะหนีสิน การหลอกลวงหรือบีบบังคับต่างๆ"

การค้ามนุษย์ในปัจจุบันถือว่าเป็นอาชญากรรมค่อมมนุษยชาติและเป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าทาสยุคใหม่ ประเทศไทยขณะนี้เป็นที่ตั้งต้นทาง ประเทศส่งผ่านและประเทศจุดหมายปลายทางของการค้ามนุษย์ข้ามชาติ เหตุส่วนใหญ่ของการค้ามนุษย์เหล่านี้เป็นผู้หญิงและเด็ก การค้าหญิงและเด็กเป็นส่วนหนึ่งของการย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาโอกาสในการทำงาน

สภาพปัญหา

1. จำนวนสตรีที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ การบังคับใช้แรงงานและการปฏิบัติเชิงทาสมีมากขึ้นทั้งในประเทศและข้ามชาติระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ
2. มีสตรีที่ถูกแสวงหาประโยชน์ทั้งจากร่างกายและแรงงานอย่างรุนแรง รวมทั้งมีการถูกกักขังหน่วงเหนี่ยวและละเมิดสิทธิสตรีในรูปแบบต่างๆ
3. มีองค์กรอาชญากรรมและเครือข่ายอาชญากรค้าเน้นการเบี่ยงหลังการบังคับค้าประเวณีและการค้ามนุษย์ ทั้งในประเทศและข้ามชาติ
4. สตรีที่ตกเป็นเหยื่อจากการถูกนำมาบังคับค้าประเวณีและการค้ามนุษย์ไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสม

สาเหตุของปัญหา

1. มีเครือข่ายโง่งมและเป็นอาชญากรรมอย่างเป็นระบบ ในการนำสตรีมาบังคับค้าประเวณีและการค้าหญิงข้ามชาติ
2. สตรีขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการหลอกลวงหรือกระบวนการการค้ามนุษย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. ภาวะทางเศรษฐกิจ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ เช่น ความต้องการลอบแทนคุณภาพชีวิตของผู้ปกครอง บริโภคนิยมและวัตถุนิยม และความต้องการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้สตรีล่องลงเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ การบังคับใช้แรงงาน และการปฏิบัติเชิงทาส
4. ในบางกรณี จากความรู้ที่ไม่ถึงการณ์ทำให้บิดามารดาผู้ปกครองมีส่วนผลักดันให้สตรีต้องตกเป็นเหยื่อของการบังคับค้าประเวณี การบังคับใช้แรงงานและการปฏิบัติเชิงทาส

5. กลุ่มผู้ประกอบการและเครือข่ายของกิจการอาชีวกรรมมีส่วนสำคัญในการชักจูง หรือ ล่อลวงสตรีเข้าสู่วงจรการบังคับค้าประเวณีและการค้ามนุษย์ข้ามชาติ รวมทั้งตั้งใจเอารัดเอาเปรียบสตรีที่ ตกเป็นเหยื่อ

6. ทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องและกฎหมายที่ไม่ส่งเสริมให้ใช้ดุลพินิจในการ สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ และในบางกรณีบุคลากรที่เกี่ยวข้องยังแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ตก เป็นเหยื่อด้วย

7. การขาดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมทั้งในด้านกระบวนการยุติธรรมและสังคม ทำให้ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อไม่ได้รับการช่วยเหลือ และยังคงดำเนินคดีว่ามีส่วนในการกระทำความผิดอีกด้วย

ผลกระทบ

1. สตรีที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ต้องมีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก เพราะต้องเสี่ยง อันตรายรอบด้าน อาทิ การถูกกระทำรุนแรง ทารุณ การเสี่ยงอันตรายจาก โรคต่าง ๆ รวมทั้งการถูกทารุณจิตใจ
2. สตรีอยู่ในสภาพที่ถูกละเมิดสิทธิ เช่น ถูกจำกัดเสรีภาพ ถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น
3. สตรีที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์เหล่านี้มักขาดที่พึ่งพิง และโดยทั่วไปมักไม่ สามารถร้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลหรือหน่วยงานใดได้ง่ายนัก
4. อาชญากรและองค์กรอาชีวกรรมมีรายได้มหาศาลและเข้มแข็งขึ้น
5. สตรีที่ถูกละเมิดสิทธิถูกข่มขืนโดยกระบวนการยุติธรรม โดยที่ผู้กระทำผิดซึ่งเป็น ตัวการสำคัญมักไม่ถูกลงโทษ
6. สภาพการทำงานของสตรีที่อยู่ในแรงงานบางประเภทขาดการคุ้มครองและสวัสดิภาพ ความปลอดภัย และเขาสตรีได้รับผลกระทบด้านการไม่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพถ้าเข้า มาอยู่ในสภาพการถูกค้ามนุษย์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้ดำเนินการตามแผนป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดและเด็กในธุรกิจการ บังคับค้าประเวณีอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง ซึ่งรวมทั้งการป้องกัน การ คุ้มครอง การดำเนินการกับผู้ กระทำผิด การแก้ไขเยียวยา และการให้มืออาชีพ
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงาน อัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรี แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข ภาคเอกชน สถานทูต และองค์กรในต่างประเทศ

2. ให้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อสตรีในการตัดสินใจมาค้าประเวณีหรือถูกส่งตัวข้ามชาติเพื่อขายแรงงาน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และสี่มวลชน

3. ดำเนินการอย่างเคร่งครัดตาม "บันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542" และดำเนินการให้เป็นระบบและต่อเนื่อง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน เรื่องเด็กข้ามชาติ และเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหาดการค้าหญิงและเด็ก

4. ดำเนินการตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วอย่างเคร่งครัดพร้อมทั้งให้ข้อมูลข่าวสารและฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐและของเอกชนเพื่อให้ทำงานมีผลจริงจัง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

5. จัดให้มีหน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อปราบปรามการค้ามนุษย์และดูแลคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ การบังคับใช้แรงงานและการปฏิบัติของทาส

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

6. ดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด เช่น ผู้ล่อลวง ผู้บังคับขู่เข็ญ ฯลฯ มาลงโทษ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

7. กำหนดมาตรการดำเนินการกับองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมข้ามชาติอย่างจริงจังและเป็นระบบ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

6. สิทธิสตรีกับการพัฒนาศักยภาพ ความสามารถและการศึกษา

6.1 การไม่รู้หนังสือ

สภาพปัญหา

สตรียังมีอัตราส่วนการไม่รู้หนังสือเป็นสองเท่าของบุรุษ แม้ในรอบ 20 ปี ที่ผ่านมามีการปรับปรุงระบบจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสตรีมากขึ้น แต่ยังคงมีความแตกต่างของอัตราส่วนการไม่รู้หนังสือของหญิงชายเท่าเดิม

สาเหตุของปัญหา

1. สตรีขาดโอกาสเข้าศึกษาในสถานศึกษาเนื่องจากค่านิยมประเพณีของสังคมทำให้เกิดการปฏิบัติต่อสตรีในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะในสมัยที่ยังไม่นับเรื่องความเสมอภาคของสตรี

แม้ว่ากฎหมายไม่ได้ห้ามไว้แต่สังคมส่วนหนึ่งมักจะปฏิบัติอย่างมีอคติ เช่น ถ้าบิดามารดาไม่สนับสนุนโดย
เฉพาะด้านการเงินเพื่อการศึกษาแก่บุตรทุกคน บุตรหญิงมักจะไม่ได้เรียนเพื่อให้โอกาสบุตรชายได้รับการ
ศึกษาก่อน

2. ในบางครอบครัว บุตรชายสามารถเข้าศึกษาได้โดยผ่านการศึกษาในวัด เช่น เป็นลูกศิษย์
วัด สามเณร หรือภิกษุ ขณะเดียวกันสตรีขาดโอกาสนี้

3. สืบเนื่องจากบทบาทดั้งเดิมที่พันธนาการสตรีไว้กับความรับผิดชอบในบ้านและถือว่าเป็นหน้าที่ของสตรี ทำให้สตรีถูกเลือกปฏิบัติให้ดูแลครอบครัวแทนการออกไปเรียนหนังสือ

ผลกระทบ

1. ทำให้สตรีจำนวนมากไม่รู้หนังสือ ขาดคุณสมบัติในการพัฒนาตนเองด้านการศึกษา
และการแสวงหาความรู้

2. ทำให้สตรีอยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่อาจยี่อาชีพรที่ไม่ต้องรู้หนังสือ นอกจากนี้ยังไม่สามารถ
ก้าวหน้าในอาชีพเท่าที่ควรเนื่องจากอ่านหนังสือไม่ออก

3. ทำให้สตรีถูกละเลยได้งานเวลาทำนิตกรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ดำเนินการให้สตรีทุกคนที่ยังไม่รู้หนังสือ ได้อ่านหนังสือออกมณรงต์เพื่อการรู้หนังสือ
ของสตรีโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มต่างๆ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาต่าง ๆ กระทรวงมหาดไทย
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ภาคเอกชน

6.2 โอกาสในการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สภาพปัญหา

โอกาสเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาของสตรีมีน้อยลงหลังจากจบการศึกษากาถมัธยมศึกษา
ประถมศึกษาปีที่ 6 และเมื่อเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ สตรีถูกเลือกปฏิบัติให้เป็นผู้เสียสละเพื่อครอบครัว

สาเหตุของปัญหา

เนื่องมาจากค่านิยมที่เน้นชายเป็นใหญ่ และการสืบสกุลของบิดาทำให้เด็กผู้หญิงที่
จบประถมศึกษาต้องออกจากโรงเรียนโดยที่ไม่ได้เรียนต่อ เพื่อรับผิดชอบภาระงานบ้าน และหารายได้
หากให้การศึกษาสูงเมื่อแต่งงานแล้วต้องเปลี่ยนไปใช้นามสกุลสามี โดยหลายครอบครัวคิดว่าไปเป็นคนของ
ครอบครัวสามี นอกจากนี้เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้เด็กหญิงเป็นจำนวนมากไม่ได้เรียนหนังสือ
ต้องถูกเลือกปฏิบัติให้ออกจากโรงเรียนเนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือต้องช่วยบิดามารดาทำงาน

ผลกระทบ

1. เป็นการสกัดกั้นมิให้เด็กหญิงมีความก้าวหน้าในการพัฒนาด้านการศึกษาของตนเอง อันอาจกระทบต่อการประกอบอาชีพในระยะยาวต่อไป
2. เด็กหญิงอาจตกอยู่ในภาวะกลุ่มเสี่ยงที่อาจไปประกอบอาชีพที่ไม่พึงประสงค์ได้
3. เป็นการสูญเสียทรัพยากรของชาติรูปแบบหนึ่ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดหาทุนการศึกษาเพื่อให้เด็กหญิงมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าในระดับนี้มากขึ้น ทั้งที่เป็น การศึกษาในระบบและนอกระบบ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาต่าง ๆ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ภาคเอกชน
2. รณรงค์ให้บิดามารดาเข้าใจความสำคัญของการศึกษาของเด็กหญิง
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาต่าง ๆ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ภาคเอกชน
3. พิจารณากฎหมายให้ขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี เพื่อให้คลุมถึงชั้นมัธยมปีที่ 3 โดยเร็ว และให้รัฐจัดเป็นสวัสดิการด้านการศึกษาให้เปล่าอย่างแท้จริง
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร เทศบาล เมืองพัทยา มหาวิทยาลัย
4. กวาร์สอคแทรกหรือมีวิชาหญิงชายเพื่อชีวิตในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ

6.3 การศึกษาในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาเฉพาะทาง

สภาพปัญหา

1. ยังมีการเลือกปฏิบัติด้วยวิธีการจัดสรรโควต้าหรือการจำกัดจำนวนการรับผู้เรียนให้ ทั้งสำหรับสตรีและบุรุษ
2. สตรียังมีได้รับอนุญาตให้เข้าเรียนในสถาบันการศึกษาเฉพาะทางอีกหลายแห่ง อาทิ โรงเรียนนายร้อยตำรวจและสถาบันทางการทหาร
3. โอกาสเข้าศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีของสตรียังมีน้อย

สาเหตุของปัญหา

1. สังคมส่วนหนึ่งมีค่านิยมและเจตคติดั้งเดิมที่เชื่อกันว่าสตรีต้องปฏิบัติหน้าที่หรือทักษะ และมีความเชื่ออย่างผิด ๆ ว่านางบางอย่างสตรีทำไม่ได้ทำให้มีการจำกัดโควต้าหรือตัดสิทธิในการเรียนบางสาขา
2. ประเพณี ค่านิยมที่เชื่อกันกับบทบาทดั้งเดิมทางเพศของหญิงชาย ทำให้ผู้ปกครองและครูแนะนำสตรีให้เลือกเรียนตามบทบาทดั้งเดิม
3. ผู้บริหารสถาบันการศึกษาเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศมากกว่าการตัดสินใจจากความสามารถหรือความถนัด หรือยึดแนวประเพณีในการปฏิบัติเพื่อกำหนดสาขาการเรียนที่ีการสอนตามบทบาทดั้งเดิมของสตรี

ผลกระทบ

1. การเลือกปฏิบัติ เป็นการจำกัดและวิครอนโอกาสของสตรีในการพัฒนาศักยภาพและใช้ความรู้ตามที่ตนเองสนใจและถนัด
2. เป็นการไม่พัฒนาบุคลากรและทรัพยากรมนุษย์ตามปรัชญาการพัฒนาคน
3. ทำให้ขาดมุมมองของสตรีในบางสาขาวิชา หรือคอกยับบทบาทดั้งเดิมของสตรีให้ตรึงอยู่กับพันธนาการนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ยกเลิกกฎระเบียบที่เลือกปฏิบัติต่อสตรีหรือบุรุษในการรับบุคคลเข้าศึกษาให้สถานศึกษาทั้งหมด
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาคำง ๆ กระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2. รณรงค์ให้บิดามารดา ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปรวมทั้งสตรีเองได้เข้าใจถึงความสำคัญขงโอกาสในการเรียนรู้และการศึกษาที่ค้องเสมอกันระหว่างสตรีและบุรุษพร้อมทั้งการจัดบริการแนะแนวอาชีพที่สนองความต้องการของตลาดและความต้องการของบุคคล
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และภาคเอกชน ภาคเอกชน
3. จัดให้มีนโยบายสนับสนุนการเปิดหลักสูตร สตรีศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท โดยครอบคลุมมหาวิทยาลัยทั่วประเทศและโดยเฉพาะทั่วภูมิภาคเพื่อให้อัตราบัณฑิตสามารถนำความรู้ไปใช้ในงานพัฒนา
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : ทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ
4. สถาบันอุดมศึกษาควรมีการสอดแทรกเนื้อหาเรื่องบทบาทหญิงชายในรายวิชาต่าง ๆ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 3

6.4 การศึกษานอกระบบ

สภาพปัญหา

1. การฝึกอบรมระยะสั้นต่าง ๆ ยังเสนอหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่ค่อนข้างมีลักษณะตอกย้ำบทบาทดั้งเดิมแก่สตรี
2. เมื่อสตรีได้รับการฝึกอบรมไปแล้ว ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เต็มที่และไม่มีมาตรการหรือช่องทางอื่นในการรองรับหรือขยายผลสตรีที่ได้รับการฝึกอบรมไปแล้ว

สาเหตุของปัญหา

1. เนื่องจากผู้ฝึกอบรมของหน่วยงานต่าง ๆ มีลักษณะที่คล้ายคลึง เช่น เป็นข้าราชการประจำหรือเป็นผู้คุ้นเคยกับส่วนราชการหรือหน่วยงาน จึงเป็นการอบรมตามทักษะความรู้ของผู้อบรมมากกว่าสำหรับผู้รับการอบรม
2. ขาดการสำรวจหาความต้องการของผู้เรียนรู้และความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป
3. งบประมาณมักจะได้ตามกิจกรรมที่เคยทำไปแล้ว และสำนักงบประมาณมักให้งานต่อเนื่องมากกว่างานใหม่ เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ของงบประมาณไม่ต้องการประสบความสำเร็จในการของบประมาณกับโครงการและวิธีการใหม่ ๆ
4. คุณภาพการอบรมต่างๆ อาจไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน เมื่อสตรีไปดำเนินการผลิตทำให้ไม่สามารถได้ประโยชน์จากการฝึกอบรมเท่าที่ควร

ผลกระทบ

สตรีไม่สามารถพัฒนาความรู้และทักษะตามความต้องการของตนเอง ของสังคมหรือของตลาดได้ อันเป็นการสูญเสียเปล่าของทรัพยากร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนต้องพยายามแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ๆ สำหรับสตรีที่จะตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ได้ ทั้งความต้องการส่วนตัว ความต้องการของตลาดหรือสังคม รวมทั้งต้องได้รับงบประมาณเพื่อการนี้อย่างเหมาะสม
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานงบประมาณ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน
2. พัฒนาปรับปรุง สาระเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนให้ตรงต่อความต้องการและให้ได้คุณภาพ สตรีอาจสนใจการเรียนรู้เรื่องการค้า การทำธุรกิจขนาดเล็ก การเรียนคอมพิวเตอร์ การจัดระบบบัญชี การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรม การเป็นเจ้าของกิจการของตนเอง ฯลฯ เหล่านี้ยังมีการฝึกอบรมให้สตรีน้อยมาก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

3. ความรู้เรื่องระบบการสร้างและควบคุมคุณภาพให้แก่สตรี รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผลผลิตจากสตรีหรือกลุ่มสตรีได้รับการรับรองมาตรฐานจากทางราชการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์

6.5 สตรีศึกษา

สภาพปัญหา

1. การจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรสตรีศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรที่ละเลยชุมชนของสตรี ตลอดจนการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ทั้งอยู่ในวงจำกัด
2. สตรีศึกษาได้รับการจัดการสนับสนุนจากผู้บริหารและคณะกรรมการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาไม่เพียงพอ
3. ไม่มีการบูรณาการสาระของสตรีศึกษาในสาขาวิชา หรือวิชาต่างๆ ที่จัดสอน

สาเหตุของปัญหา

1. ผู้บริหารสถาบันการศึกษาและคณะกรรมการวิชาการรวมทั้งครูอาจารย์ยังไม่เข้าใจว่า สตรีศึกษาคืออะไร และมีประโยชน์อะไรในการจัดการเรียนการสอนด้านนี้ และไม่สามารถคิดค้นความก้าวหน้าของวิชาการในระดับสากลได้ จึงขาดการสนับสนุน
2. บุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านสตรีศึกษาจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการ
3. ขาดการรวบรวมองค์ความรู้และการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลข้อสนเทศเพื่อเป็นสาระวิชาในการเรียนรู้ และขาดสื่อในการเรียนรู้

ผลกระทบ

1. ให้วิชาการด้านสตรียังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ
2. ให้ขาดบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนด้านสตรี
3. ในระยะยาวทำให้การพัฒนาสตรีไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรตามรัฐธรรมนูญอนุสัญญา และข้อตกลงอื่นๆ ในระดับสากล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดทุนการศึกษาด้านสตรีศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างคั่งเนื่อง และหางานรองรับให้เหมาะสมกับสาขาที่เรียนมา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานประมาณกระทรวงการต่างประเทศ

2. จัดสาระเป็นหลักสูตรและพัฒนาวิธีการเรียนการสอนรวมทั้งพัฒนาเรื่องต่างๆ ที่ครอบคลุมด้านศตริศึกษา และการมีทักษะด้านการวิเคราะห์บทบาทชายหญิงในโครงการพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเอกชน สถาบันวิจัยต่างๆ

3. บูรณาการศตริศึกษาในหลักสูตรในระดับการศึกษาต่างๆ ตามความเหมาะสม
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 2

4. กำหนดนโยบายและมาตรการพิเศษให้สถาบันการศึกษา มีหลักสูตรศตริศึกษาในระดับอุดมศึกษา

5. มีมาตรการส่งเสริมให้เกิดการวิจัยและสร้างองค์ความรู้ทางด้านศตริศึกษาของสังคมไทย

6. ส่งเสริมสถาบันการศึกษาที่ดำเนินงานด้านศตริศึกษาทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 2

6.6 การศึกษาตามอัธยาศัย

สภาพปัญหา

1. ข้อมูลข่าวสารที่ให้โดยสื่อมวลชนทุกรูปแบบยังไม่ได้รับความรู้และทักษะในเชิงสร้างสรรค์แก่สตรีเป็นการเพียงพอเท่าที่ควร

2. การจัดบริการการให้ความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการเป็นบิดามารดาและการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งการเลี้ยงดูที่ปราศจากอคติทางเพศ และล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน ยังไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริม

3. กิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมวัฒนธรรม กิจกรรมศาสนา กิจกรรมทำใจสังคม ฯลฯ ไม่ได้เน้นผู้เข้ามามีส่วนร่วมคือสตรี

สาเหตุของปัญหา

1. สื่อมวลชนเสนอเนื้อหาที่ขาดมิติการมองเรื่องหญิงไทย เนื่องจากภาพเหมารวมคอกซ์บทบาทดั้งเดิมและเน้นเรื่องการบ้านถึงมากกว่า และเสนอภาพของสตรีเป็นวัตถุทางเพศ นอกจากนี้สื่อมวลชนส่วนใหญ่ขาดมุมมองเรื่องสตรีจึงจัดหานักสูตรที่ไม่เหมาะสมในการเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาของสตรี

2. ขาดกิจกรรมเรือเนื้อหาของการเลี้ยงดูบุตร การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่เน้นศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ปราศจากอคติทางเพศ

ผลกระทบ

1. ศลรีไม่ได้รับประโยชน์จากสื่อมวลชนในด้านการศึกษาและทักษะ ทำให้ศลรีไม่สามารถพัฒนาศักยภาพในฐานะเป็นสตรีชนและบุคคลตามศักยภาพได้เต็มที่
2. ศลรีจะไม่เข้าใจวิธีการเลี้ยงดูบุตรที่อื่นจะไปผลิตซ้ำอุดมการณ์แห่งความไม่เท่าเทียมของศลรีและไปละเมิดสิทธิมนุษยชนและสตรีอื่นๆ ค่อยไป
3. ศลรีไม่พัฒนาตนเองรอบด้านได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดให้สื่อมวลชนทุกรูปแบบสนใจในการให้ความรู้และทักษะแก่สตรีอื่นเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจสิทธิของสตรีในการพัฒนา
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน ตำรวจนาถกรฐมนตรี และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา

2. กิจกรรมเสริมความรู้ต่างๆ ควรให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญด้วย
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันทางศาสนา
หน่วยงานวัฒนธรรม ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน

3. ส่งเสริมให้รู้จักเลี้ยงดูบุตรโดยปราศจากอคติทางเพศ หรือปรับบทบาทค่านิยมและเจตคติของบิดาให้เข้าใจประเด็นสตรีด้วย
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 2

7. สิทธิสตรีในด้านสุขภาพและสาธารณสุข

7.1 สิทธิในการรับบริการเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์และโรคทางนรีเวช

สภาพปัญหา

1. หน่วยงานให้บริการขาดความละเอียดอ่อนในการจัดรูปแบบการให้บริการที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการเฉพาะของสตรี เช่น การจัดแพทย์สตรีเป็นผู้ให้บริการ การจัดสถานที่ตรวจรักษาให้มีฉลิด และการฝึกอบรมบุคลากรผู้ให้บริการให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของสตรีผู้มารับบริการ

2. ในกระบวนการให้บริการนักวิชาการให้ข้อมูลอย่างรอบด้านแก่ผู้มารับบริการทำให้สตรีผู้รับบริการไม่มีโอกาสรับรู้และพิจารณาข้อมูลต่างๆ ประกอบการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีกลุ่มคือยโอกาสและชนกลุ่มน้อย

3. ศลกรับมกลุ่มถูกละเลยในการให้บริการบางประเภท เช่น ศลกรีสคและศลกริวัยรุ่นมักไม่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายของการบริการความรู้ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ โรคทางนรีเวชและโรคเฉพาะศลกริตลอดจนการบริการด้านการคุมกำเนิด

4. ในกรณีศลกรที่ประสบปัญหาความรุนแรงจนต้องเข้ารับการรักษาตัวในสถานพยาบาลหน่วยงานทางกรรมแพทย์มักให้การบริการซึ่งจำกัดอยู่เฉพาะการรักษาอาการบาดเจ็บเท่านั้น ทั้งนี้โดยขาดมุมมองทางสังคมต่อปัญหาดังกล่าว ทำให้ไม่มีการสร้างระบบหรือกลไกที่จะให้ความช่วยเหลือศลกรเหล่านี้เป็นพิเศษ เช่น ไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานทางการแพทย์กับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือศลกร และไม่มีการบันทึกสาเหตุของการบาดเจ็บเป็นเหตุจากความรุนแรง

สาเหตุของปัญหา

1. ผู้ให้บริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์มักไม่ค่อยตระหนักถึงปัญหาและความต้องการเฉพาะของศลกรที่มารับบริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ และขาดการเคารพในสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้มารับบริการ

2. ผู้ให้บริการขาดความตระหนักเรื่องสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้มารับบริการ รวมทั้งสิทธิของผู้รับบริการในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับร่างกายของตนเอง

3. สังคมโดยรวมยังมีเจตคติที่ต้องการควบคุมและจำกัดพฤติกรรมทางเพศของศลกร โดยเฉพาะศลกรีสคและศลกริวัยรุ่น และมองว่าประเด็นเรื่องเพศซึ่งเกี่ยวข้องกับภาวะอนามัยเจริญพันธุ์เป็นเรื่องที่ไม่ควรพูดถึงอย่างเปิดเผย ทำให้การให้ความรู้และบริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์แก่ศลกรบางกลุ่มยังอยู่ในวงจำกัด

4. ปัญหาความรุนแรงต่อศลกรไม่ถูกจัดเป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพซึ่งหน่วยงานทางการแพทย์ต้องให้ความสนใจและให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ผลกระทบ

1. ศลกรส่วนหนึ่งถึงแม้จะไม่ตรวจหรือรับการรักษาด้านอนามัยเจริญพันธุ์ โรคทางนรีเวชหรือโรคเฉพาะศลกร ก็เพราะความอายทำให้การวินิจฉัยโรคล่าช้าและการรักษาไม่ได้ผลเป็นผลเสียต่อสุขภาพของศลกร

2. ผู้รับบริการไม่ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้านเกี่ยวกับประเภทของบริการประสิทธิภาพ และผลข้างเคียงทำให้ขาดโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่ตรงกับความต้องการของตนเอง

3. การที่ศลกรบางกลุ่มเข้าไม่ถึงความรู้และบริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ โรคทางนรีเวชและโรคเฉพาะศลกรทำให้ศลกรเหล่านี้ต้องประสบปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการคุมกำเนิดล้มเหลว หรือโรคติดเชื้อทางระบบสืบพันธุ์ เป็นต้น

4. ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและการที่ไม่มีการบันทึกสาเหตุของอาการบาดเจ็บจากการถูกระทำรุนแรง ทำให้สตรีประสบปัญหาขาดหลักฐานในกรณีที่ต้องการดำเนินคดีกับผู้ทำร้ายร่างกาย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดให้มีแพทย์สตรีหรือผู้ให้บริการสตรีที่ได้รับการอบรมพิเศษในเรื่องความละเอียดอ่อนของการให้บริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ โรคทางนรีเวชและโรคเฉพาะสตรี
 2. ผู้ให้บริการต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของบริการ ประสิทธิภาพและผลข้างเคียง ตลอดจนทางเลือกต่างๆ อย่างรอบคอบแก่ผู้มาขอรับบริการทุกกลุ่ม
 3. มีการวางแผนและจัดมาตรการพิเศษเพื่อเข้าถึงกลุ่มสตรีที่มักถูกละเลยในกระบวนการให้ความรู้และบริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ที่ผ่านมา
 4. จัดให้มีระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สตรีที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงที่เข้ามารับการรักษาตัวในสถานพยาบาลและมีการบันทึกสาเหตุอาการบาดเจ็บของสตรีที่ถูกระทำรุนแรงไว้เป็นหลักฐานด้วย
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ มหาวิทยาลัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ภาคเอกชน

7.2 กฎหมาย กฎ ระเบียบที่จะเกิดสิทธิสตรีด้านสาธารณสุข

สภาพปัญหา

1. แรงงานสตรีซึ่งเป็นแรงงานหลักในอุตสาหกรรมและงานบริการหลายประเภทยังไม่ได้รับการดูแลและคุ้มครองเท่าที่ควรในด้านสุขภาพและความปลอดภัยทำให้แรงงานสตรีบางส่วนได้รับผลกระทบด้านสุขภาพจากทั้งมลพิษในสถานที่ทำงานและอุบัติเหตุจากการทำงาน
2. แรงงานสตรีนอกระบบ เช่นสตรีในภาคเกษตรกรรมและสตรีผู้รับงานมาทำที่บ้าน รวมทั้งแรงงานที่มีการจ้างงานแบบชั่วคราวและที่ไม่มีสัญญาจ้างงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานสตรี ยังไม่ได้รับการคุ้มครองด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยในการทำงาน
3. องค์กรที่ดูแลเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ทั้งในกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ยังขาดเอกภาพในการทำงานและขาดการประสานงานระหว่างองค์กร

สาเหตุของปัญหา

1. การดูแลเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานไม่เป็นนโยบายสำคัญของรัฐและหน่วยงานต่างๆ มิได้ให้ความสนใจอย่างจริงจัง
2. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานและการประกันสังคม รวมทั้งกองทุนเงินทดแทนไม่ครอบคลุมแรงงานที่เป็นแรงงานชั่วคราวที่ไม่มีสัญญาจ้างงาน และที่เป็น แรงงานนอกระบบซึ่งมีสตรีร่วมอยู่เป็นจำนวนมาก และในหลายกรณีกฎหมายเหล่านี้มีความไม่สอดคล้องกัน
3. ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านอาชีวอนามัย ทำให้จำนวนผู้ให้บริการไม่ได้สัดส่วนกับปริมาณของแรงงานและลักษณะงาน
4. องค์กรที่ดูแลด้านอาชีวอนามัยยังทำงานแบบต่างคนต่างทำ และยังไม่เป็นแนวโน้มที่จะประสานงานและตกลงกันเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผลกระทบ

1. แรงงานสตรีจำนวนหนึ่งต้องประสบปัญหาสุขภาพหรือทุพพลภาพและต้องสูญเสียความสามารถในการทำงานและค่าใช้จ่ายชีวิตอย่างหนักตุง ส่งผลให้ครอบครัวของแรงงานเหล่านี้ต้องได้รับผลกระทบด้วย
2. สังคมสูญเสียแรงงานสตรีซึ่งเป็นกำลังสำคัญในภาคการผลิตและบริการและต้องรับภาระช่วยเหลือแรงงานที่ประสบปัญหาสุขภาพหรือทุพพลภาพจากการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบ และมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานให้ครอบคลุมแรงงานสตรีกลุ่มต่างๆ ทั้งในระบบและนอกระบบอย่างครบถ้วน
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน
2. ฝึกอบรมบุคลากรและจัดหาทุนเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านอาชีวอนามัยให้แก่บุคลากรให้เพียงพอต่อกับลักษณะและปริมาณของแรงงาน
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1 และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานประมาณ
3. ส่งเสริมให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่ดูแลเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงาน
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 2
4. จัดเรื่องความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและขอแรงงานเป็นเงื่อนไขสำคัญในการลงทุนด้านอุตสาหกรรมและอื่นๆ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 2 และสำนักงานรัฐมนตรี

5. ส่งเสริมให้แรงงานสตรีกลุ่มต่างๆ รู้ถึงสิทธิของคนในอันที่จะได้รับการคุ้มครองและได้รับสวัสดิการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน

7.3 สิทธิในการยุติการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

สภาพปัญหา

สตรีไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคือยโอกาสทางสังคม เช่นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ยากจน อยู่ในชนบทที่ห่างไกล ฯลฯ ที่ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และไม่สามารถยุติการตั้งครรภ์อย่างถูกต้องตามกฎหมายและปลอดภัยได้ ต้อง

หันไปปรับบริการทำแท้งผิดกฎหมายและเสี่ยงอันตรายจากการยุติการตั้งครรภ์โดยบุคคลที่ไม่ได้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ทำให้มีสตรีจำนวนมากต้องได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากภาวะแทรกซ้อนอันเป็นผลมาจากการยุติการตั้งครรภ์

สาเหตุของปัญหา

1. ประมวลกฎหมายอาญากำหนดเงื่อนไขในการยุติการตั้งครรภ์โดยชอบด้วยกฎหมายเฉพาะในกรณีที่สตรีถูกข่มขืนกระทำชำเรา หรือการตั้งครรภ์ที่ข้างจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมารดา ซึ่งในทางปฏิบัติมักจำกัดเฉพาะอันตรายต่อสุขภาพทางกายเท่านั้น ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่แคบเกินไป

2. กฎหมายไม่อนุญาตให้สตรียุติการตั้งครรภ์แม้จะเป็นความต้องการของสตรีผู้ตั้งครรภ์เอง หลังจากทราบจากการตรวจทางการแพทย์ว่าทารกในครรภ์ที่จะเกิดมามีโรคที่ไม่มีทางรักษาหรือต้องถึงความตายอย่างแน่นอน

3. มีปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการตั้งครรภ์โดยสตรีเองหรือสตรีและบุรุษไม่พร้อมที่จะมีลูก

ผลกระทบ

1. สตรีที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และไม่สามารถยุติการตั้งครรภ์อย่างถูกต้องตามกฎหมายและปลอดภัยได้ ต้องหันไปทำแท้งกับหมอเถื่อน และจำนวนมากต้องบาดเจ็บ ทุพพลภาพหรือถึงขั้นเสียชีวิตจากวิธีการยุติการตั้งครรภ์ดังกล่าว

2. สตรีที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ไม่สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้เนื่องจากข้อห้ามทางกฎหมาย ทำให้สตรีเหล่านี้ต้องให้กำเนิดบุตรในภาวะที่ตนเองไม่มีความพร้อมในอันที่จะให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีคุณภาพ จึงจะเป็นปัญหาสืบเนื่องที่ส่งผลเสียทั้งต่อตัวสตรีเอง ต่อเด็กที่เกิดมา และต่อสังคมโดยส่วนรวม

3. ในกรณีที่ทารกในครรภ์มีโรคที่รักษาไม่หายและต้องถึงแก่ความตาย แต่สตรีผู้ตั้งครรภ์ไม่สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้เนื่องจากข้อห้ามทางกฎหมาย ทำให้สตรีและครอบครัวต้องได้รับผลกระทบทางจิตใจ รวมทั้งต้องรับภาระด้านเศรษฐกิจและการเลี้ยงดู

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้ความรู้เรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และบริการคุมกำเนิดแก่สตรีกลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กรมประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ

2. ปรับแก้กฎหมายให้มีการยุติการตั้งครรภ์โดยชอบด้วยกฎหมายได้ในกรณีที่การตั้งครรภ์จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพจิตของมารดา และในกรณีที่ทารกที่จะเกิดมามีโรคที่รักษาไม่หายและจะถึงแก่ความตายอย่างแน่นอน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กรมประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ

3. ดำเนินการจัดปัจจัยเสี่ยงด้านสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเพื่อป้องกันให้สตรีอยู่ในภาวะตั้งครรภ์โดยไม่ปรารถนา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 2

8. สิทธิสตรีกับด้านเศรษฐกิจ

8.1 โอกาสในการทำงานและความก้าวหน้าในอาชีพ

สภาพปัญหา

1. การประกาศรับสมัครงานยังมีการระบุเพศของผู้สมัครว่าต้องเป็นชายหรือหญิงเพียงเพศใดเพศหนึ่ง ถือเป็น การเลือกปฏิบัติโดยเหตุแห่งความต่างทางเพศ

2. ในทางปฏิบัติ สตรีจำนวนมากยังได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนการทำงานน้อยกว่าบุรุษ แม้แต่ในกรณีที่สตรีและบุรุษทำงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

3. สตรียังได้รับโอกาสด้านความก้าวหน้าในอาชีพการงาน เช่น โอกาสที่จะได้รับการฝึกอบรมและการเลื่อนตำแหน่ง น้อยกว่าบุรุษ

4. สตรีมีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยกว่าบุรุษ โดยลักษณะงานที่สตรีทำยังมีการกระจุกตัวอยู่ในภาคเกษตร ค้าขาย และบริการ หรือเป็นงานในสาขาวิชาชีพที่สอดคล้องกับการแบ่งบทบาทระหว่างเพศตามแนวคิดดั้งเดิมของสังคม

5. สตรีที่ประกอบอาชีพในแรงงานนอกระบบในรูปแบบต่างๆ ไม่ได้ได้รับการส่งเสริมในการประกอบอาชีพและการคุ้มครองด้านแรงงาน

6. แม้ว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนดให้ชายและหญิงมีความทัดเทียมกันในการจ้างงาน ในทางปฏิบัติยังขาดการดูแลให้เป็นไปตามกฎหมาย

สาเหตุของปัญหา

1. การยึดติดในบทบาทดั้งเดิมของสตรีอย่างมีอคติ โดยมองว่าบุรุษคือผู้หาเลี้ยงครอบครัว ขณะที่สตรีไม่ใช่กำลังหลักในการหารายได้ให้ครอบครัว แต่มีบทบาทหลักอยู่ที่การทำงานบ้านและดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งปัจจุบันสภาพได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว

2. สืบเนื่องจากการที่สตรีถูกคาดหวังให้ต้องรับภาระการทำงานบ้านและดูแลครอบครัว ทำให้มีโอกาสน้อยกว่าบุรุษในด้านรับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองหรือเพิ่มพูนทักษะในการทำงานและการประกอบอาชีพ

3. ในด้านการเลื่อนตำแหน่งงาน สังคมยังยึดติดอยู่กับอคติเกี่ยวกับความเป็นหญิงและความเป็นชาย โดยเชื่อว่าสตรีมีความสามารถในการทำงานต่ำกว่าชาย หรือสตรีมักใช้อารมณ่มากกว่าเหตุผล สตรีจึงมีคุณสมบัติที่ไม่เหมาะกับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต้องมีการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ

4. ขาดการเอาใจใส่จริงในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

ผลกระทบ

1. โดยเฉลี่ยสตรีมีรายได้ต่ำกว่าบุรุษ ซึ่งเห็นได้จากจำนวนผู้มีฐานะยากจนซึ่งมีสัดส่วนของสตรีสูงกว่าบุรุษ

2. สตรีถูกจำกัดโอกาสด้านความก้าวหน้าในงานอาชีพ โดยเฉพาะในตำแหน่งงานบริหาร และในสาขาวิชาชีพที่ถูกกำหนดว่าเป็นวิชาชีพของบุรุษตามแนวคิดการแบ่งบทบาทระหว่างเพศแบบดั้งเดิม

3. เมื่อสตรีมีรายได้น้อยกว่าบุรุษ รวมทั้งโอกาสน้อยกว่าในเรื่องความก้าวหน้าในงานอาชีพทำให้ครอบครัวและสังคมขาดแรงจูงใจที่จะลงทุนในการให้การศึกษาและพัฒนาศักยภาพในการทำงานของสตรี

4. สตรียากจนที่ประกอบอาชีพในแรงงานนอกระบบ นอกจากจะมีรายได้ต่ำแล้วยังขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มีมาตรการติดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติ การกีดกัน รวมทั้งการเอารัดเอาเปรียบสตรีในด้านการงานและการประกอบอาชีพ เช่น การรับสมัครงาน ต้องไม่จำกัดเพศเพื่อเปิดโอกาสให้สตรีและบุรุษได้มีทางเลือกในการสมัครงานตามความสามารถได้เท่าเทียมกัน
2. มีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีได้รับโอกาสในการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะ และพัฒนาความสามารถในการทำงานในสาขาอาชีพการงานที่หลากหลาย ซึ่งจะส่งผลต่อโอกาสทางความก้าวหน้าด้านอาชีพของสตรีด้วย และมีมาตรการพิเศษในการส่งเสริมสตรีที่ประกอบอาชีพในแรงงานนอกระบบ
3. มีมาตรการส่งเสริมให้สตรีมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างสตรีและบุรุษในด้านการประกอบอาชีพและความก้าวหน้าในงานอาชีพ

8.2 แรงงานสตรีอพยพ

สภาพปัญหา

1. แรงงานสตรีที่อพยพไปทำงานต่างประเทศและที่เข้ามาทำงานจากต่างประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมายต้องเผชิญปัญหาด้านต่างๆ อาทิ ได้ค่าแรงต่ำกว่าที่สัญญาไว้ถูกทารุณร่างกายและข่มขืนถูกทารุณทางจิตใจ ถูกเลิกจ้างก่อนหมดสัญญาจ้างงาน ถูกเอารัดเอาเปรียบด้านแรงงาน เช่น ถูกใช้ให้ทำงานนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในสัญญา ชั่วโมงทำงานนานกว่า 14 - 16 ชั่วโมงต่อวัน และถูกละเมิดสิทธิอื่นๆ อันหึงมีหึงได้
2. สตรีถูกนำมาบังคับค้าประเวณี (โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับสตรีกับการค้ามนุษย์ การบังคับใช้แรงงานและการถูกปฏิบัติเยี่ยงทาส ซึ่งได้กล่าวไว้แล้ว)
3. มีสตรีที่เข้ามาทำงานจากต่างประเทศโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นจำนวนมาก

สาเหตุของปัญหา

1. สตรีต้องการรายได้ที่คิดว่าที่ได้รับในภูมิภาคหนึ่ง หรือเมื่ออาศัยอยู่ในประเทศภูมิสำเนา อาจไม่มีทางทำมาหากินด้วยสาเหตุต่างๆ
2. เครือข่ายการนำสตรีไทยออกจากประเทศ และนำสตรีต่างชาติเข้ามาในประเทศ คำนึงการกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายของรัฐไม่สามารถดูแลได้จึงเกิดการฉ้อโกง และการผิดสัญญาซึ่งโดยปราศจากการควบคุม
3. บางราชการยังมีได้เองจริงอาจจกกับการหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาดังๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาการทำหนังสือเดินทางปลอม และการติดตามดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดต่อแรงงานสตรีอพยพ ฯลฯ

ผลกระทบ

สตรีถูกละเมิดสิทธิได้รับการปฏิบัติเชิงทาส และได้รับความทุกข์ทรมานในการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ภาคราชการร่วมกับรัฐบาลของต่างประเทศและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดำเนินการป้องกัน ควบคุม แก้ไขภาวะการละเมิดสิทธิของสตรีผู้เป็นแรงงานอพยพและดำเนินการติดตามคดีความเพื่อนำตัวผู้ละเมิดสิทธิของแรงงานสตรีหรือทอหมาลงโทษตามกฎหมาย
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ ภาคเอกชนในประเทศ และต่างประเทศ องค์กรการดำรงสากล ชุมชนและองค์กรชุมชน

2. ทบทวนและพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบ ในการควบคุมและดูแลการส่งแรงงานสตรีไปทำงานนอกประเทศ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและองค์กรชาวบ้านเข้าร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาแรงงานสตรีหรือทอหมาล่างจริงจังและครบวงจร

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : เช่นเดียวกับ 1

9. สิทธิสตรีกับการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สภาพปัญหา

1. นโยบายและกฎหมายแบบแยกส่วนที่ควบคุมและรวมศูนย์อำนาจโดยรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และไม่สนับสนุนแนวทางการจัดการแบบ "สิทธิชุมชน" ที่เป็นความต้องการของประชาชน สร้างความขัดแย้งกับชุมชนและมีผลกระทบต่อสตรี

2. ชุมชนและสตรีขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว

สาเหตุของปัญหา

1. วิสัยทัศน์การพัฒนาแนวนโยบายและกฎหมายที่ควบคุมโดยรัฐมุ่งการพัฒนาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการไร้ทรัพยากรธรรมชาติเชิงพาณิชย์ จึงได้เน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและการส่งออก ซึ่งขยายไปในภาคต่างๆ โดยขาดการควบคุมการจัดการมลภาวะและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ และได้สร้างความขัดแย้งแก่ชุมชนและผลกระทบต่อชุมชนในประเด็นการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในหลายต่อหลายแห่งทั่วประเทศ

2. แบบแผนและค่านิยมระหว่างเพศที่ตั้งคมยอมรับ และโครงสร้างการบริหารของรัฐ จำกัดบทบาทและโอกาสของผู้หญิง รวมทั้งการยอมรับผู้หญิงในการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบ

1. สตรีในชุมชนขาดความมั่นคงในชีวิตและสถานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมทั้งความมั่นคง ในการประกอบอาชีพ และทรัพย์สิน ขณะเดียวกันสตรีก็ควรเป็นผู้แบกรับภาระทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ไม่ว่าในการประกอบอาชีพ ความมั่นคงทางอาหาร และภาวะในชีวิตประจำวันอื่นๆ
2. สตรีส่วนใหญ่ขาดโอกาสในการเข้าร่วมมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. สตรีในชุมชนและคนงานสตรีต้องเผชิญและประสบปัญหาสุขภาพที่ได้รับความกระทบ จากมลภาวะและสารพิษต่างๆ ในชุมชนและในการทำงานจากโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมและ โรงงานหลายประเภท เช่น โรงงานอิเล็กทรอนิกส์ โรงงานทอผ้า ฯลฯ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้ออกาสสตรีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นในทุกระดับ ในฐานะผู้บริหาร ผู้กำหนดและวางแผนปฏิบัติงานและประเมินผลรวม ทั้งผู้รับผลประโยชน์ ในนโยบายและแผนปฏิบัติการของรัฐที่เคารพสิทธิและการมีส่วนร่วมของชุมชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี องค์การ บริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การชุมชน คณะกรรมการต่างๆ ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ องค์การเอกชน)

2. ให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงในการรับรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. จัดให้มีกระบวนการที่สตรีสามารถได้รับการพัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้น เช่น การเข้า ร่วมฝึกอบรม การเข้าร่วมในเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

10. สิทธิสตรีกับสื่อมวลชน

มุมมองต่อสถานการณ์สตรีกับสื่อมวลชน แบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ เนื้อหาและภาพลักษณ์ เกี่ยวกับสตรีที่นำเสนอในสื่อมวลชน สตรีในฐานะผู้ผลิตสื่อ และโอกาสในการเข้าถึงสื่อของสตรีกลุ่ม ต่างๆ ทั้งในฐานะผู้รับสารและผู้ให้ข้อมูล ซึ่งแต่ละด้านมีสภาพและสาเหตุของปัญหาตลอดจนผลกระทบที่ แตกต่างกัน

สภาพปัญหา

1. ในด้านเนื้อหา สื่อมวลชนบางส่วนยังนำเสนอเนื้อหาและภาพในลักษณะที่เป็น การละเมิดสิทธิของสตรีอย่างชัดเจน เช่นการเปิดเผยภาพถ่ายและข้อมูลส่วนตัวของสตรีที่ตกเป็นผู้เสียหาย ในคดีทางเพศ และการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของสตรีที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในสังคมเพื่อ มุ่งประโยชน์ด้านชอคขาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการบิดเบือนประเด็นและสาระในการนำเสนอข่าว เช่น การเขียนบรรยายเหตุการณ์ในข่าวคลิดความผิดทางเพศหรือการข่มขืนอย่างละเอียดและเห็นภาพพจน์ หรือ การเสนอข่าวการยุติการตั้งครรภ์ผิดกฎหมายโดยขาดมุมมองของสตรีผู้ประสบปัญหา

2. สื่อมวลชนบางประเภทมักนำเสนอเนื้อหาและภาพลักษณะที่เกี่ยวกับสตรีตามแนวคิด แบบประเพณีนิยมดั้งเดิม เช่น การมองว่าสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ ชอบใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ไม่ได้มีบทบาทหลักในทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ขาดการนำเสนอเนื้อหาในแง่มุมมอง ที่จะช่วยส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของสตรี

3. ในด้านของผู้ผลิตสื่อ ปัจจุบันมีสตรีทำงานอยู่ในสื่อประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมาก กว่าหรือเท่ากับผู้ชาย แต่เมื่อสำรวจตำแหน่งงานแล้ว พบว่าสตรีที่อยู่ในตำแหน่งงานระดับสูงหรือระดับผู้บริหารที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและทิศทางการทำงานของสื่อยังคงค่อนข้างน้อย ขณะเดียวกันสตรี ในวิชาชีพสื่อจำนวนมากยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นสตรีในสื่อ

4. ในแง่ของโอกาสการเข้าถึงสื่อ ผลการวิจัยพบว่าสตรีหลายกลุ่มซึ่งเป็นสตรีส่วนใหญ่ ของประเทศยังขาดโอกาสในการเข้าถึงสื่อ ทั้งในฐานะที่เป็นผู้รับสารและผู้ให้ข้อมูลสตรีเหล่านี้ได้แก่ สตรีที่อยู่ในชนบทห่างไกล สตรีที่ด้อยโอกาสทั้งในทางเศรษฐกิจ การศึกษา งานอาชีพสตรีที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงและการถูกคามทางเพศ และสตรีที่เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นต้น

สาเหตุของปัญหา

1. ในด้านการนำเสนอเนื้อหาสื่อมวลชนยังขาดความตระหนักในเรื่องสิทธิของสตรี ผู้ตกเป็นข่าว ตลอดจนขาดทักษะและความละเอียดอ่อนในการนำเสนอเนื้อหาข่าวที่อาจจะเป็นการละเมิด สิทธิและสร้างความเสียหายแก่ผู้ตกเป็นข่าว

2. การขาดมาตรการและการบังคับใช้กฎหมายที่จะเอาผิดกับสื่อมวลชนที่นำเสนอ เนื้อหาที่เป็นการละเมิดสิทธิของสตรีในสื่อ

3. สื่อมวลชนบางส่วนยังยึดติดกับค่านิยมและความรับรู้แบบประเพณีนิยมดั้งเดิม ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทและความสัมพันธ์หญิงชาย ทำให้ขาดการนำเสนอเนื้อหาด้านบทบาทของสตรีใน ปัจจุบันตามสภาพที่เป็นจริง และยังไม่เห็นความสำคัญของการนำเสนอเนื้อหาเพื่อการปรับปรุงบทบาท และสถานภาพของสตรี

4. ในฐานะผู้ผลิตสื่อ สตรีในวิชาชีพสื่อมวลชนยังคงเผชิญกับอุปสรรคด้านความ ก้าวหน้าในอาชีพ เช่น การต้องรับภาระดูแลครอบครัวซึ่งส่งผลไปถึงโอกาสในการฝึกอบรมและ

การพัฒนาทักษะ ตลอดจนการที่สังคมยังมีอคติต่อสตรีที่จะก้าวขึ้นเป็นผู้บริหารหรือผู้ที่มีบทบาทในการตัดสินใจระดับสูง

5. ในด้านโอกาสการเข้าถึงสื่อปัจจุบันยังขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านสื่อ เช่น ราชการ วิทยุและโทรทัศน์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ที่จะช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อสำหรับสตรีกลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึง ทั้งในด้านที่เป็นผู้รับสารและผู้ให้ข้อมูล

6. องค์กรสื่อมวลชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของปัญหาการที่สตรีบางกลุ่มเข้าไม่ถึงสื่อและข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นเพราะสตรีเหล่านั้นไม่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดของสื่อมวลชนกระแสหลัก

ผลกระทบ

1. การละเมิดสิทธิมนุษยชนของสตรีที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะผู้ที่เป็นเหยื่อในคดีความผิดทางเพศ ทำให้สตรีและครอบครัวต้องอับอายและได้รับผลกระทบทางจิตใจและสังคมคิดตามมา และการบิดเบือนประเด็นและเนื้อหาสาระของข่าวบางประเภท เช่น ข่าวการข่มขืนซึ่งอาจส่งผลเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหายหรือขั้วผู้ให้เกิดการเลียนแบบการกระทำความคิด ดังกล่าว

2. เนื้อหาและภาพลักษณ์เกี่ยวกับสตรีที่น่าเสนอในสื่อมวลชนซึ่งยึดลัทธิแนวคิดแบบประเพณีนิยมดั้งเดิม ส่งผลเป็นการลดทอนคุณค่าและความเข้าใจผิดของสังคมเกี่ยวกับบทบาทของสตรี

3. ในด้านผู้ผลิตสื่อ การที่มีจำนวนสตรีในตำแหน่งบริหารที่ทำหน้าที่ค้ำหนัคนโยบายของสื่อค่อนข้างน้อย ตลอดจนการที่สตรีในวิชาชีพสื่อเองยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นสตรี ส่งผลให้สื่อมวลชนขาดมุมมองที่เป็นประโยชน์แก่สตรีในกระบวนการกำหนดนโยบายทิศทางการทำงาน ::และเนื้อหาที่น่าเสนอ

4. ในด้านของโอกาสการเข้าถึงสื่อ การขาดโครงสร้างพื้นฐานที่จะเอื้อให้สตรีกลุ่มต่างๆ เข้าถึงสื่อได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้สตรีบางกลุ่มไม่ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับตนเองและสตรีหลายกลุ่มขาดโอกาสในการสื่อสารเรื่องราว กิจกรรมและความคิดเห็นของตนผ่านทางสื่อ

5. ต่อเนื่องจากข้อ 4 การเข้าไม่ถึงสื่อและข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทำให้สตรีจำนวนมากขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง ตลอดจนโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ออกกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการเพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนของสตรีในสื่อมวลชนทุกประเภท และดำเนินการเอาผิดกับสื่อมวลชนที่ยังมีพฤติกรรม ดังกล่าว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : องค์กรวิชาชีพทางสื่อมวลชน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม

2. กำหนดวิธีปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานในการนำเสนอประเด็นข่าวที่มีความละเอียดอ่อน และอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของสตรีผู้เสียหายหรือผู้ตกเป็นข่าว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : องค์กรวิชาชีพด้านสื่อมวลชน องค์กรผู้ผลิตสื่อ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานสตรีแห่งชาติ

3. กำหนดมาตรการเสริมสร้างความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกเรื่องบทบาทและความ สัมพันธ์หญิงชายให้กับองค์กรสื่อมวลชนตลอดจนผู้ปฏิบัติงานในสื่อต่างๆ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : องค์กรวิชาชีพทางสื่อมวลชน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน สตรีแห่งชาติ

4. มีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีก้าวเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารตลอดจน กำหนดนโยบายและทิศทางการทำงานของสื่อเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มมุมมองของสตรีในสื่อมวลชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : องค์กรวิชาชีพทางสื่อมวลชน และภาคเอกชน

5. กำหนดนโยบายและมาตรการ ตลอดจนจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานด้านสื่อเพื่อ ส่งเสริมให้สตรีกลุ่มต่างๆ ได้มีโอกาสเข้าถึงสื่อทั้งในฐานะผู้รับข่าวสารและผู้ให้ข้อมูลอย่างทั่วถึง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : องค์กรวิชาชีพทางสื่อมวลชน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน สตรีแห่งชาติ และภาคเอกชน

3.3 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ

สภาพปัญหา

ตามหลักการว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุของสหประชาชาติ ผู้สูงอายุที่มีสิทธิที่จะได้รับการดูแล และรักษาสุขภาพอนามัย ได้รับการศึกษา มีงานทำ มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเอง มีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากปัจจัยทางการศึกษา วัฒนธรรม ศาสนา นันทนาการของสังคมอย่างเหมาะสม และมีส่วนร่วมในสังคมตลอดจนการรวมกลุ่ม รวมทั้งมีสิทธิที่จะได้รับอาหาร น้ำ ที่พักอาศัย เครื่องแต่งกายที่พอเพียง ได้รับการเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์ด้วยการคุ้มครองป้องกัน การฟื้นฟูสุขภาพ และการส่งเสริมทาง ด้านสังคมและจิตใจในสภาพแวดล้อมที่มั่นคง เพื่อให้สามารถดำรงสภาวะทางร่างกาย จิตใจอารมณ์ อย่างดี รวมทั้งการป้องกันโรค

2. ตามหลักการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 54 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี บริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย บัญญัติและมาตรา 80 วรรค 2 รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อย โอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

แนวทางสองด้านในการจัดการเรื่องผู้สูงอายุคือ

1. แนวที่เน้นการให้รัฐอุดหนุนแก่ผู้สูงอายุ
2. แนวที่เน้นให้ผู้สูงอายุได้แสดงบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นและเน้นบทบาทชุมชนในการดูแลผู้

ผู้สูงอายุ

นโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุ แต่เดิมเน้นหนักไปในด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือสะท้อนให้เห็นเจตคติหลักซึ่งมองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระที่หนัก ๆ ก็ยังมีผู้สูงอายุอีกจำนวนมากที่มีศักยภาพที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ การมองบทบาทผู้สูงอายุจึงควรมองในมิติรอบด้านทั้งสองแนวทาง

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน กำลังประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงประชากรอันสืบเนื่องมาจากการลดอัตราการเกิด และอัตราการตาย ซึ่งมีผลให้แนวโน้มโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุ (อายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์) สูงขึ้นเป็นลำดับ จากการคาดประมาณประชากร พ.ศ.2533 - 2563 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประชากรผู้สูงอายุไทยจะเพิ่มเป็น 10.78 ล้านคน และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15.28 ซึ่งถือเป็นอัตราที่สูงขึ้นก่อนขั้นรวดเร็วมากอันจะส่งผลกระทบต่อสภาพ ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมวางแผนและมาตรการต่าง ๆ ไว้ อย่างรอบด้าน ประกอบกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสังคมเกษตร ไป เป็นสังคมอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของครอบครัวจากเดิมเป็นการอยู่กัน ในลักษณะครอบครัวขยายคือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ร่วมกันจึงมีแนวโน้มลดลงเกิดเป็นครอบครัวเดี่ยว มากขึ้นผู้สูงอายุจึงถูกทอดทิ้ง โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชนบทก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ซึ่งก็ควรต้องจับ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุมากมาย กล่าวคือ

ปัญหาทางกฎหมาย

เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ทั้งในภาครัฐและเอกชนสนใจงานด้านผู้สูงอายุในมิติเชิงพัฒนา และคุ้มครองสิทธิอย่างจริงจังเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มอื่นจึงขาดข้อมูลในแนวคิดที่จะวิเคราะห์การละเมิดสิทธิให้เห็นเป็นรูปธรรมทุกมิติอย่างกว้างขวางเพื่อปรับปรุงแก้ไขและตรากฎหมายที่ให้การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุให้ครอบคลุมมิติรอบด้าน และปัจจุบันขาดกฎหมายแม่บทที่ให้การคุ้มครองผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน

ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยและสวัสดิการสังคม

ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพมาก ตามสภาวะของวัยที่กำลังถดถอย โดยเฉพาะผู้มีปัญหาทางเศรษฐกิจและค่อยการศึกษาจะขาดความรู้พื้นฐานในด้านการป้องกันรักษาสุขภาพ อนามัยเบื้องต้นมาแล้ววัยเด็ก ซึ่งจะเกิดปัญหาด้านสุขภาพต่อเนื่องตลอดชีวิต

ผู้สูงอายุมีหลายกลุ่มหลายประเภทเช่นกลุ่มที่มีสวัสดิการรองรับและไม่มีสวัสดิการรองรับ กลุ่มที่ยังช่วยเหลือตัวเองได้ และกลุ่มที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

การให้บริการและสวัสดิการสังคมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุมีขอบเขตและรูปแบบที่จำกัด ไม่เพียงพอประกอบกับความจำกัดของทรัพยากรทำให้บริการต่าง ๆ ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของผู้สูงอายุตามปริมาณการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ และปริมาณปัญหาอื่นๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ซึ่งผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวได้ทัน บริการและสวัสดิการสังคมต่าง ๆ จึงอยู่ในวงแคบ ไม่เพียงพอที่จะเอื้อให้ผู้สูงอายุได้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขมีคุณภาพ และเหมาะสมกับวัย

ปัญหาด้านการศึกษา

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นประชากรที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาน้อยทำให้ผู้สูงอายุขาดความรู้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในวัยชรา ผู้สูงอายุไม่ได้รับทราบข่าวสารข้อมูลอันจำเป็นแก่การเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างถูกต้องเหมาะสม และบริการด้านการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ขาดแคลนอยู่มาก

ปัญหาด้านการทำงานและรายได้

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ต่ำไม่สามารถเก็บรวบรวมไว้ใช้ในยามชราได้ เมื่ออายุมากต้องหยุดทำงานเนื่องจากร่างกายไม่อำนวยต้องประสบปัญหาการขาดรายได้เนื่องจากไม่มีหลักประกันในชีวิต ส่วนผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้อยู่ก็มีรายได้ไม่เพียงพอ หรือไม่มียาได้อีกทั้งบางครั้งมีการต้องรับเลี้ยงดูแลสถานซึ่งบิดามารดาอพยพไปทำงานที่อื่นหรือทอดทิ้งไป ประกอบกับนโยบายหลักของรัฐต่อผู้สูงอายุแต่เดิมเน้นหนักในด้านการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือสะท้อนให้เห็นเจตคติหลักซึ่งมองว่า ผู้สูงอายุเป็นภาระทั้งที่ผู้สูงอายุอีกจำนวนมากมีศักยภาพที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้อยู่ จึงไม่เอื้อต่อการมีงานทำ ความมั่นคงของรายได้ของผู้สูงอายุและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้สูงอายุ

ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม

สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และขาดการมีส่วนร่วมในบทบาทต่างๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ค่านิยมและถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง การปรับตัวของผู้สูงอายุเป็นไปไม่ทันกับสภาพแวดล้อมก่อให้เกิดความกดดันทางด้านจิตใจ ความเครียด ค่านิยมการแสดงออกที่วัยอื่น ๆ จะยังมีต่อผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุต้องพยายามปรับตัวให้ยอมรับในภาวะนั้น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในด้านจิตใจ ทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้และคนรุ่นหลังไม่เห็นคุณค่า

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. มาตรการด้านนิติบัญญัติ

1.1 เปรียงไรให้มีการออกกฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ และกฎหมายที่รองรับมาตรา 54 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เพื่อให้การพัฒนาคุ้มครอง สงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้สูงอายุ หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปี แรกของแผน

1.2 จัดให้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีสิทธิรอบด้าน เช่น การให้บริการด้านสุขภาพ อนามัย ประกันสังคม การให้สิทธิประโยชน์พิเศษแก่ผู้สูงอายุในด้านสาธารณสุข ปลูกถ่าย การให้การสงเคราะห์ที่หักอาศักรณินชาติ ไร่อุปการะการลดหย่อนภาษีเงินได้แก่ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุ การลดหย่อนภาษีแก่ธุรกิจหรือบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ ผู้สูงอายุ หรือยกเว้นภาษีบำเหน็จบำนาญแก่ผู้สูงอายุ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปี แรกของแผน

1.3 จัดให้มีการตรากฎหมายในหมวดว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้สูงอายุในร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคมฯ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปี แรกของแผน ;

1.4 แก้ไขกฎหมายครอบครัว ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติประกันสังคมตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิ เสวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับความคุ้มครองมากขึ้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม, กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปี แรกของแผน

1.5 จัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับสิทธิในการตัดสินใจยุติชีวิตเพื่อให้ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยจนไม่มีทางเยียวยารักษาได้หรือมีชีวิตรอยู่ได้ด้วยเครื่องช่วยชีวิตเท่านั้น สามารถปฏิเสธการรักษาพยาบาลโดยบุคคลนั้นได้โดยแสดงเจตจำนงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า ขณะที่มิตติสัมปชัญญะสมบูรณ์ภายใต้การวินิจฉัยของแพทย์ร่วมกับครอบครัว เพื่อผลักดันร่างพระราชบัญญัติสิทธิในการตัดสินใจยุติชีวิต

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ คณะกรรมการกิจการเยาวชน สตรี และผู้สูงอายุของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

2. มาตรการด้านบริหาร

2.1 ให้ภาครัฐและภาคเอกชนขยายการจัดตั้งชุมชนบริหารกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุโดยผสมผสานบทบาทในรูปแบบต่างๆ กับกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องระหว่างวัยให้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อเป็นเครือข่ายในการประสานงานการให้บริการ และสวัสดิการตลอดจนคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุให้ครอบคลุมมิติรอบด้าน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักนายกรัฐมนตรี กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การปกครองส่วนท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร หรือเมืองพัทยา)

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

2.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชุมชนผู้สูงอายุโดยผสมผสานกับกลุ่มอื่นๆ เพื่อส่งเสริมระหว่างวัยให้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศเพื่อประสานเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (กรุงเทพมหานครหรือเมืองพัทยา), เทศบาล หอการค้าจังหวัด

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

2.3 มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดต่อผู้กระทำการุณกรรมคือผู้สูงอายุ หรือการนำผู้สูงอายุไปแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ รวมทั้งเพิ่มมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่ละเลยละเว้นการช่วยเหลือผู้สูงอายุ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม ศาล สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน และภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มประชาสังคมในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุในพื้นที่ของตน จัดสวัสดิการและบริการแก่ผู้สูงอายุให้โอกาสผู้สูงอายุได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้รัฐควบคุม กำกับ ดูแล ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้กลุ่มประชาสังคมต่าง ๆ สถานสงเคราะห์ ตลอดจนหน่วยงานในภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ดูแลคนชรา

มีมาตรฐานและคุณภาพมากขึ้น สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึงและเกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุและสังคม โดยให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเน้นการดำเนินการร่วมกันในรูปแบบภาคี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

มาตรการระยะยาว

3. มาตรการด้านสุขภาพ อำนวย /สวัสดิการสังคม/ การศึกษา/ การมีงานทำ/ สังคม
วัฒนธรรม

3.1 จัดให้มีและให้บริการพื้นฐานและสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมและ
สาธารณสุขปกคตลอกจนการสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ตามความต้องการและจำเป็นอย่างเพียงพอแก่ผู้สูงอายุที่
มีรายได้น้อย และขาดไร้ผู้อุปการะ รวมทั้งผู้สูงอายุที่เร่ร่อน ถูกกล่ลวงและใช้ประโยชน์ไปในทางที่ผิด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.2 ส่งเสริมและขยายการให้บริการด้านการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตการเรียนรู้ใน
รูปแบบต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่ความรู้ให้ผู้สูงอายุรู้จักการปรับตัว การดูแลรักษาสุขภาพ อนามัย การป้อง
กันโรค โภชนาการ การออกกำลังที่ถูกต้องด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนจัดให้มีบริเวณและอุปกรณ์
ที่เหมาะสมสำหรับการออกกำลังกาย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งจัดบริการพิเศษด้านนันทนาการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.3 ให้การศึกษาอบรม หรือแนะแนวอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงาน ได้ให้มี
ความรู้และทักษะสำหรับการเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงานและภาคเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.4 ให้หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชนร่วมกับชุมชนให้โอกาสและดำเนินการ
ให้ผู้สูงอายุได้เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำงานตามศักยภาพและความถนัด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงานและภาคเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.5 จัดให้มีการรณรงค์ให้ประชาชนและสังคมเห็นประโยชน์ของการมีสมาชิกหลายรุ่น
อายุอยู่ร่วมกันในครอบครัว ตลอดจนให้มีค่านิยมในการเคารพกตัญญูแก่ผู้สูงอายุและผู้สูงอายุ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงศึกษาธิการ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.6 ให้มีการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมโดยอาจจะจัดกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน หรือร่วมกับสมาชิกหลายรุ่นอายุที่แตกต่างกัน ทั้งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญแก่ชนรุ่นหลัง โดยจัดเป็นกิจกรรมทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรุงเทพมหานคร กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.7 ให้สถาบันทางศาสนาร่วมมือในการเผยแพร่คำสอนเพื่อให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแก่ผู้สูงอายุ โดยรัฐให้งบประมาณสนับสนุน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ วัด โบสถ์ มัสยิด

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.8 จัดให้มีการเร่งรัดส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพัฒนาตนเองโดยเฉพาะด้วยการรวมกลุ่ม การสร้างกลุ่มประชาสังคม โดยผู้สูงอายุที่รวมตัวกันอาจทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครช่วยงานรัฐโดยได้รับค่าตอบแทนเล็กน้อย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.9 ขอความร่วมมือสื่อมวลชนให้ความสำคัญแก่กลุ่มผู้สูงอายุมากขึ้นในบทบาทและศักยภาพที่ผู้สูงอายุมี การสะท้อนภาพว่าผู้สูงอายุเป็นภาระเรียกร้องความสงสารและความช่วยเหลือนั้นไม่เพียงพอ แต่ควรสื่อสารทำความเข้าใจในธรรมชาติความต้องการและคุณค่าที่ผู้สูงอายุสะสมมานานยังสามารถทำประโยชน์ในบทบาทที่หลากหลายแก่สังคมได้อีก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักนายกรัฐมนตรี สภาหนังสือพิมพ์แห่งชาติ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.10 ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรเอกชนสนใจดำเนินงานด้านที่ทักษะและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุให้มากขึ้น โดยรัฐมีมาตรการให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักนายกรัฐมนตรี กรมประชาสงเคราะห์

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.11 ให้มีการประชาสัมพันธ์แนวทางคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในนิคมครอบครัว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานอัยการสูงสุด

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5 ปีแรกของแผน

3.12 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุให้ครอบคลุมมิติรอบด้านและอย่างทั่วถึง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง สำนักงานงบประมาณ

ระยะเวลาดำเนินการ : ทุกปี

3.4 แผนปฏิบัติการแม่บทว่าด้านสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการ

สภาพปัญหา

1. กล่าวได้ว่าแม้เพียงจำนนยามก็อาจสร้างความสับสนและก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคนพิการ ใต้อสังการอนามัโกลได้ให้ความหมายของคำที่เกี่ยวกับความพิการไว้ดังนี้

ความบกพร่องหรือชำรุด หมายถึง การสูญเสียหรือความผิดปกติในโครงสร้างหน้าที่ของร่างกาย จิตใจ หรือสรีระวิทยา จะเป็นการถาวรหรือชั่วคราวก็ได้ หมายรวมถึงความพิการของอวัยวะ ความสูญเสียหรือขาดหายของอวัยวะ ตลอดจนกลไกของร่างกาย และระบบการทำงานของจิตใจ เช่น สายตาข้างใดข้างหนึ่งเกิดการมัว ห่า หรือมองไม่เห็น แขนขาเกิดเป็นอัมพาต หูเกิดการสูญเสียการได้ยิน อาการทางจิต ทางประสาทเป็นต้น

ความไร้ความสามารถหรือไร้สมรรถภาพ เป็นผลที่เกิดจากการชำรุดทำให้เกิดข้อจำกัดหรือสูญเสียสมรรถภาพที่จะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งถือว่าเป็นปกติวิสัยของมนุษย์ทั่วไปที่ควรทำได้ เช่น เด็กที่ติดพิการห่ามัวทำให้เรียนหนังสือไม่ได้ตามปกติ นักไวโอลินเกิดอุบัติเหตุนิ้วด้วนไม่สามารถประกอบอาชีพสีไวโอลินได้ ข่างไม้ก็ต้องปีนป่ายในที่สูง ถ้าขาขาดจะไม่สามารถประกอบอาชีพช่างไม้ได้ต่อไป เป็นต้น

ความเสียเปรียบ หมายถึง ความเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำให้ไม่อาจดำเนินชีวิต หรือแสดงบทบาทได้เหมาะสมสอดคล้องตามวัย เทส สังคม และ ถึงแวดล้อม จึงทำให้การดำเนินชีวิตยากลำบากกว่าคนทั่วไป

กล่าวคือ เมื่อพิจารณาความบกพร่องหรือความไร้ความสามารถของบุคคลใด ร่วมกับสภาพแวดล้อม วัย เทส สังคม วัฒนธรรม จะสามารถวิเคราะห์ความเสียเปรียบของบุคคลนั้นได้ ความเสียเปรียบสามารถทำให้หมดไปและเกิดขึ้นใหม่ได้ ยกตัวอย่างในการประชุมครั้งหนึ่ง ณ สถานที่หนึ่ง ซึ่งมีคนพิการหลายประเภทร่วมประชุมด้วย หากสถานที่นั้นไม่มีทางลาดหรือลิฟท์ขึ้นอาคาร คนพิการนั่งรถเข็นจะเกิดความเสียเปรียบ ในขณะที่คนหูหนวกสามารถใช้บันไดปกติได้ เมื่ออยู่ในห้องประชุม คนพิการร่างกายนสามารถใส่สายตาอ่านมองและใช้หูฟังได้ปกติ ในขณะที่คนตาบอดและหูหนวกเสียเปรียบหากไม่มีเอกสารเป็นอักษรเบรลล์และล่ามภาษามือ ตามลำดับ ครั้นเมื่อต้องการใช้ห้องน้ำ คนหูหนวกไม่มีปัญหา คนตาบอดอาจใช้คนนำทางหรือไม้เท้านำทางไป แต่ถ้าประตูห้องน้ำแคบหรือคว่ำห้องน้ำแลบ คนพิการนั่งรถเข็นจะเกิดความเสียเปรียบขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ตามการประเมินขององค์การสหประชาชาติ ประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทย มีคนพิการทุกประเภทประมาณร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด แต่จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2534 พบว่า มีคนพิการในประเทศไทยประมาณร้อยละ 1.85 คนพิการเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังมีความสามารถ มีศักยภาพ มีกำลังแรงใจและสำนึกที่จะทวงถามหาสิทธิความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคที่พึงมีพึงได้ ในขณะที่สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย เจตคติเชิงลบของสังคม ทำให้เกิดปัญหาการละเมิด

สิทธิพื้นฐาน เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ที่เรียกว่า "ปฏิบัติต่อคนพิการด้วยแนวคิดการสงเคราะห์มิใช่การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน"

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้การคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการไว้ อาทิ มาตรา 30 ที่มีให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมโดยเหตุความแตกต่างของสภาพทางกายหรือสุขภาพ และ มาตรา 55 ที่ให้คนพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดให้คนพิการได้รับการคุ้มครอง ฟื้นฟู สงเคราะห์ พัฒนา และให้รับโอกาสในด้านต่างๆ

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2541 ให้นำหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ให้บริการโดยตรงแก่ประชาชนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการ

แม้จะปรากฏอยู่ในกฎหมาย นโยบายต่างๆ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว รัฐยังไม่ได้ดำเนินการตามกฎหมายและนโยบาย หรือดำเนินการไปแล้วแต่เพียงบางส่วน

ในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคและสิ่งจำเป็นต่างๆ สำหรับคนพิการนั้น ถือเป็นประเด็นสำคัญให้คนพิการเข้าถึงสิทธิต่างๆ ได้มีความพยายามออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

ในเรื่องระบบขนส่งมวลชน องค์การของคนพิการได้รณรงค์เรียกร้องอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ให้อำนวยความสะดวกแก่คนพิการด้วย

ความยากจนของคนพิการและครอบครัวเป็นปัญหาสำคัญต่อประเด็นสิทธิมนุษยชน การที่สมาชิกของครอบครัวและสังคมต่างต้องขึ้นอยู่กับความอยู่รอด คนพิการจึงต้องถูกทอดทิ้ง ขาดการปฏิบัติที่เหมาะสม ไม่สามารถเข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ และถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

การกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำบัตรผู้พิการซึ่งต้องใช้สถานะทะเบียนบ้านและบัตรประจำตัวประชาชนทำให้ผู้พิการตามความเป็นจริงแต่ไม่มีหลักฐานไม่สามารถได้รับบัตรผู้พิการเพื่อขอรับสิทธิประโยชน์ได้

ระบบการศึกษาที่มีอยู่ยังไม่สนองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการได้ นับตั้งแต่การศึกษาภาคบังคับไปจนถึงขั้นอุดมศึกษาเรื้อตอาชีวะ รวมทั้งสถาบันฝึกอบรมอาชีพที่บริการแก่บุคคลทั่วไปยังไม่เปิดรับคนพิการ

ขาดศูนย์ประสานงาน ศูนย์ข้อมูลด้านคนพิการ ห้องสมุดสำหรับคนพิการ ขาดงานวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ไม่มีภาษามือไทยมาตรฐานสำหรับคนหูหนวก ขาดการประสานงานในระดับปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานเคตวกันหรือต่างหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของรัฐและเอกชน การประสานงานระดับนโยบาย ทั้งในระดับกระทรวงและในระดับชาติยังไม่มีประสิทธิภาพ

คนพิการขาดการสนับสนุนให้รวมตัวเป็นองค์กรของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการในต่างจังหวัด ที่จะคอยดูแลพิทักษ์รักษาสิทธิของตนเอง

คนพิการที่มีอาชีพ มีรายได้ สามารถช่วยเหลือตนเอง ได้ยังมีจำนวนน้อย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้ขาดการรวมกลุ่ม หรือพัฒนาองค์กรขาดความมั่นคง ไม่สามารถส่งเสริมหรือสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคนพิการ ได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. มาตรการด้านนิติบัญญัติ

1.1 ให้มีการแก้กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามใดๆ ที่เป็นการกีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม โดยตัดข้อความที่มีความหมายว่า "ต้องไม่เป็นคนพิการ หรือทุพพลภาพ จนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้" ออกไป

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) คณะกรรมการกฤษฎีกา และหน่วยราชการที่รักษาการตามพระราชบัญญัติ กฎระเบียบนั้นๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

1.2 ให้มีการศึกษาบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่ให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ และให้มีการออกกฎหมายรองรับตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เช่น มาตรา 55

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ศาลคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก กลุ่มเพื่อนหญิง สถาบันการศึกษาต่างๆ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

1.3 ให้มีการศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนพิการฉบับแรก และแก้ไขปรับปรุง เร่งรัดให้มีการศึกษาและปฏิบัติตามกฎหมาย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ศาลคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย องค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก กลุ่มเพื่อนหญิง สถาบันการศึกษาต่างๆ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

1.4 เตรียมร่างกฎกระทรวงที่กำหนดให้ออกตามความใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 10 ที่กำหนดให้คนพิการได้รับสิทธิในเรื่อง บริการ สื่อ ถึงอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นทางด้านการศึกษา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ศาลคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

1.5 ให้มีการแก้ไข ปรับปรุง เอกสารรับรองความพิการแบบท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 ออกตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ปรากฏในควกฎกระทรวง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย องค์การเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

1.6 รัฐควรมีมาตรการตรวจสอบการใช้ภาษาหรือสื่อที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สภาคนพิการแห่งประเทศไทย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1.7 ออกกฎหมายกำหนดให้องค์กรที่สร้างใหม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สภาคนพิการแห่งประเทศไทย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

2. มาตรการด้านบริหาร

2.1 ให้มีมติในเรื่องการใช้สิทธิรับบริการอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 ออกตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ให้คนพิการสามารถเลือก อุปกรณ์ที่เหมาะสมด้วยตนเองภายใต้เงื่อนไขที่ทางราชการจะต้องกำหนดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องรับ อุปกรณ์ที่ทางราชการจัดหาไว้โดยวิธีการประมูล ทั้งนี้การกำหนดราคาจะต้องให้คนพิการมีส่วนร่วมด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข อนุกรรมการด้านการแพทย์ กรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมคนพิการทุกประเภท

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2.2 ห้ามผู้บริหารทุกระดับมิให้มีการปฏิบัติที่เป็นการเลือกปฏิบัติละเมิดกฎหมาย กฎระเบียบ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาล

2.2.1 ให้มีการทำความเข้าใจกับประชาชนทั้งคนพิการและวงการแพทย์ว่าการออก เอกสารรับรองความพิการนั้นสามารถออกโดยแพทย์ทั่วไปได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมการแพทย์ คณะอนุกรรมการด้านการแพทย์ กรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2.2.2 ห้ามมิให้มีการปฏิเสธเมื่อมีคนพิการขอเข้ารับการศึกษา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ สภาคนพิการแห่งประเทศไทย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2.2.3 ปรับปรุงการให้บัตรคนพิการแก่ผู้พิการตามความเป็นจริงแทนที่จะดูแค่หลักฐานอย่างเดียว และคนพิการทุกคนที่มีบัตรรับรองความพิการจะได้เบี้ยยังชีพเป็นรายเดือน

2.2.4 ให้รัฐจัดการอำนวยความสะดวกในการไปจดทะเบียนรับรองคนพิการที่ยังไม่มีทะเบียน

2.2.5 การออกแบบอาคารสถานที่ทางราชการต้องคำนึงถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กระทรวงแรงงาน กรมโยธาธิการ
สมาคมสถาปนิกสยาม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2.3 ให้สอดคล้องกำกับดูแลการละเมิดต่อคนพิการในด้านการทารุณกรรม การละเมิดทางเพศ การแสวงประโยชน์ โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สภาคนพิการแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การเอกชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2.4 ให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนการรวมตัวของคนพิการในทุกระดับเพื่อเป็นเครือข่ายการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สภาคนพิการแห่งประเทศไทย
องค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก กลุ่มเพื่อนหญิง องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2.5 รัฐต้องจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ เช่น บัตรลงคะแนนสำหรับคนตาบอด คู่มือลงคะแนนที่สะดวกสำหรับคนใช้รถเข็น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการเลือกตั้ง สภาคนพิการแห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2.6 ให้ภาครัฐและเอกชนจะต้องส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อศึกษาวิเคราะห์ หาข้อเสนอแนะในการพัฒนา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สภาคนพิการ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

มาตรการระยะยาว

1. มาตรการด้านการศึกษา

1.1 ให้มีอุปถัมภ์ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของคนพิการ

มีศูนย์บริการการศึกษาคนพิการทุกจังหวัด เพื่อสนับสนุนการเรียนร่วม

ให้มีการสอดแทรกความรู้เรื่องสิทธิของคนพิการ ไว้ในหลักสูตรของระบบการศึกษาด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

2. มาตรการด้านสวัสดิการสังคม

2.1 ให้การช่วยเหลือแก่คนพิการที่มีความพิการรุนแรงและยากจน ด้วยการเพิ่มเบี้ยยังชีพ

ให้ช่วยเหลือ

2.2 ให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อคนพิการทุกประเภท

2.3 ให้สวัสดิการและสิทธิประโยชน์แก่คนพิการ เช่นลดค่าบริการสาธารณสุขูปโภค หรือ

บริการสาธารณสุขของรัฐหรือเอกชนทั้งหลาย

2.4 การปฏิบัติได้อันเป็นการแข่งอาชีพคนพิการไม่อาจกระทำได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการสวัสดิการสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลาปีแรกของแผน

3. มาตรการด้านการแพทย์และสาธารณสุข

3.1 สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลฟรี

3.2 สิทธิในการได้รับบริการฟื้นฟูทางการแพทย์ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขอย่าง

เต็มที่และทันท่วงที โดยผู้บริโภคมมีส่วนร่วมในการวางแผน ใช้งบประมาณ

3.3 ให้มีศูนย์บำบัดและฟื้นฟูคนพิการ รวมทั้งสถานพยาบาลที่ให้บริการแก่คนพิการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

4. มาตรการส่งเสริมให้คนพิการสามารถเข้าถึงกิจกรรมนันทนาการที่มีอยู่ในสังคม

4.1 ต้องเตรียมถึงอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง

4.2 ต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือข้อจำกัด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

5. มาตรการด้านอาชีพและการมีงานทำ

5.1 ปฏิเสธการจ้างงานโดยอ้างเหตุแห่งความพิการ

5.2 ปฏิบัติตามกฎกระทรวงเรื่อง การจ้างงานในระบบอัตราส่วน โดยเคร่งครัด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

6. มาตรการด้านข้อมูลข่าวสาร

คนพิการต้องได้รับการแจ้งข่าวสารที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์อันคนพิการพึงได้

รูปแบบของข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ คนพิการทุกประเภทต้องสามารถเข้าถึงได้

6.1 ให้รัฐจัดพื้นที่ในทุกประเภทให้กับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ และสิทธิของคนพิการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมประชาสัมพันธ์ ศูนย์ส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานรัฐมนตรี

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

7. มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม

7.1 ให้มีการปรับปรุงอาคารสถานที่สาธารณะ ถนนหนทาง ให้คนพิการใช้ได้โดยไม่

ลำบาก โดยยึดกฎกระทรวงเป็นหลัก

7.2 ให้มีบริการขนส่งมวลชน ที่คนพิการทุกประเภทใช้ได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนภูมิภาค กรมโยธาธิการ เทศบาล

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

8. มาตรการด้านทัศนคติ

8.1 ให้มีการจัดกิจกรรม เพื่อเผยแพร่ความรู้ความสามารถของคนพิการที่ได้พัฒนาแล้ว

8.2 ส่งเสริมกิจกรรมกีฬา ของคนพิการ รวมทั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อไปการศึกษาแก่ชุมชน

8.3 ส่งชุมชนสมาชิกของสังคมเข้าร่วมในกิจกรรมของคนพิการให้มากขึ้นในลักษณะทุกภาค

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ สภาคนพิการทุก

ประเภท องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนท้องถิ่น องค์การเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 3 ปีแรกของแผน

8.4 สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนทั่วไปถึงสิทธิหรือศักดิ์ศรีของคนพิการ รวมถึงการปฏิบัติต่อคนพิการ และปรับทัศนคติให้ประชาชนมองผู้พิการมีความเท่าเทียมกัน

8.5 ปรับทัศนคติให้สิทธิแก่คนพิการ ให้มองคนพิการในแง่สิทธิประโยชน์เท่า และให้หน่วยงานต่างๆ ตระหนักถึงสิทธิของผู้พิการ เช่น การจัดทำทางขึ้นให้แก่ผู้พิการ

8.6 มีการรณรงค์เรื่องสิทธิ ศักดิ์ศรีของคนพิการด้านข้อมูลข่าวสาร โดยหน่วยงานของรัฐ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.5 แผนปฏิบัติการแม่บทสิทธิมนุษยชนของผู้ป่วย

สิทธิมนุษยชนของผู้ป่วย หมายถึง สิทธิของบุคคลที่จะได้รับบริการด้านสุขภาพต่างๆ ที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยไม่จำเป็นต้องเจ็บป่วยหรือไม่ก็ความ เช่น การขอรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค โดยมีการรับรองและปกป้องคุ้มครองสิทธิโดยรัฐ ให้มีสิทธิเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยเหตุผลด้านสุขภาพ

โดยสามารถแบ่งผู้ป่วยออกเป็น 4 กลุ่ม ตามสภาพของกลุ่มผู้ป่วย ดังนี้

กลุ่มผู้ป่วยทั่วไป

กลุ่มผู้ป่วยโรคจากการประกอบอาชีพและมลภาวะ

กลุ่มผู้ป่วยเด็ก

กลุ่มผู้ป่วยทางจิต

1. กลุ่มผู้ป่วยทั่วไป

สภาพปัญหา

1. สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร/สิทธิในการตัดสินใจเลือกหรือมีส่วนร่วมกับการรักษาด้านข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ เช่น การดำเนินการรักษาผู้ป่วยในปัจจุบันเป็นกระบวนการที่ถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์และสาธารณสุข หรือแม้แค่การขอข้อมูลประวัติของตนเองในการรักษาพยาบาล การขอทราบทางเลือกอื่นๆ ในการรักษาพยาบาลซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานตามกฎหมายผู้บริโภค หรือตามประกาศสิทธิผู้ป่วย
2. การปฏิเสธการรักษาหรือไม่สามารถเข้าถึงบริการในกรณีฉุกเฉินด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ เช่น การปฏิเสธการเอกซเรย์คอมพิวเตอร์เนื่องจากไม่มีเงินทำให้ผู้ป่วย เสียชีวิต การรักษาผู้ป่วยอย่างค่อนเนื่องในระหว่างการรักษาผู้ป่วย
3. การขาดหลักประกันด้านสุขภาพ คนไทยมีหลักประกันหลายรูปแบบ เช่น การประกันสังคม การประกันภัยเอกชน การประกันโดยสมัครใจของรัฐ สวัสดิการข้าราชการ ผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ เด็ก ฯลฯ แต่ยังมีประชากรอีกจำนวนประมาณ 30-40 เปอร์เซ็นต์ยังขาดหลักประกันด้านสุขภาพ
4. สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม/เท่าเทียม (ไม่เลือกปฏิบัติ) เกิดขึ้นในหลายกรณีทั้งผู้ป่วยทั่วไป และผู้ป่วยบางประเภท เช่น ผู้ลี้ภัยหรือผู้ป่วยเอดส์
5. มาตรฐานการรักษา/การเปลี่ยนการรักษา/การให้ยาที่แตกต่างกัน เช่น การถอดเดินคางจากผู้ป่วยสูงอายุเนื่องจากไม่สามารถจ่ายเงินได้ ผู้ป่วยประกันสังคมมักจะประสบปัญหาเรื่องการใช้ยาที่แตกต่างกันจากผู้ป่วยเงินสด หรือผู้ป่วยที่มีระบบประกันภัยเอกชน ซึ่งส่วนหนึ่งหากสร้างความเข้าใจที่ดีสามารถให้ยาราคาถูกที่มีคุณภาพและเป็นสมาชิกในสถานบริการ ได้ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการบริการ

6. คุณภาพการให้บริการ (สูง/ต่ำมากเกินไป) เช่น การใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ ที่เกินความจำเป็น และปัญหาการกระจายเทคโนโลยีที่ไม่เป็นธรรม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีเมื่อจำเป็น

7. ราคาการรักษาพยาบาลที่แพงมาก ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากปัญหาการได้รับยาที่รักษาอาการเดียวกันร่วมกันหลายรายการ ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่จำเป็น หรือการได้รับยาที่เกินความจำเป็น พบว่าแนวโน้มการรักษาในปัจจุบัน ขาดการให้ความสำคัญกับการสืบเสาะของผู้ป่วย

8. สิทธิของครอบครัวในการมีส่วนร่วมกับการรักษาหรือกระบวนการรักษาถูกจำกัด โดยกระบวนการรักษาที่เป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้ทางการแพทย์เฉพาะทาง ควรมีร่างกฎหมายให้ผู้ป่วยทำพินัยกรรมไว้ล่วงหน้าได้แก่มิปัญหาทางจริยธรรมข้อกฎหมาย 2 ศาสนา

9. การรักษาความลับ/การเปิดเผยความลับ การเปิดเผยความลับของผู้ป่วยนำมาซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย เช่น การตรวจโรคประจำปีโรงพยาบาลที่รับการตรวจจะรายงานผลโดยตรงกับ นาสต่าง ซึ่งทำให้เกิดการปกปิดโรค หาช่องทางกลดดันให้ออก หรือ ไล่ออกในกรณีเป็นโรคติดต่อ

10. ผู้ให้บริการทางด้านสาธารณสุข มักมีมุมมองในการให้บริการเป็นเรื่องของกลุ่มทุน โดยไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

สาเหตุของปัญหา

1. แนวความคิดเรื่องแพทย์กับคนไข้ที่เปลี่ยนแปลงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ทางด้านทางการแพทย์กับผู้ป่วยกลายเป็นเพียงธุรกิจประเภทหนึ่ง ประกอบกับราคาค่ารักษาพยาบาลที่แพงมากขึ้น ทำให้ผู้ป่วยเริ่มเปลี่ยนทัศนคติของตนจากการขอรับบริการทางการแพทย์ในฐานะผู้ป่วยมาในฐานะผู้บริโภคมากขึ้น

2. กระแสบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญกับการบริโภค ทำให้การพึ่งตนเองของประชาชนด้านสุขภาพลดลง สุขภาพกลายเป็นเรื่องแพทย์ ทยบาล สถานบริการโรงพยาบาล ยา หรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ประกอบการให้ข้อมูลที่ให้ความสำคัญการพึ่งพิงแพทย์มากขึ้น

3. ความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องข้อมูลข่าวสาร แพทย์บางท่านและสถานบริการด้านสุขภาพมีคะแนนเสียงของผู้ป่วยและสุขภาพการตัดสินใจ

4. ปัญหากฎหมายที่เกี่วข้อง

4.1 กฎหมายส่วนใหญ่ไม่ได้ปกป้องสิทธิของผู้ป่วยแค่ควบคุมผู้ประกอบการหรือควบคุมสถานบริการ ซึ่งเชื่อว่าคุ้มครองผู้บริโภคโดยอ้อม

4.2 ช่องว่างของกฎหมายที่เป็นปัญหาในการใช้สิทธิของผู้ป่วยเมื่อถูกละเมิดสิทธิ เช่น การพิสูจน์ความผิดในความเสียหาย และสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหาย

4.4 ความฉ้อฉลของกฎหมาย เช่น การใช้ยาบรรเทาความเจ็บป่วยด้วยตนเอง ไม่สามารถกระทำได้นำให้เกิดการพึ่งพิงทางการแพทย์มาก เช่น กรณีผู้ป่วยมะเร็ง หรือผู้ป่วยเอดส์

4.5 กลไกการคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยขาดประสิทธิภาพ อันได้แก่ ขอบเขตหน้าที่ขององค์กรของรัฐ การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ องค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้องยังไม่บทบาทชัดเจนในการคุ้มครองผู้ป่วย และไม่มีอำนาจในการดำเนินการจัดการกับปัญหาของการคุ้มครองสิทธิผู้ป่วย องค์กรตัวแทนผู้บริโภคมีจำนวนจำกัด และองค์กรผู้บริโภคยังไม่เติบโต เพียงพอ

4.6 ขั้นตอนการเรียกร้องความเป็นธรรมเป็นการะของผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนหรือพิสูจน์ปัญหาขาดศักยภาพและประสิทธิภาพ

4.7 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำกัด

ผลกระทบ

1. ผู้ป่วยไม่สามารถเข้าถึงในการจัดการปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ป่วยในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

2. กฎหมายประกอบโรคศิลปะ และกฎหมายวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิผู้ป่วย โดยเฉพาะการพิสูจน์ความผิดซึ่งถือเป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้รัฐควบคุมการบังคับใช้ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานะเวลาอย่างจริงจัง และให้มีการติดตามตรวจสอบ

2. ให้มีการแก้ไขกฎหมายประกอบโรคศิลปะและกฎหมายวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ให้คุ้มครองสิทธิผู้ป่วยมากขึ้น โดยเฉพาะการพิสูจน์ความผิดถือเป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : แพทยสภา, สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

3. ทิวารณาตามขั้นตอนของกฎหมาย จัดให้มีการเผยแพร่สิทธิของผู้ป่วยในฐานะของผู้บริโภค

4. รณรงค์ให้ผู้ป่วยรู้และเข้าใจสิทธิของตนเองในการรับการรักษาพยาบาลและรู้จัดการใช้สิทธิของตนเองอย่างเต็มที่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : แพทยสภา, สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. การมีตัวแทนของผู้ป่วยเสนอความเห็นในการออกนโยบาย กฎ ข้อบังคับ มาตรการ หรือคำตัดสินที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยในด้านต่าง ๆ

6. สิทธิการตายของผู้ป่วยน่าจะให้ผู้ป่วยสามารถทำพิธีกรรมได้มีชีวิตสิ้นสุดไปตามธรรมชาติโดยไม่มีการแทรกแซงและเหนี่ยวรั้งหรือทวงด้วยยาหรืออุปกรณ์ใดๆ ไว้ล่วงหน้า

2. กลุ่มผู้ป่วยโรคจากการประกอบอาชีพและมลภาวะ

สภาพปัญหา

1. ปัญหาการควบคุมมลภาวะไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ป่วยจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเพิ่มมากขึ้น

ปัญหาการไม่ได้รับบริการที่ดี

2.1 ความขัดแย้งในการวินิจฉัยโรคจากการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การนิคมแห่งประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ แพทย์สภา องค์กรพัฒนาเอกชน ทำให้ไม่ยอมรับการมีผู้ป่วยโรคจากงานสารพิษ และสิ่งแวดล้อม

2.2 ผู้ทำงานประมาณร้อยละ 90 ทำงานในสถานประกอบการ ที่ขาดบุคลากรทางการแพทย์ดูแลให้บริการด้านอาชีวอนามัยในที่ซึ่งความมาตรฐานของกฎหมายด้านนี้

2.3 ผู้ป่วยด้วยโรคจากการทำงาน สารพิษและสิ่งแวดล้อมประมาณร้อยละ 99 ไม่ได้รับบริการตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์และสาธารณสุขด้านโรงงาน สารพิษ และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นทางการ คือการครอบคลุมทั้งพื้นที่และประเภทบริการทางสาธารณสุข

3. ปัญหาแพทย์ผู้ชำนาญการมีไม่เพียงพอ

4. ไม่มีกองทุนทดแทนผู้ป่วยที่เป็นประจักษ์ซึ่งเกิดจากมลพิษสิ่งแวดล้อม

5. การตรวจโรคไม่ได้สอดคล้องกับสภาพการทำงาน

6. ขาดระบบการตรวจวินิจฉัย รักษา ฝ้าระวัง ทดสอบและควบคุมป้องกันโรคจากการทำงานสารพิษ และสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ และทุกระดับที่เกี่ยวข้องกัน

7. นายจ้างและผู้ประกอบการบางรายใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ในการไม่ยอมรับการป่วยด้วยโรคจากงาน สารพิษ และสิ่งแวดล้อม และทำการด้านการวินิจฉัยโรคของแพทย์ต่อผู้ป่วยกลุ่มนี้ อย่างหนัก บางกรณีได้เลิกจ้างผู้ทำงานที่ป่วยด้วยโรคกลุ่มนี้ และใช้เหตุที่ป่วยด้วยโรคจากการทำงานเป็นเงื่อนไขในการจำกัดการจ้างงาน

8. นายจ้าง และผู้ประกอบการบางราย ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในการร้องเรียนเรื่องจริยธรรมของแพทย์ผู้ให้การตรวจวินิจฉัย ผู้ป่วยโรคกลุ่มนี้

9. กองทุนทดแทนผู้ทำงานที่ประสบภัยอันตรายจากการป่วยและบาดเจ็บจากการทำงาน ยังไม่สามารถดำเนินการตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการทดแทนเฉพาะกรณีกลุ่มผู้ป่วยจากงาน กล่าวคือ มีวิธีการดำเนินงานที่ผิดกฎหมายสำคัญของประเทศ หลายฉบับ

10. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในการให้บริการช่วยเหลือทดแทนผู้ป่วยโรคจากงาน ยังไม่ดีพอ ความเข้าใจที่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายว่า หน้าที่ของคนที่ดูแลรักษาเงินทดแทน

11. ร่องว่างของกฎหมาย เช่น ผู้ป่วยที่ประสบเหตุต้องมีการเฝ้าระวังการพิสูจน์ความเจ็บป่วยที่ผิดปกติ

12. วิธีการได้มาซึ่งกรรมการในคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทนและคณะกรรมการแพทย์ตาม พ.ร.บ. เงินทดแทนปี 2537 มีระบบการสืบทอดอำนาจและขาดเจตนาคลิทีที่ติดตามเจตนากรมของกฎหมายเป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งของปัญหาการไม่ค้ำแทนผู้ป่วยจากการทำงานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมชาติของปัญหา

1. ตั้งแต่การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ที่นำไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมเป็นต้นมา จำนวนผู้ประสบอันตรายจากการทำงานและโรคจากการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี
2. ปัจจุบันยังมีหน่วยงานที่ให้บริการแก่ผู้ป่วยกลุ่มนี้โดยตรงมีน้อย
3. องค์กรที่คุ้มครองสิทธิของผู้ใช้แรงงานยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ
4. ขาดการเฝ้าระวังโรคและการส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เพราะกฎหมายคุ้มครองแรงงานที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญในการตรวจสภาพแวดล้อมของโรงงานเป็นระยะ ไม่ส่งเสริมให้จัดโครงการส่งเสริมสุขภาพของผู้ใช้แรงงานอย่างจริงจัง
5. การขาดจรรยาบรรณของผู้ประกอบการ

ผลกระทบ

1. ผู้ป่วยกลุ่มนี้มีอุบัติการณ์เกิดโรคเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
2. ผู้ป่วยได้รับบริการร่วมทั้งงานบริการด้านสาธารณสุขทั่วไปและมีผู้ป่วยจำนวนมากไม่ได้รับการบอกเล่า หรือไม่ได้รับการวินิจฉัยโรคว่าเป็นโรคที่อยู่ในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพ ซึ่งผู้ป่วยจะได้รับการรักษาพยาบาล และค่าชดเชยตามกฎหมายแรงงานจากนายจ้างหรือกองทุนเงินทดแทน ทั้งนี้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ด้านนี้มีไม่เพียงพอ
3. ผู้ป่วยจากการทำงานกว่าร้อยละ 99.5 ไม่ได้รับการช่วยเหลือทดแทนสิทธิเนื่องจากไม่มีการวินิจฉัยของแพทย์ และยังไม่มียุทธศาสตร์เรื่องประสบอันตราย กรณีผู้ทำงานที่สงสัยว่าคนเจ็บป่วยด้วยโรคจากการทำงานจะเข้าไปขอรับความช่วยเหลือได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้มีการยกย่องพระราชบัญญัติจัดตั้งสถาบันคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมของสถานประกอบการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา ปีแรก ของระยะเวลาสามแผน

2. ให้มีการทบทวนและขอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับศาลแรงงานกลาง และพระราชบัญญัติเงินทดแทนใหม่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

3. ให้หน่วยงานของวิชาชีพ มีระบบการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก/ผู้แทนวิชาชีพอื่น ไม่ใช่ระบบตรวจสอบกันเอง เพื่อลดการปกป้องผู้กระทำความผิดจริยธรรมต่อประชาชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

4. ให้มีระบบการทดแทนช่วยเหลือผู้ป่วยโรคจากมลพิษสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในระยะเวลา ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

3. กลุ่มผู้ป่วยเด็ก

สภาพปัญหา

1. ผู้ป่วยเด็กที่ปราศจากบิดามารดาในปัจจุบัน ยังไม่ได้รับบริการสุขภาพที่จำเป็นจากรัฐอย่างทั่วถึง

2. ผู้ป่วยเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวีจากบิดามารดา ไม่ได้รับการบริการทางด้านสาธารณสุขจากรัฐอย่างทั่วถึง ตลอดจนได้รับการดูแลที่ถูกต้อง

3. ผู้ป่วยเด็กที่มีสาเหตุจากการประทุษร้ายทางร่างกายและจิตใจ และจากการกระทำทางเพศ ซึ่งเกิดจากการกระทำของบุคคลในครอบครัว ไม่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐ ไม่มีหน่วยงานของรัฐที่สามารถจะเข้าไปปกป้องเด็กจากการถูกทำร้ายอย่างมีประสิทธิภาพ

สาเหตุของปัญหา

1. ผู้ป่วยเด็กไม่ได้รับการดูแลสุขภาพอย่างจริงจัง ขาดความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ ถูกทอดทิ้งจากผู้อุปการะเลี้ยงดู

2. บิดามารดาไม่ได้รับการบริการทางด้านสาธารณสุขจากรัฐ หรือเสียชีวิตแล้ว รวมทั้งผู้ป่วยเด็ก ไม่มีวิชาชีพและวุฒิภาวะที่จะรับบริการบริการด้านสาธารณสุขจากรัฐด้วยตนเอง

3. เจ้าหน้าที่งานสอบสวนค่านิยมการรับแจ้งความช้า โดยอ้างว่าต้องให้ผู้ปกครองของเด็กเป็นผู้แจ้งคำเบาะแส และมีทัศนคติว่าเหตุเกิดท้องที่ใดให้แจ้งความที่สถานีตำรวจในท้องที่นั้น

ผลกระทบ

1. ผู้ป่วยเด็กไม่สามารถหายจากอาการป่วย ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยเลิกกันไปพึ่งยาเสพติด
2. ผู้ป่วยเด็กต้องทุกข์ทรมาน และเสียชีวิตในเวลาอันสั้น
3. จำนวนเด็กถูกทารุณและทำร้ายไม่ลดลง กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาทางจิตและก่อปัญหา

สังคมต่อมา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ปลุกฝังจิตสำนึกและแรงจูงใจให้ประชาชนเห็นความสำคัญของครอบครัว
สร้างความรัก ความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข สื่อมวลชน

2. จัดหาผู้อุปการะเลี้ยงดู ซึ่งสามารถดูแล และคุ้มครองผู้ป่วยเด็กอย่างจริงจัง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข

3. สำนักงานสำรวจแห่งชาติควรจัดให้มีการซักซ้อมและชี้แจงให้เด็กวัยซุกซนได้เอง
ทุกสถานี่สำรวจ จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ความคิดเห็นแก่เด็ก รวมทั้งคอยสอดส่องดูแล ตามความ
ทุกข์สุขของเด็ก โดยแบ่งตามพื้นที่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : ทุกหน่วยงาน

4. กลุ่มผู้ป่วยทางจิต

สภาพปัญหา

1. ปัญหาในกลุ่มผู้ป่วยทางจิตที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข และหากมีการกระทำ
ความผิดเกิดขึ้นโดยผู้ป่วยกลุ่มนี้ อาจถูกตัดสินจำคุกแทนที่จะได้รับการบำบัดรักษา

2. ปัญหาดารักษาผู้ป่วยทางจิตที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ซึ่งอยู่ในดุลพินิจของแพทย์
ผู้รักษาแต่เพียงผู้เดียว

3. สถานบริการด้านสาธารณสุข บุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุข
สำหรับผู้ป่วยทางจิตมีไม่เพียงพอ

4. การที่บุคคลไม่ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวตั้งแต่แรกเกิดเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เกิด
เกิดป่วยเป็นโรคจิต

สาเหตุของปัญหา

โรงพยาบาลไม่มีมาตรการที่ดีในการบำบัดรักษาต่อกลุ่มผู้ป่วยทางจิต ไม่รับรักษาตัว
เนื่องจากไม่มีทัศนคติ หรือมีญาติซึ่งมีฐานะยากจนและผู้ป่วยทางจิตที่ต้องรับโทษตามกฎหมายเหมือน
นักโทษทั่วไป

ผลกระทบ

1. ผู้ป่วยทางจิตไม่สามารถหายจากอาการป่วย เป็นภัยต่อสังคมและก่อให้เกิดอันตรายและความวุ่นวายแก่เจ้าหน้าที่ และนักโทษในห้องขังได้
2. อาการรุนแรงจนไม่สามารถรักษาให้กลับกลายเป็นประชาชนที่มีคุณภาพของสังคมได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้มีการออกกฎหมายสุขภาพจิต (Mental health law) ที่มีสาระกำหนดให้รัฐสามารถใช้อำนาจให้แก่อุบัติทางจิตบางประเภทเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลของรัฐได้ เพื่อสวัสดิภาพของผู้ป่วยและประชาชนทั่วไป

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข สภามหาวิทยาลัย และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรก ของระยะเวลาสามแผน

2. จัดให้มีโรงพยาบาลผู้ป่วยทางจิตประเภทที่เป็นผู้ต้องขังแทนการจำคุก หรือกักขัง โดยรัฐต้องแยกผู้ป่วยทางจิตออกจากผู้ต้องขังทั่วไป

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรก ของระยะเวลาสามแผน

3. กำหนดให้มีมาตรการตรวจสอบสภาพจิตใจของผู้ป่วย (ผู้ต้องหา) ตั้งแต่ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาคดี เพื่อประกอบการพิจารณาคดีโดยมีระบบการตรวจสอบทางวิชาการทางแพทย์ที่ทันสมัยและปรับปรุงแก้ไขมาตรา 14 ประมวลกฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้มีการตรวจสอบสภาพจิตใจของนักโทษเด็ดขาดที่มีอาการป่วยทางจิต หายจากการเป็นผู้ป่วยทางจิตแล้วหรือไม่ หากว่าทางหายจากการป่วยทางจิตแล้วจะได้ดำเนินการตามการบริหารนักโทษต่อไป

4. ให้มีการแยกผู้ป่วยโรคจิตออกจากผู้ต้องขังทุกคนและควรจัดให้มีหน่วยงานเฉพาะกิจเข้าไปดูแลผู้ป่วยโรคจิต

5. รัฐควรจัดให้มีสถานสงเคราะห์แก่ผู้ป่วยโรคจิตภายหลังได้เข้ารับการรักษา (ที่ญาติไม่ต้องการ) ให้เหมาะสมเพียงพอ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรก ของระยะเวลาสามแผน

3.6 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ และผู้ป่วยเอดส์

1. สิทธิผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในการทำงาน

สภาพปัญหา

1. ในการสมัครเข้าทำงานทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายแห่งมีนโยบายให้ผู้สมัครเข้าทำงานต้องเข้ารับการตรวจเลือดก่อน โดยมักจะเกิดขึ้นในขั้นตอนการตรวจสุขภาพหลังจากการสอบข้อเขียนและสัมภาษณ์แล้ว ซึ่งมีทั้งระบุโดยชัดเจนว่าเพื่อหา เอชไอวี/เอดส์ และทั้งที่ไม่บอกชัดเจนว่าตรวจเลือดเพื่ออะไร ซึ่งหากมีการตรวจพบก็จะไม่ได้รับการบรรจุเข้าทำงาน รวมทั้งการให้ใบรับรองแพทย์ระยะระยะอาการของผู้ติดเชื้อเอชไอวีเพื่อเข้าทำงานนั้นเป็นการบั่นทอนกำลังใจของผู้ติดเชื้อเอชไอวีเอดส์

การห้ามหน่วยงานใช้ผลการตรวจเอดส์จำกัดสิทธิในการทำงาน มักจะเจอประเด็นโต้แย้งคือ

(1) นายจ้างมีสิทธิเลือกคนที่ดีที่สุดที่สุด แข็งแรงที่สุดเข้าทำงานได้เพราะมีคนแย่มากครั้นตำแหน่งงานอยู่แล้ว

(2) ถ้ารับคนติดเชื้อเอดส์เข้ามาลงทุนฝึกอบรมไปไม่นาน ก็ป่วยทำงานไม่ได้ แล้วไม่คุ้มทุนหรือทำให้ต้องเสียค่ารักษาแพง

(3) ใบใบรับรองแพทย์ว่ามีสุขภาพเหมาะสมที่จะเข้าทำงานได้ยังห้ามโรคเรื้อน วัณโรค ฯลฯ ไม่ให้เข้าทำงาน ถ้าจะเลิกห้ามเอดส์ก็ควรเลิกห้ามโรคอื่นๆ ด้วย

2. ในหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่การตรวจเลือดระหว่างทำงานมักเกิดขึ้น ในการตรวจสุขภาพประจำปี หรือการตรวจระดับปริมาณเลือดของหน่วยงานซึ่งผลการตรวจเลือดทั้งสองกรณีส่งผลให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีเอชไอวี/เอดส์ จำนวนมากต้องออกจากงานที่ทำ เพราะหน่วยงานไม่ได้แจ้งให้ทราบก่อนว่าจะมีการตรวจหาเชื้อเอชไอวี/เอดส์ รวมอยู่ด้วย บางรายรู้ผลการตรวจเลือดจากหัวหน้าหรือผู้จัดการ โดยทางโรงพยาบาลที่หน่วยงานกำหนดให้ไปตรวจแจ้งผลเลือดไปที่หัวหน้าหน่วยงานทำให้เรื่องไม่เป็นความลับและต้องออกจากงาน ในที่สุด บางกรณียังมีการบอกต่อให้คนอื่นๆ ทราบด้วย

3. สภาพปัญหาทั้งสองประการข้างต้น มีสาเหตุมาจากการมีเจตคติที่ไม่ดีและไม่ถูกต้องกับทั้ง ไม่มีความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับโรคเอดส์ว่าไม่ใช่จะติดกันง่ายๆ แม้จะอยู่ร่วมกันก็ตาม

4. การตรวจเอดส์หลังเข้าเป็นทหารเกณฑ์แล้ว ซึ่งก็ไม่ได้ทำให้เกิดการเลิกจ้าง หรือพ้นจากการเป็นทหารเกณฑ์ แต่ก็มียางรายที่อาจได้รับการผ่อนผันให้เป็นทหารชั้นลงออกมาแล้วก็ไม่มีใบปลดทหารที่จะไปแสดงในการสมัครงานว่าพ้นทหารแล้วได้. แต่ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจะเกิดกับทหารเกณฑ์ที่ถูกตรวจโดยไม่ได้เป็นการสมัครใจ และไม่ได้รับการปรึกษาแนะนำที่ดีทั้งก่อนและหลังการตรวจ การมิได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันกับผู้อื่นและมีการเปิดเผยความลับ (ผลการตรวจ) ให้ผู้อื่นทราบ และเป็นกรณีที่หน่วยงานอื่นๆ มักจะนำไปกล่าวอ้างว่าราชการ (กลาโหม) ยังบังคับตรวจได้ ทำไม่จะทำไม่ได้บ้าง

5. การที่เรือนจำ สถานพินิจเด็ก และสตรี จะมีการตรวจผู้ต้องขัง หรือผู้ถูกพิณิจว่ามีการติดเอดส์หรือไม่ ถ้าคิดก็จะมีการจัดให้ไปพักรวมอยู่ในสถานที่เดียวกันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งหรือถ้าเป็นหญิงบริการที่ติดเชื้อ ก็จะถูกบังคับให้กลับภูมิลำเนาหรือส่งกลับประเทศเดิม

สาเหตุของปัญหา

การให้ผู้สมัครเข้าทำงานต้องเข้ารับการตรวจเลือดก่อน ก่อนที่จะเข้าทำงานหรือการตรวจสุขภาพประจำปีเป็นเพราะหน่วยงานของรัฐและเอกชนต้องการให้ผู้สมัครรู้ถึงสุขภาพของตัวเองว่าเป็นอย่างไร เป็นโรคอะไรบ้างหรือไม่ เพื่อที่จะได้ดูแลรักษาและป้องกันมิให้มีการแพร่เชื้อ ซึ่งถ้ามีการตรวจพบเชื้อเอชไอวี/เอดส์ก็อาจจะชะงักผลกระทบอื่นๆ ตามมาในภายหลัง

ผลกระทบ

การตรวจเลือดก่อนเข้าทำงาน การตรวจสุขภาพประจำปี หรือการตรวจเอดส์หลังเข้าทำงาน ซึ่งหากมีการตรวจพบก็จะไม่ได้รับการบรรจุเข้าทำงาน หรือต้องออกจากงาน ในที่สุด ซึ่งการตรวจครั้งนี้ก่อนที่จะมีการตรวจไม่ได้บอกว่าเป็นการตรวจเพื่อหาเชื้อเอดส์ จึงทำให้ดูเหมือนว่าเป็นการบังคับตรวจโดยที่เขาไม่สมัครใจและผลจากการตรวจในบางกรณี ก็มีได้ทำเป็นความลับ เท่ากับว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในการทำงาน และถ้าหากมีการตรวจพบว่าผู้ใดเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์ผู้นั้นก็อาจจะไม่ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันเหมือนกับผู้อื่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รมว.ร.ก.ให้สังคม ชุมชน และครอบครัวมีเจตคติที่ดีต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี เอชไอวี/เอดส์ เพื่อให้เกิดการยอมรับและอยู่ร่วมกันในสังคม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานก
รัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) ตีอมาลชนทุกประเภท

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. ห้ามหน่วยงานของรัฐและเอกชนตรวจเลือดหรือใช้ผลการตรวจเอชไอวี/เอดส์ เพื่อจำกัดสิทธิในการทำงาน หรือระหว่างทำงาน ทั้งยังต้องมีกระบวนการให้คำปรึกษาก่อนตรวจเสมอ และกรณีที่พบว่ามีอาการติดเชื้อผู้ตรวจจะต้องจัดบริการให้คำปรึกษาที่เหมาะสมด้วย

3. ควรมีการกำหนดค่าการห้ามคนที่ติดเอดส์ที่ยังมีสุขภาพแข็งแรง (อาจต้องมีการนิยามว่า การมีสุขภาพแข็งแรงเป็นอย่างไร ต้องตรวจวัดปริมาณ CD4 เซลล์ ในเลือดด้วยหรือไม่ ฯลฯ) เข้าทำงาน/ศึกษาเป็นการฉีกรอนสิทธิเสรีภาพ คล้ายกับการคัดเลือกโดยอาศัยเพศและเชื้อชาติ เป็นต้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินงาน : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

4. ควรมีการกำหนดว่าถ้าตรวจพบว่าผู้เริ่มเข้าสมัครงานคิดเชื้อเอชไอวี/เอดส์อาจให้ผู้สมัครงานให้สัญญาว่าจะไม่เรียกร้องค่ารักษาอันเนื่องมาจากโรคเอดส์ ถ้านายจ้างจะรับเข้าทำงาน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินงาน : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

5. ควรมีการแก้กฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่กำหนดข้อห้ามการรับเข้าทำงานให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพราะข้อห้ามเดิมกำหนดไว้นานแล้ว ปัจจุบันการรักษาต่างๆ ก็ดีขึ้น จึงน่าที่แพทย์สภาวะจะไปปรับปรุงใหม่

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ สำนักงาน

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หน่วยงาน และธุรกิจเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

6. ห้ามบังคับตรวจเอดส์ไม่ว่าในกรณีใดๆ นอกเสียจากผู้รับการตรวจหรือผู้แทนตามกฎหมายได้ทราบข้อมูลที่ถูกต้องและให้ความยินยอมก่อน ทั้งนี้การตรวจเลือดให้ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคล และการตัดสินใจเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล (เช่น ผู้แทนโดยชอบธรรม อัยการ ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์)

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หน่วยงานและธุรกิจเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

7. ห้ามใช้การคิดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ เป็นเหตุผลในการลิดรอนสิทธิโอกาสความก้าวหน้าหรือให้ออกจากงาน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หน่วยงาน และธุรกิจเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

8. ให้รักษาความลับของผลการตรวจหาเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจและผู้ยินยอมให้ตรวจ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทย์สภา สภาการพยาบาล หันตแพทย์สภา

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

9. ออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิในการตรวจเลือด จะต้องได้รับการยินยอมและผู้รับการตรวจมีความเต็มใจ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทย์สภา สภาการพยาบาล หันตแพทย์สภา

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

2. สิทธิผู้คิดเชื้อเอชไอวี เอชไอวี/เอดส์ ในการศึกษา

สภาพปัญหา

ในการสมัครเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษา อาจมีบางแห่งที่กำหนดให้ ผู้สมัครเข้ารับการศึกษาคงเข้ารับการตรวจเลือดก่อนเพื่อตรวจหาเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ เช่น โรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนนายร้อย นายเรือ อันเป็นการจำกัดสิทธิในการเข้ารับการศึกษาคงไปอาจมีการลิดรอนสิทธิให้ออกจากสถานศึกษาเมื่อพบว่า เป็นโรคเอดส์ด้วย ทั้งนี้ มีสาเหตุจากการมีเจตคติที่ไม่ดีและไม่ถูกต้องและไม่ทราบความจริงเกี่ยวกับโรคเอดส์

สาเหตุของปัญหา

ในสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมีสาขาวิชาแตกต่างกันไป แต่สามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ ผู้สมัครเข้ารับการศึกษากลุ่มสาขาสังคมศาสตร์มักจะไม่ค่อยมีปัญหา แต่จะมีปัญหาในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ เป็นต้น การศึกษาของผู้เข้ารับการศึกษากลุ่มนี้บางทีก็อาจมีการฝึกภาคปฏิบัติ คือ การรักษากันไข้อย่างจริงจัง ซึ่งก่อนที่จะเข้าศึกษาต้องมีการตรวจโรคหรือตรวจเลือดก่อน เพื่อเป็นการป้องกันในกรณีนี้มิให้มีการแพร่เชื้อ ซึ่งดำเนินการตรวจพบเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ของผู้เข้ารับการศึกษากลุ่มสาขาวิชาที่อาจถูกจำกัดสิทธิมิให้เข้ารับการศึกษากลุ่มสาขาวิชานั้นๆ

ผลกระทบ

ดำเนินการตรวจพบเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ผู้เข้ารับการศึกษากลุ่มนี้อาจถูกให้ออกจากสถาบันการศึกษาซึ่งเท่ากับเป็นการลิดรอนสิทธิของผู้คิดเชื้อเอชไอวี/เอชไอวี/เอดส์ ทำให้ผู้คิดเชื้อเอชไอวี/เอชไอวี/เอดส์ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันในสังคมต่างๆ ที่ความจริงโรคเอดส์ไม่ใช่โรคที่ติดต่อกันได้ โดยง่าย ถ้าได้รับการป้องกันและรักษาอย่างถูกวิธี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ห้ามสถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชนตรวจเลือดหรือใช้ผลการตรวจเอชไอวี/เอดส์ เพื่อจำกัดสิทธิในการเข้าศึกษา รวมทั้งจำกัดสิทธิในระหว่างศึกษา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ สถาบันการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. ห้ามใช้การคิดเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ เป็นเหตุผลในการลิดรอนสิทธิ โอกาส ความก้าวหน้า หรือให้ออกจากสถานศึกษา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ สถาบันการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. ผูกอบรมให้ความรู้ครู อาจารย์ ให้มีเจตคติที่ถูกต้องและเข้าใจถึง สาเหตุ ปัญหา วิธี
 เชี่ยวชาญ เด็กนักเรียน นักศึกษาที่คิดเชื่อ เอชไอวี/เอดส์ รวมตลอดถึงวิธีประพฤติกฎปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ กรุงเทพมหานคร กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. สิทธิผู้คิดเชื่อเอชไอวี/เอดส์ ในการรับการรักษาพยาบาล

สภาพปัญหา

1. ในสถานรักษาพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชนมีการละเมิดสิทธิของคนไข้ทั้งในกรณีของการตรวจไข้โดยไม่ได้แจ้งให้ทราบว่าจะตรวจหา เอชไอวี/เอดส์ หรือแอบตรวจก่อนให้การรักษา โดยที่ผู้รับบริการไม่ทราบหรือไม่เต็มใจให้ตรวจเลือดแต่ต้องจ่ายยอมเพื่อการรักษาเมื่อพบว่าผลเลือดเป็นเอชไอวีบวก ทำให้เกิดการบ้ายเบี่ยงการรักษา ปฏิเสธการรักษาหรือรักษาอย่างไม่เต็มที่ ในบางสถานพยาบาลแพทย์จะให้คนไข้ได้รับการเจาะเลือดเพื่อตรวจหาเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ก่อนลงมือรักษา หรือผ่าตัด และเมื่อพบว่าคนไข้เป็นผู้คิดเชื่อเอชไอวี/เอดส์ ก็จะเปลี่ยนการรักษาจากการผ่าตัดเป็นการรักษาภายนอก หรือให้ยารักษาแทน ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงการรักษาทั้งที่ก่อนหน้านี้ได้รับการยืนยันว่าจำเป็น

2. ถ้าเป็นการรักษาทั่วไป การปฏิบัติต่อผู้รับบริการที่คิดเชื่อเอชไอวี/เอดส์ ก็มักแตกต่างไปจากผู้ป่วยทั่วไป เช่นกรณีผู้ป่วยในที่นอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลจะใช้ถุงขยะสีแดง ในขณะที่ผู้ป่วยทั่วไปใช้ถุงขยะสีดำหรือบัตรประจำตัวของคนไข้หรือบัตรบันทึกผู้ป่วยนอก (O.P.D) จะประทับข้อความเช่น Biohazard, HIV + ve เป็นต้น หรือสัมพันธ์ภาพทำกิจของผู้ให้การรักษาพยาบาลเปลี่ยนไป ซึ่งมีผลต่อความอบอุ่นและความรู้สึกของผู้คิดเชื่อเอชไอวีทั้ง 2 ประการ มีสาเหตุมาจากแพทย์ พยาบาลและผู้ให้บริการทางการแพทย์ไม่ต้องการที่จะเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์แม้จะมีหน้าที่โดยตรงต่อการรักษาพยาบาลผู้ป่วยก็ตาม

3. ทั้งผู้ป่วยเอดส์ หรือผู้คิดเชื่อเอชไอวี และบุคคลรอบข้าง รวมทั้งผู้รักษาพยาบาลยังไม่มี ความเข้าใจสิทธิของผู้ป่วยโรคเอดส์ เพราะไม่มีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วน

4. ผู้ป่วย หรือผู้คิดเชื่อเอชไอวีในประเทศไทยยังไม่มีมาตรการในการรักษาพยาบาลอย่างมี มาตรฐาน

สาเหตุของปัญหา

ถึงแม้แพทย์ พยาบาลและผู้ให้บริการทางการแพทย์เป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงต่อการรักษาพยาบาลของผู้ป่วย และเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ก็ตาม แต่พอถึงเวลาที่ต้องรักษาพยาบาลหรือดูแลคนไข้ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ จริงๆ ก็คงที่จะกลัวไม่ได้เพราะอาชีพครั้งนี้เป็นอาชีพที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ มากกว่าอาชีพอื่นๆ เพราะการติดเชื้ออาจมาในรูปของเลือด เข็มฉีดยา หรือบาดแผล ซึ่งถ้ามิได้มีการป้องกันให้ถูกวิธี ก็อาจทำให้มีการติดเชื้อได้โดยง่าย

ผลกระทบ

การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ป่วยธรรมดา กับผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ซึ่งแทนที่ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ จะได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเต็มที่เหมือนกับผู้ป่วยทั่วไป กลับถูกปฏิเสธการรักษา ซึ่งอาจทำให้สภาพร่างกายของผู้ป่วยทรุดลง นอกจากนี้อาจมีผลต่อภาวะจิตใจและความรู้สึกของผู้ติดเชื้อเอชไอวีว่าเขาได้รับความรังเกียจจากสังคม เพราะผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ต้องการกำลังใจจากคนรอบข้างในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ห้ามสถานพยาบาลปฏิเสธผู้ป่วยด้วยเหตุผลว่า ผู้นั้นมีเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ หรือสงสัยว่าติดเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ และห้ามเลือกปฏิบัติโดยลดคุณภาพการรักษา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทยสภา สภาการพยาบาล ทันคแพทยสภา

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. การรักษาความลับของการติดเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ จะต้องเป็นความลับระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ที่รับผิดชอบในการตรวจรักษากับผู้ติดเชื้อเอชไอวี เอชไอวี/เอดส์ หรือผู้ป่วยเท่านั้น ทั้งนี้สามารถบอกผลการตรวจกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือผู้ป่วยเท่านั้น ไม่สามารถบอกผลกับผู้อื่นได้แม้กระทั่งสมาชิกในครอบครัว แต่ต้องแนะนำผู้ติดเชื้อว่าควรบอกผลการตรวจแก่ผู้ใดบ้าง เช่น คู่สมรส และถ้าผู้ติดเชื้อเอชไอวีอนุญาตให้บอกผลการตรวจแก่ผู้ใด การบอกผลจะต้องมีผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยอยู่ร่วมฟังด้วยทุกครั้ง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทยสภา สภาการพยาบาล ทันคแพทยสภา

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. มีมาตรการป้องกันเพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดให้แก่แพทย์ พยาบาล ผู้ให้บริการทางการแพทย์ในการรักษาผู้ป่วย และมีกองทุนหรือสิ่งทดแทนอย่างอื่นให้ในกรณีเกิดการติดเชื้อขึ้นมาจริงๆ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ กระทรวงการคลัง (สำนักงบประมาณ)

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. ให้มีแผนประชาสัมพันธ์โดยสร้างเจตคติที่ดีแก่ผู้คิดเชื้อเอชไอวีหรือผู้ป่วยไม่ให้เกิดการรังเกียจ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ กระทรวงการคลัง (สำนักงบประมาณ)

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. ให้มีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับสวัสดิการให้แก่ผู้คิดเชื้อเอชไอวี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง(สำนักงบประมาณ)

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

6. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น นอกจากจะส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานแล้ว ควรจะส่งเสริมสวัสดิการด้านสังคมในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น และควบคุมงบประมาณให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของผู้คิดเชื้อเอชไอวีโดยตรง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง (สำนักงบประมาณ) กระทรวงมหาดไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัดและท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

7. รัฐควรให้การสนับสนุนการค้นคว้า วิจัย ที่เกี่ยวกับการรักษาผู้คิดเชื้อเอชไอวีโดยคนไทยเองแทนที่จะต้องรอซื้อจากต่างประเทศ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทยสภา สภาการพยาบาล ทันตแพทยสภา กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี องค์การเภสัชกรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

8. ครรมีการส่งเสริมให้มีการรักษาทางเลือกให้มากขึ้นแก่ผู้คิดเชื้อเอชไอวี เช่น รักษาด้วยสมุนไพร

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทยสภา สภาการพยาบาล ทันตแพทยสภา องค์การเภสัชกรรม สำนักงานอาหารและยา

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

9. ให้รัฐต่อสู้เพื่อให้ทางองค์การเภสัชกรรมสามารถผลิตยา DDI รวมถึงเวชภัณฑ์อย่างอื่นได้ภายในประเทศเพื่อให้ยา DDI ที่ใช้ในการรักษาโรคเอดส์หรือเอชไอวี มีราคาต่ำลง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทยสภา
สภาการพยาบาล ทันตแพทยสภา องค์การเภสัชกรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

10. ผู้ป่วยที่คิดเชื้อเอชไอวีควรจะได้รับการดูแลรักษาเท่าเทียมกับผู้ป่วยอื่นๆ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทยสภา
สภาการพยาบาล ทันตแพทยสภา

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

11. รัฐควรให้มีสถานสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเอดส์ให้เพียงพอ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดและท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. สิทธิผู้คิดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ในการฝากครรภ์

สภาพปัญหา

1. การตรวจเลือดเมื่อไปฝากครรภ์เกิดขึ้นทั้งในโรงพยาบาลรัฐและเอกชนหลายแห่งตรวจเลือดโดยไม่ได้ให้ข้อมูลใดๆ กับคนไข้เลย ไม่มีบริการการปรึกษา ทั้งก่อนและหลัง หลายรายอยู่ในภาวะจำยอมต้องตรวจเลือด ทั้งที่ยังไม่พร้อมที่จะรับการตรวจ และเมื่อตรวจแล้วพบว่าผลเลือดเป็นบวก ผลที่ตามมาคือแพทย์มักจะไม่นำรับฝากท้องและทำคลอด โดยจะแนะนำให้ไปทำคลอดที่อื่นโดยอ้างเหตุผลต่างๆ กันไป ทั้งยังแนะนำให้ทำแท้ง ในบางกรณีขณะคลอดแพทย์ทราบดีว่าคนไข้คิดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ จึงบังคับให้ทำหุ้มแต่คนไข้ไม่ยอม ทำให้ได้รับการปฏิบัติจากแพทย์ไม่ดี

2. การทำแท้งให้กับหญิงที่ไปฝากครรภ์ เนื่องจากพบว่าเป็นผู้คิดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ หากไม่ได้ทำไปเพราะเป็นเรื่องจำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือหญิงมีครรภ์เนื่องจาก การกระทำความผิดอาชญากรรมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276, 277, 282 และ 283 (ความผิดเกี่ยวกับเพศ) แม้ว่าจะเป็นการกระทำของแพทย์ ผู้กระทำและหญิงนั้นยังมีความผิดตามกฎหมายในความผิดฐานทำให้แท้งลูก

สาเหตุของปัญหา

สถานพยาบาลไม่ต้องการที่จะเสี่ยงในการรักษาพยาบาลหญิงที่ไปฝากครรภ์ซึ่งเป็นผู้คิดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ จึงต้องมีมาตรการก่อนการรักษาพยาบาลโดยการตรวจเลือดซึ่งเป็นการตรวจเลือด โดยไม่ได้ให้ข้อมูลใดๆ กับคนไข้เลย ทำให้คนไข้อยู่ในภาวะจำยอมต้องตรวจเลือด ซึ่งถ้ามีการตรวจพบเชื้อ

เอชไอวี/เอดส์ขึ้นมา หญิงคนนั้นก็จะได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม นอกจากนั้นฝ่ายหญิงมีครรภ์เองควรจะมีการตรวจโรคก่อนตั้งครรภ์ เพื่อทารกที่จะเกิดขึ้นมาจะได้มีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่เป็นโรค

ผลกระทบ

เมื่อมีการตรวจพบว่าหญิงมีครรภ์ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ก็จะมีคำแนะนำที่ผิดๆ เช่น แนะนำให้ไปทำหมัน หรือทำแท้ง ซึ่งยังไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องเท่าไรนัก ยังมีวิธีการแก้ปัญหาอื่นที่ดีกว่านี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กระตุ้นให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ตระหนักในสวัสดิภาพของสังคมโดยรวม หากมีการแพร่เชื้อโดยเจตนาโดยเจตนาให้กับคู่สมรส ให้ได้รับการพิจารณาลงโทษตามกฎหมาย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (กรมประชาสัมพันธ์) กระทรวงสาธารณสุข ศาลยุติธรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. สำหรับทารกที่อยู่ในครรภ์ มารดาและคู่สมรสควรได้รับการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ของทารก เพื่อจะได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมโดยให้คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของทารก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. ให้ความรู้ ผลดี ผลเสีย แก่มารดาซึ่งทารกในครรภ์ได้รับการติดเชื้อ เอชไอวี/เอดส์ ถึงการเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ โดยเฉพาะที่จะเกิดขึ้นแก่ทารก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (กรมประชาสัมพันธ์)

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. เรื่องการทำแท้งให้กับหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อเอชไอวี คือต้องการเบาะรองให้แพทย์ทำแท้งให้ได้ ถ้าหญิงตั้งครรภ์และสามีเห็นพ้องกันว่าอยากทำแท้ง หลังจากได้รับทราบข้อมูลต่างๆ ครบถ้วนแล้ว รวมทั้งวิธีการที่จะลดการติดเชื้อจากแม่สู่ลูก เช่น การให้ยา AZT ซึ่งปัจจุบันเป็นนโยบายระดับชาติของกระทรวงสาธารณสุขแล้ว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ (กรมการศาสนา) กระทรวงยุติธรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. จัดให้มีสถานสงเคราะห์ สำหรับเลี้ยงทารกที่แม่คิดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ไม่ว่าทารกนั้นจะคิดเชื้อด้วยหรือไม่ก็ตาม และสนับสนุนให้องค์กรศาสนามีบทบาทในการดูแลเด็กกำพร้าเนื่องมาจากบิดามารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ รวมทั้ง เร่งรัดการดำเนินงานในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ไม่ได้คิดเชื้อจากมารดา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (กรมประชาสงเคราะห์) กรมการศาสนา

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. สิทธิผู้คิดเชื้อเอชไอวี เอช ไร วี/เอดส์ ในเรื่องที่อยู่อาศัยและการไม่ถูกทอดทิ้งจากชุมชน สังคม หรือครอบครัว

สภาพปัญหา

การที่ผู้คิดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ถูกทอดทิ้งจากครอบครัวทั้งครอบครัวในเมือง และครอบครัวเกษตรกรรม เนื่องจากครอบครัวมีฐานะที่ยากจน มีความเข้าใจและเจตคติที่ไม่ดีต่อผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ประกอบกับการที่รัฐให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ครบถ้วนหรือให้ข้อมูลในด้านลบต่อผู้ป่วย

สาเหตุของปัญหา

เจตคติประชาชนทั่วไปไม่ได้ให้การยอมรับต่อผู้คิดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยเอดส์เท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ออกกฎหมายลงโทษผู้ขบไล่ผู้คิดเชื้อเอชไอวีให้ได้รับความทรมาณ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. ให้ศูนย์ประสานงานรณรงค์เผยแพร่ในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้คิดเชื้อ ประกอบด้วยภาครัฐและภาคเอกชน และให้มีการปฏิบัติร่วมกันเพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือผู้คิดเชื้อเอชไอวีให้อยู่ในสังคมร่วมกันได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข สำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดและท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. ผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ปัจจุบันยังได้รับการรังเกียจกันในเรื่องของศาสนา โดยเฉพาะการอุปสมบท ดังนั้น ควรจะต้องยกเลิกมติดังงมหาเถรสมาคม ไปและควรให้ผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์มีสิทธิในการนับถือศาสนา

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. ผู้คิดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยเอดส์ควรมีสถานีในการเป็นส่วนตัว และมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ให้มีความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้คิดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยเอดส์

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัด และท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. การรวมกลุ่มผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ควรได้รับการส่งเสริม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

6. สื่อมวลชนไม่ควรเสนอภาพในทางลบกับผู้คิดเชื้อเอชไอวี สื่อควรจะเสนอภาพอย่างรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมช่วยกระตุ้นให้เกิดเจตคติที่ดีกับผู้คิดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยเอดส์

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข สำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

7. ควรมีสวัสดิการหรือเบี้ยยังชีพเพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์มากยิ่งขึ้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

8. ควรมีหน่วยงานหรือองค์กรโดยเฉพาะเข้ามาดูแลในเรื่องสิทธิทางอาชีพ คือ ควรให้ผู้คิดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ได้รับการฝึกอาชีพ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

9. รัฐควรจัดให้มีการรณรงค์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในการป้องกัน โรคเอดส์และรณรงค์ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อตระหนักถึงภัยของโรคเอดส์จากการเสพยาเสพติด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข สำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

10. เร่งรัดให้มีการแก้ไขตรวจสอบเงื่อนไขการประกันชีวิตของผู้ถือเชื้อเอชไอวี หรือผู้ป่วยเอดส์ รวมทั้งห้ามการจำกัดสิทธิในการได้รับผลประโยชน์ในการประกันชีวิตและการประกันสังคมของผู้ถือเชื้อเอชไอวี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นที่ให้บริการทางการแพทย์ แพทย์สภา สภาการพยาบาล หันดแพทยสภา กระทรวงพาณิชย์

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3.7 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของชนกลุ่มน้อย

สภาพปัญหา

ประเทศไทยและสังคมไทยเป็นสังคมที่ประกอบด้วยผู้คนที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์และวัฒนธรรม นับตั้งแต่อดีต การผสมผสานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมได้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนภายในประเทศอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและช่วยกันพัฒนาบ้านเมือง อย่างไรก็ตาม การละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ ต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีวัฒนธรรม แตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในประเทศได้เกิดมากขึ้น ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญเนื่องจากการมีอคติ ความไม่รู้และความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่มองว่ากลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ไม่มีความเป็นคนไทย เป็นชนกลุ่มน้อย จึงไม่ควรได้รับสิทธิเช่นเดียวกับคนไทย ส่งผลให้ชนกลุ่มน้อยได้รับการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากรัฐ หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และสาธารณชนทั่วไป ชนกลุ่มน้อยได้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกรังเกียจเหยียดหยาม ถูกปิดกั้นไม่ให้สืบทอดวัฒนธรรม ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการพัฒนาสังคมและในหลาย ๆ กรณีถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ไม่หวังดีต่อชาติบ้านเมืองทำลายทรัพยากรของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ คือ กลุ่มที่เรียกว่า "ชาวไทยภูเขา"

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวไทยภูเขาเกิดจากการไม่มีสัญชาติไทย ปัญหาการไม่มีสัญชาติไทยเป็นปัญหาที่เกิดจากกระบวนการให้สัญชาติของระบบราชการที่ไม่สามารถบริการให้ครอบคลุมในทุก ๆ พื้นที่ และในหลาย ๆ พื้นที่ แม้จะพิสูจน์ได้แล้วว่าเป็นคนไทย แต่ก็ไม่สามารถที่จะมีบัตรประชาชนและมีสัญชาติไทยได้ เพราะการทุจริตที่มีอยู่ในระบบราชการซึ่งยังไม่ได้มีการแก้ไข

ในกรณีชาวไทยภูเขาได้ประสบปัญหาดังกล่าวนี้ ทั้งๆที่โดยรากฐานและจากหลักฐานต่างๆ แล้ว ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีถิ่นฐานอยู่ในดินแดนของประเทศไทย เพียงแต่ไม่ปรากฏอยู่ในระบบข้อมูลของทางราชการ การตกสำรวจดังกล่าวทำให้เกิดความเข้าใจผิด เพราะเมื่อบุคคล ต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีบัตรประชาชน โดยความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและคนโดยทั่วไปไม่นับว่าเป็นคนไทย ประกอบกับอคติที่ถูกสร้างทำให้มองไปในทางลบ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สถานภาพในทางสังคมของชนกลุ่มน้อยอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าผู้ที่รัฐให้การยอมรับว่าเป็นผู้มีสัญชาติไทย

การไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนยังทำให้ไม่มีสิทธิประการอื่นๆ ที่พึงจะมีในฐานะพลเมืองไทย และเป็นเหตุให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ ตามมา

นอกจากนั้น สำหรับชาวไทยภูเขาที่ได้รับบัตรประชาชนมาแล้ว ก็ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเช่นคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยรัฐเอง เช่น การไม่รับเข้าระบบการคัดเลือกเป็นทหารเหมือนผู้ที่มิสัญชาติไทยคนอื่น ๆ เป็นต้น

ในปัจจุบัน รัฐบาลไทยได้กำหนดการรับรองสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคนที่อยู่ในประเทศไทย โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นคนไทยเท่านั้น ซึ่งหมายความรวมถึงชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วย ทั้งนี้ มาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติไว้ว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง" และมาตรา 26 "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" เป็นต้น นอกจากนั้น ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยยังได้รับความคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญฯ อีกหลายมาตรา

ประเภทของสิทธิมนุษยชนที่ชนกลุ่มน้อยถูกละเมิด

1. ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน
2. ละเมิดสิทธิมนุษยชนเฉพาะด้าน ได้แก่
 - (1) สิทธิมนุษยชนด้านการได้เป็นพลเมืองของประเทศ
 - (2) สิทธิมนุษยชนของการเป็นพลเมืองและหน้าที่พลเมือง
 - (3) สิทธิมนุษยชนด้านความมั่นคงในการถือครองและการใช้ที่ดิน
 - (4) สิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา
 - (5) สิทธิมนุษยชนด้านวัฒนธรรม
 - (6) สิทธิมนุษยชนด้านอาชีพ
 - (7) สิทธิมนุษยชนด้านการสาธารณสุข
 - (8) สิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (9) สิทธิมนุษยชนด้านที่ศักดิ์
 - (10) สิทธิมนุษยชนด้านการรวมกลุ่ม
 - (11) สิทธิมนุษยชนด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ
 - (12) สิทธิมนุษยชนด้านสื่อสารมวลชน (เช่น การมีหนังสือพิมพ์ คลื่นวิทยุ ราชการวิทยุ โทรทัศน์ของชนกลุ่มน้อย)
 - (13) สิทธิมนุษยชนด้านการเมืองและการปกครอง
 - (14) สิทธิมนุษยชนด้านศาสนา
3. การละเมิดสิทธิมนุษยชนตามกลุ่มเป้าหมาย
 - (1) สิทธิมนุษยชนของเด็กชนกลุ่มน้อย
 - (2) สิทธิมนุษยชนของสตรีชนกลุ่มน้อย
 - (3) สิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุชนกลุ่มน้อย
 - (4) สิทธิมนุษยชนของผู้พิการชนกลุ่มน้อย
 - (5) สิทธิมนุษยชนของผู้ป่วยชนกลุ่มน้อย
 - (6) สิทธิมนุษยชนของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ชนกลุ่มน้อย

- (7) สิทธิมนุษยชนของชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่ได้สัญชาติไทยหรือถูกถือว่าเป็นคนต่างด้าว
- (8) สิทธิมนุษยชนของผู้อพยพ / ผู้ลี้ภัย / ผู้หนีภัยที่เป็นชนกลุ่มน้อย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การปรับเจตคติ และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องราวและวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย

1.1 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจและหน้าที่ที่จะต้องทำการส่งเสริมให้เกิดการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนตามมาตรา 200 (3) ด้วยหน้าที่ดังกล่าว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน จะต้องริบประมวลความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่กระจัดกระจายในที่ต่าง ๆ ของประเทศ ทำการปรับแก้ หักล้าง ได้แย้งข้อมูลเอกสาร หนังสือ ตำรา รวมตลอดถึงสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้อง ให้ถูกต้อง ครบตามความเป็นจริงและทันสมัย

1.2 สื่อสารมวลชนทุกประเภทจะต้องให้การเคารพและจะต้องช่วยสร้างความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในมิติต่างๆ รวมถึงสิทธิมนุษยชนของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับในสังคม

1.3 ในระบบการศึกษาทุกๆ ระดับจะต้องสร้างเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ซึ่งกระจายอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศ ทั้งนี้ จะต้องคำนึงการควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบการศึกษาทั้งระบบ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

2. การยกสถานะในทางกฎหมายให้เกิดความเท่าเทียม โดยเคารพให้สัญชาติไทย

2.1 เร่งรัดในการให้สัญชาติไทยแก่ชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวไทยภูเขา มีกระบวนการในการแยกแยะระหว่างชาวไทยภูเขาที่เป็นคนไทยซึ่งมีสิทธิในสัญชาติไทยแต่เดิมกับชนกลุ่มน้อยที่เป็นผู้อพยพ โดยจะต้องไม่ทำประเด็นการให้บัตรประชาชนไปครองเพื่อทำให้เกิดการย้ายชุมชนไปตั้งถิ่นฐานในที่อื่น อันเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านอื่นอีก

2.2 จัดทำนโยบายและวางมาตรการในการให้การคุ้มครองสิทธิแก่ชนกลุ่มน้อยซึ่งถูกละเมิดสิทธิอันเนื่องมาจากความมีอคติและเจตคติที่ไม่ถูกต้อง เพื่อจจัดอุปสรรคและเป็นการส่งเสริมให้ชนกลุ่มน้อยสามารถที่จะใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่ตนมีได้เท่าเทียมกับคนไทยอื่น ๆ

2.3 ปรับปรุงการทำงานของหน่วยราชการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยให้สอดคล้องกับนโยบายในข้อ 2.2 เช่น รัฐบาลสามารถที่จะใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 230

ในการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อทำการรวม โอน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ทำหน้าที่ตามนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและให้การคุ้มครองเป็นการเร่งด่วนได้

2.4 ให้การศึกษาและปรับเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทั่วไปและสิทธิมนุษยชนของชนกลุ่มน้อยแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยไม่ว่ากลุ่มใด ๆ ในการที่จะต้องเคารพ และคำนึงถึงสิทธิของชุมชน วัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ เสมือนหนึ่งจริยธรรมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องมี

2.5 เปิดโอกาสให้มีตัวแทนของชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของหน่วยงานราชการที่มีผลหรืออาจจะมีผลกระทบต่อความเป็นชุมชน วัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ ของชนกลุ่มน้อย

2.6 ดำเนินการสร้างกลไกทั้งในทางกฎหมายและในทางสังคม เพื่อให้การคุ้มครองและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อยทั้งทางตรงและทางอ้อม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3. ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งจารีตประเพณี ภูมิปัญญา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม และพิธีกรรม ความความเชื่อของชุมชน

3.1 ส่งเสริมสิทธิในการพัฒนาและสิทธิในวัฒนธรรม ประเพณีของชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 46 มาตรา 56 มาตรา 78 และมาตรา 79 และคามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 27 ได้รับรองและให้ความสำคัญสำคัญต่อสิทธิในการพัฒนา และสิทธิในวัฒนธรรมประเพณี

สำหรับสิทธิในการพัฒนา รัฐจะต้องให้การยอมรับความเป็นชุมชนและในการพัฒนาชุมชนที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการจะต้องมีผู้แทนของชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการในการวางแผน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยในทุก ๆ ระดับ

สำหรับสิทธิในวัฒนธรรมประเพณี รัฐจะต้องให้การส่งเสริม และเปิดโอกาสไว้ให้เกิดการถ่ายทอด และส่งผ่านภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา จารีตประเพณี เพื่อให้สามารถที่จะรักษาความเป็นเผ่าพันธุ์ ชาติพันธุ์ เอาไว้ได้ โดยกระทำผ่านทางการศึกษาและการปฏิบัติพิธีกรรมทั้งหลาย ซึ่งจะต้องไม่ถูกแทรกแซง

3.2 ควรพิจารณาเปิดโอกาสและให้ทางเลือกแก่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่จะยังใช้เอกลักษณ์ที่มีความเป็นเฉพาะ เพื่อเป็นการสืบต่อวัฒนธรรมประเพณีได้ เช่น การใช้ชื่อ นามสกุล ที่จะต้องเปิดโอกาสให้มีชื่อตามประเพณีของกลุ่มต่างๆ ได้ โดยจะต้องมีการปรับปรุงระบบชื่อสกุลในระบบทะเบียนราษฎรเสียใหม่ด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3.8 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของคนต่างด้าว

สภาพปัญหา

คนต่างด้าวในที่นี้หมายถึงแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย รวมถึงที่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานได้ตามประกาศของทางราชการ และคนต่างด้าวที่อพยพมาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญของไทย ได้ให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนต่างด้าวไว้ด้วยหลักการเคารพเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของทุกคนโดยปราศจากการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ และการเลือกปฏิบัติ การครอบงำ การขูดรีดเอารัดเอาเปรียบ การแบ่งแยกชนชั้น และการกีดกันโอกาสของชนชาติอื่นที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยในการพัฒนาความเป็นอยู่ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และเพื่อดำรงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนไว้

อย่างไรก็ตาม ภายใต้สภาวะปัจจุบันของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ด้อยเจริญกับการแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด ทำให้สังคมไทยยังคงมีอคติต่อคนต่างด้าวที่เข้ามาขายแรงงานในประเทศไทย โดยมีเจตคติว่าคนต่างด้าวมาแย่งงานคนไทย ทั้งที่ในบางกรณีงานประเภทนั้น ไม่มีแรงงานไทยสนใจที่จะทำหรือมีแรงงานไทยไม่เพียงพอ จึงทำให้แรงงานต่างด้าวต้องถูกส่งกลับโดยไม่สมัครใจ นอกจากนี้ แรงงานต่างด้าวยังมีปัญหาในการได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานทั้งปวง เช่น สิทธิทางแห่งในการทำงาน สิทธิในสวัสดิการสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิที่จะพึงมี ฯลฯ และสำหรับคนต่างด้าวอื่นที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยมักจะถูกเลือกปฏิบัติในการให้ความคุ้มครองเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ตลอดจนถูกลิดรอนสิทธิต่างๆที่แสดงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และโอกาสในการพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แรงงานต่างด้าว

มาตรการเร่งด่วน

1. ตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเชิงการเฉพะเพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานต่างด้าว และเอื้ออำนวยต่อการจัดเก็บภาษีรายได้ และสามารถลดหรือควบคุมจำนวนแรงงานต่างด้าวได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. ศึกษาแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของแรงงานต่างด้าวจ อกเอกสารระหว่างประเทศ อาทิ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของคนงานย้ายถิ่นและสมาชิกครอบครัว (International Convention on the Protection of all Migrant Workers and Members of their Families) เพื่อนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของไทยในการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนของแรงงานต่างด้าว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงการต่างประเทศ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน และหลังจากนั้นควรดำเนินการศึกษาอย่าง
ต่อเนื่องเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

3. จัดตั้งกลไกในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิของแรงงานต่างด้าวการให้สิทธิอุทธรณ์
กรณีถูกส่งกลับโดยสมัครใจ การถูกนายจ้างกระทำทารุณหรือจำกัดเสรีภาพ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
รัฐโดยมิชอบในการเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าว ตลอดจนการตกเป็นเหยื่อธุรกิจนอกระบบต่างๆ อาทิ
ธุรกิจค้ายาเสพติด ธุรกิจบริการทางเพศ ฯลฯ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

มาตรการระยะยาว

1. ประชาสัมพันธ์ให้แรงงานต่างด้าวทราบและตระหนักถึงสิทธิที่ตนพึงได้รับและ
หน่วยงานของรัฐที่สามารถรับเรื่องร้องทุกข์ในกรณีมีการละเมิดเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของแรงงาน
ต่างด้าว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของแผน

2. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อพิทักษ์สิทธิของแรงงานต่างด้าว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของแผน

2. คนต่างด้าวที่อพยพมาตั้งรกรากในประเทศไทย

มาตรการเร่งด่วน

1. เร่งดำเนินการตรวจสอบจำนวนคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และดำเนินการ
ออกหลักฐานแสดงความเป็น "ผู้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย" ให้คนต่างด้าวนั้นๆ หากตรวจสอบแล้วว่าจะ
ไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้ หลักฐานดังกล่าวจะสามารถใช้เป็นเอกสารประกอบการ
ขอสัญชาติไทย การเข้ารับการศึกษาการสมัครงาน การเสียภาษี การออกเอกสารสิทธิในที่ทำกินและการทำ
หนังสือเดินทาง ฯลฯ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. ศึกษาเอกสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับแนวคิดและรู่ทางในการแก้ไขปัญหาค่าเลือก
ปฏิบัติโดยเหตุแห่งชาติพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบข้อบังคับภายในเกี่ยวกับการ
ให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนต่างด้าวในประเทศไทยได้อย่างสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและ
สังคมของไทย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน และหลังจากนั้นควรดำเนินการศึกษา
อย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

มาตรการระยะยาว

1. ทิวณาทบทวนนโยบายการจัดสรรที่ทำกินและจัดตั้งชุมชนพัฒนาตนเองให้แก่คน
ต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของสถานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของ
ประเทศควบคู่ไปด้วย โดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือแก่คน
ต่างด้าว เพื่อให้คนต่างด้าวสามารถพึ่งตนเองได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานสภาพความมั่นคง
แห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

2. ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดจนองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา
ของคนต่างด้าวในเรื่องต่างๆ เช่นการ ได้สัญชาติ การที่คนต่างด้าวถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3. ดำเนินนโยบายต่างประเทศในเชิงรุกที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
เพื่อนบ้าน ทั้งนี้เพื่อป้องกันและลดจำนวนแรงงานต่างด้าวหลังไหลเข้าประเทศไทยซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อ
การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้อย่างทั่วถึง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กรมวิเทศสหการ

กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

4. ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมไทยต่อคนต่างด้าว เกรทในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคน
ต่างด้าวและคนต่างด้าวก็จะสามารถทำประโยชน์ให้แก่แผ่นดินไทยได้เช่นคนไทยคนหนึ่ง หากมีระบบการ
จัดการที่เหมาะสม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3.9 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้หนีภัย

สภาพปัญหา

ในช่วงกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับการดูแลผู้หนีภัยจากประเทศเพื่อนบ้านนับจำนวนรวมกันแล้วกว่าล้านคน บุคคลเหล่านี้หนีออกประเทศของตนด้วยสาเหตุต่าง ๆ กัน อาทิ จากวิกฤตการณ์ทางการเมือง สงครามกลางเมือง ภัยหัตถ์ประหาร การยึดครองของต่างชาติ การกดขี่เสรีภาพ ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา การละเมิดสิทธิมนุษยชน ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนภัยเศรษฐกิจที่ตกต่ำ และความอดอยากแร้นแค้น

ในปัจจุบัน มีผู้หนีภัยชาวพม่าประมาณ 100,000 คน อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว 11 แห่ง ในพื้นที่ชายแดน 5 จังหวัด คือ กาญจนบุรี ราชบุรี ตาก แม่ฮ่องสอน และชุมพร และนักศึกษาพม่าประมาณ 1,000 คน ในศูนย์บ้านมณีน้อย จังหวัดราชบุรี สำหรับผู้อพยพจากอินโดจีน ได้เดินทางกลับมาตุภูมิหรือไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามจนเกือบหมดแล้ว

ในปัจจุบัน แม้ว่าประเทศไทยมิได้เป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 (พ.ศ. 2494) เนื่องจากมีข้อขัดขัดหลายประการทางกฎหมายในการให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ลี้ภัยตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ แต่ประเทศไทยก็ได้ให้การปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยบนพื้นฐานของหลักการมนุษยธรรม และสอดคล้องตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญของอนุสัญญาฯ มาโดยตลอด ซึ่งการปฏิบัติของไทยได้รับการยอมรับด้วยดีจากประชาคมระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม เช่น สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ องค์การอนามัยโลก ฯลฯ ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หนีภัย ในระหว่างที่พักพิงอยู่ในประเทศไทย และเมื่อสถานการณ์ของประเทศมาตุภูมิเหล่านั้นกลับคืนสู่สภาพที่ปลอดภัย ก็ได้ช่วยเหลือผู้หนีภัยเดินทางกลับมาตุภูมิอย่างปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี

นอกจากนั้น นับตั้งแต่ปี 2541 รัฐบาลไทยได้ทำการประสานงานกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) โดยได้อนุญาตให้ UNHCR มีบทบาทเพิ่มขึ้นในปัญหาผู้หนีภัยชาวพม่า เช่น ร่วมสังเกตการณ์ในการรับ ให้พื้นที่พักพิงและการส่งกลับ ช่วยเหลือทางการไทยในการจัดทำทะเบียน และการย้ายพื้นที่พักพิง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านนโยบายของรัฐบาลไทยคือผู้หนีภัยในปัจจุบันคือ จะให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมแก่ผู้หนีภัยจากการสู้รบและการประหัตประหารเท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่เดินทางเข้าประเทศไทยด้วยสาเหตุอื่น ๆ เช่น ถูกบังคับย้ายถิ่นฐาน บังคับใช้แรงงาน หลบหนีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือความหวาดกลัวต่างๆ รัฐบาลไทยไม่สามารถแบกรับภาระในการจัดหาพื้นที่พักพิงชั่วคราวให้ได้ นอกจากดำเนินการส่งกลับอย่างปลอดภัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. ให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม เมื่อมีผู้หนีภัยจากการสู้รบและภัยประหัตประหารเข้ามาอยู่ในเขตแดนไทย โดยมุ่งให้ผู้หนีภัยมีความปลอดภัยในชีวิตเป็นประการสำคัญ
2. รักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หนีภัย โดยอำนวยความสะดวกให้ผู้หนีภัยให้อยู่อาศัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่มีความปลอดภัย มีอาหาร มีสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐาน มีสุขอนามัยจนกว่าสถานการณ์ในประเทศที่ผู้หนีภัยออกมากลับคืนสู่สภาพปลอดภัยต่อชีวิตของผู้หนีภัย
3. ประสานและร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชนในการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หนีภัยในระหว่างที่อยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่รัฐบาลจัดให้
4. อำนวยความสะดวกในการส่งกลับผู้หนีภัยคืนสู่ประเทศมาตุภูมิอย่างปลอดภัยและศักดิ์ศรีเมื่อเห็นว่าสถานการณ์ในประเทศมาตุภูมิของผู้หนีภัยเหล่านั้น ได้กลับคืนสู่สภาพปกติและไม่เป็นภัยต่อชีวิตของผู้หนีภัย
5. ให้ผู้หนีภัยเด็กและสตรีได้รับพัฒนาการอย่างเหมาะสมตบแต่ง ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และปัญหาในระหว่างอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว
6. ป้องกันและจัดการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบต่อผู้หนีภัย โดยเฉพาะผู้หนีภัยเด็กและสตรี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

มาตรการระยะยาว

1. ดำเนินนโยบายต่างประเทศในเชิงรุกที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อนบ้านร่วมกับประเทศพัฒนาแล้วและองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาของสหประชาชาติ (United Nations Development Programme : UNDP) ธนาคารโลก โครงการอาหารโลก (World Food Programme) และ UNICEF เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันและลดจำนวนผู้หนีภัยที่หลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยให้มีจำนวนในระดับที่ประเทศไทยและองค์การระหว่างประเทศจะสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และเพื่อเอื้อต่อการสนับสนุนให้ผู้หนีภัยสามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาได้โดยสมัครใจเพราะสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ดีขึ้นในประเทศที่ตนมาจากมา
2. กระตุ้นให้ประเทศต้นเหตุและองค์การระหว่างประเทศพิจารณาดำเนินมาตรการป้องกันต่าง ๆ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในการป้องกันการหลั่งไหลของผู้หนีภัยจากประเทศต้นเหตุไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

3. เสนอให้รัฐบาลพิจารณาความเป็นไปได้ในการเข้าเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยสภาพ
ผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ กรมวิเทศสหการ กระทรวงพาณิชย์ สำนักงาน
สภามันคงแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ดำเนินการอย่างคืบเนื่องตลอดระยะเวลาของแผน

3.10 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของบุคคลไร้สัญชาติ

สภาพปัญหา

คนไร้สัญชาติ หมายถึงบุคคลธรรมดา ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับว่ามีสัญชาติของรัฐใดเลย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่มีกฎหมายของรัฐใดที่ยอมรับให้สัญชาติแก่บุคคลดังกล่าว บุคคลดังกล่าวจึงเป็นคนไร้สัญชาติ ทั้งในทางกฎหมายและข้อเท็จจริงผลของกรณีนี้คือ ไม่มีรัฐใดเลยที่อาจให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนี้ในฐานะคนชาติ ตัวอย่างเช่น (1.) บุคคลที่ไม่มีเอกสารพิสูจน์ความสัมพันธ์กับรัฐใดเลย อาทิ ชาวเขาค้างเค็มที่ติดแผ่นดินอยู่ในประเทศไทย แต่ไม่มีเอกสารพิสูจน์คนที่รัฐไทยรับรอง (2.) คนต่างด้าวในประเทศไทย ซึ่งถูกรัฐเจ้าของสัญชาติของตนสัญชาติที่มีอยู่ (3.) บุคคลที่ไม่มีเอกสารพิสูจน์คนใด ๆ เลย

ประการที่สอง คนไร้สัญชาติอาจหมายถึงบุคคลธรรมดา ซึ่งมีสัญชาติของรัฐใดรัฐหนึ่ง ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของรัฐนั้น ๆ แต่รัฐดังกล่าวปฏิเสธที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนั้นในฐานะ "รัฐเจ้าของสัญชาติของบุคคล" ดังนั้น โดยกรณีพิจารณาข้อกฎหมาย บุคคลนี้จึงไม่ไร้สัญชาติ แต่โดยข้อเท็จจริง บุคคลดังกล่าวมีสถานะ "เสมือนไร้สัญชาติ" กล่าวคือ บุคคลดังกล่าวนี้เป็น "คนไร้สัญชาติในทางข้อเท็จจริง" แต่มิใช่ "ในทางกฎหมาย" ผลของกรณีนี้คือ บุคคลย่อมตกอยู่ในสภาพของบุคคลที่ไม่มีรัฐใดเลยที่อาจให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนี้ในฐานะคนชาติ เช่นเดียวกับกรณีแรก ตัวอย่างเช่น (1.) ผู้อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้านในระหว่างสงคราม หรือการสู้รบในพื้นที่ดังกล่าว อาทิ กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ กลุ่มเมฆวนอพยพ กลุ่มพม่าพลัดถิ่น กลุ่มอดีตโจรจีนมาลาชา ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า "ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย" (2.) กลุ่มแรงงานต่างชาติดังกล่าวที่เป็นชนกลุ่มน้อยจากประเทศพม่า

แต่อย่างไรก็ตาม หากรัฐเจ้าของสัญชาติของคนไร้สัญชาติในความหมายที่สองใช้อำนาจที่ตนมีตามกฎหมายของตนเพื่อกดดันสัญชาติของบุคคลดังกล่าว บุคคลดังกล่าวก็จะตกเป็นคนไร้สัญชาติในความหมายแรก กล่าวคือ บุคคลดังกล่าวก็จะตกเป็น "คนไร้สัญชาติทั้งในทางกฎหมายและข้อเท็จจริง"

ทั้งนี้ กฎหมายไทยจะต้องยอมรับในสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย กฎหมายไทยในปัจจุบันยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานของฝ่ายบริหารที่จะมีนโยบายแห่งรัฐเพื่อจัดการ ไร้สัญชาติของบุคคลที่มีภูมิลำเนาในประเทศไทย แต่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนไร้สัญชาติก็อาจเกิดขึ้นได้จากกระบวนการที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการใช้ในการรับรองสิทธิตนเอง อาทิ (1.) การผลักดันออกไปจากประเทศไทย (2.) การตกเป็นเหยื่อของธุรกิจนอกระบบที่ผิดกฎหมาย (3.) ความไม่สามารถเข้าสู่สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. ดำเนินการตรวจสอบคนไร้สัญชาติในประเทศไทยเพื่อดำเนินการออกเอกสารพิสูจน์ตัวตนบุคคลให้ทะเบียนรับรองการเกิด เพื่อบุคคลดังกล่าวจะได้สามารถใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. เร่งรัดการลงรายการสถานะบุคคลตามกฎหมายให้แก่คนไร้สัญชาติที่สำรวจพบในประเทศไทย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. เร่งรัดการออกเอกสารเพื่อการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย อาทิ การจดทะเบียนรับรองการเกิด บัตรประจำตัวประชาชนในกรณีที่คนไร้สัญชาตินั้นอาจได้สัญชาติไทย หรือในกรณีที่คนไร้สัญชาตินั้นไม่อาจได้สัญชาติไทยก็มีความจำเป็นที่จะต้องออกไปสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ใบอนุญาตทำงาน ใบอนุญาตประกอบธุรกิจ สุติบัตร ฯลฯ แก่คนไร้สัญชาตินั้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

มาตรการระยะยาว

1. ส่งเคราะห์ ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไร้สัญชาติ ซึ่งคือโอกาส

หน่วยงานรับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (กรมประชาสงเคราะห์ กรมการจัด

หางาน และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน) กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3.11 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนคนจน

สภาพปัญหา

คนจน หมายถึงบุคคลที่มีรายได้น้อยและค้อยโอกาสทั้งในชนบทและที่ลุ่มหลักปักฐานในเขตเมือง ในลักษณะครอบครัวไม่ว่าเป็นการชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม สำหรับคนจนเมืองอาจจำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัยได้ 5 กลุ่ม คือ คนจนเมืองในชุมชนแออัด คนจนเมืองในชุมชนได้สะพาน คนจนเมืองริมคลอง กรรมกรก่อสร้างนอกระบบ และคนไร้ที่อยู่ ส่วนคนจนชนบท กระจายอยู่ทั่วไปในชนบททั่วประเทศ ซึ่งเป็นคนยากไร้ ไม่มีที่พึ่ง มีหนี้สินมาก ขาดที่ทำกินมีอาชีพและรายได้น้อยไม่พอเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว

ปัญหาคนจน เป็นปัญหาที่สืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศในระยะ 30 กว่าปีที่ผ่านมา ที่รัฐบาลได้มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยการส่งเสริมพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและการส่งออก ทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในระดับสูง แต่ความเจริญดังกล่าวยังกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ในภูมิภาคเท่านั้น ประกอบกับการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในชนบทไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และภาคเกษตรกรรมถูกละเลยทำให้เกษตรกรประสบปัญหาภาวะการล้มละลาย มีหนี้สินล้นพ้นตัวที่เกิดจากการประกอบอาชีพและดำเนินในทางวัตถุ ประชาชนส่วนใหญ่ในภาคการเกษตรมีสภาพยากจน และจำเป็นต้องอพยพ เข้ามาขายแรงงานในเมือง และโดยที่แรงงานเหล่านี้มีการศึกษาน้อยและมีฐานะยากจน จึงมักจะถูกเขาเปรียบจากนายจ้างโดยได้รับค่าจ้างน้อยกว่าค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด ปลูกสร้างที่พักอาศัยชั่วคราวใกล้ๆ กับสถานที่ก่อสร้างหรือสถานที่ทำงาน นาน ๆ เข้ากลายเป็นชุมชนแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมและกลายเป็นคนจนเมืองในที่สุด

คนจนในชนบทส่วนใหญ่ อยู่ในภาคเกษตรกรรม ที่ไม่สามารถหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำได้ สภาพที่อยู่อาศัยไม่คงทนถาวร ขาดสารอาหาร สุขภาพทรุดโทรม หาเช้ากินค่ำ ขาดที่ดินทำกิน ต้องเช่าที่ดินทำกินในราคาที่สูง หรือขายแรงงานในภาคเกษตร เช่น รับจ้างไถนา ปลูกข้าว เก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร คนจนที่อยู่ในวัยแรงงานจะย้ายถิ่นมาหางานทำในเมืองหลวง คนจนในชนบทจึงเป็นคนสูงอายุ และเด็ก

คนจนในเขตเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในกิจการที่ไม่เป็นทางการ เช่น รับจ้างทั่วไป กู้ขาย หาบเร่แผงลอย รับเหมางานมาทำ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ขับรถแท็กซี่ ลูกจ้างโรงงาน คนงานก่อสร้าง และคนงานแบกหาม ตลอดจนไม่มีอาชีพทำให้มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน สภาพที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงถาวร ทรุดโทรมและแออัด ไม่ถูกสุขลักษณะ มักก่อสร้างใกล้แหล่งงานโดยการเช่าที่ดิน เช่าบ้าน หรือบุกรุกที่ดินของเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้คนจนเมืองบางส่วนไม่มีที่อยู่อาศัย สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้คนจนเมืองขาดโอกาสในการรับบริการพื้นฐานทางสังคม เช่น การศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภคและอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีคนจนที่อยู่ชายขอบที่การพัฒนาไปไม่ถึงด้วย

คนจนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพและไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาลที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหลายประการ กล่าวคือ

1. ปัญหาการประกอบอาชีพ

1.1 ขาดแหล่งประกอบอาชีพ เช่น ขาดที่ทำกิน หรือแหล่งประกอบอาชีพที่เหมาะสม ทำให้ต้องบุกรุกป่าเพื่อหาที่ทำกิน

1.2 มีหนี้สินมาก และไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ ถูกยึดทรัพย์สิน มีรายได้อาจจากการประกอบอาชีพน้อย ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว

1.3 อาชีพไม่มั่นคง หรือไม่มีอาชีพที่แน่นอน เนื่องจากขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม

2. ปัญหาที่อยู่อาศัย

สถานที่อยู่อาศัยของคนจนในเขตเมืองเมืองไม่มีความมั่นคงถาวร ปัญหาอย่างง่าย ๆ ราคาถูก โดยการเช่าที่ดินหรือบุกรุกที่ดินของเอกชน ที่สาธารณประโยชน์ ริมคลอง หรือใต้สะพาน จึงต้องประสบกับปัญหาการไล่รื้อ เนื่องจากความต้องการใช้ที่ดินเพื่อพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรับความเจริญเติบโตของเมือง จึงทำให้คนจนเมืองได้รับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพดังนี้

2.1 การรื้อไล่ที่อยู่อาศัยของคนจนเมืองขาดการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ และหน่วยงานของรัฐต่างๆ ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินงานในกิจการ หรือ กิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพอื่นๆ หรือส่วนได้เสียของคนจนเมือง

2.2 การดำเนินโครงการรื้อนำชุมชนไปอยู่แห่งใหม่ ของหน่วยงานรัฐขาดการเตรียมพร้อมในด้านสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง และแหล่งงาน ทำให้ชุมชนที่รื้อย้ายไปตั้งถิ่นฐานใหม่ไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

2.3 การดำเนินโครงการชุมชนใหม่ที่เกิดจากการดำเนินการของทางองค์กรชุมชน ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนใหม่ในลักษณะที่ครบวงจร ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร

2.4 ไม่มีทะเบียนบ้าน ทำให้สิทธิต่างๆ ถูกละเมิด ไม่มีบัตรประชาชน เด็กไม่ได้รับการพัฒนา

3. ปัญหาการบริการพื้นฐานของรัฐ

3.1 ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการทางสังคมของรัฐ เช่น การศึกษา การบริการด้านสาธารณสุข การคุ้มครองแรงงาน/สวัสดิการ และวิถีทางการเมือง

3.2 ไม่ได้รับบริการพื้นฐานทางสาธารณูปโภคอย่างทั่วถึง เช่น ประปา ไฟฟ้า หรือได้รับการบริการในอัตราที่แพงกว่าปกติ

3.3 คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนจนไม่เหมาะสม ทำให้เป็นแหล่งสะสมปัญหาสังคมและปัญหาสุขภาพอนามัย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาแรงงาน ปัญหาสุขภาพจิต และโรคเอดส์ เป็นต้น

4. ปัญหาการรับรองฐานะและการมีอยู่ของชุมชน

4.1 ชุมชนของคนจนในเขตเมือง เช่น ชุมชนแออัด ชุมชนใต้สะพาน ชุมชนริมคลอง ส่วนใหญ่เป็นการบุกรุกเข้าไปสร้างชุมชน จึงไม่ได้รับรองฐานะการมีอยู่ของชุมชน ทำให้ขาดโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานจากรัฐ

4.2 ชุมชนแออัดเมืองไม่มีทะเบียนบ้าน คนจนเมืองที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน สูติบัตร ขาดโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานจากรัฐ

5. ปัญหาด้านการใช้กฎหมาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนจนไม่ได้เป็นปัญหาโดยตัวของมันเอง แต่กฎหมายที่มีอยู่ถูกผู้ใช้กฎหมายอาศัยในการตีความ และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา กฎหมายหลายฉบับเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคอนจนเมืองในหลายด้าน เช่น ปัญหาการไล่ที่และการพัฒนาความมั่นคงในที่อยู่อาศัยในเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงปัญหาเรื่อง ที่ดินทำกิน สูติบัตร ทะเบียนบ้าน การประกอบอาชีพ และการรับบริการพื้นฐานจากรัฐ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. รัฐจะต้องรับรองฐานะการเป็นบุคคลและชุมชนของคนจนเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถเข้ารับบริการพื้นฐานของรัฐได้ โดยมีการสำรวจข้อมูลคนจนที่แท้จริงทั้งใน กรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. รัฐจะต้องคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการสังคม ในการบังคับใช้กฎหมายให้ครอบคลุมถึงคนจนเมืองที่เป็นแรงงานนอกระบบ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. รัฐจะต้องให้การศึกษากับสิทธิของคนจน ชุมชน และกฎหมายแรงงาน รวมทั้งกฎหมายอื่นๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี (กรมประชาสัมพันธ์) องค์การเอกชน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาสามแผน

4. รัฐจะต้องให้บริการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพของคนจนอย่างทั่วถึง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจที่มีภารกิจด้านการให้บริการพื้นฐาน เช่น การไฟฟ้านครหลวง การประปานครหลวง การประปาภูมิภาค ฯลฯ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาดำเนินการ

5. รัฐจะต้องส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่และสภาวะแวดล้อมภายในชุมชนของคนจน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมและสามารถช่วยเหลือตนเองได้

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : กรุงเทพมหานคร เทศบาล กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาดำเนินการ

มาตรการระยะยาว

1. รัฐจะต้องแก้ไขปัญหาคอนจนในเขตเมืองให้เบ็ดเสร็จครบวงจร โดยรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเป็นหลัก และให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผนและดำเนินการพัฒนาคนจนเมืองในพื้นที่อยู่อาศัยเดิม หรือการเคลื่อนย้ายคนจนเมือง ไปอยู่ในที่แห่งใหม่ที่มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการและแหล่งงานรองรับ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 10 ปี ของระยะเวลาดำเนินการ

2. รัฐจะต้องกำหนดนโยบายและแผนระดับชาติ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างความสมดุลระหว่างภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมหรือระหว่างเมือง และชนบท รวมทั้งการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เพื่อป้องกันการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทไปสู่เมืองและการเพิ่มจำนวนของคนจนในเขตเมือง ทั้งนี้ให้เพิ่มตัวแทนจากองค์กรภาคประชาชน และองค์กรเอกชนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนทุกระดับ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 10 ปี ของระยะเวลาดำเนินการ

3.12 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ใช้แรงงาน

สิทธิของผู้ใช้แรงงาน หมายถึงสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรมและเพียงพอในการดำรงชีวิตสำหรับตนเองและครอบครัว สิทธิที่จะทำงานในสภาพที่ปลอดภัยและถูกสุขอนามัย สิทธิการก่อตั้งสหภาพแรงงานและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิของสหภาพแรงงานที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเสรี ปราศจากการแทรกแซง สิทธิการหยุดงาน สิทธิในการประกันสังคม สิทธิในการพัฒนาตนเอง สิทธิการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้แรงงาน

1. สิทธิที่จะได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรมและเพียงพอในการดำรงชีวิตสำหรับตนเองและครอบครัว

สภาพปัญหา

1. การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับลูกจ้างเพียงคนเดียวที่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงตัวเองอยู่ได้ ทำให้ผู้ใช้แรงงานมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีพและการเลี้ยงดูครอบครัว จึงมีความจำเป็นต้องทำงานล่วงเวลาเพื่อหารายได้เพิ่มในแต่ละวัน ทำให้ต้องทำงานเป็นเวลายาวนานกว่าวันละแปดชั่วโมง ข่มขู่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตอยู่ของผู้ใช้แรงงาน

2. นายจ้างที่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานในการจ่ายค่าจ้างขั้นต่ำที่ยังมีไม่ถึงร้อยละหกสิบของนายจ้างทั้งหมด ดังนั้นลูกจ้างส่วนใหญ่จึงได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับลูกจ้างคนเดียวที่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงตัวเองอยู่ได้ นอกจากนี้นายจ้างมักจะปรับค่าจ้างประจำปีตามการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ หากปีใดไม่มีการปรับค่าจ้างขั้นต่ำก็ไม่ปรับค่าจ้างประจำปีให้แก่ลูกจ้างด้วย จึงทำให้ลูกจ้างที่ทำงานเป็นเวลาหลายปีไม่ได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม

3. หน่วยงานของรัฐไม่สามารถควบคุมตรวจสอบให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับค่าจ้างขั้นต่ำอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำอย่างเป็นธรรม และเพียงพอในการดำรงชีวิตสำหรับตนเองและครอบครัวอีกสองคนได้โดยไม่เดือดร้อน และไม่เลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างทางเพศ และอายุ

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ฝ่ายผู้ใช้แรงงานมีส่วนร่วมในการตรวจสอบสถานประกอบการต่างๆ ในการปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของนายจ้างเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานตรวจแรงงาน

3. เร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐมีมาตรการควบคุมตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับค่าจ้างขั้นต่ำให้ทั่วถึงและเป็นธรรม

4. จัดทำรายงานผลการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของนายจ้างเผยแพร่ต่อองค์กรผู้ใช้แรงงานและสาธารณชน

5. แยกแยะและให้การศึกษาแก่องค์กรผู้ใช้แรงงานและผู้ใช้แรงงานให้ทั่วถึงอย่างค้ำเนื่องเกี่ยวกับสิทธิของผู้ใช้แรงงาน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการกำลัง ภาวะทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์กรผู้ใช้แรงงาน
ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปี ของระยะเวลาตามแผน

2. สิทธิที่จะทำงานในสภาวะที่ปลอดภัยและถูกสุขอนามัย

สภาพปัญหา

ผู้ใช้แรงงานต้องเสียชีวิตและการทุพพลภาพจากการทำงานมีอัตราสูง เนื่องจากการคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เพราะหน่วยงานของรัฐมักจะรวบอำนาจการจัดการไว้แต่เพียงฝ่ายเดียว ขณะที่มีบุคลากรไม่เพียงพอ และงบประมาณมีจำนวนจำกัด การขาดนโยบาย สาธารณสุขที่เกี่ยวกับการป้องกันสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการทำให้ขาดแคลนบุคลากรด้านการแพทย์โดยเฉพาะสาขาอาชีวเวชศาสตร์และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ องค์กรผู้ใช้แรงงานและผู้ใช้แรงงานยังมีความตระหนักไม่เพียงพอเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของผู้ใช้แรงงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เร่งออกกฎหมายว่าด้วยสถาบันคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการที่เป็นองค์กรอิสระประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายลูกจ้าง ฝ่ายนายจ้าง ฝ่ายรัฐบาล ผู้แทนกลุ่มผู้ป่วยและผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำหน้าที่ในการป้องกันส่งเสริมสุขภาพการให้เงินทดแทน การตรวจสอบสภาพการทำงาน การศึกษาวิจัยและการบังคับใช้กฎหมายโดยให้โอนสำนักงานกองทุนเงินทดแทนและสถาบันความปลอดภัยในการทำงานมาสังกัดสถาบันนี้

2. กระตุ้นให้กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายเกี่ยวกับงานอาชีวเวชศาสตร์และสิ่งแวดล้อม การผลิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โรคจากสารพิษและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถรักษาโรคจากการทำงานได้ตั้งแต่เบื้องต้น

3. รัฐต้องมีมาตรการในการตรวจสอบสภาพความปลอดภัยของโรงงาน ทั้งภายในโรงงานและความปลอดภัยของชุมชนอย่างเคร่งครัด

4. แยกแยะและให้การศึกษาแก่องค์กรผู้ใช้แรงงานและนายจ้างเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการให้ทั่วถึงอย่างค้ำเนื่อง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวง
อุตสาหกรรม สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและองค์กรผู้ใช้แรงงาน
ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปี ของระยะเวลาตามแผน

3. สิทธิการก่อตั้งสหภาพแรงงาน และเข้าร่วมสหภาพแรงงาน

สภาพปัญหา

1. แม้กฎหมายแรงงานสัมพันธ์จะได้รับรองการก่อตั้งสหภาพแรงงานและการเจรจา
ต่อรองร่วม แต่การคุ้มครองผู้เริ่มก่อตั้งสหภาพแรงงาน และการคุ้มครองการรวมสหภาพแรงงานยังไม่เป็น
การเพียงพอ ลูกจ้างที่เป็นผู้เริ่มก่อตั้งสหภาพแรงงานและกรรมการสหภาพแรงงาน มักจะถูกเลิกจ้างอยู่เสมอ
2. การจัดตั้งสหภาพแรงงานต้องเป็นลูกจ้างคนเดียวกันหรือลูกจ้างซึ่งทำงานในกิจการ
ประเภทเดียวกันโดยไม่คำนึงว่าจะมีนายจ้างกี่คน ซึ่งเป็นการจำกัดการก่อตั้งสหภาพแรงงานได้เพียงสอง
ประเภทเท่านั้น แท้ที่จริงแล้วสิทธิการก่อตั้งสหภาพแรงงานและการเข้าร่วมสหภาพแรงงานจะต้องไม่จำกัด
นายจ้างหรือกิจการประเภทเดียวกัน
3. การแยกแรงงานรัฐวิสาหกิจออกจากกฎหมายแรงงานสัมพันธ์เป็นการขัดขวางการ
ก่อตั้งสหภาพแรงงานและเข้าร่วมสหภาพแรงงานของผู้ใช้แรงงานทั้งจากรัฐวิสาหกิจและเอกชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับสิทธิการก่อตั้งสหภาพแรงงาน
และการเข้าร่วม
2. รัฐบาลต้องให้สัตยาบันอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 ว่าด้วย
เสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวและอนุสัญญาฯ ฉบับที่ 98 ว่าด้วยการเจรจา
ต่อรอง โดยไม่มีการตั้งข้อสงวน
3. รัฐบาลต้องให้ความรู้และความเข้าใจสิทธิการก่อตั้งสหภาพแรงงานแก่นายจ้าง ลูกจ้าง
และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงการต่างประเทศและองค์กร
ผู้ใช้แรงงาน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. สิทธิของสหภาพแรงงานที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยเสรีปราศจากการแทรกแซง

สภาพปัญหา

คณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รชช.) ได้ออกประกาศ รชช. ฉบับที่ 54 เพื่อแทรกแซงสิทธิการปฏิบัติหน้าที่ของสหภาพแรงงานโดยการให้ที่ปรึกษาสหภาพแรงงานต้องเป็นบุคคลที่จดทะเบียนกับกรมแรงงานตามเงื่อนไขและคุณสมบัติที่กรมแรงงานกำหนด นอกจากนี้ยังกำหนดว่า กรรมการสหภาพแรงงานที่ถูกปลดจะต้องรอให้พ้นตำแหน่งเกิน 1 ปี จึงจะมีสิทธิได้รับการเลือกตั้งเข้ามาใหม่อันถือเป็นการรอนสิทธิในการปฏิบัติหน้าที่ของสหภาพแรงงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ยกเลิกประกาศคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รชช.) ฉบับที่ 54
 หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และองค์กรผู้ใช้แรงงาน
 ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาสามแผน

5. สิทธิการนัดหยุดงาน

สภาพปัญหา

1. คณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รชช.) ได้ออกประกาศ รชช. ฉบับที่ 54 ถัดรอนสิทธิการนัดหยุดงานของผู้ใช้แรงงาน โดยได้กำหนดว่าการนัดหยุดงานต้องจัดประชุมใหญ่สมาชิกโดยมีสมาชิกเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกสหภาพแรงงานลงมติเห็นชอบด้วย

2. สิทธิการนัดหยุดงานเป็นเพียงสิทธิการหยุดงานเพื่อการปรับปรุงสภาพการจ้างเท่านั้น ไม่ใช่เหตุผลทางการเมืองซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ใช้แรงงานในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ขกเลิกกฎหมายที่ตรอนสิทธิการนัดหยุดงาน
 2. ควรรับรองสิทธิการนัดหยุดงานเพื่อป้องกันระบบประชาธิปไตยหรือรัฐธรรมนูญ
 หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และองค์กรผู้ใช้แรงงาน
 ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาสามแผน

6. สิทธิการประกันสังคม

สภาพปัญหา

สิทธิการประกันสังคมของผู้ใช้แรงงานได้มีการดำเนินการ 6 ประเภท คือ กรณีประสบอันตราย อุพพลภาพ เสียชีวิต คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร และชราภาพ แต่การประกันการว่างงานยังไม่เริ่มดำเนินการขณะที่ผู้ใช้แรงงานกำลังประสบกับการถูกปลดออกจากงานเนื่องจากวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ใช้แรงงานต้องสูญเสียรายได้ทันที ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

รัฐบาลต้องดำเนินการให้มีการประกันสังคมโดยให้มีผลบังคับกับผู้ใช้งานทุกคนและทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องประกาศใช้กองทุนการว่างงานทันที และให้ผู้ประกันได้รับเงินทดแทนเพียงพอในการดำรงชีพ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และองค์กรผู้ใช้แรงงาน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

7. สิทธิการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งาน

สภาพปัญหา

1. การกำหนดนโยบาย การออกกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งานของรัฐ ผู้ใช้งานมักจะไม่มีส่วนร่วมหรือปรึกษาหารืออย่างแท้จริง หรือถ้ามีส่วนร่วมก็เป็นไปอย่างคับขันจำกัด และไม่ได้เป็นตัวแทนของผู้ใช้งานส่วนใหญ่อย่างแท้จริง เนื่องจากการตัดสินใจมักรวบอำนาจอยู่กับหน่วยงานของรัฐเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นนโยบาย กฎหมาย หรือมาตรการที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งานจึงไม่สอดคล้อง หรือเอื้อประโยชน์ต่อสิทธิของผู้ใช้งาน

2. ในสถานประกอบการผู้ใช้งานไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น เพราะนายจ้างมักอ้างความเป็นเจ้าของผูกขาดอำนาจการตัดสินใจไว้เพียงผู้เดียว ปกปิดข้อมูลที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อภาระจากรองที่มีผลกระทบต่อผู้ใช้งาน ทำให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่าง ผู้ใช้งานและนายจ้างอยู่เสมอ ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้แทนของผู้ใช้งานมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแม่บทและกฎหมายลูกที่เกี่ยวข้องอย่างค่องเนื่อง

2. ส่งเสริมและสนับสนุนนักวิชาการด้านแรงงานและองค์กรเอกชนด้านแรงงานให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งาน

3. ปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการไตรภาคีเกี่ยวกับการบริหารแรงงานทุกชุดให้มีจำนวนเท่ากันทุกฝ่าย ทั้งจากฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายนายจ้าง และฝ่ายลูกจ้าง ซึ่งมาจากตัวแทนของฝ่ายลูกจ้างอย่างแท้จริง เพื่อความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและคัดสรรใจเรื่องต่าง ๆ

4. ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคีตรวจสอบการเลิกจ้างลูกจ้างในกรณีอ้างเหตุผลทางธุรกิจ เพื่อป้องกันการฉวยโอกาสเลิกจ้างผู้ใช้แรงงานจำนวนมากอันไม่สุจริต โดยต้องอ้างเหตุผลและข้อมูลล่วงหน้าให้ตรวจสอบก่อนคัดสรรใจเลิกจ้าง เพื่อให้ทุกฝ่ายยอมรับได้ และร่วมกันแสวงหามาตรการชลอหรือลดปัญหาการเลิกจ้างอันเหมาะสมต่อไป

5. สนับสนุนให้ผู้แทนองค์กรผู้ใช้แรงงานมีส่วนร่วมด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจแรงงาน ตรวจสอบความปลอดภัยในการทำงาน

6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นายจ้างและผู้ใช้แรงงานร่วมปรึกษาหารือในการแก้ปัญหาภายในสถานประกอบการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม องค์กรนายจ้างและองค์กรผู้ใช้แรงงาน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

8. สิทธิการพัฒนาดตนเอง

สภาพปัญหา

รัฐและนายจ้างมักไม่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ใช้แรงงานให้มีโอกาสในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเอง ทำให้ผู้ใช้แรงงานขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งด้านฝีมือแรงงาน และการยกระดับความรู้ความสามารถในด้านอื่น ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ใช้แรงงานมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2. นายจ้างต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ใช้แรงงานเพิ่มพูนความรู้ พัฒนาศักยภาพของตนเอง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรผู้ใช้แรงงาน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

9. แรงงานนอกระบบ

แรงงานนอกระบบ หมายถึงบุคคลที่รับงานจากนายจ้างซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยผ่านคนกลาง ไปทำที่บ้านของบุคคลนั้นหรือในสถานที่อื่นที่บุคคลนั้นเลือกเองที่ไม่ใช่

สถานที่ทำงานของนายจ้าง และได้รับค่าตอบแทนจากการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการตามที่นายจ้างกำหนด โดยไม่คำนึงว่าผู้ใดเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์ วัสดุหรือสิ่งของอื่น ๆ ที่ใช้ในการทำงาน

สภาพปัญหา

1. แรงงานนอกระบบมิใช่ลูกจ้างปกติที่ทำงานในฐานะการว่าจ้างแรงงานแต่ทำงานในฐานะการจ้างผลิตสินค้าทำให้ผู้ว่าจ้างและผู้รับงานไปทำที่บ้านไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะลูกจ้างและนายจ้าง จึงยังไม่มียกกฎหมาย หรือระเบียบใดๆ รองรับสิทธิของผู้รับงานไปทำที่บ้าน
2. แรงงานนอกระบบ มีสภาพการทำงานที่ไม่แน่นอนไม่มีความมั่นคง ซึ่งเกิดจากสภาพการจ้างที่ไม่มีการตกลงกันอย่างแน่นอนและระยะเวลา
3. แรงงานนอกระบบมีสภาพแวดล้อมของการทำงานที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพและความไม่ปลอดภัยจากการทำงานเนื่องจากสถานที่ทำงาน รวมทั้งผู้รับทำงานมักขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงาน
4. แรงงานนอกระบบได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนค่าและมีรายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากทักษะและฝีมือของผู้ทำงานไม่มีความชำนาญเพียงพอ แรงงานมีจำนวนมากแต่ไม่มีการรวมกลุ่มจึงขาดอำนาจต่อรอง ผู้ทำงานขาดความรู้และความสามารถในการจัดการ และลักษณะแรงงานและการทำงานที่มีความยืดหยุ่นสูง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐบาลควรให้สัตยาบันอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 177 ว่าด้วยงานที่รับไปทำที่บ้าน
2. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายแรงงานสัมพันธ์และกฎหมายประกันสังคม ให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้รับงานไปทำที่บ้านทั้งในด้านการก่อตั้งองค์กร สภาพการทำงาน ค่าตอบแทนสวัสดิการ สุขภาพอนามัย ความปลอดภัยในการทำงาน และการประกันสังคม
3. ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของแรงงานนอกระบบ โดยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการรวมกลุ่มและการจัดการแก่ผู้รับงานไปทำที่บ้านและผู้เกี่ยวข้อง
4. ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือและวิชาชีพแก่แรงงานนอกระบบ
5. สร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมคุ้มครองและแก้ปัญหาแรงงานนอกระบบ
6. ให้มีหน่วยงานตรวจสอบตราดูแลการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยต้องให้ผู้แทนแรงงานนอกระบบและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐด้วย
7. แสพแพร่ความรู้ให้มีความตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิของแรงงานนอกระบบ

หน่วยงานรับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงการต่างประเทศ องค์การ
 สาธารณประโยชน์ และองค์กรผู้ใช้แรงงาน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

10. ผู้ใช้แรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ

สภาพปัญหา

ผู้ใช้แรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศมักจะถูกหลอกลวงจากบริษัทจัดหาแรงงานที่ไม่ถูก
 กฎหมายและไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ้างงานอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐต้องควบคุมตรวจสอบบริษัทจัดหาแรงงานไปต่างประเทศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
2. รัฐต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ใช้แรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศอย่างละเอียด
 อย่างทั่วถึง
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรผู้ใช้แรงงาน องค์กรเอกชน และนักวิชาการด้านแรง
 งานให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับแรงงานไปทำงานต่างประเทศ

หน่วยงานรับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการ
 ต่างประเทศ องค์กรผู้ใช้แรงงาน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3.13 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของเกษตรกร

สภาพปัญหา

การพัฒนาประเทศในช่วงสามสิบปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้รวมอำนาจการกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยอาศัยเกษตรกรและทรัพยากรธรรมชาติ ในบทบาทเป็นฐานในการขยายการเติบโตและสร้างรวมมั่งคั่งให้แก่ภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาที่เสียสมดุลย์เช่นนี้ได้ก่อให้เกิดการถดถอยสิทธิเกษตรกรที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. สิทธิในการพัฒนา เกษตรกรไม่สามารถกำหนดและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพราะรัฐส่วนกลางเป็นผู้รวมศูนย์อำนาจไว้ และได้ดำเนินนโยบาย ส่งเสริมปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อการส่งออก โดยภาครัฐและบริษัทเอกชนได้เข้ามาครอบงำเกษตรกร ในการเลือกหรือการพัฒนากระบวนการ โดยการสร้างแรงจูงใจด้วยการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ เช่นการแจกเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช และระบบตลาด ทำให้เกษตรกรต้องสูญเสียสิทธิที่จะเลือกระบบเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของเกษตรกร

2. สิทธิในทรัพยากรที่ดิน นโยบายการสนับสนุนระบบเกษตรเพื่อการส่งออกทำให้มีการขยายพื้นที่การผลิต ขณะเดียวกันทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืชต่างๆ หรือราคาผลผลิตต้องขึ้นอยู่กับตลาดโลกมาโดยตลอด ทำให้เกษตรกรมีหนี้สิน และจำต้องขายที่ดินทำกิน นอกจากนี้กลุ่มคนที่มีเงินทุนมากก็สามารถเข้าไปถือครองที่ดินได้อย่างไม่จำกัด ทำให้ทรัพยากรที่ดินกระจุกตัวอยู่ในการถือครองของกลุ่มทุนขนาดใหญ่และขนาดกลาง เกษตรกรส่วนใหญ่กลับถือครองที่ดินจำนวนน้อยไว้ครอบครองไว้ ต้องเช่าที่ดินทำกิน หรือเป็นเกษตรกรรับจ้างในภาคการเกษตร

3. สิทธิในทรัพยากรทางสังคม การที่รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรม ทำให้รัฐบาลส่งเสริมการลงทุนของภาคธุรกิจเอกชนด้วยการให้ออกสิทธิและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ในทางภาษีและสิ่งจูงใจต่างๆ ทั้งแหล่งรวมและทางอ้อม เช่น งบประมาณ สินเชื่อ หรือความรู้ เป็นต้น ทรัพยากรทางสังคมส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับภาคอุตสาหกรรม ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมได้

4. สิทธิการรวมตัวของเกษตรกร เกษตรกรมักขาดการรวมตัวกันและการรวมตัวของเกษตรกรมักจะไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและสถาบันอื่นในสังคม ทำให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองค่อนข้างต่ำ

การที่เกษตรกรต้องสูญเสียสิทธิในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองในด้านเศรษฐกิจ สังคม และต้องสูญเสียสิทธิในการควบคุมทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางสังคม เช่นที่ล้น แผลงน้ำ ป่าไม้ ความรู้ สินเชื่อ หรืองบประมาณ ทำให้เกษตรกรจึงต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความยากจนและความล้มเหลวของครอบครัวและชุมชน

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้เกษตรกรมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางสังคม มีสิทธิกำหนดการพัฒนาตนเอง และการเสริมสร้างศักยภาพโดยการรวมตัวเป็นองค์กรที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่สมคุณค่าความเป็นคนโดยสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้เกษตรกรมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรที่ดินโดยการ

1.1 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในที่ดิน เพื่อกระจายสิทธิให้แก่เกษตรกร อาทิ

- (1) พระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478
- (2) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
- (3) พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511
- (4) พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517
- (5) พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518
- (6) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518
- (7) พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518
- (8) พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524
- (9) พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2526
- (10) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2536

1.2 เร่งดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินทั้งนี้ต้องให้องค์กรเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินอย่างจริงจัง

1.3 เร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิที่ดิน เพื่อให้เกษตรกรมีสิทธิในที่ดินทำกินทั่วประเทศโดยเร็วรวมทั้งต้องมีการจั่นแก่ที่ดินทำกิน และที่ดินในเขตป่าออกจากกันอย่างชัดเจนลดจนการจำแนกที่ดินในเขตความมั่นคงที่ใช้ในราชการทหารกับที่ดินทำกินของประชาชน ทั้งนี้ต้องให้เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

1.4 กระจายการถือครองที่ดินโดยไร้มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดขนาดที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม และที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย รวมทั้งการใช้ระบบภาษีก้าวหน้าเพื่อกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน การแก้ปัญหาการถือครองที่ดินเพื่อเก็งกำไร และใช้ในการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

1.5 เร่งดำเนินการให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดินให้แก่เกษตรกรมีแนวนโยบายและการปฏิบัติที่เป็นเอกภาพ

1.6 จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบสิทธิในที่ดิน โดยต้องมีส่วนร่วมขององค์กรเกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือสถาบันการศึกษา รวมทั้งการอาศัยหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนหรือจารีตประเพณีของชุมชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง สำนักนายกรัฐมนตรี

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. ให้เกษตรกรมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรทางสังคม เช่น สินเชื่อ และงบประมาณ เป็นต้น

2.1 เร่งเผยแพร่และดำเนินการให้เป็น ไปตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรให้แก่เกษตรกรให้ทั่วถึงอย่างค้ำเนื่องและเป็นธรรม

2.2 เสริมสร้างและสนับสนุนเครือข่ายกองทุน โดยให้มีหน่วยงานกลางคอยดูแล โดยให้องค์กรเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม

2.3 กระจายสินเชื่อให้แก่เกษตรกร โดยการปรับบทบาทธนาคารออมสินและธนาคารอาคารสงเคราะห์ให้เป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบทเพื่อให้สินเชื่อแก่เกษตรกร รวมทั้งการแก้ไขปัญหาหนี้สินทั้งในและนอกระบบ

2.4 สนับสนุนให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาโดยผ่านองค์กรเกษตรกร

2.5 รัฐต้องให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการผลิต การตลาด และข้อมูลข่าวสารอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างค้ำเนื่องและจริงจัง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารออมสิน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. สร้างกลไกตรวจสอบ และแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเกษตรกร

3.1 สนับสนุนให้เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรใช้สิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอกฎหมายสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในประชาภิพารณ์เพื่อปกป้องสิทธิองเกษตรกร

3.2 สนับสนุนให้เกษตรกรจัดตั้งองค์กรเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ในการประเมินสถานการณ์การละเมิดสิทธิเกษตรกร และติดตามสอดคล้องการละเมิดสิทธิเกษตรกรอย่างค้ำเนื่อง

3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรใช้สิทธิตามกลไกในรัฐธรรมนูญ อันประกอบด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิองเกษตรกร

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ: คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. ให้เกษตรกรมีสิทธิในการมีส่วนร่วมกำหนดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

4.1 สนับสนุนให้เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรสามารถเลือกพัฒนาระบบ
เกษตรกรรมทางเลือก เช่นระบบเกษตรกรรมพื้นบ้านดั้งเดิม ระบบเกษตรกรรมผสมผสาน ระบบ
เกษตรกรรมอินทรีย์ ระบบวนเกษตร เป็นต้น โดยทำให้การสนับสนุนด้วยมาตรการทางบริหาร
งบประมาณ และการฝึกอบรมด้านเทคนิควิชาการและการบริหาร ทั้งนี้จะต้องให้เกษตรกรมีการดำเนินการ
ด้วยตนเอง

4.2 ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย การพัฒนาเกษตรกรรมทางเลือก โดยอยู่บนพื้นฐาน
ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.3 ดำเนินการให้องค์กรเกษตรกรมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแผนและ
โครงการพัฒนาของรัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยรัฐจะต้องให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และเหตุผล
ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรก่อนตัดสินใจอนุมัติแผนงานและโครงการ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย หน่วยงานเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. การเสริมสร้างการรวมตัวเป็นองค์กรเกษตรกร

5.1 เร่งออกกฎหมายว่าด้วยสภาเกษตรกร ซึ่งเป็นตัวแทนเกษตรกรที่แท้จริง

5.2 การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการรวมตัว

ของเกษตรกร

5.3 กระตุ้น และสนับสนุนการก่อตั้งและการพัฒนาองค์กรเกษตรกร

5.4 สนับสนุนการเงิน วิชาการ การบริหาร อื่นๆ แก่องค์กรเกษตรกร

5.5 เสริมสร้างเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่าง
องค์กรเกษตรกร ให้เข้มแข็งขึ้นในการพิทักษ์สิทธิของเกษตรกร

5.6 สนับสนุนให้สถาบันการศึกษา สื่อ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรทาง
สังคมอื่นเข้ามามีบทบาทในการเอื้อประโยชน์ ให้องค์กรเกษตรกรในด้านข้อมูลข่าวสาร และการเรียนรู้

5.7 ส่งเสริมการช่วยเหลือให้องค์กรเกษตรกรเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนด
นโยบายและแผนงานของท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้งการร่วมงานกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชน

5.8 ดำเนินการให้องค์กรเกษตรกร เข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยเฉพาะที่
เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของเกษตรกร ดำเนินการให้ความคุ้มครองแก่การรวมตัวเป็นองค์กรเกษตรกร

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ: ตลอดระยะเวลาของแผน

6. การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเกษตรกร

6.1 ผลิตและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของเกษตรกร เพื่อให้ประชาชนและเกษตรกรตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเอง

6.2 ดำเนินการให้มีหลักสูตรว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของเกษตรกรในสถาบันการศึกษาของรัฐ

6.3 ดำเนินการให้องค์กรเกษตรกรใช้ทรัพยากร สื่อสารมวลชนสาธารณะ (วิทยุและโทรทัศน์) เพื่อเผยแพร่ความรู้ และการสื่อสารกับสาธารณชน

6.4 ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของเกษตรกรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสิทธิและเสรีภาพของเกษตรกร

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3.14 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้บริโภค

สภาพปัญหา

ผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจไทย ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดดและการมีระบบตลาดที่ขาดการแข่งขันอย่างเป็นธรรมทำให้ผู้บริโภคตกเป็นเหยื่ออย่างไม่มีความเลือก ประกอบกับการมีค่านิยมที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการบริโภคอันเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจอย่างพอเพียงและอย่างทันเหตุการณ์ ดังนั้นพื้นฐานของระบบผู้บริโภคที่ต้องพึ่งพิงความรับผิดชอบจากผู้ผลิตและผู้บริโภคยังคงต้องได้รับการพัฒนา เพื่อนำไปสู่สังคมที่ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองและมีค่านิยมที่เหมาะสมคือเป็นการบริโภคโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมด้วยมิใช่การบริโภคเพื่อสนองความต้องการของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว

สิทธิของผู้บริโภคตามกฎหมายปัจจุบัน ได้กำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าและบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมจากการทำสัญญาสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดสิทธิของผู้บริโภค ไว้ใน มาตรา 57 ว่าด้วยสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยในวรรคหนึ่งได้กำหนดให้มีองค์กรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

ในท่ามกลางกระแสของการทำธุรกิจที่นิยมใช้การส่งเสริมการขายและการโฆษณาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่กล่าวไว้ข้างต้นยังคงอ่อนคืออยู่และยังคงมีปัญหาจากปัจจัยอื่นปรากฏอยู่ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริโภคมีค่านิยมในการบริโภคไม่เหมาะสม
2. ผู้บริโภคขาดข้อมูลและเข้าถึงข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ
3. ผู้บริโภคหรือองค์กรผู้บริโภคนอกจากโอกาสการมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐก่อนขั้นตอนการตัดสินใจของรัฐ เช่น ไม่มีผู้แทนของผู้บริโภคอยู่ในคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค คณะกรรมการอาหาร คณะกรรมการยา คณะกรรมการกำหนดราคาสินค้า ฯลฯ
4. ข้อจำกัดของกฎหมายในบางประเด็นเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเช่น ประเด็นการระงับการฟ้องคดีตกเป็นหน้าที่ของผู้บริโภคในการฟ้องคดีความเสียหาย ประเด็นกฎหมายลักษณะคุ้มครองผู้บริโภค ประเด็นความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์และบริการ และความเสียหายหรือความไม่เป็นธรรมในกรณีสินค้าและบริการสาธารณะ
5. กรณีในการคุ้มครองผู้บริโภคจากประสิทธิภาพทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนคือ ในภาครัฐยังคงมีข้อจำกัดด้านความเป็นกลางระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต การปกปิดข้อมูล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลอบขายหรือฟ้องปัญหาขาดประสิทธิภาพในภาคเอกชนนั้น ตัวแทนผู้บริโภคมี

จำนวนจำกัดและขาดสมรรถนะ โดยในขณะเดียวกันขั้นตอนการเรียกร้องความเป็นธรรมซึ่งใช้หลักให้เป็น
ภาระของผู้บริโภค ซึ่งเป็นผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองผู้บริโภค

6. ผู้บริโภคขาดความรู้และความตระหนักในสิทธิของผู้บริโภคตลอดจนกลไกการใช้สิทธิ

7. สื่อมีการโฆษณาที่เป็นประโยชน์ทางธุรกิจโดยมุ่งชักจูงให้เกิดการบริโภค ขณะที่
กลไกการควบคุมของรัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

8. ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หลีกเลี่ยงกฎหมายในการประกอบการ การจำหน่ายและการให้บริการ
ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค

9. สินค้าที่ผลิตโดยชุมชนท้องถิ่นมักไม่ได้รับการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานของรัฐ
ที่เกี่ยวข้อง

10. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภคยังไม่มีความเข้มแข็งพอและ
มีกำลังคนน้อย

11. การรวมตัวของผู้บริโภคมีน้อยและยังไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. เร่งรัดให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตามที่ได้
กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 57 ซึ่งจะเป็้องค์กรอิสระที่ประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้
ความเห็นในการ ตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ
เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาสามแผน

2. เร่งรัดการออกกฎหมายพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าให้มีการบังคับใช้
อย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ (อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภา) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันกั
กระทำอันเป็นการผูกขาด หรือการแข่งขันในการประกอบธุรกิจอย่างไม่เป็นธรรม และใน พ.ร.บ.
ฉบับนี้ได้กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง
ผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนผู้บริโภคหรือสมาชิกของสมาคมได้แล้วแต่กรณี

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมคุ้มครอง

ผู้บริโภคแห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปี ของระยะเวลาสามแผน

3. เร่งรัดให้มีการนำหลักเรื่องภาระในการพิสูจน์ความผิดในเรื่องความเสียหายจาก
หน้าที่ของโจทก์ (ผู้เสียหาย/ ผู้บริโภค) ให้เปลี่ยนมาเป็นหน้าที่ของจำเลย (ผู้ผลิต/ผู้จำหน่าย/ผู้ประกอบการ) หรือหลักความรับผิดชอบอย่างเคร่งครัดมาใช้ในการพิสูจน์การกระทำผิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค

4. รัฐต้องเผยแพร่ข้อมูลและข้อเท็จจริงผลการตรวจสอบสินค้า หรือบริการที่ไม่ได้มาตรฐานให้ประชาชนได้รับรู้อย่างกว้างขวาง

5. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนผู้บริโภคให้มีการรวมตัวกันให้เข้มแข็งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

6. ปรับปรุงกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรผู้บริโภคเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค

7. รณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร้องทุกข์ เป็นพยาน และเป็นโจทก์ฟ้องร้องกรณีการละเมิดสิทธิผู้บริโภค รวมทั้งการช่วยเหลือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิและการคุ้มครองผู้บริโภค

8. ให้มีการจัดตั้งศาลคุ้มครองผู้บริโภค

9. ให้มีการปรับปรุงกฎหมายให้สามารถฟ้องร้องเป็นกลุ่มบุคคลได้

10. ส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันวิชาการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยผลิตภัณฑ์สินค้า เพื่อสอดคล้องและตรวจสอบคุณภาพสินค้า และต้องเผยแพร่ผลการวิจัยสู่สาธารณะอย่างกว้างขวาง

11. ดำเนินการให้มีการจัดเก็บภาษีจากผู้ผลิตสินค้าที่ทำให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของผู้บริโภค เช่น สุราและบุหรี่ เพื่อเป็นกองทุนชดเชยแก่ผู้ได้รับอันตรายจากการบริโภคสินค้านั้น

12. รัฐต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจจับการโฆษณาเกินจริงอย่างจริงจัง

13. รัฐต้องเร่งรัดการตรวจสอบและรับรองคุณภาพสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สภาคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

มาตรการระยะยาว

1. จัดให้ความรู้แก่ประชาชนด้านบริโภคศึกษา เพื่อเป็นการสร้างค่านิยมในการบริโภคที่เหมาะสม ให้เข้าใจถึงสิทธิการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อให้มีระบบการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีผู้ผลิตมีความรับผิดชอบต่อสังคม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สภาคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

2. การแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองผู้บริโภค ในประเด็นต่อไปนี้

- ปรับปรุงมาตรการในการกวดโทษผู้ประกอบการที่ละเมิดสิทธิผู้บริโภคตามกฎหมายให้เป็นไปโดยเคร่งครัด จริงจังและต่อเนื่องเพื่อป้องกันกรกระทำผิดซ้ำ

- ปรับปรุงขั้นตอนกระบวนการตามกฎหมาย กฎกระทรวงด้านคุ้มครองผู้บริโภคให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและได้รับความคุ้มครองอย่างจริงจังและเป็นธรรม

- ให้เร่งรัดการออกกฎหมายให้มีการแสดงข้อมูลการคัดต่อพันธุกรรม (GMO)

บนหีบห่อสินค้าหรือฉลากสินค้า

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศไทย

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริโภค ตัวแทนผู้บริโภค และองค์กรผู้บริโภค ได้รับข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานขององค์กรและเครือข่ายผู้บริโภคทุกระดับ

5. ให้มีมาตรการควบคุมการนำเข้าและการใช้วัตถุมีพิษที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภค

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศไทย

กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา องค์กรผู้บริโภค องค์กรพัฒนาเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3.15 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยได้เริ่มมีความตื่นตัวเรื่องสิทธิมนุษยชนมาเป็นเวลานานหลายปีแล้ว และมีการออกกฎหมายที่ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติงานและให้การศึกษากับสิทธิมนุษยชนจำนวนหลายองค์การ ทั้งที่ระดับชุมชน ระดับชาติและระดับภูมิภาค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ในหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและของชุมชนที่สำคัญยิ่งก็คือ รัฐธรรมนูญได้ระบุดังกลไกการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวในรูปแบบขององค์กรอิสระต่างๆ เช่น ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตั้งแต่วันที่ 25 พฤศจิกายน 2542 เพื่อให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้น โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ ภาระงานการสรรหา แต่งตั้ง ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ไว้สาระสำคัญประการหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวก็คือ การให้องค์การเอกชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการทั้งในกระบวนการสรรหา การเข้าร่วมในคณะกรรมการฯ การปฏิบัติงานทั้งในเรื่องการรับคำร้องเรียนและในการตรวจสอบสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งองค์การเหล่านี้ กฎหมายระบุว่าต้องมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย

เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยให้รัฐมีนโยบายที่จะส่งเสริมปกป้องและพัฒนาสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญอีกทั้งมีการสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม ตลอดจนมีหลักประกันสำหรับผู้ทำงาน เพื่อผู้ด้อยโอกาสและช่วยเหลือสังคมสร้างสรรคความเป็นธรรมในสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทในเรื่อง " ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน" ไว้

ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน หมายถึงองค์กร กลุ่มหรือบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการทำงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน การพัฒนาชนบท การช่วยเหลือกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสโดยไม่ฝักใฝ่กลุ่มหรือพรรคการเมืองใดเป็นการเฉพาะ อีกทั้งไม่แสวงหากำไร มุ่งเพียงการช่วยเหลือและสร้างสรรค์ความเป็นธรรมในสังคม องค์กรหรือกลุ่มดังกล่าวนี้มีทั้งที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เช่น มูลนิธิ สมาคม เป็นต้น

กิจกรรมกรรมของผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนมีลักษณะที่เป็นแนวหน้าในการเคลื่อนไหวในระดับสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิและความเป็นธรรมของผู้ด้อยโอกาสในสังคม ซึ่งอาจแบ่งลักษณะของกิจกรรมได้ดังนี้

1. เสนอและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิและความไม่เป็นธรรมต่างๆ ต่อสาธารณะ

2. รณรงค์ต่อสาธารณชนในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิและความไม่เป็นธรรมต่างๆ
3. ให้ความช่วยเหลือหรือเป็นตัวแทนกลุ่มในการเจรจาต่อรองกับรัฐ คณะกรรมการบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆทั้งรัฐและเอกชนแทนผู้ด้อยโอกาส เพื่อแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับสิทธิและกรณีความไม่เป็นธรรมต่างๆ
4. เป็นตัวแทนกลุ่มผู้เสียประโยชน์ดำเนินการทางกฎหมายหรือใช้ช่องทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหา
5. สร้างเครือข่ายองค์กรและแสวงหาพันธมิตรในด้านการเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน สำหรับประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนมีดังต่อไปนี้

1. การรวมตัวหรือก่อตั้งจดทะเบียนองค์กรเพื่อปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนสภาพปัญหา

1. การจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเป็นไปได้ง่าย มีกระบวนการตรวจสอบมากมาย ต้องผ่านความเห็นชอบจากหน่วยงานภาครัฐด้านต่างๆ เช่น ความมั่นคง วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น
2. การจดทะเบียนกรรมการล่าช้า ระเบียบหยาบหยาบ เช่น ต้องส่งรายงาน ทุกครั้งที่มีการจดทะเบียน เปลี่ยนแปลงกรรมการ
3. ในการจัดตั้งสมาคมหรือจดทะเบียนกรรมการ มีกองบังคับการตำรวจสันติบาลเป็นนายทะเบียน
4. กลุ่มองค์กรเอกชนบางกลุ่ม เช่น กลุ่มหญิงบริการ กลุ่มหญิงรักหญิงกลุ่มรักร่วมเพศ มักประสบปัญหาชุกชากในการจดทะเบียน

สาเหตุ

1. ความไม่เข้าใจจากหน่วยงานภาครัฐ ในเรื่องเจตนาและการทำงานขององค์กรเอกชนว่าต้องการทำงานร่วมมือกับรัฐเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ
2. เจตคติของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อองค์กรเอกชนเป็นเจตคติทางลบ

ผลกระทบ

1. ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าโดยไม่จำเป็นและในบางครั้งไม่ทันต่อเหตุการณ์
2. เป็นการผลักดันให้เกิดการรวมตัวของผู้สนใจร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่มีการจดทะเบียนซึ่งส่งผลทำให้มีปัญหาในการเปิดบัญชีธนาคารในนามกลุ่มหรือองค์กรและก่อให้เกิดปัญหาในการจดทะเบียนผู้เสียภาษีด้วย ทั้งๆที่รัฐรวบรวมผู้จดทะเบียนและประมวลกฎหมายแห่งและหาวิธีรับรองสถานะของคณะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

3. ประชาชนและสาธารณชน รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับองค์การเอกชนไม่ถูกต้องจึงมีภาพพจน์และเจตคติที่ไม่ดีต่อองค์การเอกชนในหลายกรณีก่อให้เกิดความขัดแย้งด้วย

4. เนื่องจากความกลัวการสูญเสียอำนาจของหน่วยงานรัฐ

5. องค์การที่ไม่มีทะเบียนรับรองจะไม่ได้รับความเชื่อถือ

6. ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนอาจถูกฟ้องร้องโดยไม่เป็นธรรมจากหน่วยงานองค์การหรือบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การเอกชนร่วมประสานงานกับภาครัฐเพื่อปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนและวิธีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลให้สามารถดำเนินการได้รวดเร็วขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายหรือระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 เป็นต้น

2. เชื้ออำนาจให้อำนาจให้กลุ่มองค์กรที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมีสิทธิจดทะเบียนเป็นผู้เสียภาษีและเปิดบัญชีธนาคารในนามคณะบุคคลได้

3. การจดทะเบียนเป็นสมาคมและมูลนิธิ ไม่ต้องผ่านกรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และสันติบาล ควรให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมารับพิจารณา

4. ควรมีกองทุนช่วยเหลือในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนถูกฟ้อง

5. รัฐควรยอมรับและสนับสนุนกลุ่มหรือองค์การต่างๆ อย่างเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ

6. ให้องค์การเอกชนมีอิสระอย่างเพียงพอในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

7. ควรให้อำนาจให้อำนาจให้กลุ่มองค์กร สมาพันธ์ ฯลฯ จดทะเบียนนิติบุคคลได้โดยถือหลักจัดตั้งตนเองและกำหนดระเบียบตนเอง

8. องค์การเอกชนต้องจัดระบบทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เช่น มีรายงานประจำปี และงบดุลที่แสดงรายรับรายจ่ายอย่างครบถ้วน

9. สร้างเสริมเจตคติที่ถูกต้องและความเข้าใจระหว่างภาครัฐ เอกชนและประชาชน

2 การจดทะเบียนขององค์กรสิทธิมนุษยชนต่างประเทศในประเทศไทย

สภาพปัญหา

องค์การสิทธิมนุษยชนต่างประเทศระดับภูมิภาคหลายองค์การซึ่งต้องการตั้งสำนักงานภูมิภาคในประเทศไทยไม่อาจจดทะเบียนในประเทศไทยได้อย่างรวดเร็ว

สาเหตุ

นโยบายของประเทศไทยไม่ส่งเสริมการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กรต่างประเทศ รัฐบาลยังคงมีความกังวลเรื่องความมั่นคงมากเกินไป

ผลกระทบ

1. องค์กรต่างประเทศเหล่านี้ ไม่สามารถจดทะเบียน เพื่อทำงานอย่างถูกต้องกฎหมายได้
2. เป็นการลดโอกาสของสังคมไทยในอันที่จะได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้รัฐมีนโยบายส่งเสริมการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนมากกว่าที่เป็นอยู่และควรสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยในภูมิภาค
2. ให้มีกฎหมายรองรับการจดทะเบียนขององค์กรสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ ในประเทศไทย
3. การปฏิบัติงานขององค์กร "ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน" ไทย

สภาพปัญหา

1. การปฏิบัติงานไม่คล่องตัวและไม่อาจรวมพลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ไม่สามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหาย เช่น การเป็นผู้แทนฟ้องคดีแทนผลประโยชน์สาธารณะเพื่อให้ยกเลิกกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นต้น
3. ผู้ปฏิบัติงานมีความหวาดกลัวต่อการถูกคุกคาม ข่มขู่ ลิดถามจากเจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มอิทธิพล บางกรณีได้รับบาดเจ็บหรือถึงกับเสียชีวิต หลายกรณีถูกกลั่นแกล้ง เช่น ตั้งกรรมการสอบสวน หรือถูกให้ออกจากงาน หากมีการกล่าวหาและจับกุม

สาเหตุ

1. กฎระเบียบที่เข้มงวดและหตุหมิม เช่น ให้นำพระราชกรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการทำงานอย่างละเอียด
2. ไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนร้องทุกข์แทนผู้เสียหาย
3. ความไม่เข้าใจและเจตคติเชิงลบของภาครัฐที่มีต่อองค์กรเอกชน
4. พระราชบัญญัติการกระทำอันเป็นละเมิดมีวิสัยทัศน์ยังถูกนำมาใช้ซ้ำในบางโอกาส เพื่อเข้าจับกุมประชาชนที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาล

ผลกระทบ

1. องค์การเอกชนและผู้ปฏิบัติงานไม่อาจปฏิบัติงานและทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สิทธิมนุษยชนของประชาชนถูกละเมิดและไม่ได้รับการเยียวยา
2. เกิดความขัดแย้งในชุมชนหรือสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และยกเลิกกฎหมายอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนด้วย
2. ปรับแก้กฎระเบียบที่หุมนหิม เพื่อเอื้ออำนาจความสะดวกให้องค์การเอกชนสามารถมาทำงานได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น ยกเลิกหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท. 0402/ 01595 ลงวันที่ 12.ธ.ค. 2529 เรื่องตรวจตราดูแลการดำเนินงานกิจกรรมของมูลนิธิ และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเข้าไปดำเนินการ โดยตรงกับชาวเขาของเอกชน พ.ศ. 2535
3. ออกกฎหมายให้องค์การสิทธิมนุษยชนมีสิทธิและอำนาจในการร้องทุกข์และดำเนินการตามกฎหมายแทนผู้เสียหายได้โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้
 - 3.1 องค์การสิทธิมนุษยชนบางองค์การที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดควรมีสิทธิฟ้องคดีอาญาในฐานะผู้เสียหายหรือเป็นผู้แทนผู้เสียหายในคดีอาญา เช่น กรณีเด็ก สตรี คนพิการ เป็นต้น
 - 3.2 ควรให้องค์การสิทธิมนุษยชนมีสิทธิพิเศษในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ในฐานะที่เป็นตัวแทนผู้เสียหาย
 - 3.3 รัฐต้องจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์ในประเด็นที่มีผลกระทบต่อสาธารณะ และควรมีข้อกำหนดให้องค์การเอกชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจทุกระดับและมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย
 - 3.4 รัฐต้องจัดการศึกษาให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าใจเรื่องการใช้สิทธิของประชาชน
4. จัดให้มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสวัสดิภาพในการทำงานของ "ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน"
5. แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสานงานและเคารพระหว่างกันและกันในการทำงานในประเด็นต่างๆ แม้จะเป็นประเด็นที่ได้แย้งกันแต่หาหรือแสวงหาความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันได้ โดยจัดให้มีการประชุมพบปะระหว่างองค์การเอกชนและเจ้าหน้าที่รัฐ
6. ฝึกอบรมร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อเสริมความเข้าใจในสิทธิมนุษยชนในมิติเดียวกัน
7. รัฐควรประสานงานและเอื้ออำนาจความสะดวกเพื่อให้องค์การต่างๆ ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การปฏิบัติงานขององค์การเอกชนต่างประเทศ

สภาพปัญหา

1. ไม่มีเสรีภาพในการจัดประชุมสัมมนาขององค์การด้านสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ
ต่างๆ ที่บุคคลผู้เข้าร่วมประชุมเป็นเพียงผู้รับเชิญจากองค์การภายในประเทศ
2. องค์การสิทธิมนุษยชนต่างประเทศที่ทำงานอยู่ในประเทศไทยถูกกีดกันแก่งคุกคาม
3. เจ้าหน้าที่ต่างประเทศขององค์การสิทธิมนุษยชนต่างประเทศที่ทำงานอยู่ใน
ประเทศไทยไม่สามารถขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องกฎหมายและเสียภาษีให้กับรัฐบาลไทยได้

สาเหตุ

1. ระเบียบของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมว่าด้วยการเข้ามาดำเนินงานขององค์การ
เอกชนต่างประเทศในประเทศไทย พ.ศ. 2541 ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน
2. รัฐไม่มีนโยบายส่งเสริมการทำงานขององค์การสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ
ในประเทศไทยอย่างชัดเจน

ผลกระทบ

1. หยุดยั้งการเรียนรู้และการพัฒนาทางความคิดด้านสิทธิมนุษยชนของผู้ปฏิบัติงาน
ขององค์การไทย
2. ภาพพจน์ของประเทศไทยเสียหาย
3. รัฐบาลราชได้จากภาษีจำนวนหนึ่ง ซึ่งมาจากการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ต่างประเทศ
ทำงานในประเทศไทยและรับเงินเดือนได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หยุดยั้งการกีดกันแก่งคุกคาม องค์การระหว่างประเทศที่ทำงานในประเทศไทย
2. แก้ไขหรือยกเลิกระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมว่าด้วยการเข้ามา
ดำเนินงานขององค์การเอกชนต่างประเทศในประเทศไทย พ.ศ. 2541
3. แก้ไขคำนิยามเรื่อง "ทำงาน" มิให้หมายถึงการเข้าร่วมประชุมสัมมนาโดยไม่มี
ค่าตอบแทนหรือการประชุมสัมมนาทางวิชาการ
4. แก้ไขคำนิยามเรื่อง "คนต่างด้าว" มิให้รวมถึงผู้ไร้สัญชาติด้วย โดยแก่งบุคคล
ธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยให้เป็นบุคคลที่ถือหนังสือเดินทางหรือถือสัญชาติต่างประเทศ เพราะมีชาวเขา
ไม่น้อยที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติ.
5. ให้องค์การเอกชนได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับภาคธุรกิจเอกชนในการเข้ามำทำ
กิจกรรมหรือเข้าร่วมประชุม

6. ให้มีกฎหมายอนุญาตให้ผู้ปฏิบัติงานชาวต่างประเทศทำงานได้ และได้รับวีซ่าชั่วคราวระหว่างที่ทำงานในประเทศไทย

5 งบประมาณ

สภาพปัญหา

1. ไม่มีการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐและสาธารณชนในประเทศไทยอย่างเพียงพอ ต้องพึ่งการสนับสนุนจากต่างประเทศ
2. ในกรณีที่ต้องการเอกชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐยังมีข้อติดขัดกับระเบียบและกรอบวิธีการทำงานของรัฐ

สาเหตุ

1. รัฐยังคงมีเจตคติที่ไม่ดีต่อองค์การเอกชนไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ
2. ระเบียบและกรอบวิธีการทำงานของรัฐที่ไม่สอดคล้องกับองค์การเอกชน
3. เจตคติและทัศนคติของสาธารณชนที่มีต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนยังไม่ได้อยู่ในระดับสูงพอที่จะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมในการไว้วางใจสนับสนุนได้
4. เจตคติและแนวคิดของรัฐที่รัฐมีหน้าที่ควบคุม

ผลกระทบ

1. การทำงานที่ติดขัด ไม่ราบรื่นและไม่ต่อเนื่อง ในหลายกรณีไม่อาจวางแผนระยะกลางและระยะยาวได้
2. การพัฒนาและการสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนไม่อาจดำเนินไปในอัตราก้าวที่สม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐร่วมกับองค์การเอกชนในการปรับกรอบเนื้อหาและประเด็นการทำงานโดยคงความมีอิสระและความหลากหลายในวิธีการทำงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนไว้
2. สอดแทรกบูรณาการ การศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนในทุกเรื่องทุกชั้นตอนและทุกระดับ
3. องค์การเอกชนต้องจัดระบบงบประมาณและจัดทำบัญชีงบดุลอย่างโปร่งใสดูตรวจสอบได้ทุกเมื่อ
4. รัฐบาลจัดสรรงบประมาณและสวัสดิการเป็นประจำทุกปีสำหรับกิจกรรมและผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขององค์การเอกชน ในมาตรฐานที่เป็นธรรมและเสมอภาค

5. ปรับปรุงระเบียบการใช้งบประมาณกับองค์กรที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เป็นระบบเงินอุดหนุน และการสนับสนุนควรรื้อแนวปฏิบัติหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขสนับสนุนองค์กร เอกชน

6. ปรับปรุงกฎหมายและ ระเบียบเพื่อเอื้ออำนวย ให้มีการชกเว้นภาษีรายได้สำหรับ องค์กรด้านสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาอื่นๆและให้ผู้บริจาคสามารถนำเงินบริจาคต่อองค์กรเหล่านี้ ไปหักค่าใช้จ่ายได้

3.16 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

สภาพปัญหา

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ผู้ต้องหา” หมายความว่า บุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาลและ “จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยาม “ผู้ต้องขัง” หมายความว่า ความรวมตลอดถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก “นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด “คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง “คนฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น โดยไม่มีหมายอาญา พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506 มาตรา 3 ให้คำนิยามว่า “ผู้ต้องกักขัง” หมายความว่า ผู้ที่ถูกกักขังตามหมายกักขังของศาล พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2510 มาตรา 3 ให้คำนิยามว่า “ผู้ถูกกักกัน” หมายความว่า ผู้ซึ่งถูกศาลพิพากษาว่าได้กักกัน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 40 บัญญัติว่า “กักกัน” คือ การควบคุมผู้กระทำความผิด คดีนี้สืบไว้ภายในเขตกำหนด เพื่อป้องกันการทำกรรมผิด เพื่อคดีนี้สืบและเพื่อศึกษาชีวิตนั้น “ผู้ต้องคุมขัง” ในแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนนี้ จึงหมายถึง บุคคลผู้ถูกคุมขัง ควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2510 และตามพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ. 2479

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา เป็นขั้นตอนของการแสวงหาผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญ เพราะมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างสำคัญ พยานหลักฐานที่ได้มาจากการสืบสวนสอบสวนจะเป็นพยานหลักฐานที่ใช้ในการตั้งฟ้องหรือตั้งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ และใช้ในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในศาลด้วย

ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จะถูกส่งไปควบคุมในเรือนจำจำนวนเรือนจำที่มีจำนวนและสภาพพื้นที่ที่จำกัด มีความแออัด หากมีความล่าช้า ในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะ เป็นชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในชั้นศาลย่อมมีผลกระทบต่อระบบการควบคุมดูแลและต่อจำเลย ซึ่งจะต้องเสียสภาพเป็นผู้ต้องขังในระยะเวลาอันยาวนาน บางรายต้องประสบปัญหาทุกข์ทรมาน เจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2. ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ปัจจุบันยังพบว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจบอกรับสารภาพหรือไม่รับสารภาพมีการดำเนินคดีผู้ต้องหา มีป้ายบอกชื่อและนามสกุลหรือการถูกนำออกมาปรากฏต่อหน้าสาธารณชนทางสื่อสารมวลชนโดยมิได้มีความสมัครใจ การเผยแพร่ภาพ

บ่งชี้กระว่าเรา ซึ่งนอกจากความไม่เหมาะสมในส่วนของผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว ยังมีผลกระทบต่อผู้เสียหายและครอบครัวญาติพี่น้องอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีความล่าช้าในการประกันตัวเพื่อปล่อยชั่วคราว โดยคนยากจนมักไม่ได้รับการประกัน เนื่องจากขาดหลักทรัพย์หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทำให้ขาดชอบธรรม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มุ่งเน้นในการแก้แค้นแทนแก่ผู้เสียหาย และการลงโทษมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง เป็นการปรับปรุงแก้ไข และให้โอกาสในการกลับคนเป็นพลเมืองดีของสังคมภายหลังทัณฑ์โทษ โดยตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผู้กระทำผิด และด้วยความเชื่อที่ว่า บุคคลที่พลาดผิดไปแล้วย่อมแก้ไขปรับปรุงคนใหม่ได้

ตามหลักการปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ กติการะหว่ประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้อขององค์การสหประชาชาติ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้อกับบุคคล ผู้กระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมายของบ้านเมือง ต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยผลของกฎหมาย ซึ่งเป็นบุคคลผู้อยู่ภายใต้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ผู้มีอำนาจในการควบคุม ทัณฑ์ และกักกัน มุ่งหวังที่จะให้บุคคลซึ่งถูกลงโทษเพราะเป็นผู้กระทำผิด หรืออยู่ภายใต้การปฏิบัติวิธีการเพื่อความปลอดภัย ให้แยกตัวออกไปจากสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แม้จะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพไปแล้วส่วนหนึ่งมิให้ได้รับการคุ้มครองในสิทธิบางประการที่ยังเหลืออยู่ และพึงได้รับตามที่กฎหมายบัญญัติ และเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ต่อปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพของผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องขังระหว่างคดี นักโทษเค็ดขาดผู้ต้องกักขัง รวมทั้งผู้ต้องกักกัน ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีการใช้ดุลพินิจ การให้สิทธิและประโยชน์ที่จะพึงให้เป็นรางวัลตอบแทนแก่ผู้มีความประพฤติดี หรือโน้มน้าวซึ่งเป็นการจำเป็นในการดำรงชีวิต อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ทางการแพทย์ การดูแลเรื่องสุขภาพ การทำงาน การให้การศึกษา หรือการลงโทษทัณฑ์ ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ด้วยความชอบธรรม และมีเหตุผล

4. ผู้กระทำผิดความผิดซึ่งต้องโทษปรับ แต่ไม่มีเงินชำระหรือไม่มีทรัพย์สินให้ยึดใช้ค่าปรับ เป็นเหตุให้ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 ในปัจจุบันกำหนดให้กักขังแทนค่าปรับในอัตราเจ็ดสิบบาทต่อหนึ่งวัน และให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้ อันมิใช่เรือนจำ แต่รัฐไม่ได้สร้างสถานที่กักขังไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำไปฝากกักขังไว้ที่สถานี่ตำรวจ ซึ่งมีความแออัดขัดเยียดอย่างยิ่ง ปะปนกันทั้งผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนและผู้ที่ต้องรับโทษกักขังแทนค่าปรับ บางแห่งปะปนกันทั้งชายและหญิง และต้องกักขังไว้ไ้เวลานานถึงสองปี ทำให้จำเลยที่ถูกกักขังแทนค่าปรับจำนวนไม่น้อย ได้รับความทุกข์ทรมานยิ่งกว่าการคุมขังในเรือนจำ หลายคนเป็นโรคติดต่อหรือถึงกับพิการ ทั้งเป็นการสร้างความบั่นถั่นกดดันแก่ผู้ถูกกักขังอย่างหนัก

รวมทั้งกรณีการปล่อยตัวผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับ การปล่อยตัว มักล่าช้าล้วงเวลา หากเป็นเวลากลางคืนมักจะปล่อยตัวเช้าวันรุ่งขึ้น

5. ในส่วนของผู้ต้องขังซึ่งปรากฏว่าผู้ต้องขังบางรายยังได้รับการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งในการลงโทษทัณฑ์ทางวินัย กฎหมายราชทัณฑ์กำหนดให้มีการขังห้องมืด การลงโทษเขียน การละเมิดสิทธิในการตรวจค้นสิ่งของต้องห้ามตามเนื้อตัวร่างกายผู้ต้องขัง โดยเฉพาะหญิง การไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ การใช้เครื่องพันธนาการ การใช้ทรมานกับคนต้องขัง หรือคนฝากขัง โดยขาดการใช้ดุลยพินิจความชอบธรรม การให้เครื่องนุ่งห่มที่ไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสมตามฤดูกาล อาหารเลี้ยงดูที่มีคุณภาพน้อย และไม่เพียงพอแก่การบริโภค มีความเหลื่อมล้ำในเรื่องค่าอาหารในการเลี้ยงดูผู้ต้องหาที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รัฐจัดสรรงบประมาณค่าอาหารให้ 45 บาทต่อคนต่อวัน ในขณะที่ให้ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง วันละ 29 บาทต่อคนต่อวัน การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่เรือนจำกำหนด แล้วนำผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำเป็นที่น่าอับอาย การว่างงานของผู้ต้องขังในเรือนจำ การควบคุม ผู้ต้องขังอยู่อย่างแออัดขัดเขียดในเรือนจำเกินความจุของอาคารสถานที่ เป็นผลให้เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่สามารถดูแลและปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอัตราค่าเลี้ยงเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอ และไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังเพิ่มความเครียด ก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายตนเองและเจ้าหน้าที่ รวมตลอดถึงการคิดหลบหนี ประการสำคัญ การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่งานเรือนจำ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ทั้งระบบยังไม่มี การตรวจสอบดูแลจากหน่วยงานภายนอก ทำให้ไม่ทราบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนผู้ต้องหา จำนวน ผู้ต้องขัง ผู้กักขังหรือผู้ต้องกักกันมากน้อยเพียงใด และปัญหาสุดท้ายคือ ผู้ที่พ้นโทษแล้วไม่ได้รับการสงเคราะห์เท่าที่ควรหรือถูกจำกัดสิทธิในการทำงาน ทำให้เป็นสาเหตุกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากไม่มีที่พึ่งและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระยะแรกของการพ้นโทษ

สาเหตุ

1. ข้อจำกัดของบุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมขาดจิตสำนึกขาดการพัฒนาหันความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา จำนวน ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขังเท่าที่ควร
2. การบริหารกระบวนการยุติธรรม ขาดการประสานงาน มีการลงโทษจำคุก ในคดีเล็ก ๆ น้อยๆ โดยไม่จำเป็น ทั้งที่สามารถจะรับมาตรการลงโทษอย่างอื่น เช่น ใช้วิธีการคุมประพฤติ หรือการชะลอการฟ้องมาใช้แทนได้ในความคิดบางประเภท
3. การบริหารการจัดการในส่วนของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อย ทำให้ขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น ยังไม่สามารถดำเนินการจำแนกผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม ซึ่งในทางปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังเกินอัตราความจุของเรือนจำ ทำให้ผู้ต้องขังต้องอยู่กันอย่างแออัดขัดเขียด จึงไม่สามารถดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การขาดแคลนงบประมาณในการขยายสถานที่ควบคุม กักขัง การบริหาร เรือนจำ และการดูแลสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหา ของผู้ต้องขังในเรือนจำ

5. กระบวนการแก้ไขพื้นที่ผู้กระทำความผิดบางประเภทซึ่งขาดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยยังไม่สามารถปรับทัศนคติและพฤติกรรมให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นคนดีและกลับคืนสู่สังคม โดยไม่กลับไปกระทำความผิดอีกภายหลังพ้นโทษ

6. ขาดการสนับสนุนทั้งจากรัฐ องค์กรเอกชนและสังคม ในการสงเคราะห์ช่วยเหลือ หลังการปลดปล่อย อันเป็นวิธีการที่จะช่วยป้องกันการกระทำผิดซ้ำอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. การสอบสวน สืบสวน การกำหนดประเภทกรรมประกอบการรับสารภาพ การแถลงข่าว ต่อสื่อมวลชน การปล่อยชั่วคราว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย การปล่อยตัวผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับ ทั้งปฏิบัติโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และด้วยความชอบธรรม
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องร่วมมือกันในการลดมาตรการลงโทษ ผู้กระทำความผิดเล็กน้อย ไม่ต้องใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น โดยอาจใช้วิธีการรอกการลงโทษ รอกการกำหนดโทษ กำหนดให้ทำงานบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ หรือการระลอกการฟ้องมาแทนการลงโทษจำคุก ทั้งนี้ หากจะต้องแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็ต้องดำเนินการ และให้มีการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวอย่างจริงจัง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย (กรมราชทัณฑ์)

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. กรมราชทัณฑ์ต้องกำหนดมาตรการในการรณรงค์ไทยฐานศิวินัยต่อผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามระเบียบโดยเคร่งครัด เช่น ก่อนที่จะถึงโทษผู้ต้องขัง ต้องให้โอกาสผู้ต้องขัง ได้ชี้แจงให้ข้อเท็จจริง
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. กรมราชทัณฑ์จะต้องเสนอแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 35 ออกเลิกโทษทางวินัยบางประเภท ได้แก่ การขังห้องมืด และการเชิดเชือก เพราะขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติและขัดต่อรัฐธรรมนูญ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณในการสร้างและดำเนินการเรือนจำให้ได้มาตรฐาน ทั้งการควบคุมและกระบวนการแก้ไข จัดสรรงบประมาณในการเลี้ยงผู้ต้องขังให้เพียงพอในอัตราที่ เท่าเทียมกับการเลี้ยงผู้ต้องหา ทั้งนี้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังให้ดีขึ้น รวมทั้งต้องจัดบุคลากร ผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังให้เพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประมาณการกระทรวงการคลัง
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

6. ควบคุมการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้กระทำผิดโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยให้ได้เท่าที่จำเป็นและเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

7. การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ต้องมีการออก กฎหมายรองรับให้มีการตรวจสอบได้โดยองค์กรเอกชน หน่วยงานภายนอกหรือสื่อมวลชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

8. รัฐควรให้การสนับสนุนระบบการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังอย่างจริงจัง ให้การศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพประเภทที่ตามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ได้กรมราชทัณฑ์ ต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนว่า ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตนเป็นคนดี และไม่เป็นภัยแก่ สังคมแล้ว นอกจากนี้ จะต้องแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้มีโอกาส สัมผัสงานได้เหมือนกับประชาชนโดยทั่วไป

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย (กรมราชทัณฑ์) กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

9. กรมราชทัณฑ์ ต้องพิจารณาหาวิธีการให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวสารสาธารณะ จากสื่อมวลชนตามสมควรตามสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ทราบข่าวความเป็นไปของบ้าน เมือง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จะได้ปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและบ้าน เมืองเมื่อพ้นโทษออกมา รวมทั้งต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา ทั้งด้านวิชาชีพ และด้านสามัญตามสิทธิในการ ได้รับการศึกษาจนถึงระดับที่สามารถนำไปใช้ได้เมื่อพ้นโทษแล้ว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย (กรมราชทัณฑ์)

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

10. ให้นำวิธีพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้กับคดีที่จำเลยอยู่ในสภาพการณดังกล่าวและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความเดือดร้อนของจำเลย โดยเฉพาะในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาชกฟ้องต้องออกกฎหมายเชี่ยวชาญใช้แก่จำเลย เพื่อลดแทนความทุกข์ทรมานทั้งทางกายและทางจิตใจที่จำเลยได้รับในรูปของค่าชดเชย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สภานายคววม ศาลยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

มาตรการระยะยาว

1. รัฐจะต้องจัดให้มีสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างคดีที่ยังไม่ถึงที่สุด ซึ่งกฎหมายถือเป็นผู้บริสุทธิ์และออกคำสั่งออก เกณฑ์โทษคดีที่ศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว เพราะการบริหารจัดการไม่เหมือนกัน และเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 33 ที่บัญญัติว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาและจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดกระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย (กรมราชทัณฑ์) สำนักงานประมาณ กระทรวงการคลัง

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายในระยะเวลา 5-10 ปี ของระยะเวลาตามแผน

2. รัฐต้องจัดสร้างสถานที่กักขังให้เพียงพอที่จะรองรับผู้ต้องกักขังแทนการใช้ห้องกักขังที่สถานีตำรวจ และต้องแก้ไขกฎหมาย โดยเพิ่มการกักขังแทนค่าปรับให้มีอัตราต่อวันสูงขึ้น นอกจากนี้ควรหามาตรการอื่นเพื่อเป็นทางเลือกใช้กับกรณีที่จำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ เช่น ให้จำเลยทำงานอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์แก่สังคมเช่นเดียวกับผู้ที่ถูกคุมประพฤติระหว่างรอการลงโทษ เพื่อฟื้นฟูความประพฤติให้เป็นพลเมืองดี เป็นต้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย (กรมราชทัณฑ์) กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานประมาณ

ระยะเวลาการดำเนินการ : ภายใน 10 ปี ของระยะเวลาตามแผน

3.17 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้หันโทษ

สภาพปัญหา

“ผู้หันโทษ” หมายถึงบุคคลที่พ้นจากสภาพการเป็นผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขังเล็ก หรือ เยาวชนที่พ้นจากการควบคุมดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กโดยข้อเท็จจริงก็คือ “ประชาชน” ที่มี ประวัติเคยกระทำผิด ต้องถูกแยกออกจากสังคมไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ขาดการติดต่อกับสังคม ภายนอกชั่วคราว บางคนถูกควบคุมเป็นระยะเวลาชาวนาน บางคนระยะเวลานั้น แล้วแต่กรณีความคิด การกลับเข้าสู่สังคมเดิมจำเป็นต้องปรับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อการสร้างหลังการ ต่อสู้สำหรับการดำรงชีวิตโดยปกติในสังคม หันมาประพฤติปฏิบัติตนในกรอบของความ ถูกต้อง ประกอบอาชีพสุจริต พัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม มีคุณค่า ไม่รู้สึกว่าคุณค่าในสังคม ไม่หวนกลับมา กระทำผิดซ้ำ สร้างปัญหาให้แก่สังคมอีก แต่เมื่อบุคคลเหล่านี้หันโทษหรือพ้นการถูกควบคุมออกมา กลายเป็นประชาชนที่ถูกจำกัดสิทธิในสังคมโดยกฎหมายในการดำรงชีวิต ถูกจำกัดสิทธิทางการเมือง และการยอมรับของสังคม อาทิ สิทธิในการกลับเข้ามาทำงานในองค์กรหรือเอกชน การเข้ารับการศึกษา คือ การห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การจำกัดสิทธิดังกล่าวนี้ ทำให้บุคคลเหล่านั้นมีความรู้สึกว่าคุณค่าในสังคม เป็นพลเมืองชั้นด้อย และแม้แต่ญาติพี่น้อง ครอบครัว เพื่อนฝูงก็รังเกียจ ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรเฉพาะ ที่จะดูแลช่วยเหลือและให้การสงเคราะห์ที่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนและการให้โอกาสในการเริ่มต้น ชีวิตใหม่ ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และสังคม การปล่อยไว้ให้บุคคลเหล่านี้ต้องปรับตัวและช่วยเหลือตนเอง ความแต่อดีตตามลำพัง ถ้าสามารถปรับตัวครองชีวิตได้ด้วยตนเอง สังคมก็จะไม่เลือกร้อนเสียว หากไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะก่อให้เกิดปัญหาในการกลับมากระทำความผิดซ้ำ เป็นภัยต่อสังคมขึ้นอีกได้

การที่รัฐมิได้มีการคำนึงถึงและให้การปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวเป็นการเฉพาะเนื่องจาก เห็นว่าเป็นบุคคลซึ่งเคยกระทำผิดมาก่อน แต่มุ่งเน้นด้านการปราบปราม มากกว่าการป้องกันแก้ไข บุคคล ผู้หันโทษ หรือพ้นจากสถานที่ถูกควบคุม สถิติในสงเคราะห์ออกมาแล้วเมื่อมิได้รับการเอาใจใส่ เหลือขาด จะกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจสร้างปัญหาความเดือดร้อนเสียวแก่สังคมต่อไปอย่างไม่จบสิ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

1. รัฐบาลจัดให้มีองค์กรเฉพาะ เพื่อการดำเนินงานและเป็นศูนย์ประสานการปฏิบัติงาน เพื่อให้บริการ การสงเคราะห์ ดูแล ให้ความแนะนำ และให้ความช่วยเหลือ แก่ผู้หันโทษเป็นกรณีพิเศษ ทรัพยากรบุคคลที่เป็นผู้ให้บริการกระทำผิด เป็นกลุ่มเสี่ยงของสังคม เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิด จากการกระทำผิดซ้ำ และกลับสู่พฤติกรรมเดิมที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมขึ้นอีก
2. ให้มีการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ผู้หันโทษ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิต ก่อนออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกโดยลำพัง โดยภาครัฐและเอกชน

3. ออกกฎหมายรองรับการปฏิบัติต่อผู้หันโทษ รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 4. รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และจัดสรรงบประมาณ เพื่อการสงเคราะห์ ผู้หันโทษ ทั้งในด้านการศึกษา การอบรมฝึกหัดวิชาชีพ และการจัดหางาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง
 5. รัฐจะต้องสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร ในการจัดตั้งสถานบำบัดฟื้นฟูผู้ลึกลับเสกซึ่งถือเป็นผู้ป่วย รวมทั้งสนับสนุนและประสานการดำเนินงานกับภาคเอกชน
 6. ให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและให้สวัสดิการแก่ผู้หันโทษให้เท่าเทียมกับบุคคลโดยทั่วไป
 7. มาตรการการด้านกฎหมายและสังคมเพื่อให้ความีคุ้มครองสวัสดิการผู้หันโทษ และป้องกันมิให้ผู้หันโทษถูกขบวนการ แก๊ง นายหน้า ผู้หาผลประโยชน์ ผู้ชักนำ หรือขู่เข็ญ ให้หลงผิด กลับมากระทำผิดซ้ำอีก
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง องค์การเอกชน
- ระยะเวลาการดำเนินการ: ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน
- มาตรการระยะยาว
1. รัฐต้องให้การสนับสนุน พัฒนาระบบการฟื้นฟูแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผู้กระทำความผิด ให้มีนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ประจำทุกเรือนจำ สถานควบคุมและสถานสงเคราะห์ มีการฝึกหัดวิชาชีพให้สอดคล้องเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ ในตลาดแรงงานและองค์กรอุตสาหกรรมของสังคมภายนอก เพื่อการประกอบอาชีพสุจริตภายหลังหันโทษหรือพ้นจากสถานที่ควบคุมของทางราชการ
 2. รัฐต้องเพิ่มกระบวนการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยมทั้งแก่เจ้าหน้าที่และสังคม สร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ทั้งของภาครัฐ และองค์การเอกชน ในการช่วยเหลือ ดูแล ให้คำแนะนำแก่ผู้หันโทษในระบบชุมชน
 3. จัดระบบการจับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้หันโทษ เพื่อการติดตามสอดส่อง ดูแลบุคคลเหล่านี้หลังปล่อยอย่างต่อเนื่อง
 4. จัดตั้งระบบเครือข่ายข้อมูลร่วมกันของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
 5. การจัดสร้างกลไกในการประเมินสภาพปัญหา และติดตามผลผู้หันโทษ ผู้พ้นจากสถานที่ควบคุมของทางราชการ
 6. ส่งเสริมและสนับสนุนระบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้หันโทษ โดยวิธีการชุมชนบำบัด ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ ประเพณี และวัฒนธรรมตามสภาพท้องถิ่น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
องค์การเอกชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3.18 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายในคดีอาญา

สภาพปัญหา

กลุ่มผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม เป็นกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่สังคมละเลยหรือหลงลืมในระบบงานยุติธรรมต่างๆ ที่คนกลุ่มนี้เป็นผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำของผู้กระทำความผิดและมีส่วนสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจับกุมจนถึงการฟ้องร้องผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายเป็นผู้มอบพยานหลักฐาน เป็นผู้ให้การ เป็นผู้ชี้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นผู้ชี้ภาพถ่ายผู้ต้องสงสัย และเป็นผู้ให้การในชั้นศาล แต่ต้องทนทุกข์ทรมานโดยไม่ได้รับความสนใจจากฝ่ายต่างๆ ในการที่จะชดเชยสิ่งที่สูญเสีย หรือแม้แต่การยอมรับในสิทธิที่มีอยู่ ซึ่งเรียกว่า สิทธิของผู้เสียหาย

ในปัจจุบันหลายประเทศได้เริ่มให้ความสำคัญต่ออุปกรณ์คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย โดยในปี ค.ศ.1964 ประเทศอังกฤษได้ทดลองแล้วตั้งคณะกรรมการชดเชยความเสียหายทางอาญา (The Criminal Injuries Compensation Board) เพื่อพิจารณาจ่ายค่าชดเชยให้กับเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส ในปี ค.ศ.1976 ประเทศสาธารณรัฐเยอรมัน ได้ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมฉบับแรก ซึ่งใช้ชื่อว่า พระราชบัญญัติทดแทนแก่เหยื่อ (The Victim Compensation Act) ในสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1982 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปกป้องเหยื่อและพยาน (The Federal Victim and Witness Protection Act) ในปี ค.ศ.1985 องค์การสหประชาชาติได้แถลงประกาศว่าด้วยหลักการเบื้องต้นในงานยุติธรรมสำหรับเหยื่อ อาชญากรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางที่ผิด (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime on Abuse of Power)

สำหรับประเทศไทย ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมยังเป็นกลุ่มบุคคลที่ถูกละเลยอยู่มาก กฎหมายอาญาของไทยยังไม่มียกข้อยกเว้นการจ่ายค่าชดเชย หรือค่าทดแทนสำหรับเหยื่ออาชญากรรมแต่ประการใด ผู้เสียหายจึงต้องดำเนินก้าวร้าวฟ้องเรียกจากผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องละเมิด อย่างไรก็ตาม มีผู้เสียหายจำนวนมากไม่น้อยที่เป็นคนชากจน แม้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้ก็ตาม แต่ปัญหาสำคัญคือ การฟ้องคดีแห่งนั้นห้องเสียค่าใช้จ่ายสูงทั้งค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่คิดตามมา นอกจากนี้ญาติที่น้อง และบุคคลใกล้ชิดของผู้เสียหายที่เรียกว่า เหยื่อทุติยภูมิ บ่อยครั้งจะต้องรับภาระเลี้ยงดูจ่ายค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายต่างๆ ในระหว่างที่ผู้เสียหายเจ็บป่วย ซึ่งบางครั้งอาจถึงกับตลอดชีพในกรณีการทุพพลภาพ รวมทั้งตัวผู้เสียหายเองตลอดช่วงระยะเวลาจากการถูกประทุษร้ายไม่ว่าต่อทรัพย์สินร่างกายหรือชีวิตจนกระทั่งมีการพิจารณาตัดสินในศาล อาจตกเป็นเหยื่อในชั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมซ้ำแล้วซ้ำอีก ตั้งแต่การไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนในฐานะที่ตนเป็นผู้เสียหาย แต่อาจไม่ได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็วและสุภาพ บางครั้งใช้วิธีการข่มขู่หรือดื้องดาที่อาจเป็นการประทุษร้ายเหยื่อให้เกิดการเจ็บปวดทางจิตใจกับทวิคูณขึ้น เช่น ในคดีข่มขืน ผู้เสียหายต้องตกเป็นเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่การสอบปากคำของพนักงานสอบสวน การสอบสวนเพิ่มเติมจากพนักงานอัยการ การซักค้านจากทนายความฝ่ายจำเลยในศาล การพิจารณาพิพากษาตัดสินของศาล และ

การที่ผู้ต้องขังได้รับโทษน้อยกว่าที่ศาลพิพากษา เป็นต้น นอกจากนี้มีการละเมิดสิทธิของผู้เสียหายจากสื่อมวลชน เช่น การลงข่าวโดยใช้ชื่อสมมติแต่บอกที่อยู่ชัดเจนทำให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนเดียวกันอาจคาดเดาได้ทำให้ได้รับความอับอาย หรือใช้ชื่อจริงแต่บอกว่าสมมติ รวมทั้ง การที่ผู้เสียหายไม่ทราบถึงสิทธิของตนและขั้นตอนต่าง ๆ ในทางคดี

นอกจากนี้ ยังมีกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นและต้องการใช้อำนาจมีผลในการบิดเบือนรูปคดี หรือในการปกปิดความผิด โดยการหลอกล่อ กดดัน ข่มขู่ หรือบีบบังคับต่อเหยื่ออาชญากรรมให้ถอนแจ้งความ ให้บิดเบือนคำให้การจากหน้าเป็นเบา ให้หลบเลี่ยงการเป็นพยานโดยวิธีการปฏิบัติต่อเหยื่ออาชญากรรมมีรูปแบบมากมายทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งให้เงินและข่มขู่ ทั้งใช้พระเดชและพระคุณ และถ้าเหยื่ออาชญากรรมไม่กล้าคำข่มขู่ บุคคลกลุ่มนี้ถือเรื่องบงการมาแต่เหยื่ออาชญากรรม และบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อปิดปาก ดังนั้น ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือ การให้ความปลอดภัยต่อผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดความช่วยเหลือที่เหมาะสมให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาตลอดกระบวนการทางกฎหมาย
2. วางมาตรการต่างๆ เพื่อลดความไม่สะดวกทั้งปวงของผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมให้เหลือน้อยที่สุด บกป้องความเป็นส่วนบุคคลของเหยื่ออาชญากรรม และให้หลักประกันความปลอดภัยของเหยื่ออาชญากรรมรวมทั้งครอบครัวและพยานที่เกี่ยวข้องจากการข่มขู่และการด่าแค้น โดยเฉพาะมาตรการในการชี้ตัวผู้กระทำความผิดโดยผู้เสียหายไม่ต้องเผชิญหน้ากับผู้ต้องหาซึ่งต้องกระทำโดยเร่งด่วน อาจจะใช้โทรศัพท์วงจรปิดหรือมีห้องชี้ตัว เป็นต้น
3. วางมาตรการให้ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเร่งรัดการดำเนินคดีและปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้สิ้นสุดโดยเร็วที่สุด
4. แจ้งให้เหยื่ออาชญากรรมทราบถึงบทบาท จังหวะเวลา ความก้าวหน้าของการพิจารณา สถานะทางคดี และการพิพากษาคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีร้ายแรง ตลอดจนให้ข้อมูลข่าวสารที่ควรรู้ เช่น ข่าวความเคลื่อนไหวของผู้ต้องขังในกรณีที่มีการหลบหนี การพักโทษ การย้ายที่คุมขัง หรือการออกมาทำงานนอกเรือนจำ เป็นต้น
5. ให้การจ่ายค่าชดเชยเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาโดยผู้เสียหายไม่ต้องไปฟ้องเรียกในทางแพ่งอีก หากผู้ต้องขังไม่มีจ่ายให้กรมราชทัณฑ์มาหน้าที่ในการดำเนินการให้ผู้ต้องขังจ่ายเงินจากการทำทานในเรือนจำชดเชยต่อผู้เสียหาย นอกจากนี้ ควรมีการจัดตั้งกองทุนชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาร้ายแรงซึ่งไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น
6. บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม บุคลากรสาธารณสุข บุคลากรบริการสังคม รวมทั้งบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรวดเร็วต่อการตอบ

สนองความต้องการของเชื้อชาติอาชญากรรม เพื่อเป็นหลักประกันต่อการให้ความช่วยเหลือที่ถูกต้องและทันทางที่

7. เรงรักการจ้คตั้งศูนย์ช่วยเหลือในภาวะวิกฤติแก่เชื้ออาชญากรรมที่เป็นสตรีและเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอื่น รวมทั้ง จัดให้มีห้องสอบสวนเฉพาะโดยการทำงานร่วมกันของทีมงานสหวิชาชีพ (พนักงานสอบสวน นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา พนักงานอัยการ) ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2542 ในทุกโรงพยาบาลโดยเร็ว

8. กำหนดมาตรการหรือออกกฎหมายห้ามสื่อมวลชนเสนอข่าวในทางละเมิดสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้เสียหายเสียก่อน

9. หน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานภาคเอกชน เช่น สภากาชาดควรร่วมมือกันในการเผยแพร่ความรู้หรือจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้กฎหมายพื้นฐานและขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น และข้าราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ทราบถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาและทำการเผยแพร่ต่ออย่างกว้างขวาง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย(กรมราชทัณฑ์) กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สภากาชาดไทย องค์การเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน!

3.19 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของชุมชน

สภาพปัญหา

ในอดีตรัฐธรรมนูญกำหนดวิถีชีวิตตนเองในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยที่รัฐบาลได้ให้การยอมรับเสมอมา ต่อมาในช่วงสามสิบกว่าปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศที่ก่อให้เกิดการถดถอยสิทธิของชุมชนที่สำคัญคือ

1. รัฐบาลได้กำหนดแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรม โดยใช้ภาคเกษตรและชุมชนชนบทรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยหนุนช่วยการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ทำให้ชุมชนชนบทต้องตกอยู่ภายใต้การระงับยอมต่อภาคอุตสาหกรรม ชุมชนท้องถิ่นจึงต้องสูญเสียสิทธิในการกำหนดพัฒนาตนเอง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ชุมชนจึงไม่สามารถพึ่งพาตนเอง และกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง อีกต่อไป นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาประเทศดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการสร้างระบบคุณค่าที่เน้นการแข่งขันเพื่อสร้างกำไรในราชไถ่ของบุคคลเป็นสำคัญ ทำให้ชุมชนต้องละทิ้งจารีตประเพณี และภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน

2. รัฐบาลได้ใช้นโยบายและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น นโยบายมีน้ำแห่งชาติ กฎหมายป่าไม้ กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ หรือกฎหมายอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น โดยโอนอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจากชุมชนมาเป็นของรัฐบาลและได้สร้างระบบกฎหมายที่ให้การยอมรับเฉพาะสิทธิของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติและสิทธิของบุคคลเหนือทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนต้องสูญเสียสิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนต้องสูญเสียสิทธิการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง และสิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนตกอยู่ในภาวะขาดทุน และล้มเหลวไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้ให้การรับรองสิทธิชุมชนใน มาตรา 46 ไว้ว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งถือว่าเป็นการให้ชุมชนมีสิทธิอย่างชอบธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การรื้อฟื้นและปฏิบัติตามจารีตประเพณี และภูมิปัญญาของชุมชน แต่อย่างไรก็ตามสิทธิของชุมชนที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งขาดอีกประการหนึ่งคือสิทธิในการกำหนดและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การทำให้ชุมชนสามารถใช้สิทธิดังกล่าว ย่อมจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถแก้ไขปัญหาความขาดทุนและพึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ออกกฎหมายเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงนโยบายหรือกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิชุมชน
ได้แก่

1.1 ออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนในการจัดการดูแลรักษา
และได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรป่าไม้

1.2 ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืชและกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมภูมิ
ปัญญาแพทย์แผนไทย เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญา
แพทย์แผนไทย

1.3 ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ
จัดการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ ทั้งนี้โดยการพัฒนาจากรูปแบบการจัดการน้ำของ
ชุมชนเช่น เหมืองฝาย

1.4 ปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและภาวะดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับ
ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น นโยบายป่าไม้แห่งชาติ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พระราชบัญญัติ
ป่าไม้ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ เพื่อคุ้มครองสิทธิ
ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

1.5 ดำเนินการให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทหน้าที่ในกระบวนการ
เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงนโยบายและกฎหมายอย่างค้ำคอเนื่องและจริงจัง

1.6 ดำเนินการให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแผนและ
โครงการพัฒนาของรัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อชุมชน โดยรัฐจะต้องให้ข้อมูล
ข้อเท็จจริงและเหตุผลตลอดจนการรับฟังความเห็นของชุมชนก่อนตัดสินใจอนุมัติโครงการของรัฐ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานรัฐมนตรี
องค์กรชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรก ของระยะเวลาตามแผน

2. ส่งเสริมสิทธิชุมชนในการฟื้นฟูจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

2.1 สนับสนุนให้ชุมชนปฏิบัติและถ่ายทอดจารีตประเพณีและภูมิปัญญา
ท้องถิ่นระหว่างคนในชุมชนและแก่เยาวชน

2.2 สนับสนุนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การสร้างความเข้าใจและการสร้าง
ความสัมพันธ์ระหว่างปราชญ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 สนับสนุนให้มีศูนย์การเรียนรู้จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้
สอดคล้องและเหมาะสมกับชุมชนนั้น โดยการให้วัดหรือโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วม

2.4 สนับสนุนการวิจัย การรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการนำความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ
จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.5 สนับสนุนให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นศึกษาค้นคว้าและให้มีการเรียนการสอนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.6 สร้างหลักสูตรส่งเสริมการศึกษานานาชาติท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ แก่บุคคลในชุมชนท้องถิ่นหรือประชาชนทั่วไป

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการศึกษาศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย องค์กรชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 2 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ ชุมชนต่อสังคม ได้แก่

3.1 การรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและชุมชนให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของชุมชน ทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2 ดำเนินการให้องค์กรชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรสื่อสารมวลชนสาธารณะ (วิทยุและโทรทัศน์) เพื่อเผยแพร่ความรู้และกิจกรรมของชุมชนต่อสาธารณชน

3.3 ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิชุมชนเพื่อสร้างองค์ความรู้เพื่อใช้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิชุมชน

3.4 ดำเนินการให้วิจัยหลักสูตรว่าด้วยสิทธิชุมชนในสถาบันการศึกษารัฐ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการศึกษาศึกษาธิการ
สำนักนายกรัฐมนตรี องค์กรชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

4. การส่งเสริมการรวมตัว และการสร้างเครือข่ายขององค์กรชุมชน ได้แก่

4.1 ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรวมตัวของประชาชน ชุมชน ทั้งในเรื่องสิทธิ หน้าที่และบทบาทขององค์กรชุมชน รวมทั้งทักษะในการพัฒนาองค์กรให้สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวของประชาชนและชุมชน ในรูปแบบที่หลากหลาย ภายใต้อุดมคติของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวกันเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการรวมตัวกันเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนาอื่นๆ

4.3 สนับสนุนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ของคนในชุมชนเดียวกันและระหว่างชุมชนในทุกรูปแบบโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่

4.4 ส่งเสริมให้องค์กรทางสังคม เช่น สื่อมวลชน สถาบันการศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน

4.5 สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรชุมชนทั้งทางด้านการและงบประมาณ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรชุมชนพึ่งพาตนเองได้

4.6 สนับสนุนให้องค์กรชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงหรือต่างพื้นที่และมีความมุ่งหมายร่วมกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในด้านการแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมมือกันในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของชุมชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย สำนักนายกรัฐมนตรี
องค์กรชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

5. กลไกการตรวจสอบการละเมิดสิทธิชุมชน ได้แก่

5.1 สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนใช้สิทธิในการเสนอกฎหมาย สิทธิในการเสนอ การถอดถอน สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือสิทธิในการประชาภิวิจารณ์สิ่งที่มีผลกระทบต่อสิทธิชุมชน

5.2 ต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในกลไกการจัดการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

5.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนหรือองค์กรในชุมชนท้องถิ่นใช้สิทธิตามกลไกรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลยุติธรรม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย สำนักนายกรัฐมนตรี
องค์กรชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3.20 แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของผู้รับบริการสงเคราะห์จากรัฐ

สภาพปัญหา

1. การพัฒนาประเทศไทยในขณะนี้กำหนดมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้คนเป็นเครื่องมือในการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการ การพัฒนาให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการพัฒนาทางกายภาพของคนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการประกอบอาชีพ และปรับคว่าให้อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยในระยะยาว โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้รับผลและโอกาสจากการพัฒนาในการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา จึงเป็นกลุ่มประชาชนที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

ทั้งนี้ เนื่องจากในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ข้อ 25 ได้กำหนดให้ประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับบริการจากรัฐในเรื่องบริการขั้นพื้นฐานเป็นขั้นต่ำของคุณภาพชีวิตโดยระบุไว้ว่า "บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ และความอยู่ดีของตนเองและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่พักอาศัย การรักษาพยาบาล บริการทางสังคมที่จำเป็น และสิทธิในความมั่นคงในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย ทูทพลภาพ เป็นหม้าย ว่างงาน หรือการขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอันใดในเหตุกรณีอื่นนอกเหนือจากที่ตนจะควบคุมได้"

สำหรับประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติรับรองปฏิญญาสากลฯ ดังกล่าวเพื่อคุ้มครองกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับสิทธิไว้หลายมาตรา กล่าวคือ

มาตรา 4 บัญญัติว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง"

มาตรา 53 บัญญัติว่า "เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม"

มาตรา 54 บัญญัติว่า "บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

มาตรา 55 บัญญัติว่า "บุคคลซึ่งพิการ หรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

ฉะนั้น บุคคลผู้ที่ควรจะได้รับบริการคุ้มครองสิทธิในการรับบริการสงเคราะห์จากรัฐนี้จะเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. กลุ่มบุคคลทั่วไป

(ก) กลุ่มเด็กในภาวะขาดลำบาก ได้แก่ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากการสงเคราะห์ผู้ติดยาเสพติด เด็กเร่ร่อน เด็กตาบอดและไม่มีโอกาสศึกษาต่อ

- (2) เด็กถูกทารุณกรรมและเด็กพิการ
- (3) กลุ่มผู้สูงอายุที่อาจจนไม่มีญาติหรือผู้เลี้ยงดู
- (4) กลุ่มคนชกจนไร้ที่พึ่ง

2. กลุ่มบุคคลผู้ได้รับบริการจากรัฐโดยผลของกฎหมาย ซึ่งได้แก่

เด็กหญิงผู้ประกอบอาชีพบริการทางเพศหรือโสเภณี ซึ่งพ้นจากการถูกควบคุมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และคนขอทานซึ่งพ้นจากสถานสงเคราะห์โดยผลของพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2484

สำหรับสิทธิของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ที่จะได้รับการคุ้มครองและรับรองจากรัฐในการได้รับบริการตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่

(1) มาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพในการที่จะมีชีวิตอยู่ อันได้แก่อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย

(2) การรักษาพยาบาล

(3) การจัดสถานที่ให้อยู่เพื่อการควบคุม การฝึกอบรมและการสงเคราะห์ในรูปแบบของสถานสงเคราะห์

(4) บริการทางสังคมที่จำเป็นอัน ได้แก่ การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่า ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการบริการของรัฐในเรื่องดังกล่าวขณะนี้ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะดังนี้

(1) การประศาสนสงเคราะห์ เป็นการจัดการบริการสังคมในลักษณะให้เปล่ากับกลุ่มผู้รับบริการสงเคราะห์ที่มีการทดสอบปัญหาและความจำเป็นก่อนให้ความช่วยเหลือในรูปของเงิน สิ่งของ หรือบริการ

(2) การบริการสาธารณะเป็นการจัดการบริการสังคมให้แก่บุคคลทั่วไป เช่น โรงพยาบาล ซึ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้ารับบริการได้โดยระบบทดสอบปัญหาและความจำเป็นเช่นเดียวกัน

2. อย่างไรก็ตาม การจัดการบริการของรัฐสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสดังกล่าวให้เป็นไปตามสิทธิที่กำหนดไว้ ยังมีปัญหาในเรื่องหลัก ๆ 3 ประการ คือ

2.1 การจัดการบริการที่ไม่เพียงพอและทั่วถึง

2.2 การบริการที่จัดให้ยังไม่ดีมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

2.3 ผู้ให้บริการและผู้รับบริการยังไม่เข้าใจในสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้

2.4 การขาดการติดตามและประเมินผลการให้บริการแก่บุคคลผู้รับบริการเมื่อพ้นจากสถานสงเคราะห์ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ เนื่องมาจาก

(1) ลักษณะบริการของรัฐที่จัดให้ด้านการสงเคราะห์จะค่อนข้างเน้นกระบวนการทดสอบความจำเป็น หรือตรวจสอบข้อเท็จจริง ทำให้การเข้าถึงบริการเป็นไปอย่างล่าช้าและกระบวนการดังกล่าวเป็นไปค่อนข้างซับซ้อน ระบบระเบียบของทางราชการที่ต้องเป็นหลักฐานการเข้าถึง

ทำให้บุคคลผู้ด้อยโอกาสดังกล่าวซึ่งมักจะเป็นกลุ่มผู้มาจากชนบทยากจน บุคคลกำพร้าบุคคลไร้ที่พึ่ง บุคคลผู้พิการ และผู้มีปัญหาทางสมองและสติปกติทางจิตใจ ไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้

(2) บริการของรัฐดังกล่าว มักจะมีจำนวนไม่เพียงพอและไม่เป็นที่แพร่หลายทั่วถึง ทำให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถรับรู้ถึงบริการถึงไม่สามารถได้รับบริการจากรัฐ

(3) บริการของรัฐดังกล่าวไม่ได้มาตรฐานและไม่มีคุณภาพ เนื่องมาจากข้อจำกัดของงบประมาณและบุคลากร ทำให้ไม่สามารถสนองตอบปัญหาของประชาชนกลุ่มดังกล่าวได้

(4) ผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีเจตคติพื้นฐานที่มักจะมองผู้มารับบริการว่า อยู่ในสถานภาพที่ต่ำกว่า และบางกลุ่มปฏิบัติต่อผู้รับบริการอย่างไม่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้รับบริการที่มาโดยผลของกฎหมาย เช่น เด็กและสตรีที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือกลุ่มคนขอทาน ที่จะถูกปฏิบัติเหมือนผู้กระทำผิดกฎหมาย นอกจากนี้ การให้บริการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ให้บริการมักจะใช้ดุลยพินิจของตนเองมาใช้ในการบริการมากกว่าการนำหลักวิชาการ โดยเฉพาะด้านสังคมสงเคราะห์ที่มีหลักการมุ่งให้บริการให้คนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และทำหน้าที่ในสังคมในฐานะสมาชิกได้อย่างปกติสุข

(5) ผู้รับบริการสงเคราะห์ไม่ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับบริการจากรัฐซึ่งกำหนดไว้ตามกฎหมาย

(6) ผู้รับบริการกลุ่มพิเศษจากผลของกฎหมายที่ได้รับบริการโดยระบบสถานสงเคราะห์ก็พ้นจากสถานสงเคราะห์และเข้าสู่สังคมแล้ว จะไม่สามารถดำรงชีพโดยปกติ เช่นบุคคลทั่วไปมักจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการเคม เช่น เข้าสู่กระบวนการค้าไต่ถาม หรือถูกกลุ่มนายทุนนำมาขอทานในลักษณะธุรกิจเช่นเคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มาตรการเร่งด่วน

ระบบการให้บริการ

1. ควรปรับกลไกและระบบการจัดการการให้บริการ โดยเน้นให้มีผู้ให้บริการในลักษณะสหสาขาวิชาชีพในการปฏิบัติงานให้บริการ โดยเฉพาะกลุ่มผู้รับบริการที่มาจากผลของกฎหมาย ได้แก่ เด็กถูกทารุณกรรม เด็กและสตรีที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศควรมีตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาและนักกฎหมาย มาร่วมให้บริการ เป็นต้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์การเอกชนด้านเด็กและสตรี สภานายความ และองค์การช่วยเหลือทางกฎหมายต่าง ๆ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาสามแผน

2. การให้บริการด้านการสงเคราะห์เป็นการปฏิบัติงานกับคนซึ่งเป็นผู้ที่ทรงสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์และมีศักดิ์ศรี ระบบการให้บริการจึงต้องมีมาตรฐาน หน่วยงานที่รับผิดชอบ จะต้องสามารถดำเนินการให้บริการและจัดให้มีระบบการประเมินผลผู้ให้บริการเป็นประจำทุกปี

นอกจากนี้ ผู้รับบริการควรได้รับสิทธิในการสอบถามถึงความพึงพอใจในการบริการ รวมทั้ง ควรให้
ชุมชนมีโอกาสเข้ามาพิจารณาบุคคลที่ควรได้รับการสงเคราะห์ด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ องค์การเอกชนด้านสังคมสงเคราะห์

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

3. การให้บริการควรเน้นการให้บริการที่ให้ผู้รับบริการ ได้อยู่กับครอบครัวให้มากที่สุด การให้บริการโดยนำผู้รับบริการเข้าอยู่ในสถานที่ที่ทางราชการจัดไว้ เช่น สถานสงเคราะห์
ควรเป็นวิธีสุดท้าย นอกจากนี้สถานสงเคราะห์ควรมีลักษณะเปิดและเปิดโอกาสให้ชุมชนและสังคม
ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการด้านการสงเคราะห์

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์การเอกชนด้านสังคมสงเคราะห์
องค์กรในชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. ปรับปรุงแก้ไข กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะใน
ส่วนที่กระทบต่อสิทธิของผู้รับบริการ ทั้งนี้ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ
แสดงความคิดเห็นหรือร่วมเป็นกรรมการแก้ไขกฎหมายด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์กรเอกชนด้านสังคมสงเคราะห์
องค์กรในชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

5. เฝ้าระวังการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการ พ.ศ.

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

ผู้ให้บริการ

ผู้ให้บริการควรได้รับการพัฒนา และปรับวิสัยทัศน์ในการทำงาน และจัดให้มีการ
พัฒนาคุณภาพการบริการด้านวิชาชีพ โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักในเรื่องเกี่ยวกับ
เรื่องสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสพึงได้รับและให้บริการโดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ กระทรวงยุติธรรม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

ผู้รับบริการ

รณรงค์สร้างความเข้าใจ ให้ประชาชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้ทราบถึงสิทธิที่พึงมีพึงได้ รวมทั้งได้รับรู้ถึงระบบบริการที่รัฐจัดไว้ให้ ทั้งนี้ รัฐควรพัฒนาเรื่องการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารรวดเร็วขึ้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์การเอกชนที่เกี่ยวข้อง
กรมประชาสัมพันธ์

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

มาตรการระยะยาว

1. พัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดบริการ ให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาส และวางระบบเชื่อมโยงเพื่อให้ข้อมูลแพร่หลายทั่วถึงกับประชาชนโดยทั่วไป
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมประชาสัมพันธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ องค์การเอกชนต่าง ๆ

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายในปีแรกของระยะเวลาตามแผน

2. ปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคนและสังคมให้ได้รับผลจากการพัฒนาอย่างทั่วถึง

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : ตลอดระยะเวลาของแผน

3. พัฒนาระบบบริการ โดยการจัดระบบสวัสดิการสังคมซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานทั้งของภาครัฐและเอกชนในการช่วยเหลือดูแลให้คำแนะนำโดยระบบชุมชน หรือวิีชุมชนบำบัด รวมทั้ง การพัฒนาระบบประกันสังคมซึ่งสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ในวงกว้างกว่าระบบประชาสงเคราะห์ที่รัฐจัดให้อยู่ ในขณะนี้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 10 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

4. การจัดระบบและกลไกการติดตามผลผู้รับบริการของรัฐที่พ้นจากการสงเคราะห์ โดยระบบสถานสงเคราะห์เพื่อติดตาม ดูแลผู้พ้นจากการสงเคราะห์และพัฒนาระบบงาน ทั้งนี้ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 10 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

บทที่ 4

การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามสนธิสัญญาและแนวปฏิบัติระหว่างประเทศ

I. อารัมภบท

โดยที่การละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมและค่อประชาคมระหว่างประเทศมาโดยตลอดในปี ค.ศ.1948 ทบประชาชาติจึงได้มีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพื่อประกันศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพจากการไม่ถูกทรมาน หลักการไม่เลือกปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งแม้ปฏิญญา ฯ จะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย ที่จะบังคับให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ แต่ก็มีความสำคัญอย่างยิ่งในการตีความและการกำหนดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานดังกล่าวไว้ในสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ซึ่งทบประชาชาติได้จัดทำขึ้นมาในภายหลัง เพื่อให้มีผลผูกพันตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง อาทิ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ค.ศ.1966 อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ.1979 เป็นต้น

II. สนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ เนื่องจากเชื่อมั่นและศรัทธาในข้อบทต่าง ๆ ของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งพันธกรณีทั้งหลายจะสามารถประกันให้ประชาชนได้รับสิทธิที่มนุษย์พึงมีโดยครบถ้วน โดยมีรัฐเป็นผู้ประกันและให้สิทธิดังกล่าว และประเทศไทยพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับประชาคมระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นภาคีสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น 19 ฉบับ ซึ่งมีทั้งสนธิสัญญาภายใต้กรอบองค์การสหประชาชาติ และภายใต้กรอบขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ดังนี้

1. สนธิสัญญาภายใต้กรอบองค์การสหประชาชาติ

1.1) อนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าทาสสีขาว ค.ศ. 1904 และ ค.ศ. 1910

(International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic 1904 and 1910)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ๑ ค.ศ.1910 โดยการภาคยานุวัติ และโดยที่ข้อ 8 ของอนุสัญญาดังกล่าวกำหนดไว้ว่า การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าวจะถือว่าเป็นภาคีอนุสัญญา ๑ ค.ศ. 1904 ด้วยหากไม่มีการแจ้งเป็นอย่างอื่น ดังนั้น ประเทศไทยจึงเป็นภาคีอนุสัญญา ๑ ค.ศ.1904 ด้วย อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติส่วนใหญ่ของอนุสัญญา ๑ ค.ศ. 1904 และ ค.ศ.1910 ถูกแทนที่โดยอนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ค.ศ.1921 แล้ว

1.2) อนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ค.ศ.1921 (International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children 1921)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2465 (ค.ศ.1922)

1.3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองของสตรี ค.ศ.1952 (Convention on the Political Rights of Women 1952)

อนุสัญญาดังกล่าวนี้อาจใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2497 (ค.ศ.1954) โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2497 (ค.ศ.1954)

1.4) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ.1979 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women 1979)

อนุสัญญาดังกล่าวนี้อาจใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 2524 (ค.ศ. 1981) โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 (ค.ศ.1985)

1.5) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (Convention on the Rights of the Child 1989)

อนุสัญญาดังกล่าวนี้อาจใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2533 (ค.ศ.1990) โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 (ค.ศ.1992)

1.6) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966)

กติกาดังกล่าวนี้อาจใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 2519 (ค.ศ.1976) โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 (1996)

1.7) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights 1966)

กติกาดังกล่าวนี้อาจใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2519 (ค.ศ.1976) โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2542

1.8) พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อสตรี (Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)

พิธีสารดังกล่าวนี้อาจใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2519 (ค.ศ.1976) โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2542

พิธีสารฉบับนี้ยังไม่มีการบังคับใช้เนื่องจากยังมีรัฐภาคีไม่ครบ 10 ประเทศ ไทยเป็นประเทศที่ 6 ที่ลงนามและให้สัตยาบันพิธีสาร โดยลงนามและให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543

2. สนธิสัญญาภายใต้กรอบขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ

ประเทศไทยเป็นภาคีสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศทั้งหมด 12 ฉบับ คือ

- 2.1) อนุสัญญาฉบับที่ 14 ว่าด้วยการหยุดพักก่อนประจำสัปดาห์ในงานอุตสาหกรรม
ค.ศ.1921
- 2.2) อนุสัญญาฉบับที่ 19 ว่าด้วยการประคิบัติโดยเท่าเทียมกันในเรื่องค่าทดแทน
สำหรับคนชาติในบังคับ และคนต่างชาติ ค.ศ.1925
- 2.3) อนุสัญญาฉบับที่ 29 ว่าด้วยการเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับ ค.ศ.1930
- 2.4) อนุสัญญาฉบับที่ 80 ว่าด้วยการแก้ไขบางส่วนของอนุสัญญา ค.ศ. 1946
- 2.5) อนุสัญญาฉบับที่ 88 ว่าด้วยการจัดตั้งบริการจัดหางาน ค.ศ.1948
- 2.6) อนุสัญญาฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าตอบแทนที่ทำที่เหมือนกันของแรงงานชายและหญิง
ค.ศ.1951
- 2.7) อนุสัญญาฉบับที่ 104 ว่าด้วยการเลิกบังคับทางอาญาแก่กรรมกรในเมืองที่ละเมิด
สัญญาจ้าง ค.ศ.1955
- 2.8) อนุสัญญาฉบับที่ 105 ว่าด้วยการขกเลิกแรงงานบังคับ ค.ศ.1957
- 2.9) อนุสัญญาฉบับที่ 116 ว่าด้วยการแก้ไขบางส่วนของอนุสัญญา ค.ศ.1961
- 2.10) อนุสัญญาฉบับที่ 122 ว่าด้วยนโยบายการทำงาน ค.ศ.1964
- 2.11) อนุสัญญาฉบับที่ 123 ว่าด้วยอาชญากรรมที่อนุญาตให้ทำงานในเหมืองใต้ดิน
ค.ศ.1965
- 2.12) อนุสัญญาฉบับที่ 127 ว่าด้วยน้ำหนักสูงสุดที่อนุญาตให้คนงานคนหนึ่ง
แบกหามได้ ค.ศ.1987

III. ข้อสงวนและคำแถลงตีความที่ไทยตั้งไว้ในสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ในการเข้าเป็นภาคีสัญญาค่าม ๆ รัฐอาจจัดทำข้อสงวนต่อข้อบทบางข้อของสนธิสัญญา หากเห็นว่าไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีในข้อนั้นได้ หรืออาจจัดทำเป็นคำแถลง ตีความ เพื่อแจ้งให้ รัฐบาลอื่น ๆ ทราบว่าประเทศไทยตีความข้อบทนั้น ๆ ว่าอย่างไร ซึ่งประเทศไทยได้ตั้งข้อสงวนและ คำแถลงตีความในสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังนี้

3.1) อนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ค.ศ.1921

ข้อสงวนเกี่ยวกับการจำกัดอายุในวรรค (b) ของ Final Protocol ของอนุสัญญา ฯ ลงวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ.1916 และข้อ 5 ของอนุสัญญา ค.ศ. 1921 เมื่อเกี่ยวข้องกับคนสัญชาติไทย

3.2) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกประคับคองสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ.1979

ในขณะที่เข้าเป็นภาคี ไทยตั้งข้อสงวนต่อข้อบทต่าง ๆ จำนวน 7 ข้อ คือ (ก) ข้อ 7 ความเสมอภาคทางการเมืองและตำแหน่งราชการ (ข) ข้อ 9 วรรคสอง การถือสัญชาติของบุตร (ค) ข้อ 10 การเสมอภาคในการศึกษา (ง) ข้อ 11 วรรคหนึ่ง (b) โอกาสในการที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน (จ) ข้อ 15 วรรคสาม การทำสัญญาของสตรี (ฉ) ข้อ 16 ความเสมอภาคในด้านครอบครัวและการสมรส และ (ช) ข้อ 29 การระงับการตีความ การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ต่อมาประเทศไทยได้เพิกถอนข้อสงวนในข้อ 7 ข้อ 9 วรรคสอง ข้อ 11 วรรคหนึ่ง และ ข้อ 15 วรรคสาม ซึ่งการยกเลิกข้อสงวนดังกล่าวมีผลตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2539 (ค.ศ.1996) ปัจจุบันประเทศไทยจึงยังคงมีข้อสงวนต่อข้อบท 2 ข้อ คือ ข้อ 16 และ 29

3.3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989

ในขณะที่เข้าเป็นภาคีประเทศไทยตั้งข้อสงวนไว้ทั้งสิ้น 3 ข้อ คือ ข้อ 7 สิทธิในการได้สัญชาติ ข้อ 22 สิทธิของเด็กหญิงไทย และข้อ 29 สิทธิที่จะได้รับการศึกษา ต่อมาได้เพิกถอนข้อสงวนต่อข้อ 29

3.4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ประเทศไทยได้ทำคำแถลงตีความไว้ในข้อ 1 วรรคหนึ่ง สิทธิกำหนดใจตนเอง (Right to self-determination) ข้อ 6 วรรคที่ 1 ไทยประหารชีวิต ข้อ 9 วรรคสาม การนำตัวผู้ต้องขังเข้าสู่การพิจารณาคดีภายในระยะเวลาที่สมเหตุสมผล และข้อ 20 วรรคหนึ่ง การตีความคำว่าสงคราม

3.5) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ประเทศไทยได้ทำคำแถลงตีความในข้อ 1 วรรคหนึ่ง สิทธิกำหนดใจตนเอง (Right to self-determination)

IV. สภาพปัญหาในการปฏิบัติตามสนธิสัญญา

1. การออกกฎหมายอนุวัติการ

สนธิสัญญาที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีจะมีผลบังคับใช้ในประเทศไทยคือเมื่อได้มีกฎหมายอนุวัติการตามสนธิสัญญาแล้ว ดังนั้น ก่อนที่จะเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาใด ๆ จะมีการตรวจสอบก่อนว่ากฎหมายภายในที่ใช้อยู่สอดคล้องกับพันธกรณีที่จะระบุไว้ในสนธิสัญญามากน้อยเพียงใด และหากจะคงมีการแก้ไขหรือออกกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีตามสนธิสัญญาได้อย่างครบถ้วน ก็ต้องดำเนินการก่อนที่จะเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญานั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม หากตรวจสอบแล้วเห็นว่าไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ หรือ พระราชบัญญัติรองรับสนธิสัญญาอยู่แล้ว แต่กฎหมายข้ออื่น ๆ อาทิ กฎกระทรวง ระเบียบภายในของหน่วยงานต่าง ๆ ยังไปสอดคล้องกับพันธกรณีบางข้อ และจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเหล่านี้ ก็อนุโลมให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหลังจากเข้าเป็นภาคีได้ อย่างไรก็ตาม ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐไม่สามารถนำเหตุผลข้อกฎหมายภายในมาอ้างเพื่อไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศได้ ซึ่งบางครั้งมีการ

ดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในล่าช้าเกินไป จนทำให้ประเทศไทยไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างครบถ้วนภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

2. การบังคับใช้กฎหมาย

ในบางกรณี แม้จะมีกฎหมายรองรับพันธกรณีต่าง ๆ อยู่แล้ว แต่ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

3. การตั้งข้อสงวน

การตั้งข้อสงวนในสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนทำให้ประชาคมระหว่างประเทศจับตามองว่าประเทศไทยยังคงมีปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในประเด็นที่ไทยตั้งข้อสงวน และไม่จริงใจที่จะปรับปรุงและแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

4. การจัดทำรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณีล่าช้า

ประเทศไทยไม่สามารถส่งรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาได้ทันตามกำหนดระยะเวลา เนื่องจากขาดการจัดทำข้อมูลอย่างเป็นระบบและทันสมัย และหน่วยงานผู้ปฏิบัติไม่ได้แจ้งให้หน่วยงานที่มีหน้าที่จัดทำรายงานทราบถึงการปฏิบัติงานของตนตามพันธกรณี

5. การเข้าถึงข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนยังไม่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบและปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้การค้นหาข้อมูลกระทำได้โดยยากและไม่ตรงตามความเป็นจริง นอกจากนี้ การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในด้านสิทธิมนุษยชนแก่หน่วยงานของรัฐและประชาชนยังเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและไม่ต่อเนื่อง เมื่อเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นผู้ถูกละเมิดไม่รู้ว่ามีมาตรการปกป้องคุ้มครองและเยียวยาซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศอย่างไรบ้าง และ ในบางครั้งเอกชนเองก็เป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เนื่องจากขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

6. งบประมาณและบุคลากร

การจัดสรรงบประมาณและบุคลากรในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยรัฐเป็นไปอย่างจำกัด ทำให้การดำเนินงานในด้านนี้ของรัฐไม่มีความคล่องตัว ไม่ว่าจะเป็นการติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีของหน่วยงานต่าง ๆ การรวบรวมข้อมูล การจัดทำรายงาน การอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่รัฐมีอยู่ และให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติ รวมทั้งการจัดทำรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณี

7. กลไกตรวจสอบในการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชน

การพิจารณาเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนที่เพิ่มเติมและการเกิดอนุข้อสงวนที่ไทยเคยทำไว้ที่ผ่านมามีประเทศไทยไม่มีหน่วยงานใด โดยเฉพาะที่มีอำนาจในการกำกับดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ การพิจารณาเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนเพิ่มเติม และการทบทวนความสอดคล้องของกฎหมายภายในต่อสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อให้สามารถเกิดอนุข้อสงวนที่ประเทศไทยเคยทำไว้ การดำเนินการในด้านนี้มีข้อจำกัดทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และเวลา ในการติดตาม

พัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และพัฒนาการของกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน การดำเนินการในเรื่องนี้จึงล่าช้า ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดการมองในภาพรวม ซึ่งส่งผลให้นโยบายด้านสิทธิมนุษยชนไม่มีความเป็นเอกภาพ ชับซ้อน และขัดกันเอง

V. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มาตรการระยะสั้น (ภายใน 3 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน)

1.1) พิจารณาความเหมาะสมในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำในการรับเข้าทำงาน เนื่องจากมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ให้อายุขั้นต่ำในการจ้างงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งสอดคล้องกับพันธกรณีในอนุสัญญาฉบับนี้แล้ว
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงการต่างประเทศ

1.2) เพิกถอนคำแถลงตีความของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในข้อ 6 วรรคห้า เรื่องโทษประหารชีวิต เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้ศาลกำหนดโทษประหารชีวิตได้เฉพาะบุคคลที่อายุเกินกว่า 18 ปีเท่านั้นแล้ว และข้อ 9 วรรคสาม เรื่องการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาคดีภายในระยะเวลาที่เหมาะสม เนื่องจากขณะนี้กฎหมายใหม่สอดคล้องกับพันธกรณีในข้อนี้แล้ว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย

1.3) เมื่อพระราชบัญญัติการใช้ชื่อและนามสกุลฉบับใหม่มีผลใช้บังคับแล้วควรมีการทบทวนกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว การสมรส และสิทธิของหญิงที่สมรสแล้ว เพื่อดำเนินการเพิกถอนข้อสงวนต่อข้อ 16 เรื่องความเสมอภาคด้านครอบครัวและการสมรส ของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติ ฯ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวงการต่างประเทศ

1.4) เพิกถอนข้อสงวนต่อข้อ 7 สิทธิในการได้สัญชาติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เนื่องจากหลักการได้สัญชาติของไทยเป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศอยู่แล้ว

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) กระทรวงการต่างประเทศ สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)

1.5) ให้แต่ละหน่วยงานปรับปรุงระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนให้เป็นระบบอยู่ในที่เดียวกัน โดยมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวง ทบวง กรม ทั้งหมด ทั้งนี้ โดยอาจประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. มาตรการระยะกลาง (ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน)

2.1) ทิ่จรรณาความเหมาะสมในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ถือได้ว่าคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้ใช้แรงงาน อาทิ

- ILO Convention No. 111 on Discrimination in Employment and Occupation 1958
- ILO Convention No. 98 on the Right to Organize and Collective Bargaining 1949
- ILO Convention No. 87 on the Freedom of Association 1948

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงการต่างประเทศ

2.2) ทิ่จรรณาความเหมาะสมในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาในกรอบองค์การสหประชาชาติที่ถือเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน อาทิ

- อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการกระทำอื่น ๆ ที่ไร้มนุษยธรรมอย่างป่าเถื่อนหรือการลงโทษที่เหยียบย่ำศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ค.ศ. 1948

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ

- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อชาติพันธุ์ในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1965

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ

- อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษทางอาญาจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ค.ศ. 1948

(Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide 1948)

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงมหาดไทย สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กระทรวงกลาโหม

กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวิทยาศาสตร์ กระทรวงการต่างประเทศ

2.3) ทิ่จรรณาความเหมาะสมในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือในการรับบุตรบุญธรรมข้ามชาติ ค.ศ. 1993 เพื่อช่วยสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการค้าเด็กข้ามชาติซึ่งแฝงอยู่ในรูปของการรับบุตรบุญธรรม

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.)

กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3. มาตรการระยะยาว (ภายใน 10 ปีของระยะเวลาตามแผน)

3.1) ทิ่จรรณาความเหมาะสมในการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ที่ประเทศไทยเห็นว่าช่วยประกันให้ประชาชนได้รับสิทธิที่มนุษย์พึงมีโดยครบถ้วน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวง

ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องกับประเด็น ในสนธิสัญญาดังนั้น ๆ

3.2) ให้มีการเผยแพร่ข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนทราบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติระหนักถึงหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน รวมทั้งให้ประชาชนรับทราบถึงสิทธิของตนและหน้าที่ของรัฐในด้านสิทธิมนุษยชนที่มีต่อประชาชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวง ทบวง กรม ทั้งหมด ทั้งนี้ โดยอาจประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3) ทบทวนกฎหมายต่าง ๆ ว่า ฉบับใดขัดหรือแย้งกับพันธกรณีในความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและเร่งดำเนินการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีเหล่านั้น

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวง ทบวง กรม ทั้งหมด ทั้งนี้ โดยอาจประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4) จัดงบประมาณในการสัมมนา ฝึกอบรมเรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปฝึกอบรมการจัดการรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณีจากสหประชาชาติ และส่งเจ้าหน้าที่ไปสังเกตการณ์การประชุมของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของ สหประชาชาติ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : สำนักงบประมาณแห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ ทั้งนี้ โดยอาจประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.5) พิจารณาความเหมาะสมในการเข้าเป็นภาคีความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับอื่น ๆ ที่เห็นว่าจะช่วยสร้างเสริมและยกระดับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับหน่วยงานผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจขอคำปรึกษาจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6) ศึกษาความเป็นไปได้ในการที่จะขอรับกลไกที่มีอยู่ตามกฎหมายสิทธิมนุษยชน ฉบับต่าง ๆ ในการเข้ามาดำเนินการตรวจสอบปัญหาสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย เช่น กลไกคณทิสการเลือกรับของคดีระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งจะช่วยให้ปัจเจกชนสามารถฟ้องร้องคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ ทั้งนี้ โดยอาจประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.7) นำเกณฑ์ปฏิบัติการที่กำหนดในปฏิญญาต่าง ๆ มาปรับใช้

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวง ทบวง กรม ทั้งหมด ทั้งนี้ โดยอาจประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.8) สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป็นไปตามกฎแห่งปารีส (Paris Principles) หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : ทุกหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ โดยประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.9) ร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งศูนย์สิทธิมนุษยชนแห่งอาเซียน (ASEAN Human Rights Center) เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งรวบรวมข้อมูลและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของประเทศสมาชิก เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงสถานะสิทธิมนุษยชนของประเทศสมาชิก

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงการต่างประเทศ ทั้งนี้ โดยอาจประสานงานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 5

การส่งเสริมการดำเนินงานสิทธิมนุษยชน

5.1 การศึกษาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

การศึกษาวาดด้วยสิทธิมนุษยชน หมายรวมถึง การจัดการบริการการศึกษาทุกรูปแบบ กล่าวคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แก่นกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ของตนเองและของผู้อื่น ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ ในกฎหมายอื่น ในอนุสัญญาต่าง ๆ พันธกรณีและเอกสารสากลที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สร้างระบบค่านิยมและเจตคติที่เอื้อต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน รวมทั้ง การสนับสนุนและส่งเสริมการประพฤติกฎปฏิบัติความทรงลงของประชาธิปไตยที่อยู่บนพื้นฐานของการเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ เสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพ

สภาพปัญหา

1. ขาดการเผยแพร่และการให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง ต่อเนื่องและเป็นระบบ
2. ขาดวิทยากรด้านสิทธิมนุษยชนและปัจจัยเสริมเพื่อให้การศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนมีคุณภาพ

ที่พึงประสงค์

สาเหตุ

1. เรื่องสิทธิมนุษยชนยังเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย จึงยังขาดองค์ความรู้พื้นฐานด้านนี้ที่จัดอย่างเป็นระบบ รวมทั้งยังมีข้อขัดข้องสำหรับการสร้างหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ฯลฯ
2. ขาดความสนใจอย่างจริงจังจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสื่อมวลชน ที่จะบูรณาการเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าไปในกระบวนการการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. รัฐไม่มีเงิน โอบายช้คเงินเกี่ยวกับการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน

ผลกระทบ

1. ประชาชนไม่มีความรู้ที่เพียงพอด้านสิทธิมนุษยชนของตนเองและของผู้อื่น ซึ่งมีผลไปถึงการประพฤติกฎปฏิบัติคนด้านนี้
2. เด็กและเยาวชนไม่ได้รับการปลูกจิตสำนึกเรื่องนี้ตั้งแต่ตอนต้น ๆ ของชีวิต ซึ่งจะทำให้การประพฤติกฎปฏิบัติความหลักสิทธิมนุษยชนในสังคมเป็นไปอย่างเรื้อรังและไม่ทันการณ์
3. กลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ถ้าประชาชนขาดจิตสำนึก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การให้การศึกษาสิทธิมนุษยชนในระบบโรงเรียน

1.1 พัฒนาหลักสูตรทั้งที่เป็นลักษณะเฉพาะและลักษณะบูรณาการในหลักสูตรทุกระดับ และสำหรับทุกวัยในสถานศึกษาทุกรูปแบบ โดยให้หลักสูตรครอบคลุมสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ฯลฯ และให้สัมพันธ์ และสอดคล้องกับการมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบร่วม ไปด้วยกับการมีสิทธิ

1.2 พัฒนาสื่อการเรียนรู้และวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน และเหมาะสมที่จะใช้ในสังคมไทย

1.3 แสวงหาบุคลากรที่มีสาระเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กับผู้สอน รวมทั้งให้ผู้เรียนรู้ได้สัมผัสเรื่องสิทธิมนุษยชนในลักษณะที่เป็นรูปธรรม

1.4 พัฒนาผู้บริหาร คณะกรรมการของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครองหรือผู้นำท้องถิ่นให้เข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน และร่วมสนับสนุนการศึกษาและการจัดหา งบประมาณด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่ผู้เรียน

1.5 ฝึกอบรม พัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถถ่ายทอดความรู้และพฤติกรรม สิทธิมนุษยชนให้แก่ผู้เรียน ได้อย่างมีคุณภาพ

1.6 สร้างผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนที่นัดดำเนินการศึกษาด้วย โดยที่ในระยะยาว สามารถไปฝึกอบรมครู ด้านนี้ได้อย่างต่อเนื่อง

1.7 พัฒนาสถานศึกษาให้ใช้วิธีการประชาธิปไตยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ในการบริหารและค่านิยมการ อาทิ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็น การปลอดความรุนแรง หรือการข่มขู่ ตลอดจนการยุติการละเมิดสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะสิทธิเด็กและการจัดกิจกรรมผู้เรียน ฯลฯ

1.8 จัดให้มีเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา เพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกันในการฝึกปฏิบัติ ด้านสิทธิมนุษยชน

1.9 สนับสนุนการรวมกลุ่มครูและผู้สอนด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และวิธีการเรียนการสอน ตลอดจนนวัตกรรมต่าง ๆ

1.10 จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม

2. การให้การศึกษาสิทธิมนุษยชนในระดับอุดมศึกษา

2.1 พัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนรวมทั้งการวิจัย

2.2 พัฒนาหลักสูตรสิทธิมนุษยชนที่เป็นวิชาเอกและวิชาโท วิชาเลือกและวิชาบังคับกลุ่ม การศึกษาทั่วไป รวมทั้งในลักษณะที่บูรณาการในวิชาอื่น ๆ ได้ด้วยตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้จัดในสถาบัน การศึกษาของทั้งภาครัฐและเอกชนในสถานบันการศึกษานวพหุทาง

2.3 ร่วมกับสถานศึกษาหรือโรงเรียน จัดทำคู่มือครูและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนหรืออุปกรณ์
เพื่อใช้ในการเรียนการสอนในระดับต่างๆ รวมทั้งในระดับอุดมศึกษาเอง โดยให้โอกาสผู้เรียนมีความริเริ่ม
ร่วมด้วย

2.4 ส่งเสริมกิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ที่กระทำหรือที่ปฏิบัติ
บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน

2.5 สร้างเสริมให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน

2.6 จัดฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชน

2.7 สนับสนุนให้มีเครือข่ายสำหรับผู้เกี่ยวข้องระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งของภาครัฐและ
ภาคเอกชน รวมทั้งการดำเนินงานให้มืองค์กรวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และพัฒนาองค์ความรู้

2.8 จัดให้มีเอกสารวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งวารสารหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
และจัดให้มีทำเนียบวิทยากร และแหล่งค้นคว้าและวิจัยด้านนี้

2.9 สร้างเครือข่ายกับองค์กรหรือสถาบันในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และ
ประสบการณ์

2.10 เผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน แก่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

2.11 ส่งเสริมให้คณาจารย์ นิสิตและนักศึกษา มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นหรือแก้ไข
ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน

3. การให้การศึกษาสหิทธิมนุษยชนในการศึกษานอกระบบ

3.1 จัดให้มีการฝึกอบรมโดยพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เอกสารวิชาการ
คู่มือต่าง ๆ สำหรับฝึกอบรมกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาทิ ภาว ตำรวจ อัยการ ศาล ทหาร ราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่
ฝ่ายปกครอง ข้าราชการพลเรือนอื่น ๆ นักการเมือง กลุ่มองค์กรเอกชน กลุ่มธุรกิจเอกชน และกลุ่มประชาชนต่าง ๆ

3.2 ผนวกรวมให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาอบรมทุกประเภทของทุกระดับ ทบวง
กรม ภาคการเมือง ภาคเอกชน และภาคธุรกิจเอกชนร่วมประสานงาน หรือร่วมจัดทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการ
ฝึกอบรม

3.3 เสนอเอกสารด้านสิทธิมนุษยชนที่อ่านเข้าใจง่ายและเหมาะสมสำหรับบุคลากรกลุ่มต่าง ๆ

4. การให้การศึกษาสหิทธิมนุษยชนในรูปของการศึกษาคามธรรมาศัย

4.1 องค์กรสื่อมวลชนที่จัดฝึกอบรมหรือสัมมนาแก่นักสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ
ให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยพัฒนาเนื้อหาสาระและวิธีการ
ให้เหมาะสมสำหรับกลุ่มสื่อมวลชนต่าง ๆ

4.2 สร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรสื่อสารมวลชนและนักสื่อสารมวลชนในประเทศกับ
ต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในสื่อมวลชน

4.3 หน่วยงานนิเทศของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนต้องให้ข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนแก่ผู้เกี่ยวข้อง

4.4 นักสื่อสารมวลชนควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งกรณีการละเมิดสิทธิในรูปแบบต่าง ๆ โดยที่นักสื่อสารมวลชนต้องไม่ไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ หรือของบุคคลอื่นเสียเอง

4.5 เร่งพัฒนาบทบาทของนักสื่อสารมวลชนในการปกป้องคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบที่นักสื่อสารมวลชนพึงกระทำได้ และเน้นบทบาทการเป็นนักสื่อสารมวลชนเพื่อประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนและสันติภาพ

4.6 ส่งเสริมให้บิดามารดา และผู้ปกครองเข้าใจหลักสิทธิมนุษยชน และอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือผู้ที่อยู่ในการดูแลให้ดำเนินชีวิตในกรอบวิธีแบบสันติและปลอดจากการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย เทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย สื่อมวลชนทุกแขนง องค์กรชุมชน ฯลฯ

5. การจัดการและกลไก

5.1 จัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนในหน่วยงานกลาง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ศาสนา และวัฒนธรรม (ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ) เพื่อดำเนินการติดตามงานและประเมินผล โดยที่องค์ประกอบของคณะกรรมการ ฯ มาจากทุกส่วนงานหลักที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชนและสื่อมวลชน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย เทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย สื่อมวลชน ทุกแขนง องค์กรชุมชน ฯลฯ

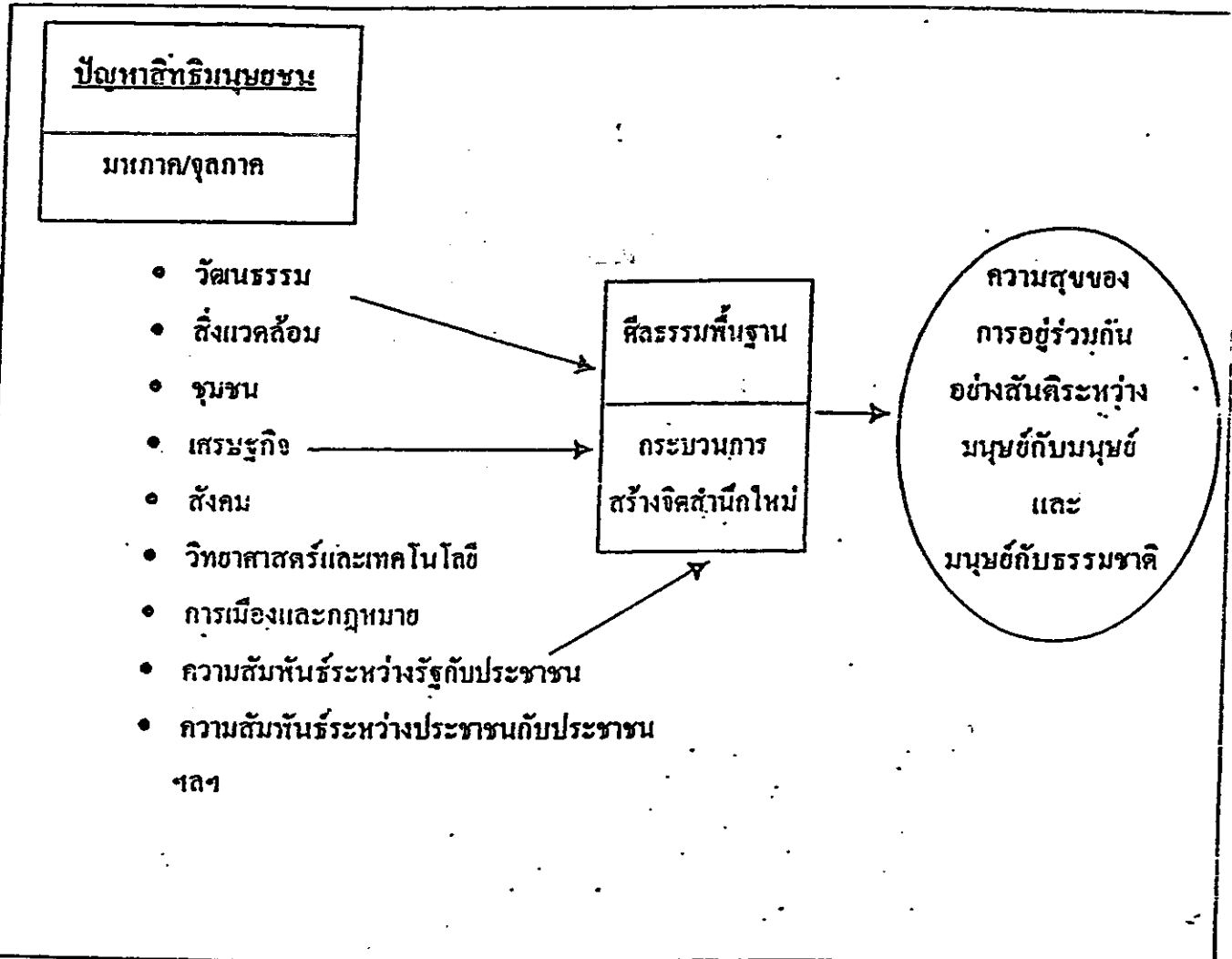
5.2 การพัฒนาการวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนหรือสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ เป็นศีลธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หากขาดซึ่งศีลธรรมพื้นฐานนี้ก็จะนำไปสู่ปัญหาหรือความทุกข์แก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ มากมาย สันติสุขย่อมจะเกิดขึ้นในสังคมไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่พลัดไปสามสถานการณ์และสภาพแวดล้อม จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษา วิจัย สภาทปัญญาสาเหตุและผลกระทบเพื่อเตรียมแนวทางการแก้ไขไว้รองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

หลักการและความสำคัญ

การพัฒนาการวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เพื่อนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกใหม่ของมนุษย์ เป็นสิ่งที่สังคมต้องการมากที่สุดในปัจจุบัน มิฉะนั้นวิกฤตปัญหาต่าง ๆ จะสั่งสมและทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ มิติที่สำคัญของการสร้างจิตสำนึกใหม่ก็คือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะคือให้ป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความค่ามากและเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความทุกข์ของมนุษย์มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ ในสังคมล้วนมีที่มาจากปัญหาการละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้นปัญหาสิทธิมนุษยชนจึงเกี่ยวข้องกับคนทุกคน เป็นเรื่องของวิถีการดำเนินชีวิตของคนในทุก ๆ สังคม ปัญหาสิทธิมนุษยชนไม่ได้อยู่ในลักษณะสัจนิยมที่แค่เลวร้ายหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมโลกและสังคมของชุมชนในแต่ละประเทศภายใต้มิติแห่งเวลาที่ผันแปรไปตลอดเวลา

การศึกษาวิจัยปัญหาสิทธิมนุษยชนจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อดำรงรักษาศีลธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันโดยสันติ เป็นกระบวนการที่ยาวนานและต่อเนื่องเพื่อเชื่อมโยงให้เกิดจิตสำนึกใหม่ของมวลมนุษย์ รูปแบบและวิธีการของการศึกษาวิจัยนั้นต้องบูรณาการไปพร้อม ๆ กับการเผยแพร่และการนำไปใช้หรืออาจกล่าวได้ว่าจำต้องผสมผสานไปกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยมีศีลธรรมพื้นฐานเป็นแกนกลางหลักเพื่อนำไปสู่ความสุขของมนุษยชาติอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาวิจัยสภาพปัญหา สาเหตุแห่งปัญหา ผลกระทบของปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาสิทธิมนุษยชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันโดยเน้นการนำเทคนิคและรูปแบบการวิจัยที่ให้ผลลัพธ์ที่แม่นยำมาประยุกต์ใช้
- 2) เพื่อศึกษาวิจัยปัญหาสิทธิมนุษยชนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตและเตรียมมาตรการป้องกันและรองรับปัญหาดังกล่าวอย่างสมบูรณ์รอบด้าน
- 3) เพื่อบูรณาการและผสมผสานผลการศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกใหม่ของคนในสังคม

กลุ่มเป้าหมาย

- 1) การศึกษาวิจัยในเชิงมหภาคเน้นกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งคนไทยส่วนใหญ่
- 2) การศึกษาวิจัยในเชิงจุลภาคเน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะขึ้นอยู่กับประเด็นการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย

รูปแบบและวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยปัญหาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ควรเป็นผลิตผลของนักคิดไทยเพื่อสังคมไทย โดยมีความคาดหวังสูงให้ประสบความสำเร็จภายในทศวรรษหน้า

การศึกษาวิจัย นอกจากมีรูปแบบและวิธีการวิจัยตามหลักวิชาการแล้ว ควรจะมีรูปแบบและวิธีการในเชิงกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับนักวิจัย และนักวิจัยกับสังคมภายนอก อาทิ นักวิจัยกับชุมชน นักวิจัยกับสื่อสารมวลชน ซึ่งจะทำการศึกษาวิจัยมีคุณค่ามากขึ้น ดังนั้น การศึกษาวิจัย จึงควรมีลักษณะที่เคลื่อนไหวไปพร้อม ๆ กับสังคมภายนอก หรือที่เรียกว่าสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับสาธารณะ โดยการสัมผัสกับกระบวนการชีวิตของคน เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ในเชิงความคิด และในเชิงกระบวนการทัศน์กับโลก ซึ่งจะสามารถตอบสนองคอกกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น

การเผยแพร่และการนำไปใช้

นอกจากอาศัยการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับสาธารณะซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่ และการนำไปใช้แล้ว ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) พัฒนาวิธีการเผยแพร่ผลงานการศึกษาวิจัยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ให้มากขึ้น และใช้สื่อที่มีความหลากหลาย
- 2) พัฒนาวิธีการให้บริการข้อมูลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนให้มีการตอบสนอง ล้อมผู้มาใช้บริการอย่างเต็มที่
- 3) จัดแปลและสรุปข้อมูลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนให้มีความต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์และเผยแพร่ไปทั่วโลก
- 4) เผยแพร่ผลการศึกษาวิจัยในลักษณะของการจัดให้มีการ โต้เถียงอย่างมีเหตุผล ในเวที ภายในประเทศและเวทีนานาชาติ อาทิ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสหประชาชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ประเด็นเกี่ยวกับฐานความคิดและพุทธศาสตร์การวิจัย

การกำหนดฐานความคิดในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

ประการแรก ควรปลดปล่อยแนวคิดให้เป็นอิสระจากการถูกครอบงำโดยอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก เพื่อเปิดช่องทางให้มีปฏิสัมพันธ์ประสานความพยายามคิดค้นความหมายและขอบข่ายของสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางและหลุดวิสัยเนื่องไปโดยลำดับ แนวการมองประเด็นปัญหา เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน จึงควรพัฒนาไปในแนวทางของการประสานความร่วมมือกันระหว่าง "ต่างอารยธรรม" อันหลากหลาย แทนที่จะเป็นไปในรูปของ "สากลนิยม" แบบตะวันตกแต่ด้ายเดียว

ดังนั้นการศึกษาวิจัยจึงควรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องตั้งข้อสงวน
ไม่จำเป็นเสมอไปที่จะต้องเป็นไปตามกระแสความคิดและการปฏิบัติในลักษณะที่สรุปรวบยอด โดยยึดถือเอา
“ปรัชญาสากล ฯ” และข้อบัญญัติระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์คุณค่าและมาตรฐานสูงสุดและสุดท้าย
โดยปราศจากเงื่อนไข

ประการที่สอง สิทธิมนุษยชนไม่ควรจะถูกนิยามอย่างคับแคบ จำกัดความหมายและขอบข่าย
อยู่แค่ในเรื่องของสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สินและหลักนิติธรรม หรืออีกนัยหนึ่ง เรื่องที่จะ
ซึ่งมีผลใช้บังคับโดยกลไกทางกฎหมายและศาลเท่านั้น ในขณะที่ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม กำลังขยายตัว
และทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยลำดับ อาทิ ปัญหาช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน ปัญหาความยากจน
ทุพโภชนาการ การไร้ที่อยู่อาศัย ไร้การศึกษา ฯลฯ ในทางปฏิบัติกลับถูกมองข้ามหรือละเลยไปในสายตาของ
นักสิทธิมนุษยชนตะวันตก

ดังนั้น การมองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย จึงไม่ควรมองไปที่กลุ่มสิทธิราษฎร์และ
สิทธิทางการเมืองด้วยความยึดมั่นถือมั่นว่ามีความเป็นสากลแท้เสร็จเด็ดขาดแบบตะวันตก หรือมุ่งไปในทาง
สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเพื่อสนองตอบปัญหาเศรษฐกิจสังคมในแบบฉบับของรัฐสวัสดิการเท่านั้น

ประการที่สาม ในเรื่องของกาลเวลาในการมองประเด็นปัญหาสิทธิมนุษยชนจากแง่มุม
ของวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องของการสะท้อนพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์
ของมนุษยชาติ ซึ่งเป็นทั้งแรงกระตุ้นความสำนึกของการเรียนรู้ แสวงหา ดังนั้นความหมายขอบข่ายของ
สิทธิมนุษยชนจึงไม่อาจเข้าใจได้ในแง่เป็นกฎเกณฑ์มาตรฐานที่หยุดนิ่งหรือภาพนิ่ง หากแต่เป็นกระบวนการ
ปฏิสัมพันธ์ อันเป็นพลวัตควบคู่ไปกับสภาวะของจิตสำนึกและอารยธรรมตรงช่วงขณะหนึ่งในประวัติศาสตร์

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนจึงตั้งอยู่บนรากฐานของธรรมชาติมนุษย์
การแสวงหาอิสรภาพและความก้าวหน้าของมนุษย์ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์มาจนกระทั่ง
ยุคโลกภิวัตน์ และสถานะของสังคมการเมืองไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ ภายใต้ยุทธศาสตร์การวิจัย
ดังต่อไปนี้

1.1) การศึกษาวิจัยควรมุ่งจุดเน้นในเรื่องของสังคมไทย หากจำเป็นต้องศึกษาอย่างเป็นพลวัต
ในบริบทปฏิสัมพันธ์กับกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ภายในสังคม
การเมืองไทย

1.2) นอกจากผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ในวงกว้างแล้ว สังคม วัฒนธรรมไทย
ซึ่งต้องได้รับการพิจารณาศึกษาในบริบทของภูมิภาคเอเชีย ในแง่ที่เรื่องของค่านิยมเอเชียและกระแสภูมิภาค
รวมทั้งความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ทั้งหลาย ควรอยู่ในขอบข่ายที่สมควรศึกษา
ประกอบกันไปด้วย

1.3) การศึกษาวิจัยสิทธิมนุษยชน จำเป็นต้องมีการศึกษาควบคู่ไปกับมิติทางด้านเศรษฐกิจ
การเมือง สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งเรื่องของการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาแบบยั่งยืนมีความ

1.4) นอกเหนือไปจากการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สิทธิมนุษยชนตามที่เป็นอยู่แล้ว การศึกษาวิจัยควรเป็นไปในเชิงมองประเด็นปัญหาข้างหน้า เพื่อที่จะ สามารถคาดการณ์แนวโน้มที่จะบังเกิดต่อไป

1.5) การศึกษาวิจัยควรมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทางความคิดให้กับสังคมไทย โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างสรรค์ การส่งเสริมการเข้าถึงของสาธารณชน การกระตุ้นจิตสำนึก และการมีส่วนร่วม ของประชาชนคนไทย เป็นการพัฒนาให้เกิดพลังมหาชนที่มีการเรียนรู้ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งคือการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมการเมืองไทยในอนาคต

2. ประเด็นเกี่ยวกับการวิจัย

จากฐานความคิดและยุทธศาสตร์การวิจัยที่กล่าวมา ประเด็นการวิจัยควรประกอบด้วย ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นหลักเชิงมหภาค

การประเมินสถานภาพขององค์ความรู้และสถานการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และพัฒนาการ เพื่ออนาคตเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

ประเด็นย่อย

(1) สถานภาพองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนของสังคมไทยอยู่ในระดับใดมีความรู้และการปฏิบัติตามมาตรฐานเพียงใด และมีการกระจายความรู้อย่างไรในระดับชาติ ท้องถิ่น ชุมชน อาชีพต่าง ๆ และกลุ่มบุคคลใด

(2) สถานการณ์โดยรวมของปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย จากอดีตสู่ปัจจุบันและพัฒนาการเพื่ออนาคต

(3) การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา

(4) ฐานทางวัฒนธรรมที่จะเอื้ออำนวยหรือไม่เอื้ออำนวยต่อสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ในทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อ ประเพณีและค่านิยมต่าง ๆ

(5) การศึกษาระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของไทยในทางปฏิบัติว่ามีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพียงใดและควรปรับปรุงอย่างไร

(6) การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการและองค์การต่าง ๆ ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทยเองว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

(7) การประเมินถึงบทบาทและการปฏิบัติงานของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐในการ สร้างสรรค์และแก้ไขปัญหารวมทั้งการใช้งบประมาณเพื่อการดำเนินงานด้านนี้

(8) การประเมินสถานภาพสิทธิมนุษยชนของไทยเปรียบเทียบกับประเทศในตะวันตกเอเชีย และอาเซียน และกราฟแนวโน้มระหว่างค่านิยมแบบตะวันตก

(๑) การศึกษาค้นคว้าวิธีการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่าง ๆ โดยการใช้ประโยชน์ของเนื้อหาทางด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ สิทธิมนุษยชนกับการพัฒนาสิทธิมนุษยชนกับสิทธิชุมชน เป็นต้น

(10) การประเมินถึงประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากลในสังคมไทยว่ามีอะไรบ้าง เติบโตหรือลดลงในด้านใดและอย่างไร มีวิธีการจัดการที่ลดหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างไร ทั้งในอดีตที่ผ่านมา และที่ควรจะเป็นไปในอนาคต

เหตุผล : การศึกษาวิจัยประเด็นเชิงมหภาคก็เพื่อร่วมกันเสริมสร้างองค์ความรู้และกระบวนการทัศน์ใหม่เกี่ยวกับความหมาย เนื้อหาสาระและขอบข่ายของสิทธิมนุษยชน นอกจากนั้นยังเป็นการทำความเข้าใจและประเมินถึงผลกระทบที่ลึกรอนสิทธิมนุษยชนของคนไทยจาก โครงสร้างและกระบวนการทางด้านเศรษฐกิจการเมืองโลก ดังนั้น การสำรวจและวิเคราะห์ประเด็นจึงควรลงลึกถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมและสถาบันต่าง ๆ ของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ในบริบทของวิถีเอเชีย รากฐานทางนิติศาสตร์และวิชาชีพกฎหมาย รวมทั้งสถาบันกระบวนการยุติธรรมระบอบรัฐธรรมนูญและกระบวนการทางการเมืองไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชนชนบทไทย เป็นต้น

การศึกษาวิจัยนี้ควรศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอในแนวทางของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเชิงสถาบัน การศึกษาทางด้านทฤษฎีข้อมูลความรู้ออกไปสู่ภาคปฏิบัติสำหรับกลุ่มชนเป้าหมายที่เกี่ยวเนื่องรวมทั้งการมุ่งส่งเสริมและพัฒนาาระบบสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อันจะมีส่วนในการถ่วงดุลศูนย์อำนาจเศรษฐกิจการเมืองโลก และทั้งเป็นการพัฒนาสิทธิมนุษยชนให้ค้ำประกันบทบาทหน้าที่ในการเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดี อย่างแท้จริง

ประเด็นเชิงจุลภาค

ประเด็นสิทธิมนุษยชนเชิงจุลภาคเป็นการกำหนดประเด็นศึกษาวิจัยในทางลึก ซึ่งสืบเนื่องจากการศึกษาประเด็นหลักในเชิงมหภาคแล้ว ควรศึกษาวิจัยปัญหาสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยที่อยู่ในรายงานขององค์การระหว่างประเทศและนานาชาติ อาทิ การศึกษาวิจัยผลกระทบจากการลงโทษประหารชีวิต ปัญหาการวิสามัญฆาตกรรม ปัญหาต่อกรณีผู้ลี้ภัย เป็นต้น

ประเด็นการศึกษาวิจัยที่ควรดำเนินการต่อไปตามกลุ่มเป้าหมายในแผนปฏิบัติการแม่บทเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ คือ ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับกลุ่มคนต่าง ๆ ได้แก่ เด็ก ศพริ กลุ่มผู้ลี้ภัยโอกาส เกษตกร ผู้ใช้แรงงาน ผู้บริโภค คนงานข้ามแดน รวมทั้งกลุ่มคนที่ต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคมเป็นต้น ตลอดจนทั้ง การวิเคราะห์ แนวปฏิบัติต่อกันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและวิธีการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับ กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะประเด็นการวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเหตุผล ฯลฯ

ประเด็นการศึกษาวิจัย ปัญหาที่คาดการณ์ว่าจะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต อาทิ ผลกระทบจากกระแสข้ามชาติ ผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองไทยหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากนโยบายและโครงการพัฒนาของรัฐ หรือโครงการสาธารณะต่าง ๆ (อาทิ เขื่อน ทางด่วน ฯลฯ) ผลกระทบจากกระแสชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลกระทบจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีชีวภาพ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะถูกรอนทำลายสิทธิมนุษยชนในอนาคต

ประเด็นการศึกษาวิจัย องค์ประกอบอื่นที่สัมพันธ์กับสิทธิในการพัฒนาตนเอง อาทิ คุณภาพชีวิต อันเป็นจุดหมายของสิทธิในการมีชีวิตอย่างมีคุณภาพ เช่น อาหาร อากาศหายใจ น้ำ ฯลฯ ซึ่งนับเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงได้รับการพิจารณาาก่อนสิ่งอื่นใด โดยนัยนี้ปัญหาสิทธิคนจน ผู้ยากไร้ ควรเป็นหัวข้อการศึกษาวิจัยเชิงจุดภาคที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ และโดยนัยเดียวกันเรื่องของสิทธิอันสืบเนื่องมาจากหลักความเป็นจริง ของธรรมชาติมนุษย์ กับเรื่องความเป็นธรรม จึงประกอบเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน และมีนัยสำคัญคือปัญหาการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาวิกฤตเรื้อรังอยู่ในปัจจุบันนี้

นอกจากนั้น เพื่อให้เป็นแรงบันดาลใจสำหรับการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย จึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของนักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยด้วย

ข้อสังเกต โดยที่ควรคำนึงถึงความเป็นพลวัตของพัฒนาการสิทธิมนุษยชน การศึกษาวิจัย จึงควรเป็นกระบวนการ “เปิด” เพื่อรองรับประเด็นปัญหาที่อาจเกิดติดตามมา โดยไม่ลวกกำหนดไว้ อย่างตายตัวแต่เริ่มแรก

5.3 รณรงค์และประชาสัมพันธ์ด้านสิทธิมนุษยชน

สภาพปัญหา

1. สภาพการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน

การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้ทวีความสำคัญมากขึ้นทุกที่ทั้งในระดับสากล ระดับภูมิภาคและระดับในประเทศ

ในระดับสากลสหประชาชาติได้รณรงค์ให้มวลสมาชิกขององค์กรเริ่มมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น เข้าทำภาคีอนุสัญญา สมรสิทธิ์สัญญา กติการะหว่างประเทศที่มุ่งส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีระบบการตรวจสอบโดยกลไกระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้นเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น การให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ การสนับสนุนด้านการเงิน การส่งผู้เชี่ยวชาญไปให้คำปรึกษา การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร การเผยแพร่ความรู้ การศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน การประชุมหรือจัดสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจและวางแผนปฏิบัติการที่เอื้อต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การให้กำลังทหารและใช้วิธีทางการทูตเพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในประเทศไทย พัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ในหมวดที่ว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยมีบทบัญญัติที่กฎหมายสมัยแก่รัฐธรรมนูญทุกทศวรรษมีการจัดตั้งกลไกระบบตรวจสอบซึ่งมีผลโดยตรงต่อการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ผู้ตรวจการแผ่นดิน รัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายโดยสำนักงานอัยการสูงสุด การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ขัดต่อสิทธิมนุษยชนหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยดียิ่งขึ้นโดยกระทรวงยุติธรรม

นอกจากนี้ประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็ก สตรี ผู้ไร้แรงงาน และล่าสุดได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 และกติกาประชาชาติเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 รวมทั้งกำลังจะเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ค.ศ.1966 แห่งสหประชาชาติ

2. ความสำคัญของการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ด้านสิทธิมนุษยชน

จากความสำคัญของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าสิทธิมนุษยชนนั้นถือเป็น "สิทธิระหว่างประเทศ" และเป็นเรื่องที่ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับทราบและเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง ขณะเดียวกันต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น ๆ และในทางร่วมมือกับภาครัฐในทุก ๆ ทางเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำหรับในภาครัฐ ก็จะต้องให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอย่างถูกต้องแก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ต้องแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางและรวดเร็วเพื่อเข้ายุติการละเมิดและแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมทั้งการกระตุ้นของหน่วยงานและกลไกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ตื่นตัวและให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

การจะทำให้การดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารการรณรงค์เผยแพร่ในทุกสื่อและทุกกลไกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เป็นไปอย่างมีระบบและมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง จึงจะสามารถบรรลุผู้เป้าหมายโดยบรรจุไว้ในนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนไว้ด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หลักการพื้นฐาน

1) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิด ทิศทางและกระบวนการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับสากล และระดับประเทศ

2) เพื่อให้ผู้รับผิดชอบของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐ ธุรกิจเอกชน องค์การพัฒนาเอกชนสามารถจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ได้อย่างเป็นระบบ และเข้าใจหลักการแนวทางจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนอย่างถูกต้อง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3) เพื่อให้หน่วยงานระดับนโยบายและปฏิบัติทั้งในส่วนกลางและภูมิภาครวมทั้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับงานรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเรื่องการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ในวาระที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริมความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ เพราะจะกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงความเข้าใจของกระบวนการพิจารณาเป็นบูรณาการ

4) เพื่อให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่รณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนร่วมในแผนงาน โครงการ และมาตรการต่าง ๆ ในแผนปฏิบัติการของหน่วยงานสามารถปฏิบัติการคานานงานร่วมกัน และสนับสนุนกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้การใช้งบประมาณและทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ให้มีการใช้สื่อมวลชนเมื่อหาเกี่ยวกับการรณรงค์คุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนประกอบด้วย

- ส่งเสริมให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน
- คุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- สิทธิมนุษยชนเฉพาะด้าน ได้แก่ การศึกษา วัฒนธรรม อาชีพ สาธารณสุข

สิ่งแวดล้อม สิทธิอาศัย กระบวนการยุติธรรม การรวมกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ
สื่อมวลชน เป็นต้น

- สิทธิมนุษยชนตามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วย ผู้ลิดเรื่อเอคส์ ชนกลุ่มน้อย คนต่างด้าว ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย/ผู้หนีภัย ผู้ไร้สัญชาติ คนจนเมือง ผู้ไร้แรงงาน เกษตรกร ผู้บริโภค ผู้ต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ผู้ต้องหา นักโทษ และผู้พ้นโทษ

- สิทธิมนุษยชนศึกษาและการพัฒนาการวิจัย

- การดำเนินงานตามอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศตามที่รัฐบาลไทย

ได้ให้ไว้กับองค์กรต่าง ๆ

ในสื่อต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนโดยให้มีการนำเสนอทั้งในรูปแบบของข่าว บทความ สารคดีสั้น ให้มีการถ่ายทอดสดการประชุม สัมมนา เสวนา เรื่องสำคัญต่าง ๆ และการเผยแพร่ วัสดุวิทยุ โทรทัศน์ เกี่ยวกับเรื่องที่น่าสนใจเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสื่อต่าง ๆ ดังนี้

1. สื่อวิทยุ

2. สื่อโทรทัศน์

3. สื่อสิ่งพิมพ์

- หนังสือพิมพ์รายวัน / สัปดาห์ / นิตยสารรายสัปดาห์ / นิตยสารรายเดือน

- จัดทำหนังสือคู่มือ

- ไปสเตอร์

- สติกเกอร์

- แผ่นพับ

- ปฏิทิน / สมุดฉีก

- การจัดนิทรรศการ

4. สื่อบุคคล

- ผู้นำการเมือง

- ผู้บริหารภาครัฐและเอกชน

- ผู้นำชุมชน

5. สื่ออินเทอร์เน็ต

ยุทธศาสตร์การรณรงค์และเผยแพร่

6. ระดมทรัพยากรด้านการรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ขององค์กรทั้งในส่วนกลาง และภูมิภาคที่มีอยู่เพื่อปฏิบัติตามที่วางไว้ โดยกำหนดวิธีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมหลัก กิจกรรมรอง ให้สอดคล้องกับแนวคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์หลักของ พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้ง ส่งเสริมให้มีศูนย์รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

7. บริหารจัดการเลือกใช้ดี และกิจกรรมอื่นอย่างผสมผสาน อาทิ ตี้อิเล็กทรอนิกส์ สื่อเฉพาะกิจ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล สื่อที่บ้าน หรือกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย

8. แผนปฏิบัติการรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดบทบาทและกิจกรรมสัมพันธ์ ระหว่างภาครัฐ ธุรกิจเอกชน และองค์กรประชาชน

9. สร้างระบบติดตามประเมินผล พร้อมทั้งระบบการวิจัยประสิทธิภาพประสิทธิผลของกิจกรรมต่าง ๆ ในแผนปฏิบัติการรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้มีการจัดทำระบบข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนปฏิบัติการระยะต่อไป และให้มีการวัดผลกระทบของการรณรงค์และเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร วัดประสิทธิภาพขององค์กร และวัดสภาพการณ์ที่เป็นจริงในด้านต่าง ๆ เพื่อ คำนึงการให้ถูกต้องต่อไป

10. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในการจัดทำแผนปฏิบัติการรณรงค์ ควรจัดกิจกรรม โครงการที่เปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง องค์กรกับประชาชนในระดับต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายสื่อมวลชนด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นอีกด้วย

11. ให้ความสำคัญในการจัดทำเนื้อหาสาระข่าวสารที่จะรณรงค์และเผยแพร่ โดยมีการ จัดลำดับสารที่จะเผยแพร่ให้สอดคล้องกับระยะเวลา สภาพการณ์ ระยะเวลาที่ใช้ให้เหมาะสมกับผู้รับสาร ใช้เทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจแปลกใหม่และทันสมัย

12. ให้ความสำคัญกับการรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผู้ต่างประเทศเท่าที่ชมกับการรณรงค์ภายในประเทศ เพื่อให้ข่าวสารข้อมูลควรแก้ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของสังคมไทยเป็นที่รับรู้ตรงตามสภาพความเป็นจริงทั้งในระดับภูมิภาคและ นานาชาติตลอดจนแสวงหาความร่วมมือจากสื่อมวลชนระหว่างประเทศ

13. ให้มีระบบการติดตามและประเมิน โดย

13.1. จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการรณรงค์และเผยแพร่ในทุกระดับ มีการเชื่อมโยง เครือข่ายระบบข้อมูลอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน

13.2. สร้างดัชนีชี้วัด เพื่อบอกความคืบหน้าและผลกระทบของการดำเนินงานตามแผนการ โครงการ เพื่อประโยชน์ในการติดตามและประเมินผล ซึ่งอาจกำหนดเป็นระดับได้ดังนี้

- ดัชนีวัดผลกระทบขั้นสุดท้ายของการรณรงค์และเผยแพร่

- ดัชนีวัดประสิทธิผลของการรณรงค์และเผยแพร่ขององค์กรภาคีเพื่อทราบ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการประชาิหารณ์ และนำไปปรับปรุงกำหนดยุทธศาสตร์ของ แผนงานโครงการต่อ ๆ ไป

- ดัชนีวัดประสิทธิผลการดำเนินการขององค์กร เพื่อปรับปรุงคุณภาพและผลงานของ องค์กรในทุกระดับทั้งในด้านการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้กับคนในองค์กร การเพิ่มทุนประสิทธิภาพ การดำเนินงาน

- คำนี้อาศัยการค้นคว้าความเป็นจริงในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัด
ความร่วมมือหรือประสิทธิผลของงานการรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ระยะเวลาดำเนินการ : ภายใน 5 ปีแรกของระยะเวลาตามแผน

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ : หน่วยงานด้านการรณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ของทุกกระทรวง ทบวง กรม
ภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5.4 การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

เพื่อให้ทันนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงต้องมีการจัดตั้งกลไกในการประสานแผนในรูปคณะกรรมการประสานนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการดังกล่าวจะต้องเป็นองค์กรขนาดเล็ก และมีองค์ประกอบที่มีสัดส่วนกรรมการจากตัวแทนของภาครัฐไม่เกินหนึ่งในสาม ส่วนที่เหลือจะประกอบด้วยตัวแทนของภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาชน และนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน ในสัดส่วนที่สมดุลย์กัน และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกันของหญิงชาย คณะกรรมการประสานนโยบาย ฯ จะมีภาระหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดแนวทางและประสานการปฏิบัติงานระหว่างส่วนราชการ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาชน รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บท ฯ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. พิจารณากลับกรองและให้ความเห็นชอบแผนงานโครงการในการดำเนินงานคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามแผนแม่บทสิทธิมนุษยชน ของส่วนราชการ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์นโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บท ฯ รวมทั้งผลการปฏิบัติงานตามแผนของฝ่ายบริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนได้รับทราบอย่างกว้างขวางและทั่วถึง
4. เสริมสร้างกลไกต่าง ๆ ในหน่วยงานของรัฐในระดับต่าง ๆ ได้แก่ กลไกในกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สุดลงไปได้ตามนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน
5. สนับสนุนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคของสังคม รวมทั้งการดำเนินการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
6. ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน เสนอต่อคณะรัฐมนตรีและต่อประชาชน

ในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันและสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความเข้มแข็งและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งการร่วมมือสนับสนุนและถ่วงดุลซึ่งกันและกันอย่างมีเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมจะนำไปสู่การยกระดับของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยให้ใกล้เคียงกับนานาชาติที่มีการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนมาอย่างยาวนาน และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายทั้งในระดับภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศเพื่อนำไปสู่ผลประโยชน์ของชาติและความผาสุกของประชาชนได้ในที่สุด